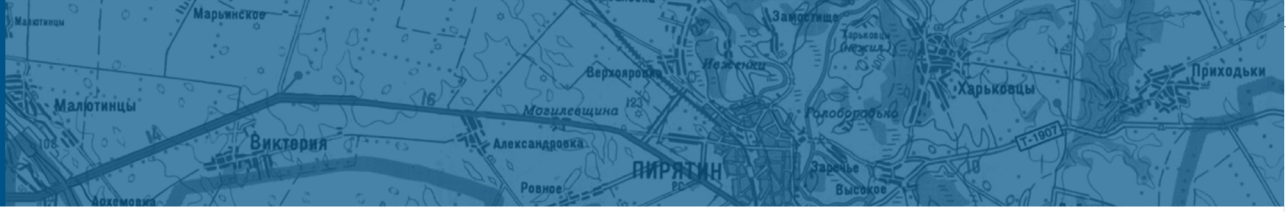

ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

ПИРЯТИНСЬКИЙ РАЙОН

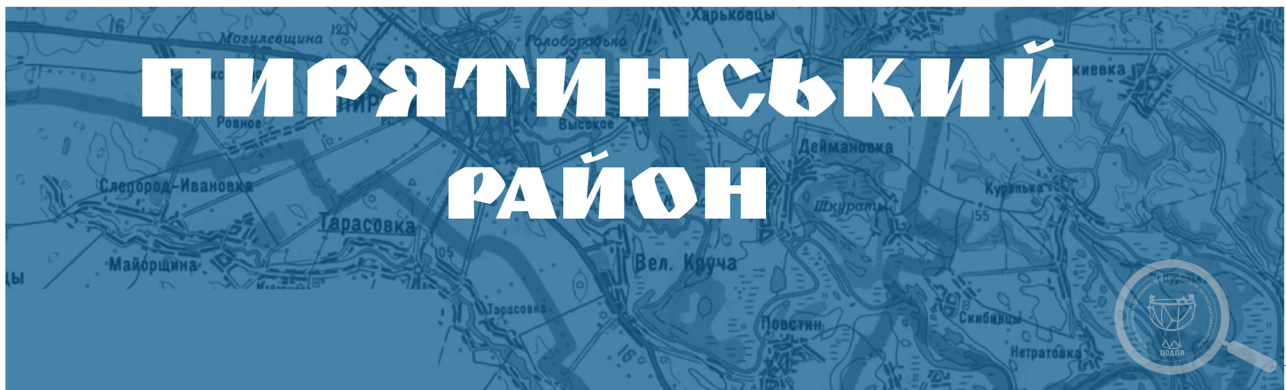

ПОЛТАВСЬКИЙ
КРАЄЗНАВЧИЙ
МУЗЕЙ

DEPARTAMENT OF CALTURE OF POLTAVA REGION
CENTER OF DEFENCE AND RESEARCH OF ARCHEOLOGY OF DEPARTMENT
OF CULTURE OF POLTAVA REGION STETE ADMINISTRATION
POLTAVA LOCAL MUSEUM

REGISTER
OF MONUMENTS OF HISTORY AND CULTURE OF UKRAINE: POLTAVA REGION

Pyriatyn district

Poltava
«ASMI»
2013

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ: ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

Пирятинський район

Полтава
ТОВ «АСМІ»
2013

УДК 904(457.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7
3-43

Друкується за рішенням Вченої ради
Полтавського краєзнавчого музею. Протокол № 6 від 5 червня 2013 р.

Редакційна колегія тому:
Ю.В. Волошин, А.М. Киридон, В.В. Кривошея, В.О. Мокляк, В.О. Пархоменко, Т.Ю. Супрун, О.Б. Супруненко, В.П. Титаренко, О.М. Титова, Г.І. Фасій, К.Б. Фесик, М.А. Якименко

Упорядкування, підготовка до друку та передмова: В. О. Мокляка

При передруку, чи іншому використанні матеріалів, посилання на джерело обов'язкове.
Відповідальність за достовірність наведених фактів,
правильність цитування несуть автори статей.

Автори статей: В.А. Андрієць, С.І. Бочарова, О.О. Вільмовська, І.М. Гавриленко, І.В. Головко, О.П. Ермак, О.В. Коваленко, Н.Г. Купріян, А.А. Лавріненко, О.С. Лимар, Л.М. Лугова, Р.С. Луговий, І.С. Мельникова, В.О. Мокляк, Ю.Ю. Моргунов, А.О. Овсяницький, В.А. Павленко, П.В. Павленко, М. Н. Попович, Г.М. Ротар, Н.М. Сиволап, А.М. Скирда, О.А. Скирда, Н.О. Стецюк, О.Б. Супруненко, О.М. Ткаченко, Н.Ф. Шаповал, В.А. Яремченко.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Пирятинський район [Текст] = Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Pyriatyn district / Полт. краєзн. муз.; В.А. Андрієць, С.І. Бочарова, О.О. Вільмовська та ін.; обл. ред. кол.: В.О. Пархоменко (голова), В.А. Андрієць, О.А. Білоусько та ін.; ред. кол. тому: Ю.В. Волошин, А.М. Киридон, В.В. Кривошея та ін.; [упорядн., наук. ред. В.О. Мокляк]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – с.

3-43

ISBN 978-966-182-279-4

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій матеріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на території Полтавської області. Даний випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії, архітектури та техніки, що розташовані на території Пирятинського району Полтавської області.

УДК 904(457.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7

© Полтавський краєзнавчий музей, 2013.
© Автори статей, 2013
© В.А. Андрієць, Р.С. Луговий, В.О. Мокляк, О.А. Скирда, І.В. Головко, Н.О. Стецюк, О.Б. Супруненко, ілюстрації, 2013
© ТОВ «АСМІ», оформлення, 2013

ISBN 978-966-182-279-4

Пирятинський район

Розташований на лівому березі р. Дніпро, в північно-західній частині Полтавської області, межує з Гребінківським, Лубенським і Чорнухинським районами Полтавської, Драбівським Черкаської, Яготинським Київської та Прилуцьким Чернігівської областей.

Західна частина району лежить на Придніпровській низовині, східна – в межах Полтавської рівнини. Відповідно до цього поверхня в західній частині низовинна, плоска, а в східній – пологохвиляста, розчленована ярами й балками.

Загалом Пирятинський район розташований у межах Лівобережно-Дніпровської лісостепової фізико-географічної провінції. Через територію району протікають річки, що належать до басейну Дніпра: Удай з притоками Перевод і Многа, Гнила Оржиця та Руда. Долина р. Удай заболочена. На території району 73 ставки із загальною площею водного дзеркала 338 га.

Із грунтів на території району найбільш поширеними є типові мало гумусні чорноземи, що складають 57 % від загальної площі орних земель. До відсотку, що залишився, входять реградовані чорноземи, сірі лісові та торфово-болотні грунти.

Частина району розташована в зоні мішаних лісів. Уцілому ліси займають 6,8 тис. га, лісосмуги і кущі – 1,3 тис га, болота – 5,4 тис. га. Основні деревні породи: дуб, вільха, липа, ясен.

Район належить до недостатньо вологої, теплої агрокліматичної зони. Пересічна температура січня -6,6, липня +20,0о. Період із температурою понад +10о становить 160 днів. Загальна кількість опадів на рік становить 525 мм і основна їх кількість припадає на червень – липень. Висота снігового покрову 10 – 12 мм.[1]

Загальна площа району 800 км2, або ж 80 000 га. У т.ч. площа сільськогосподарських угідь – 63 тис. га, із яких орних земель 55, 4, сіножатей і пасовищ 7, 6.[2]

Кількість населення району згідно з обліковою карткою Пирятинського району на офіційному порталі Верховної Ради України – 36,499 осіб, у т.ч. міського – 16,560, сільського – 19,939. Щільність заселення території – 45,620 на м. кв.

Пирятинський район утворено 7 березня 1923 р. з Пирятинської і Городищенської волостей колишнього Пирятинського повіту. Район увійшов до новоствореної Пирятинської округи, а з 1930 р. він уже в складі Лубенської округи. З лютого 1932 р. по вересень 1937 р.

---

[1] Пирятинський район // Географічна енциклопедія України. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1993. – Т. 3. - С. 29.

[2] Пирятинський район // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Українська Енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1992. – С. 665 – 667;

знаходиться в складі Харківської області. 3 вересня 1937 р. – у складі Полтавської області. У 1962 р. район було укрупнено за рахунок населених пунктів і сільських рад Гребінківського та Чорнухинського районів. Однак 1966 р. в зв'язку з відновленням ліквідованих раніше районів у нових межах втратив частину території.[3]

Нині Пирятинський район складається з Пирятинської міської та 14 сільських рад, а саме: Березоворудської, Білоцерківської, Великокручанської, Вікторійської, Грабарівської, Давидівської, Дейманівської, Каплинцівської, Малютинської, Олександрівської, Сасинівської, Смотриківської, Теплівської та Харковецької сільських рад. Загалом район має одне місто та 42 сільських населених пунктів.[4]

На території Пирятинського району виявлено 339 об'єктів історико-культурної спадщини та природоохоронні об'єкти, у т.ч. 21 природоохоронний об'єкт, 194 пам'яток археології, 117 пам'яток історії, 3 пам'ятки мистецтва, 5 – архітектури, 1 – техніки. Частина з них – комплексні, тобто одночасно є пам'ятками археології та історії, історії та техніки та інш.

Територія Пирятинського району багата пам'ятками природи. Загалом тут 21 природоохоронний об'єкт. Це національний природний парк «Пирятинський»; ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Дейманівський»; гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Куквинський»; шість гідрологічних заказників місцевого значення – «Березоворудський», «Великокручанський», «Гурбинський», «Давидівський», «Сасинівський» та «Харківецький». Має район загальнозоологічний заказник місцевого значення «Леляківський», ентомологічний заказник місцевого значення «Гришківка». Кілька об'єктів відносяться до категорії ботанічних – лісопарк «Острів Масальський», ботанічний заказник місцевого значення «Шкуратівський», ботанічні пам'ятки природи місцевого значення: «Парк», «Дуб черешчатий» та «Олександрівський дуб». Два із природоохоронних об'єктів є комплексними – «Старий шлях» і «Бурти» комплексні пам'ятки природи місцевого значення. Є на території району і два заповідних урочища – «Куквин» та «Яри-Поруби» віднесені до категорії об'єктів зі статусом місцевого значення[5]. До цього списку додамо іще пам'ятку садового мистецтва загальнодержавного значення «Березоворудський», створений у давні часи родиною Закревських у своєму маєтку в селі Березова Рудка. Парк, дерева якого бачили іще Тараса Григоровича Шевченка[6].

Як видно із цього переліку, топографічні особливості, географічні характеристики та географічні особливості Пирятинщини наклали свій відбиток на характер природоохоронних об'єктів. Значний відсоток їх – це гідрологічні заказники.

Створені в різний час і за різних умов та з різною метою вони об'єднані одним – намаганням зберегти первісну природу стародавнього Пирятинського краю. До того ж ці осередки дикої природи є багатим джерелом для вивчення рослинного і тваринного світу Полтавщини.

[3] Там само. – С. 665 – 666.

[4] Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648 – 2012 рр.): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу . – Вид. 2-е переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 398 с. – С. 360 – 361.

[5] Байрак О.М., Самородов В.М., Панасенко Т.В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку. – Полтава: «Верстка», 2007. – 268 с., іл.

[6] Березова Рудка // Ротач П. Полтавська Шевченкіана: Спроба обласної (крайової) Шевченківської енциклопедії. – Полтава: «Дивосвіт», 2005. – Кн. 1: А – К. – С. 61 – 62;

Удай – водна артерія національного природного парку «Пирятинський».

Національний природний парк «Пирятинський» розкинувся в околицях м. Пирятин та сс. Грабарівка, Давидівка, Березова Рудка, Сасинівка, Гурбинці, Леляки, Усівка, Кейбалівка, Каплинці, Харківці, Дейманівка, Високе, Велика Круча, Повстин, Олександрівка, на території Пирятинського лісництва. Створений згідно з Указом Президента України у 2009 р. Має площу 12028,42 га. Створений для збереження унікальних і еталонних природно-ландшафтних та історико-культурних комплексів басейну середньої течії р. Удай, котрі мають екологічну, естетичну та історичну цінність, і з метою організації сталого використання природних комплексів для оздоровлення навколишнього середовища та використання в рекреаційних, просвітницьких, наукових та культурних цілях. Виділені під парк природні угіддя репрезентують усі елементи долини р. Удай, ландшафти його корінного берега та борової тераси і заплави. Великі площі парку займають угруповання водної рослинності. Найнижчі його ділянки репрезентують угруповання водних і прибережно-водних рослин. Загалом царство флори нараховує понад 700 видів вищих судинних рослин, у т.ч. червонокнижних та занесених до регіонального списку. Високим ступенем різноманітності відзначається фауна, представлена у т.ч. й видами, занесеними до Червоної книги та регіонального списку[7].

Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Дейманівський» розташований між сс. Дейманівка та Шкурати. Має площу 622,7 га. Створений у 1989 р. з метою збереження цінних природних комплексів долини р. Удай багатим своїм різноманіттям. Територія заказника – типова ділянка заплави р. Удай з високотравними та осоковими болотами. Флора нараховує 650 – 700 видів рослин, у т.ч. представників Червоної книги та видів, що включені до регіонального списку. Заказник багатий представниками фауни. На його лучно-степових ділянках виявлено 36 видів хребетних (28 видів птахів; 6 ссавців; по 1 виду земноводних і плазунів).

Завдяки деревно-чагарниковим заростям створені умови для поширення тут лісових тварин. Нині їх виявлено 84 види. Водно-фауністичний комплекс заказника представлений 76 видами наземних хребетних. Заказник є регулятором водного режиму р. Удай, місцем гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу, місцем відновлення та розмноження болотної та водоплавної дичини, стабілізатором мікроклімату в регіоні[8].

---

[7] *Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава : Просвіта, 2011.*

[8] *Байрак О.М., Стецюк Н.О., Криворучко Т.В., Грицай І.А. Історія створення ботанічних та ландшафтних заказників у Полтавській області // Природоохоронний рух на Полтавщині: М-ли наук.-практ. конф., присв. 75-річчю природоохоронного руху на Полтавщині. – Полтава: Верстка, 2006. – С. 48 – 54.*

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Куквинський» розташований біля с. Повстин в заплаві р. Удай. Площа 300 га. Створений у 1980 р. з метою збереження цінних водно-болотних угідь заплави р. Удай із багатим біорізноманіттям рідкісних видів. Є місцем гніздування та перебування під час міграцій птахів біля водного фауністичного комплексу. Флора нараховує близько 500 видів рослин, у т.ч. представників Червоної книги та регіонально рідкісних. Досить різноманітне фауністичне царство включає в себе червонокнижні та регіонально рідкісні види. Загалом є стабілізатором мікроклімату, регулятором грунтових вод і гідрорежиму р. Удай[9].

Гідрологічний заказник «Березоворудський» в с. Березова Рудка площею 150 га створений у 1992 р. з метою збереження екосистеми штучно створеної водойми із багатим тваринним світом та рослинним світом, що нараховує близько 400 видів, у т.ч. червонокнижних та регіонально рідкісних видів. Є місцем гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу, стабілізатором клімату та регулятором грунтових вод[10].

Гідрологічний заказник місцевого значення «Великокручанський» знаходиться в заплаві р. Удай в околицях с. Велика Круча. Має площу 90 га. Створений у 1998 р. з метою збереження водно-болотних угідь заплави р. Удай. Є місцем гніздування та перебування на міграційних шляхах птахів біляводного фауністичного комплексу. Нараховує близько 500 видів представників царства флори та має досить різноманітний фауністичний комплекс. Виступає стабілізатором клімату та регулятором грунтових вод і водного режиму р. Удай[11].

Гідрологічний заказник «Великокручанський» (Удайські водно-болотні угіддя).

Гідрологічний заказник місцевого значення «Гурбинський» в с. Гурбинці площею 400 га створений у 1992 р. Метою його створення було збереження водно-болотних угідь в заплаві р. Удай. Має різноманітну флору і фауну, у т.ч. представників Червоної книги та регіонально рідкісні види. Є місцем гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу, стабілізатором клімату, регулятором грунтових вод і водного режиму р. Удай. Виконує екологічні функції[12].

---

[9] Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О. та інші. Еталони природи Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2003. – С. 96 – 98.

[10] Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С.168.

[11] Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І.В., Проценко Ю.В., Подобайло А.В., Горобчишин В.А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 15.

[12] Стецюк Н.О., Миленко В.М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57.

«Давидівський» гідрологічний заказник місцевого значення в околицях с. Давидівка площею 120 га створений у 1998 р. в заплаві р. Руда. Основні його площі зайняті лучно-болотними природними комплексами. Флора нараховує близько 400 видів, досить різноманітний фауністичний комплекс із представниками Червоної книги та регіонально рідкісних видів. Має навчально-виховне значення[13].

«Сасинівський» гідрологічний заказник місцевого значення в околицях с. Сасинівка, розташований у заплаві р. Перевод площею 150 га створений у 1992 р. з метою збереження водно-болотних угідь в заплаві р. Перевод. Є місцем гніздування та перебування під час міграцій представників біляводного фауністичного комплексу. Флора нараховує близько 400 видів рослин, має досить різноманітну фауну й виступає стабілізатором клімату та регулятором ґрунтових вод і водного режиму р. Перевод. Виконує екологічні функції[14].

Водно-болотні угіддя
гідрологічного заказника «Сасинівський».

І нарешті останній з гідрологічних заказників місцевого значення – «Харківецький» біля с. Харківці площею 540,2 га. Створений у 1992 р., межі розширено у 2007 р. Створений з метою збереження водно-болотних угідь заплави р. Удай, де зустрічаються малопоширені та рідкісні види царства рослин. Флора заказника нараховує близько 500 видів, має багатий фауністичний комплекс. Заказник є місцем гніздування та перебування під час сезонних міграцій водоплавних і болотних птахів, стабілізатором клімату, регулятором грунтових вод і водного режиму р. Удай[15].

Необхідно також зауважити й те, що, крім вищезгаданих завдань і функцій, усі вони виконують іще одну досить важливу, особливо в сучасному світі, функцію – екологічну.

Екологічні та рекреаційні завдання виконує загальнозоологічний заказник місцевого значення «Леляківський», що знаходиться в районі сс. Леляки та Кейбалівка. Має площу 746 га. Створений у 2005 р., а в 2007 р. його межі були розширені. Територіально охоплює русло р. Удай із заплавою та кількома островами алювіального походження. Метою створення природоохоронного об'єкту стало збереження цінних болотно-водних угідь заплави р. Удай

---

[13] Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І.В., Проценко Ю.В., Подобайло А.В., Горобчишин В.А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 18.

[14] Стецюк Н.О., Миленко В.М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57.

[15] Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С.168; Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини .– Полтава: Верстка, 2005 – С. 31, 32, 67, 79, 111, 126, 199, 220, 168.

з їх різноманітним тваринним світом, у т.ч. рідкісними представниками Червоної книги та списку регіонально рідкісних видів. Має досить різноманітну флору та близько 500 видів царства флори. Основні функції заказника екологічні та рекреаційні[16].

Унікальним є заказник «Гришківка». Унікальний уже тим, що він ентомологічний. Має статус природоохоронного об'єкту місцевого значення, розташований за 1,5 км на північ від с. Малютинці. Має площу 79,2 га. Створений у 2009 р. Завдання, поставлене при створенні цього природоохоронного об'єкту, – збереження природних комплексів на межиріччі рр. Удай та Супой, резервату рідкісних видів рослин і тварин, особливо комах, яких тут зустрічається близько 200 видів. Заказник також багатий представниками флори яких тут близько 450 видів. Заказник є основним рефугіумом фауни межиріччя вказаних вище річок. Виконує екологічні та краєзнавчі функції[17].

Досить цікавим є лісопарк «Острів Масальський» – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення. Створений у 1970 р. на території Пирятинського лісництва в околицях м. Пирятин природоохоронний об'єкт площею 47 га являє собою ділянку між двома руслами р. Удай, її заболочену частину, що включає в себе масиви широколистяного лісу та штучних соснових насаджень. Має досить різноманітну фауну та понад 500 видів флори. Має естетичне, природоохоронне та водоохоронне значення[18].

Лісопарк «Острів Масальський» (центральна частина).

До ботанічних пам'яток природи місцевого значення відноситься створений у 2005 р. на північно-західній околиці с. Шкурати заказник «Шкуратівський». Метою його створення було збереження лісового масиву в яружно-балковій системі з кленово-липово-дубовими угрупованнями, багатим біорізноманіттям у складі якого рідкісні види рослин. Має площу 12 га, на якій репрезентовано типові, добре сформовані флористично повночленні степові фітоценози. З домінантними злаковими угрупованнями. Флористичне різноманіття нараховує бблизько 600 видів рослин у т.ч. представників Червоної книги

[16] Казанник В., Турчин А. Пташине населення лісових угідь Пирятинського району // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 78 – 83.

[17] Пирятинські пам'ятки природи: навчально – методичне видання/ Головко І.В., Проценко Ю.В., Подобайло А.В., Горобчишин В.А. – К.: Геопрінт, 2011; Стецюк Н.О., Миленко В.М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава : Просвіта, 2011. – С. 44 – 57.

[18] Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 168, 179; Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 226.

України та списку регіонально рідкісних рослин. Представники останніх є і серед тваринного царства. Виконує екологічні, рекреаційні функції[19].

У 1982 р. на території Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів в с. Березова Рудка юннатами Пирятинської районної станції юних натуралістів на площі 1 га було закладено регулярний «Парк», що нині є ботанічною пам'яткою природи місцевого значення. Нині тут зростає понад 50 видів дерев і чагарників, котрі переважно культивуються в Україні. Об'єкт виконує екологічні, краєзнавчі, рекреаційні та освітньо-виховні функції[20].

Два інших природоохоронних об'єкти також є ботанічними пам'ятками природи місцевого значення – це «Дуб черешчатий» та «Олександрівський дуб». Перший із них – дерево віком 300 років, росте в м. Пирятин у дворі Будинку дитячої та юнацької творчості. Взятий під охорону в 1970 р. Другий має вік близько 400 років і росте в с. Олександрівка біля церкви. У XIX ст. входив до складу лісопарку в маєтку генерала Олександра Богдановича[21].

Ботанічна пам'ятка природи «Олександрівський дуб».

Комплексний характер мають дві пам'ятки природи місцевого значення. «Старий шлях» – природоохоронний об'єкт площею 2,5 га між сс.. Гурбинці та Леляки, в 200 м. на схід від автошляху мм. Прилуки – Пирятин, створений у 2009 р. і є не чим іншим, як ділянкою старого чумацького шляху з Прилук до Пирятина, від якого донині збереглися дві жолобоподібні заглибини. Територія пам'ятки – балка, що простяглася у напрямку з північного заходу на південний схід і оточена орними землями. Має близько 350 видів представників царства флори та досить різноманітну фауну[22].

«Бурти» – інша пам'ятка цієї групи, що має значну наукову цінність, розташована на правому березі р. Удай, на північний схід по течії від с. Повстин. Взята під охорону в 2009 р. Площа – 2,3 га приурочена до залишків літописного міста Полкостень, перша згадка про яке датована 1125 р. Основні площі об'єкту зайняті угрупованнями лучних степів. Тваринний світ є типовим для відкритих трав'янистих степових біотопів і за результатами попередніх досліджень нараховує понад 150 видів тварин[23].

Статус природоохоронних об'єктів місцевого значення мають заповідні урочища «Куквин» та «Яри-Поруби».

---

[19] Волошина К. Перспективи розширення території ботанічного заказника «Шкуратівський» // Пирятинські екологічні читання : М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м.Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 63 – 67.

[20] Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 168.

[21] НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк.15, 144, 145 зв.

[22] Миленко В.М. Старий шлях // Пирятинські вісті. – 2006. – №52 (10519). – 29 грудня. – С. 8.

[23] НА ПКМ. – Спр.№01. – 116. – Арк.144.

«Куквин» – заповідне урочище місцевого значення розкинулося на території Пирятинського лісництва в районі сс. Дейманівка та Високе. Створене у 1982, розширене – 2007 рр. Метою створення об'єкту стало збереження лісового урочища на боровій терасі р. Удай, оточеного з усіх сторін заплавними високотравними болотами. Площа 562, 2 га. Різноманіття царства флори нараховує тут близько 700 видів. Має досить різноманітний фауністичнй комплекс. Виконує екологічні та рекреаційні функції[24].

Такі ж самі функції виконує й інше заповідне урочище місцевого значення – «Яри-Поруби», котре також знаходиться на території Пирятинського лісництва. Створене у 1979 р. Територія – масив типового широколистяного лісу з деревами віком 80 – 100 років на придолинних вододілах і схилах розгалуженої балки з річкою-протоком р. Удай. Площа 325 га. Флора нараховує близько 600 видів рослин, у т.ч. й занесених до Червоної книги України. Бріофлора налічує 57 видів. Має різноманітну фауну з представниками Червоної книги України та списку регіонально рідкісних видів[25].

Не менш багатий Пирятинський район археологічними пам'ятками. Їх тут налічується 194. Хронологічно ці об'єкти культурної спадщини Пирятинського краю охоплюють його історію за величезний проміжок часу – від найдавніших часів виникнення та існування людського суспільства за доби пізнього палеоліту до часів не так уже й віддалених від нас – козацької доби.

Знайомство колишніх мешканців сучасного Пирятинського району зі старожитностями відбувалося ще задовго до перших документальних згадок про знахідки сивої давнини.

Проте, початок систематичних наукових досліджень археологічних пам'яток у середній течії р. Удай слід пов'язувати з діяльністю Київської Тимчасової Комісії для розбору давніх актів (Археографічної комісії). Внаслідок організованої нею у 1845 – 1846 рр. подорожі на Полтавщину почала збиратися інформація про пам'ятки найдавнішого минулого, їх зображення, відомості про кургани й урочища, перекази та легенди про них. Чимало такої інформації міститься в листах, нотатках і творах співробітників цієї установи. Залишив її й штатний «рисувальник» Комісії – Т.Г. Шевченко (1814 – 1861).

Майдан «Телепень», що його в свій час описував Т.Г. Шевченко. Вигляд зі сходу.

Так, зокрема, в «Археологічних нотатках» він описує велике «земляне укріплення» (майдан) – Телепень – між Яготином та Пирятином[26], зі слідами

[24] *Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 48, 168, 181.*

[25] *Там само. – С. 63 – 66, 168, 181.*

[26] *Станом на час огляду її Т.Г. Шевченком пам'ятка знаходилася на території Пирятинського повіту Полтавської губ. – нині це територія Київської області (Ред.).*

цегляних споруд, напевне, печей для виварювання селітри, наводячи переказ про походження мікротопоніму від прізвиська розбійника XVIII ст.[27]

Серію замальовок курганів Пирятинського повіту на сторінках рукописного «Кобзаря» залишив його товариш – художник-аматор, літератор, ротмістр гусарського полку – Я.П. де Бальмен (1813 – 1845), батько якого мав маєток у с. Линовиця. Художні описи пам'яток збереглися і в його листах до Т.Г. Шевченка.

У 1876 р. південно-східна частина сучасного району, між Карпилівкою та Повстином, обстежувалася лубенським археологом Ф.І. Камінським (1845 – 1891), який описав рештки селітряного виробництва та деякі кургани. Досить значний обсяг інформації про пам'ятки старовини – городища, кургани, майдани – був зібраний у матеріалах анкетування Центрального статистичного комітету Російської імперії, проведеного в 1873 р. Ці матеріали в опрацьованому вигляді оприлюднені друком для Полтавської губ. лише 1917 р., за ініціативою Полтавської Вченої Архівної комісії, петроградським археологом і вченим, уродженцем Полтавської губернії М.О. Макаренком (1877 – 1938). Опубліковане зведення містить інформацію про більш ніж 50 майданів чи їх груп, близько 300 курганів на території Пирятинського повіту, вказує кількість насипів у складі Березоворудківського давньоруського курганного некрополю (200 курганів), надає короткий опис і обміри городища у Повстині. Повідомляється також, що в околицях с. Антонівки місцевим поміщиком і відомим колекціонером В. В. Тарновським (1837 – 1899) у третій чверті XIX ст. здійснювалася спроба розкопок кількох курганів «з метою знайти в них гроші та стародавні речі», проте, крім людських кісток, залишків галунів від мундирів, залізних шпор, деталей ківерів та керамічної «корчаги з двома вушками», ніяких інших знахідок виявлено не було.

Повстин, с. На городищі літописного міста Полкостень.

Користувався даними цього й кількох інших анкетувань з метою укладання статистичного опису старожитностей краю відомий знавець давньої історії Полтавщини Л.В. Падалка (1859 – 1927). В його праці «Прошлое Полтавской территории и её заселение» (Полтава, 1914) є чимало відомостей про кургани і майдани Пирятинщини.

Перші наукові розкопки в Пирятинському повіті та землях, що увійшли згодом до сучасного Пирятинського району, провів поміщик В.В. Сабанєєв. У 1886 р. він розкопав 8 насипів

[27] *Шевченко Т.Г. [Археологічні нотатки] // Шевченко Т.Г. Зібрання творів: У 6 т. (вид. автентичне 1 – 6 томам «Повного зібрання творів у дванадцяти томах) / Редкол. М.Г. Жулинський (голова) та ін.. – К. – Наук. Думка, 2001. – Т. 5: Щоденник. Автобіографія. Статті. Археологічні нотатки. «Букварь южнорусский». Записи народної творчості. – 496 с., портр. – С. 216; Супруненко О. Б. Археологічні студії Тараса Шевченка на Полтавщині / Супруненко О. Б. // АЛЛУ / Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА. — Полтава : Археологія, 2000. – № 1-2 (7-8). – С. 90 – 95; Шовкопляс Г. М. За покликом серця : Пам'ятки історії та культури в житті і творчості Т.Г.Шевченка / Г. М. Шовкопляс, І. Г. Шовкопляс; АН України. — К.: Наукова думка, 1990. — 169 с. – С. 22.*

курганів давньоруського могильника в ур. Россоші, поблизу с. Линовиця, подавши коротке звідомлення за результатами досліджень у кількох наукових виданнях.

1889 р. професором Київського Університету св. Володимира В.Б. Антоновичем (1830 – 1909) була здійснена спроба досліджень великого кургану доби енеоліту – раннього бронзового віку на південний схід від с. Велика Круча – «Куценкової могили» — неподалік родового гнізда Стороженків[28]. Тоді у верхній частині насипу було виявлене єдине поховання ямної культури, що супроводжувалося наконечником стріли з кременю. Звісно, повністю дослідити один з найбільших курганів Пирятинщини визначний український археолог на той час не міг. Величезна поховальна споруда збереглася до сьогодні і є своєрідною «візитною карткою» з-поміж об'єктів археологічної культурної спадщини району, здіймаючись більше, ніж на 6 м край автомагістралі «Київ – Харків – Довжанський». А зі східного боку насипу і сьогодні добре помітні порослі чагарниками сліди розкопу.

Дослідженнями курганів у повіті в останній третині XIX ст. займалися й освічені поміщики. В околицях с. Велика Круча – власник сусіднього з «Куценковою могилою» маєтку – О.В. Стороженко (1857 – 1926-?), у с. Березова Рудка – І.П. Закревський (1839 – 1906).

І хоча жодного документу на підтвердження польових студій О. В. Стороженка ми не маємо, краєзнавцеві Ф.К. Божку, який залишив після себе досить великий архів, іще до Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. поталанило записати до щоденника свідчення старожилів Великої Кручі про розкопки О.В. Стороженком кількох курганів за 1,5 – 2,0 км від села, під насипами яких були виявлені «поховання людей та кістяки коней, бронзові котли, бронзові наконечники стріл, велика кількість кісток якихось інших тварин». Тут же йдеться про знахідку в кінці XIX ст. бронзових наконечників стріл – «пірамідок» – у Повстині, які нібито передали до Лубенського музею К.М. Скаржинської. Цей факт цілком вірогідний, оскільки серед меценатів-дарителів музею фігурує прізвище тогочасного голови Пирятинської земської управи А.А. Маркевича.

Описи окремих пам'яток археології та палеонтологічних знахідок, виявлених у регіоні, наявні й у матеріалах Докучаєвської експедиції, яка в 1888 – 1890 рр. проводила дослідження грунтів на Полтавщині на замовлення Полтавського губернського земства. Зокрема, керівник Пирятинського загону цієї експедиції – відомий природознавець І.П. Видрін – в «Материалах к оценке земель Полтавской губернии» згадує про виявлення у валунному горизонті відслонення край дороги з м. Пирятина на с. Давидівку (правий берег Удаю) зуба Arcfomus bobas та кісток птаха, а також у заплаві ріки – залишків суден, якорів, корабельних дощок, в т. ч. з написом «Genua», а також описує групу курганів біля с. Майорщини (на межі з сучасним Гребінківським районом).

Є свідчення, що наприкінці XIX ст. дослідження одного з курганів бронзового віку в межах повіту провели М.Ю. Бранденбург (1839 – 1903) та канівський археолог-аматор М.Я. Тарновський (? – 1896)[29].

---

[28] Антонович В. Б. [Письмо к И. А. Зарецкому. – 22 янв. 1893 г.] / В. Б. Антонович // Охорона та дослідження пам'яток археології Полтавщини: Третій обл. наук.-практ. семінар: тез. доп. / ПКМ; Полт. обл. орг. УТОПІК; Луб. КМ; [ред. кол.: Г. П. Білоус, І. М. Кулатова, О. Б. Супруненко та ін.]. – Полтава: Вид-во «Полтава», 1990. – С. 31 – 35.

[29] Бранденбург Н. Е. Журнал раскопок (1889 – 1902 гг.) / Н. Е. Бранденбург. – СПб.: тип. Деп. уделов, 1908. – 220 с. – С. 217.

У 1890-х – 1907 рр., неодноразово прямуючи з Лубен до рідної Золотоноші і Ніжина, кургани, майдани й кілька городищ у повіті обстежив учень Ф.І. Камінського, випускник Лубенської гімназії, на той час приват-доцент, пізніше – професор В.Г. Ляскоронський (1859 – 1928). Він першим із археологів почав методично описувати, картографувати пам'ятки Лівобережжя Дніпра та складати їх детальні окомірні плани, в т.ч. решток літописних міст Пирятина та Полкостеня, майданів у околицях Пирятина, збирав інформацію про виявлені нумізматичні знахідки – римські монети.[30]

На межі XIX – XX ст. 10 курганів некрополя давньоруського часу в с. Березова Рудка розкопав І.П. Закревський. Ще два дещо пізніше – у 1908 – 1909 рр. – були досліджені В.А. Стефановичем (1887 – 1984). 1913 р. ним же були проведені розкопки одного з курганів скіфської доби поблизу с. Вечірки.

У листі, датованому 1961 р., до пирятинського краєзнавця А.А. Святогора він згадував: «Густі» могили «(їх 4 чи 5), в 1913 році мною одна була розкопана, було [з]найдено скіфське поховання – жінки IV – III ст. до н. е., там знайдено зеркало і … кілька намистин…», а далі: «… зеркало зберігається в Уманському музеї»[31].

Довгий час після жовтневого перевороту 1917 р., в силу зрозумілих причин, вивченню археологічних пам'яток у Надудайщині увага не приділялася. Хоча цікаві знахідки траплялися. 1927 р. в м. Пирятині на вул. Губіна (кол. Переяславська, тепер – вул. Леніна), під час будівництва будинку гр. Чурикановим, виявлене сарматське поховання I – II ст. до н. е., череп та стрілу з якого передали до Прилуцького окружного музею. Тоді ж до музею у Прилуках потрапила монета Антонія Пія та глек черняхівської культури з с. Дейманівка. А знайдений у Пирятині скарб срібних римських денаріїв пирятинці здали до місцевої установи Держбанку. Зберігся лише єдиний невеликий науковий звіт, датований 1927 р., згодом відомого київського археолога І.М. Самойловського (1881 – 1973) про обстеження курганів і майданів у районі, зокрема, в Дейманівці, та опрацювання колекції різночасових знахідок у с. Замостищі, виявлених на Пирятинському торфовищі[32].

У післявоєнні роки, коли археологія в СРСР переживала певне піднесення, інтерес до старожитностей Пирятинщини знову посилився. У 1945 – 1946 рр. в районі проводила роботи невелика експедиція Інституту археології АН УРСР під керівництвом Ф.Б. Копилова (1901 – 1985). Саме цим дослідником обстежено чимало поселень вздовж р. Удай і здійснено детальний огляд городища літописного Полкостеня у Повстині[33]. У 1950-х – Посульську екс-

---

[30] Ляскоронский В. История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII столетия / Василий Ляскоронский. — К.: тип. Ун-та св.Владимира, 1897. — 486 с.; Изд. 2-е. — К.: тип. Гирича Н.А., 1903. — 422, III с., карта.; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы / В. Г. Ляскоронскаго // Тр. XI АС / МАО; [под. ред. гр. Уваровой]. – М., 1901. – Т. 1. – С. 404 – 457; Ляскоронський В. Городища, кургани і довгі (змієві) вали за течією рр. Псла і Ворскли / Василь Ляскоронський. – Вид. 2-е репр., доп. / Підг. до друку, ком., доп. Супруненка О. Б. – Полтава : Археологія, 1995. – 56 с.

[31] Лист В. А. Стефановича до А. А. Святогора від 14. XI. 1961 р. / В. А. Стефанович // Архів Пирятинського ліцею. – Спр. 3 – 2 арк.

[32] Самойловський І. М. Археологічна розвідка по Удаю на Пирятинщині 1927 р. / Самойловський І. М.; Полтав. респ. іст.-краєзн. музей // НА ІА НАНУ. – Ф. ВУАК. – № 116/42а. – 26 арк.

[33] Копилов Ф. Б. Звіт про роботу Посульської археологічної експедиції 1946 року / Ф. Б. Копилов; АН УРСР, Ін-т археол. // НА ІА НАНУ. — Ф. е. – 1946/22. – № 431. – 42 арк.; Копилов Ф. Посульська експедиція 1945-

педицію Ф.Б. Копилова в районі змінила розвідувальна експедиція, очолювана Є.В. Махно (1913 – 1992)[34].

Намагаючись виявити черняхівський могильник поблизу с. Білоцерківці, де 1912 р. білоцерківським жителем – Г.М. Міхурою – було виявлене типове для цієї культури ґрунтове поховання, але так його і не знайшовши, Є.В. Махно провела розвідки, обстеживши чималу територію вздовж р. Удай та його приток – рр. Многи і Переводу. Результати цих обстежень враховані у відомому зведенні дослідниці про черняхівські пам'ятки Дніпровського Лівобережжя та в «Довіднику з археології України : Полтавська область». Зокрема, дослідницею виявлене черняхівське селище поблизу с. Замостище та, вочевидь, розкопано кілька курганів скіфського часу поблизу с. Білоцерківців. Це підтверджують і старожили села. Тоді ж таки на околиці с. Білоцерківці були зібрані фрагменти вінець типового для Лісостепової Скіфії ліпного посуду, вкриті валиками і защипами. На жаль, матеріали пам'яток скіфського часу Є.В. Махно так і не опублікувала.

Білоцерківці, с. Поселення скіфського часу на межі Полтавської та Чернігівської областей. Вигляд із південного заходу

У 1950-х рр. до вивчення найдавнішого минулого краю долучилися місцеві краєзнавці. Саме за їх участю, повідомленнями та інформаціями відомо чимало цікавих і доволі неординарних комплексів, введених до наукового обігу вітчизняної науки фахівцями і збережених у збірках Музейного Фонду України.

Так, залишилися відомості про один із курганів, пошкоджений 1953 р. під час будівництва овочесушильного заводу на високому правому березі р. Удай у межах сучасного Пирятина. Через центр кургану було прокопано рів, шириною 3,5 м і довжиною 12 м. В центрі насипу, на глибині 5-6 м від вершини, виявлені рештки накатника з дерева, під яким знаходився скелет людини, з огляду на розміри кісток, – чоловіка. На цьому місці будівельники звели кузню і консервний цех. Звісно, про дослідження кургану у той час питання навіть не стояло, а рештки захоронення скіфської доби з супутнім інвентарем так і залишилися похованими під шаром ґрунту. Поряд зі знищеним курганом височів і його «близнюк» – ще один великий насип, що також не зберігся. Кілька бронзових наконечників стріл скіфського часу, підібраних на місці будівництва, певний час зберігалися в очевидця таких «розкопок» – Ф.К. Божка, якому, зрештою, і завдячуємо цією інформацією[35].

1946 рр. / Ф. Копилов // АП УРСР / АН УРСР, Ін-т археол. — К. : Вид-во АН УРСР, 1949. — Т. І. — С. 246 – 253; Копилов Ф. Б. Посульська експедиція / Ф. Б. Копилов // АП УРСР / АН УРСР, Ін-т археол. — К.: Вид-во АН УРСР, 1952. — Т. ІІІ. — С. 307 – 311.

[34] Махно Е.В. Памятники черняховской культуры на территории УССР : (Мат-лы к составлению археологической карты) / Е.В. Махно // МИА / АН СССР, Ин-т археол. — М.: Изд-во АН СССР, 1960. — № 82. — С. 9 – 83, 328 – 345.

[35] Божко Ф. К. Щоденник (1930 – 1932) / Ф. К. Божко // Архів Пирятинського ліцею. – Спр. 1. – 14 арк.; Божко

Влітку 1953 р. біля с. Крячківки пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором виявлене й обстежене одне з перших, відомих в районі, черняхівське поселення. Влаштування на селищі силосних ям призвело до відкриття на глибині 0,6 – 0,7 м частини обпаленої глинобитної конструкції – напівзруйнованої стіни житла – довжиною 4 м, заввишки 0,6 м і шириною 0,4 – 0,5 м. У радіусі 1 м від решток будівлі знайдено чимало уламків амфор. А під час вивчення будови стіни, на глибині 1 м від сучасної денної поверхні, трапився вмурований до її середини скарб срібних виробів: 32 римські монети, 2 пряжки та 2 фібули. Невдовзі всі монети були визначені відомими фахівцями В.А. Анохіним і В.В. Кропоткіним, за участю Є.В. Махно та В.П. Петрова. Ними виявилися срібні денарії II ст. н. е.: Траяна – 2, Антонія Пія – 14, Марка Аврелія – 3, Коммода – 7, Адріана – 2, Фаустини Старшої – 3, Фаустини Молодшої – 1 прим. Скарб у 1954 р. передано до Інституту археології АН УРСР, особисто М.Я. Рудинському. Наразі він зберігається в Археологічному музеї Інституту археології НАН України в м. Києві.

У 1959 р., під час повторного огляду черняхівського поселення у Крячківці, А.А. Святогором виявлено ще 13 римських монет II ст. (всі зі слідами довготривалого використання): 5 срібних денаріїв Антонія Пія, 2 – Марка Аврелія, 3 – Луція, 3 – Коммода. До наукового обігу скарб уведено не було і подальша доля його невідома[36].

За сприяння пирятинських краєзнавців, до Полтавського краєзнавчого музею 1959 р. надійшли два мідних казани XVII ст., виявлені в рештках майдану в с. Карпилівці, на межі Пирятинського і Лубенського районів.

Карпилівка, с. Казани для варки селітри XVII ст.

Краєзнавці продовжували збирати відомості про старожитності району аж до середини 80-х рр. XX ст. Наведемо далеко не повний перелік їх знахідок та відкриттів. 1959 р. А.А. Святогор і вчитель Кротівської школи І.П. Хорошун виявили селище давньоруського часу в с. Кроти. В 1960 р. А.А. Святогором оглянуте давньоруське городище біля с. Грабарівки та одночасові йому селища округи в с. Гурбинці – в урочищах Берестина й Острів. Ще одне давньоруське поселення в ур. Селище стало відоме завдяки тому ж таки А.А. Святогору 1985 р.

На 1980 і 1988 рр. припадає обстеження давньоруських пам'яток басейну Удаю Посульською розвідувальною групою Інституту археології АН СРСР, яку очолював нині відомий московський археолог, доктор історичних наук Ю.Ю. Моргунов. Ним, разом із А.А. Святогором, здійснені розвідки на території літописного Пирятина та в окрузі Повстина, а на селищі літописного Полкостеня проведені розкопки залишків порівняно значної житлової споруди. Тоді ж було знято детальний план Березоворудського курганного некрополя та розкопано курган із безінвентарним похованням XII – XIII ст.[37]

Ф. К. Щоденник (1953) / Ф. К. Божко // Архів Пирятинського ліцею. – Спр. 2. – 8 арк.

[36] Святогор А. А. Щоденник (1953 – 1959) / А. А. Святогор // Приватна збірка О. А. Рудковського (м. Пирятин). – 95 арк.

[37] Моргунов Ю. Ю. Работы Посульской разведочной группы / Ю. Ю. Моргунов // АО 1980 г. : сб. науч. ст. /

Виданий 1982 р. «Довідник з археології України : Полтавська область», підготовлений завідуючою відділом Полтавського краєзнавчого музею Г.О. Сидоренко разом з відомими археологами Є.В. Махно та Д.Я. Телегіним, підбив своєрідний підсумок археологічним дослідженням XIX – третьої чверті XX ст. Він містив відомості про окремі археологічні знахідки та відомі на той час пам'ятки, виявлені в 14-ти населених пунктах району: селах Березова Рудка, Білоцерківці, Велика Круча, Верхоярівка, Гурбинці, Давидівка, Дейманівка, Замостище, Крячківка, Мала Круча, Мар'їнське, Повстин, Сасинівка, місті Пирятині та поблизу від них. Видання подає інформацію про 164 об'єкти археологічної спадщини: кургани, групи курганів, могильник давньоруського часу, є відомості про залишки двох селищ черняхівської культури та двох городищ літописних міст[38].

Наступний етап археологічного вивчення Пирятинського району був пов'язаний зі збором матеріалів для укладання археологічної частини тому «Зводу пам'яток історії та культури» по Полтавській області. Влітку – восени 1988 р. з цією метою правобережжя Удаю обстежувалося науковим співробітником Полтавського краєзнавчого музею І.С. Мельниковою, яка закартографувала тут 190 курганів: 43 – в групах та 37 окремих насипів[39]. Іще 112 курганів та майдан у межах району зафіксовані наступного року науковцями музею І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком[40]. Тобто, за результатами проведених розвідок станом на 1989 р. на Пирятинщині було відомо 302 кургани: 61 курганна група та 70 окремих насипів, 1 майдан[41].

В околицях районного центру в 1996 – 2002 рр. проводилися розвідки археологом-пирятинцем, випускником Харківського університету І.В. Головком. Внаслідок цих обстежень введена до наукового обігу інформація про чимало нових об'єктів: 5 поселень доби

АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. Б. А. Рыбаков]. – М. : Наука, 1981. – С. 286 – 287; Моргунов Ю. Ю. Функциональное назначение пограничных городищ Юго-Восточной Руси / Ю. Ю. Моргунов // Археологические исследования на Полтавщине : сб. науч. тр. / ПКМ; [ред. кол. : Кулатова И. Н., Супрун Т. Ю., Супруненко А. Б. (отв. ред.)]. – Полтава, 1990. – С. 95 – 109; Моргунов Ю. Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН, Курск. гос. обл. муз. археол. – Курск, 1996. – 159 с.; Моргунов Ю. Ю. Посульская граница: этапы формирования и развития / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН, Курск. гос. обл. муз. археол. – Курск, 1998. – 160 с. Моргунов Ю. Ю. Еще раз о «переяславских торках» / Ю. Ю, Моргунов // РА. – М.: Наука, 2000. – № 1. – С. 23 – 36; Моргунов Ю. Ю. Сампсониев Остров : Пограничная крепость на посульской окраине Южной Руси в XI – XIII веках / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН. – М. : Наука, 2003. – 187, 16 с.; Моргунов Ю. Ю. Летописный город Снепород и его округа X – XIII в. / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН. – СПб.: Филолог. факультет, 2012. – 252, XXIV с.

[38] Сидоренко Г. О. Довідник з археології України : Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; Ін-т археол. АН УССР; УТОПІК. – К. : Наукова думка, 1982. – 108 с., 2 карти.

[39] Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области / Мельникова И. С.; ПКМ // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1988/137; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 20. – 89 арк.

[40] Мельникова И. С. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области / Мельникова И. С., Ткаченко А. М.; ПКМ // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1989/213; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 25. – 56 арк. Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» / Мельникова І.С. // АЗ ПКМ: зб. наук. ст. / ПКМ; [ред. кол.: Кулатова І. М., Мокляк В. О., Супруненко О. Б. (відп. ред.)]. – Полтава, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137.

[41] Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» / Мельникова І.С. // АЗ ПКМ: зб. наук. ст. / ПКМ; [ред. кол.: Кулатова І. М., Мокляк В. О., Супруненко О. Б. (відп. ред.)]. – Полтава, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137.

бронзового віку; 4 селища черняхівської культури, поселення давньоруського часу, могильник пізнього бронзового – раннього залізного віків та давньоруський курганний некрополь. На більшості з цих пам'яток проведене шурфування і встановлена наявність збережених культурних нашарувань та поховань. На черняхівських селищах поблизу сс.. Давидівки й Грабарівки досліджені жертовний комплекс з похованням собаки та будівля напівземлянкового типу. На багатошаровому поселенні епохи бронзи поблизу с. Першотравневого виявлене поховання і залишки господарської-? будівлі. Решткі кількох кремацій вивчалися в насипах могильника біля с. Каплинці, ямне поховання досліджене в одному з курганів біля с. Верхоярівки[42].

Каплинці, с. Курганний могильник. Вигляд із південного заходу.

У рамках роботи над «Зводом…» влітку 2002 р. групою наукових співробітників Полтавського краєзнавчого музею у складі Л.М. Лугової, І.С. Мельникової, Р.С. Лугового, О.М. Ткаченка, І.М. Гавриленка та О.В. Коваленко проведені обстеження північно-західної частини району – в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки. Роботи проводилися за ініціативи і безпосередньої участі викладача місцевої загальноосвітньої школи В.І. Горбатенко. Підйомні матеріали, зібрані на берегах Березоворудківського водосховища, засвідчили наявність поблизу згаданих сіл значної групи різночасових пам'яток: від доби неоліту до пізнього українського середньовіччя. Було оглянуто кілька відомих археологічних об'єктів, виявлені ряд нових і зібрано колекцію з 248 од. знахідок[43].

Для підготовки матеріалів до «Зводу» з 2007 р. почав працювати Пирятинський загін Охоронної археологічної експедиції Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, очолюваний І. В. Головком.

[42] Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996-2002 рр. / Головко І. В.; ЦОДПА; Пирят. ліцей // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2002/199; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – 170 арк.; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області: (Мат-ли до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – 250 арк.; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році: (Мат-ли до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф.е. – 2009; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 603. – Арк. 9 – 10; Головко І. В. Розвідки в Пирятинському районі на Полтавщині / І. В. Головко // АДУ – 2006-2007 : зб. наук. ст. / Ін-т археол. НАН України; [гол. ред. Козак Д. Н.]. – К. : Академперіодика, 2009. – С. 67 – 72; Головко І. В. Дослідження в середній течії р. Удай : (Матеріали до археологічної карти Пирятинського р-ну) / І. В. Головко // АДУ – 2009 : зб. наук. ст. / Ін-т археології НАН України; [гол. ред. Козак Д. Н.; ред. кол. : Болтрик Ю. В., Бунятян К. П. та ін.]. – К. – Луцьк : Волин. старожитності, 2010. – С. 76 – 77.

[43] Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474.

Лише за перший польовий сезон було виявлено, описано і картографовано 22 нові пам'ятки: 9 курганів (5 окремих насипів, 4 у складі груп, решта – в трьох могильниках доби пізнього бронзового – раннього залізного віків); неолітичну стоянку; поселення епохи бронзи; городище скіфського часу; 3 селища черняхівської культури; 4 селища, городище і ґрунтовий могильник давньоруської доби.

У 2008 р. Пирятинський загін у сладі кандидата історичних наук, заст. директора ДП НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України по Полтавській області О.Б. Супруненка, наукового співробітника І.В. Головка, провідного спеціаліста управління культури Сумської облдержадміністрації О.В. Короті, мол. наукового співробітника ІКЗ «Більськ» О.В. Сидоренка, магістрантки Київського НУ ім. Т.Г. Шевченка М.Г. Руднєвої, провів розвідки на території Великокручанської сільської ради. Роботи охопили округу сс. Велика і Мала Круча, кол. центру сільради – с. Запорізька Круча, с. Повстин та їх околиць. Одночасно з'ясовувався стан збереження об'єктів, виявлених на території сільської ради у попередні роки. Було відкрито неолітичну стоянку, 3 раніше невідомі поселення і визначено культурну належність та розміри пов'язаного з одним із них курганного могильника[44].

2009 р. виявлено нові археологічні об'єкти поблизу сс. Білоцерківці, Високе, Каплинці, Кроти, Першотравневе, Усівка, а також на території міста Пирятина. Відкрито та обстежено 8 пам'яток, серед яких: 2 поселення епохи бронзи, 4 – скіфського часу, 2 – доби великого переселення народів. Окрім того, у вересні того ж року І. В. Головком здійснювався нагляд за роботами з днопоглиблення й очищення русла р. Удай поблизу Великої Кручі, в ході якого зібрано виразну колекцію різночасових знахідок. З-поміж них – перші пізньопалеолітичні матеріали в межах району, що походили з глибини 2 – 3 м відкладень дна річки, а також унікальний для Посулля наконечник поясного ременю аварського часу[45].

У 2010 р., внаслідок проведення археологічних експертиз, стало відомо місцезнаходження ще 4 поселенських об'єктів різних епох.

Отримані в ході археологічних розвідкових робіт речові знахідки поповнили зібрання Полтавського і Лубенського краєзнавчих та Пирятинського районного історико-краєзнавчого музеїв.

У 2013 р. І.В. Головком та О.Б. Супруненком, разом із фахівцями Українського державного науково-дослідного інституту «Діпромісто» ім. Ю.М. Білоконя, проведені дослідження, укладений проект археологічного та історичного ареалів міста Пирятина та підготовлені матеріали про пам'ятки археології до історико-архітектурного опорного плану районного центру[46].

[44] Супруненко О. Б. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області: (Мат-ли до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Супруненко О. Б., Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2008; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 548. – 56 арк.; Супруненко О. Б. Звіт про проведення натурних досліджень щодо виявлення територій об'єктів археологічної спадщини міста Пирятина Полтавської області / Супруненко О. Б., Головко І. В.; Укр. держ. НДІ проект. міст «Діпромісто» ім. Ю. М. Білоконя; ЦОДПА // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 713. — 37 арк.

[45] Головко І. В. Аварський наконечник ременя з с. Великої Кручі на р. Удаї / І. В. Головко // Мадяри в Середньому Подніпров'ї : зб. наук. пр. / Ін-т археол. НАН України; ЦП НАН України і УТОПІК; ЦОДПА; [ред. кол.: Моця О. П. (відп. ред.), Баталов С. Г., Супруненко О. Б. та ін.]. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2011. – С. 175 – 177. – (Археологія і давня історія України : Вип. 7).

[46] Супруненко О. Б. Звіт про проведення натурних досліджень щодо виявлення територій об'єктів ар-

Таким чином, на сьогодні відомо 213 археологічних пам'яток і об'єктів (у т.ч. у складі археологічних комплексів), розташованих у межах Пирятинського району: 3 неолітичних та енеолітична стоянки; 10 поселень епохи бронзового віку; 2 городища і 9 поселень скіфського часу; 14 селищ черняхівської культури; 3 поселення з матеріалами пеньківської культури; залишки трьох літописних «міст», 10 давньоруських селищ, 2 ґрунтових могильники доби Київської Русі; понад 700 курганів (77 насипів розміщені окремо, 250 – у складі 71 курганної групи, близько 400 – у 6 могильниках епохи бронзи, раннього залізного віку і доби розвинутого середньовіччя); 12 майданів; ряд пунктів з матеріалами XVI – XVIII ст. Цілеспрямоване шурфування чи зовсім невеликі розкопки проводилися лише на 13 з них. Варто згадати й про сліди фінальнопалеолітичного місцезнаходження, випадково виявлені сарматське поховання і черняхівську кремацію.

На жаль, збереглися вищезазначені пам'ятки та археологічні об'єкти не всі, або ж не в повному складі комплексів. У ході господарської діяльності людини частина з них була знищена (21 об'єкт): 5 курганних груп; 6 окремих насипів курганів; 3 поселення; 9 майданів (в т. ч. у складі груп). Пошкоджено 4 групи курганів, ґрунтовий могильник і давньоруське селище, чимало насипів на різночасових могильниках. Останні – часом давніми, а переважно – сучасними грабіжниками.

Пирятин, м. Будинок Пирятинського повітового земства.

Наступними за чисельністю об'єктами культурної спадщини Пирятинського району є пам'ятки історії, яких тут налічується 117. Охоплюють вони проміжок часу в два століття й відносяться до XIX та XX ст. Хоча тут, принагідно, зауважимо про один із об'єктів, віднесених до групи природоохоронних об'єктів. Таким він і взятий під охорону держави, хоча цілком і повністю може бути віднесеним і до об'єктів історичної культурної спадщини. Це комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Старий шлях», про яку ми вже згадували раніше серед об'єктів природоохоронного значення Пирятинського регіону.

У даному випадку аргументацією на користь такого комплексного характеру об'єкту є те, що «Старий шлях» це не просто назва – це дійсно старий чумацький шлях, а вірніше його залишки. У балці, що простяглася з північного заходу на південний схід між селами Гурбинці та Леляки, до наших днів збереглися дві жолобоподібні заглибини, по яких у давні часи проходив шлях чумацьких валок із Прилук до Пирятина[47].

До таких об'єктів, що можуть відноситися до двох різних категорій пам'яток, можна віднести й Археологічний комплекс у місті Пирятині де поверх залишків літописного міста Пиря-

хеологічної спадщини міста Пирятина Полтавської області / Супруненко О. Б., Головко І. В.; Укр. держ. НДІ проект. міст «Діпромісто» ім. Ю. М. Білоконя; ЦОДПА // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 713. – 37 арк.

[47] Миленко В.М. Старий шлях // Пирятинські вісті. – 2006. – №52 (10519). – 29 грудня. – С. 8.

тина, котре згадується в літописі під 1154 р.,[48] знаходяться культурні рештки Михайлівського замку Яреми Вишневецького кінця XVI ст.,[49] що невдовзі у XVII – XVIII ст. переріс у сотенне містечко спочатку Кропивенського, а потім Лубенського козацьких полків[50]. У даному випадку цей об'єкт можна віднести як до пам'яток археології, так і до пам'яток історії. І такі випадки не поодинокі.

Найдавніші об'єкти цієї категорії датуються кінцем XIX ст. Це, звісно, якщо тут не брати до уваги двох маєтків, що збереглися на території Пирятинського району. Це маєтковий комплекс родини Закревських у с. Березова Рудка та маєток Липських у с. Крячківка. Мова про них піде нижче, в окремому розділі цієї статті. А тут ми згадаємо лише сім об'єктів: Будинок Пирятинського повітового земства (1890), будинки земського училища (1910) в с. Каплинці, Пирятинської чоловічої гімназії (1915), Залізничного вокзалу в м. Пирятин (1913), Пирятинської жіночої гімназії (1914), початкової (1914) та земської (1915) шкіл в сс. Вікторія та Березова Рудка.

На жаль, інформації про ці заклади не так уже й багато, але все ж дещо є. Будинок Пирятинського повітового земства було споруджено у 1890 р. Це одноповерхова, дерев'яна, обкладена цеглою споруда. Використовувався за призначенням до 1917 р. Відомо, що в 1919 р. тут розміщувалися Пирятинський повітовий комітет комсомолу та Пирятинський міський молодіжний клуб. Нині тут центр дитячої та юнацької творчості[51].

Будинок існуючого донині Пирятинського залізничного вокзалу було збудовано в 1913 р. замість старого, зведеного іще в 1894 р., тоді, коли через м. Пирятин пролягла лінія Києво-Воронезької залізниці.

Разом із залізницею, облаштовуючи залізничну станцію того ж 1894 р. спорудили й ряд служб які мали її обслуговувати. До наших днів збереглася лише цегляна триярусна восьмигранна водонапірна башта висотою 16 м, що використовувалася для заливки води в парові котли паровозів[52].

Економічний підйом в Російській імперії початку XX ст. сприяв різкому розвитку економіки, а разом з тим і покращенню рівня життя населення. Оптимальна наповнюваність державного бюджету, а то і його профіцит сприяли розвитку інших небюджетних галузей, науки, освіти. Саме в цей період бачимо різкий стрибок у будівництві навчальних закладів різних

[48] Полное собрание русских летописей : Лаврентиевская летопись по Академическому списку. – М. – Л. : Изд-во Вост. лит-ры АН СССР, 1962. – Т. 1. – С. 342

[49] Лазаревский А. М. Лубенщина и князья Вишневецкие / А. М. Лазаревский // КС. – К., 1896. – Т. LII. – Янв. – № 1. – № 2. – Февр. – С. 228; Николайчик Ф. Д. Исследования по истории землевладения князей Вишневецких в Левобережной Украине // ЧИОНЛ. – К., 1900. – Кн. 14. – Вып. II и III. – Отд. III. – С. 101; Головко І. В. Фортифікація міста Михайлова (до постановки проблеми) / І. В. Головко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013 : зб. наук. пр. – К. – Полтава : ЦП НАНУ і УТОПІК, 2013. – С. 135 – 139.

[50] Супруненко О. Б. Звіт про проведення натурних досліджень щодо виявлення територій об'єктів археологічної спадщини міста Пирятина Полтавської області / Супруненко О. Б., Головко І. В. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 713. – 37 арк.

[51] Паспорти пам'яток історії та культури СРСР 2.3.2088-2.16.18, 2.3.2090-2.16.18 // Робочий архів науково – методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст, нариси, фотодрук. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 303.

[52] Довідка адміністрації Пирятинського залізничного вокзалу // Робочий архів науково – методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Робочий зошит з експедицій по Пирятинському району // Там само.

типів. Так, у 1910 р. коштом Пирятинського повітового земства в с. Каплинці споруджено приміщення для двокомплектного земського училища. У 1912 р. в м. Пирятині за ініціативи члена училищної ради М.Д. Щербака та голови Пирятинської міської думи І.П. Добровського було відкрито чоловічу гімназію з трьома початковими класами. Перші роки вона знаходилася в приватному будинку і лише в 1915 р. за проектом пирятинського повітового архітектора О.В. Хітріна, для неї було зведено нове приміщення за рахунок земських коштів[53]. Інша, жіноча гімназія була відкрита в м. Пирятині у 1907 р. і мала підготовчий та три початкових класи. Згодом перейшла на восьмирічний термін навчання та мала останній педагогічний клас. На першому етапі свого існування орендувала приміщення, але в 1914 р. коштом земства за проектом уже згаданого архітектора О.В. Хітріна було зведено нове приміщення, спроектоване саме для цього навчального закладу[54].

Дві інші вищеназвані шкільні будівлі в селах Березова Рудка та Вікторія також були збудовані коштом Пирятинського повідового земства. На жаль, детальна інформація про їх історію нині відсутня.

Вікторія, с. Будинок церковно-приходської школи.

Нечисленними є й пам'ятки, що стосуються буремних потрясінь першої чверті XX ст. І хоча були проведені детальні пошукові роботи, таких об'єктів культурної спадщини майже не виявлено. Усе, що було віднайдено це дві могили німецьких вояків в самому місті Пирятині, датовані 1918 р. Однак, жодних детальних відомостей про поховання віднайти не вдалося. Відомо лише, що в 1918 р. на Пирятинщині відбувалися збройні сутички з німецькими військами, які підтримували уряд гетьмана Павла Скоропадського.

Найбільш відомим і власне єдиним об'єктом цього історичного періоду є братська могила в складі меморіального комплексу в центрі міста. Це – братська могила борців за радянську владу та жертв нацизму.

Серед інших тут знайшли спочинок більшовики, які загинули у березні 1919 р. під час повстання в пирятинському гарнізоні, активісти, які загинули влітку того ж року під час перебування в Пирятині частин Добровольчої армії. Серед останніх І.І. Пронь, член підпільного більшовицького комітету й один із організаторів партизанського загону.

Тут знайшли вічний спочинок комуністи і комсомольці члени партизанського загону І.І. Голобородька, які загинули зимою 1920 р. в бою з антибільшовицьким формуванням отмана Бурого в м. Яготині.

---

[53] Купріян Н. Г. З історії пирятинських гімназій (кінець XIX – початок XX ст.). – Полтава : Оріяна, 2004. – С. 11 – 12; Отчет Пирятинской Уездной Земской Управы за 1913 год. – Пирятин: Типо-Литогр. А. А. Рыскина и К. 1914. – С. 53

[54] Купріян Н. Г. З історії пирятинських гімназій (кінець XIX – початок XX ст.). – Полтава: Оріяна, 2004. – С. 11 – 13;

Сам Іван Іванович Голобородько (1901 – 1920) – перший секретар Пирятинської повітової комсомольської організації. Народився в с. Заріччя. У 1918 р. в складі партизанського загону брав участь у боях з німецькими військами. У квітні 1919 р. очолив Пирятинську повітову комсомольську організацію. Згодом, бойовий загін із 50 осіб, у завдання якого входила боротьба з антибільшовицькими формуваннями. Брав участь у розгромі загону отамана Орлика, а взимку 1920 р. в ліквідації отамана Бурого в Яготинському повіті. Був убитий при поверненні з Яготина. Первісно був похований на міському кладовищі і лише в 1960-х рр. останки перенесено до меморіалу[55].

Пирятин, м. Меморіальний комплекс пам'яток періоду громадянської та Великої Вітчизняної воєн.

Небагато виявлено об'єктів, які розповідають про передвоєнну історію Пирятинщини. Таких маємо лише два – в с. Грабарівка та в м. Пирятин.

У центрі села Грабарівка у складі меморіального комплексу, що увічнює пам'ять односельців, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та були розстріляні нацистами під час тимчасової окупації села, зафіксоване поховання першої жінки-комуністки села, голови місцевої сільської ради Галини Трохимівни Коваленко, яка трагічно загинула у 1929 р. На жаль, жодної інформації як про поховану, так і про обставини її загибелі виявити не вдалося. У даному випадку можна лише зробити припущення виходячи з дати загибелі, що це якимось чином пов'язано з колективізацією.

Наступний об'єкт культурної спадщини відноситься як до пам'яток історії, так і до пам'яток техніки. Це трактор «Універсал» – один із перших тракторів створеної в липні 1931 р. Пирятинської машинно-тракторної станції. У кінці першої п'ятирічки вона мала парк із 23 тракторів і обслуговувала 25 колгоспів Пирятинського району. Цікава й доля самої машини. З початком Великої Вітчизняної війни трактор мав залишитися на окупованій території, але з підходом фронту тракторист М.О. Сенчило, який працював на ньому надійно заховав машину і лише після повернення з війни віднайшов, відремонтував свого трактора і працював на ньому до 1967 р. коли «Універсал» було встановлено на постамент[56].

Велика група об'єктів культурної спадщини на території Пирятинського району розповідає чи увічнює пам'ять про величезну трагедію Українського народу – Голодомор 1932 – 1933 рр в Україні. 24 пам'ятки – пам'ятні знаки та місця поховань зафіксовані в м. Пирятин та

---

[55] Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П.Т., Бажан М.П., Білодід І.К. та ін.; Ред. кол. Буланий І.Т., Бардик Г.С., Бевзо О.А. та ін. − К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 797 – 798.

[56] Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.1.2093 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 310 – 311.

сс. Березовій Рудці, Білоцерківцях, Великій Кручі, Вишневому, Вікторії, Грабарівці, Гурбинцях, Давидівці, Дейманівці, Каплинцях, Кейбалівці, Кротах, Крячківці, Леляках, Малютинцях, Повстині, Прихідьках, Сасинівці, Смотриках, Теплівці, Усівці, Харківцях, Яцинах.

Але найбільша кількість пам'яток на території Пирятинського району присвячена подіям Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Це 44 об'єкти – меморіальні комплекси, братські та одиночні могили радянських воїнів, військовополонених, жертв нацизму, пам'ятники і пам'ятні знаки визволителям та землякам які не повернулися з фронтів Великої Вітчизняної.

Дейманівка, с. Пам'ятник жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.

Пирятинщина, як і вся Полтавщина, пережила всі трагедії цього періоду. Тут слід нагадати, що оборонні бої на Пирятинських землях пов'язані з трагедією Південно-Західного фронту. У вересні 1941 р. Пирятин та його околиці стали свідком трагічних подій, що розгорнулися на Південно-Західному фронті. В результаті зустрічних ударів, завданих першою і другою танковими групами вермахту гітлерівські війська оточили 5, 21, 26 та 37 Армії Південно-Західного фронту, які були змушені з боями прориватися із оточення на схід. Саме через територію Пирятинського району в бік м. Лохвиці рухалася й колона Військової Ради фронту та його штабу. Зрозуміло, що ці події супроводжувалися жорстокими боями, а відповідно і величезними втратами бійців і командирів Червоної армії могили яких донині зберігаються майже в кожному населеному пункті району.

Братська могила жертв нацизму в урочищі Пирогова Левада, біля с. Тарасівка Гребінківського району, неподалік від м. Пирятин.

Трагедія окупації: розстріли мирних жителів та геноцид проти єврейського народу – усе це було й тут, як і в інших місцях, окупованих ворогом. Місцем народної жалоби стало урочище Яблунівщина, або ж Пирогова Левада біля села Тарасівка, неподалік м. Пирятин. Тут знайшли свій вічний спочинок тисячі мирних жителів, партизан, підпільників Пирятинського та Гребінківського районів, адже воно стало місцем масових розстрілів. Розстрілювали тут також і військовополонених. Найбільші масові розстріли в урочищі Пирогова Левада відбулися 18 травня 1942 р. – у цей день були розстріляни представники єврейської громади Пирятинщини та у вересні 1943 р. Нині територія, що на ній відбувалися масові розстріли знаходиться на території Гребінківського району.

Визвольні бої також залишили свої сліди не лише в пам'яті народній, але й лягли шрамами на землі Пирятинщини, рясно усіяній могилами воїнів-визволителів. 237 та 309 стрілецькі дивізії 52 стрілецького корпусу 40-ї Армії Воронезького фронту бійці яких 18 вересня 1943 р. здолавши опір гітлерівської армії з ходу форсували р. Удай та з боями звільнили м. Пирятин. 19 вересня 1943 р. за виявлені мужність і героїзм Наказом Верховного Головнокомандуючого 237 та 309 стрілецьким дивізіям було присвоєно найменування «Пирятинських».

Пирятин, м. Пам'ятний знак воїнам-афганцям.

Сім пам'яток нагадують про трагедію Афганістану. Троє воїнів не повернулися з тієї війни. Свинарь Володимир Іванович, Сушко Олексій Іванович, Перетятько Олександр Андрійович загинули в Демократичній Республіці Афганістан. В пам'ять про загиблих воїнів-земляків і всіх учасників бойових дій на території Демократичної Республіки Афганістан 2001 р. в центрі м. Пирятин було відкрито пам'ятний знак роботи члена Спілки Художників України скульптора М.Н. Баланчука[57].

Не обійшов стороною Пирятинську землю і біль катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції. Пирятинці, як і все населення України, біль Чорнобиля сприйняли як свій, взявши безпосередню участь у ліквідації катастрофи. Щоб нащадки не забували цієї трагедії, як нагадування і як застереження майбутнім поколінням, у 2008 р. на честь жителів Пирятинського району, які брали участь у ліквідації аварії на ЧАЕС, в центрі міста було відкрито пам'ятник. Фігурна стела з чорного полірованого граніту з гранітним дзвоном під її склепінням буде нагадуванням і пересторогою для майбутніх поколінь[58].

Пирятин, м. Пам'ятний знак на честь учасників ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції.

Велика частина об'єктів культурної спадщини району присвячена персоналіям. Загалом ці пам'ятки можна розділити на дві групи. Перша, малочисельна відноситься до радянської доби. Присвячені ці об'єкти вождям світового комуністичного руху чи діячам

[57] *Пам'ять живе…: Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 79, 88; Пирятинщина: Ст., нариси, фодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 309.*

[58] *Довідка відділу культури Пирятинської районної державної адміністрації Полтавської області // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.*

радянської держави. Таких на території Пирятинського району дев'ять. Це два пам'яткики Карлу Марксу в м. Пирятин та с. Білоцерківці. Шість пам'ятників В.І. Ульянову (Леніну) в м. Пирятин (2), сс. Березова Рудка, Олександрівка, Прихідьки та Теплівка і один пам'ятник С.М. Кострікову, більш відомому під партійним псевдонімом «Кіров».

Звісно, що жоден із них ніколи не бував на Пирятинщині. Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування комуністичної ідеології широким масам населення. Вони виготовлялися серійно на замовлення партійних органів чи колгоспів і встановлювалися чи не в кожному населеному пункті. Із тих, що встановлені на території Пирятинського району, можна говорити лише про два, як про авторські роботи. Перший знаходиться в центрі міста Пирятин, відлитий з бронзи і є авторською роботою колективу в складі народного художника УРСР А.А. Ковальова, заслуженого діяча мистецтв УРСР В.І. Агібалова та архітектора В.Г. Гнєзділова[59].

Другий – гранітне погруддя роботи скульптора В. Сухенка в с. Березова Рудка[60].

До цих двох можна додати ще й третій пам'ятник вождю світового пролетаріату. Знаходиться він у с. Прихідьки й цікавий своєю історією. Бюст В.І. Ульянова (Леніна) був придбаний місцевим колгоспом ім. В. Чкалова в 1936 р. і до 1941 р., до початку Великої Вітчизняної війни стояв у кабінеті голови колгоспу Я.В. Ковалінського, який перед вступом німців заховав його в будинку сільського пожежного депо. Сам голова колгоспу був розстріляний окупантами в 1942 р., а погруддя далі переховували жителі села. Після визволення його встановили на сцені сільського будику культури, а 1945 р. в центрі села[61].

Березова Рудка, с. Пам'ятник В.І. Леніну. Скульптор В. Сухенко.

Багата Пирятинська земля й відомими особистостями, які народилися, жили чи працювали на території нинішнього Пирятинського району в різні роки.

Першим у цьому списку назвемо Олександра Лукича Липського (1839 – 1906), професора, доктора медицини, могила якого знаходиться в с. Крячківка.

Іншою відомою особистістю є архітектор Олексій Васильович Хітрін (1875 – 1958), який тривалий час жив у м. Пирятин, де за його проектами було збудовано не один будинок. Нині ми маємо

---

[59] Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4.1.1076 – 2.16.18. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 419.

[60] Повідомлення Великокручанської сільської ради Пирятинського району // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею;

[61] Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1087-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 419

три таких пам'ятки, виконані за проектами О.В. Хітріна – будинки Пирятинських чоловічої та жіночої гімназій і його власний будинок[62].

У місті Пирятині та в селах району маємо ряд меморіальних дощок, встановлених на честь видатних земляків:

– мистецтвознавця та історика мистецтва Григоровича Василя Івановича (31.12.1786, м. Пирятин – 15.05.1865, м. Санкт-Петербург) в м. Пирятин;

– українського і російського живописця і педагога Мокрицького Аполлона Миколайовича (28.07.1810, м. Пирятин – 26.02.1870) в м. Пирятин;

– члена Кирило-Мефодіївського товариства Андрузького Георгія Львовича (25.05.1827 – ?) в м. Пирятин;

Велика Круча, с. Пам'ятник М.М. Боголюбову.

– фізика-теоретика, математика Боголюбова Миколи Миколайовича (21.08.1909, м. Нижній Новгород Російська Федерація – 13.02.1992, м. Москва) в с. Велика Круча;

– антрополога, етнографа, археолога, громадського діяча Вовка Федора Кіндратовича (17.03.1847, с. Крячківка Пирятинського повіту Полтавської губ. – 25.08.1918, м. Жлобин, Білорусь) в с. Крячківка;

– голові колгоспу Клименку Василю Юхимовичу та голові сільської ради Харченку Петру Павловичу, які під час Голодомору 1932 – 1933 рр. врятували жителів села Олександрівка від голодної смерті в с. Олександрівка;

– двічі Герою Соціалістичної Праці, видатному вченому-селекціонеру Ремеслу Василю Миколайовичу (10.02.1907, с. Теплівка Пирятинського повіту Полтавської губернії – 4.09.1983, м. Київ) в с. Теплівка.

Ряд об'єктів культурної спадщини району присвячені Героям Радянського Союзу та Героям Соціалістичної Праці.

Так, у с. Вікторія поховано Героя Радянського Союзу Олега Яковича Бабака (25.02.1967, с. Вікторія Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 7.04.1991), який трагічно загинув біля селища Юхари-Джибікли Кубатлинського району, Республіка Азербайджан. У м. Пирятин біля меморіального комплексу поховано Героя Радянського Союзу Дмитра Карповича Привалова (1908 – 1.11.1943), уродженця с. Єлантово (нині Будьонівець) Чистопільського району Татарської АРСР, який загинув у боях за Дніпро. У західній частині центрального міського кладовища поховано Героя Соціалістичної Праці Григорія Федоровича Возного (5.06.1922, с. Ставидла Олександрійського району Кіровоградської області – 13.09.1991, м. Пирятин).

[62] *Купріян Н. Г. З історії пирятинських гімназій (кінець XIX – початок XX ст.). – Полтава: Оріяна, 2004. – С. 11,18.*

На кладовищі с. Дейманівка знаходиться могила Героя Соціалістичної Праці Марка Івановича Наглого (2.01.1902 – – 30.04.1970). А на кладовищі с. Усівка могила Героя Соціалістичної Праці Параски Данилівни Прокопенко (6.10.1903 – 05.04.1981).

Наступні три об'єкти відносяться до групи пам'яток мистецтва. Це пам'ятник двічі Герою Соціалістичної Праці Василю Миколайовичу Ремеслу в м. Пирятин та два пам'ятники Тарасу Григоровичу Шевченку в м. Пирятин та с. Березова Рудка.

Ремесло Василь Миколайович (10.02.1907 – 4.09.1983) – доктор сільськогосподарських наук, дійсний член Академії наук СРСР та ВАСГНІЛ, двічі Герой Соціалістичної Праці є уродженцем с. Теплівка Пирятинського р-ну. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Починав свій шлях агрономом-насіннєводом. Отримавши в 1948 р. призначення на посаду завідуючого Миронівською селекційно-дослідною станцією, перетворив її на Миронівський науково-дослідний інститут (тепер Миронівський інститут пшениці ім. В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України). Основною заслугою вченого є розробка та впровадження в селекційну практику методу отримання високоврожайних пластичних зимостійких сортів озимої пшениці, серед яких шедевром світової селекції став сорт «Миронівська-808». Є автором 40 сортів зернових колоскових культур, із них 15 сортів озимої пшениці, 2 сортів ярої пшениці, сорту озимого ячменю і сорту озимого тритікале. Авторами пам'ятника є скульптори О.П. Вітрик, В.В. Сухенко, архітектори Ю.А. Чеканюк, Ю.М. Набок. Відкритий 26.06.1982 р.[63]

Пирятин, м. Пам'ятник Т.Г. Шевченку. Скульптор М.Н. Баланчук.

Нерозривно з Пирятинським краєм пов'язане ім'я Тараса Григоровича Шевченка, який кілька разів бував на Пирятинщині. Так, повернувшись в Україну весною 1843 р., він починає своє знайомство з Полтавщиною з Прилуцького краю. Вперше познайомився з Пирятинщиною того ж року відвідавши матір В. Григоровича та передавши їй листи від сина. Влітку, в серпні – вересні 1856 р. побував на хуторі П. Таволги-Мокрицького, поблизу Пирятина, написав вірш «Ой маю, маю я оченята…». Серед населення Пирятинщини збереглися перекази про те, що поет відвідав також сс. Білоусівку, Городище, Яхники, Слободо-Петрівку, Заріг та ін. Саме на честь цих відвідин, щоб увічнити пам'ять про поета, 18 вересня 1993 р. в м. Пирятин було відкрито пам'ятник Т.Г. Шевченку роботи скульптора М.Н. Баланчука[64].

[63] Вергунов В., Черниш О. Сівач // Дзеркало тижня. Україна – 2007. – № 18. – 11 – 18 травня; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С. 822 – 823; Федоренко Л. Данина шани всенародної // Зоря Полтавщини. –1982. – № 150 (15150). – 29 червня. – С. 1 – 2.

[64] Васильченко М. До Пирятина знову повернувся Кобзар // Пирятинські вісті. – 1993. – № 66 (9392). – 29 вересня. – С. 1; Пирятинщина: Ст., нариси , фотодрук./ Упоряд.: О. Г. Бажан, А. М. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 314 – 315.

Однак чи не найбільше переказів, спогадів та документальних свідчень пов'язано із перебуванням Тараса Григоровича Шевченка в с. Березова Рудка в маєтку родини Закревських, із якими він підтримував тісний контакт. Уперше поет приїхав до Березової Рудки 2 липня 1843 р., вдруге – в грудні того ж року. У травні і жовтні 1845 р. та в січні 1846 р. Шевченко знову гостював у Закревських. Тут він почав писати поему «Кавказ», виконав живописні портрети Платона Закревського та його дружини Ганни. Пам'ятник було відкрито в 2001 р. на території колишнього маєтку. Автор, скульптор В.І. Білоус зобразив поета в межах традиційної іконографії досягнувши глибокої й цілісної характеристики сильної духом особистості[65].

Стосовно наявності на території Пирятинського району пам'яток архітектури то тут в майбутньому необхідно провести детальне вивчення цього питання фахівцями відповідного рівня. Нині ми маємо лише п'ять таких об'єктів. Чотири з них це культові споруди, одна – земська школа.

Перший із них – собор Різдва Пресвятої Богордиці в м. Пирятин.

Соборний храм в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці в місті Пирятині Лубенського полку (тепер районний центр) був збудований у другій половині XVII ст. і первісно освячений як церква в ім'я Вознесіння Господнього. Храм є унікальною спорудою, яка не має аналогів на території України серед культових споруд, що дійшли до нашого часу. За свою історію храм кілька разів перебудовувався. Так, збереглися документи 1774 р., які свідчать про капітальну перебудову храму лубенським полковим осавулом Андрієм Микитовичем Ільченком, який отримав «разрешения на постройку притвора в церкви». Згідно з цим документом він мав «в местечке Пирятине при самой Вознесения Господня церкви по левой стороне к стене в приличном месте, к Большому благотворению и украшению собственным своим коштом всем иждивением, единственно только притвор каменный, в котором бы могли вместиться и алтарь, и в оной иконостас особенный, и все прилежащие в честь храма Пресвятой Богородицы славного ее Рождества состроить». Однак «притвор каменный» так і не був збудований. Натомість у стінах північного та південного фасадів були вибрані два великих еліптичних отвори, а до кожної із бокових стін прибудували два бокових дерев'яних приділи. У 1849 р. встановлено новий іконостас, а в 1865 р. навколо церковної території збудували мурована огорожу. 1871 р. відремонтована церква була наново освячена як соборний храм в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці. У такому вигляді як основна культова споруда міста храм існував до початку 1930-х рр., коли внаслідок анти-

Пирятин м. Собор Різдва Пресвятої Богородиці.

[65] *Дениско Т. Не хлібом єдиним… // Зоря Полтавщини. – 2001. – № 148 (19777). – 16 жовтня. – С. 3*

релігійної політики радянської влади громаду розформували, а приміщення собору з 1933 р. розпочали використовувати як зерносховище. Тривало це до 1941 р., коли за дозволом німецької окупаційної влади в старому храмі відновили богослужіння. Але, в 1961 р. церкву знову закрили. 1963 р. Постановою Ради Міністрів УРСР № 970 від 24 серпня 1963 р. собор Різдва Пресвятої Богородиці разом з іншими видатними спорудами України був взятий під охорону держави як пам'ятка архітектури республіканського значення. Однак будівля потребувала серйозної реставрації, яка була зроблена у 1972 – 1975 рр. Після реставрації собор постав у своєму первісному вигляді. Невдовзі тут розмістився Пирятинський краєзнавчий музей і лише в 1990 р. споруду повернули релігійній громаді[66].

Інша пам'ятка також датується XVIII ст. Це церква в ім'я архистратига Господнього Михаїла в с. Повстин. Спорудили її у 1775 р. Це була дерев'яна, тридільна, одноверха споруда, встановлена «на дубових подвалах, вместо фундамента и была крыта досками». Над центральною дільницею за допомогою парусів розмістили восьмигранний світловий барабан, площини якого прикрашали прямокутні вікна. Покрівля купола була «покрыта черным железом в шашку» та мала барокові форми. У 1852 р. споруду реконструювали. Храм поставили на мурований цоколь і прибудували до бабинця триярусну дерев'яну дзвіницю з шатровою покрівлею. З півночі, півдня й заходу до церкви прибудували чотириколонні портики, прикрашені трикутними фронтонами, а до східної вівтарної частини ризницю та паламарню. За тогочасними вимогами барокову покрівлю купола замінили на напівсферичну. На ній встановили декоративний восьмигранний ліхтарик із цибулястою маківкою. Дерев'яна покрівля була замінена на металеву, яку пофарбували олійною фарбою в зелений колір, а стіни в білий. Споруда збереглася до нашого часу і є однією з небагатьох дерев'яних церков XVIII ст. У 1992 р. була передана релігійній громаді[67].

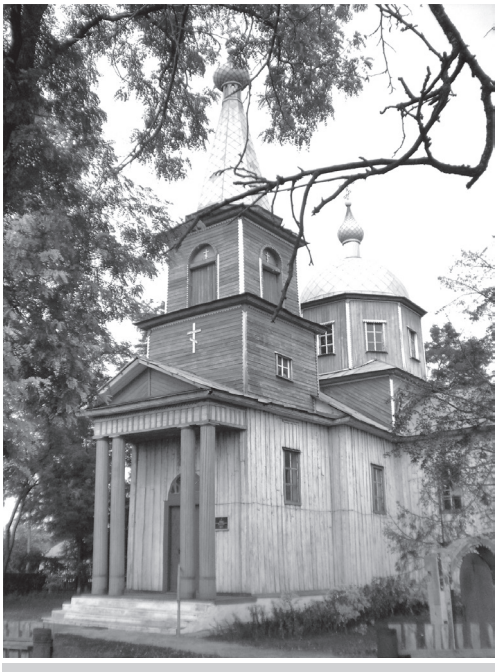

Повстин, с. Церква в ім'я архистратига ГосподньогоМихаїла.

Досить цікавою є й церква Успіння Пресвятої Богородиці в с. Вечірки. Час спорудження першого храму в селі невідомий. Найдавніша документальна згадка про храм відноситься до 1768 р. 1787 р. його було реконструйовано, після чого він проіснував до 1848 р., коли знову виникла потреба в реконструкції. До існуючої споруди до північного, південного та за-

[66] ЦДІА України. – Ф. 127. – Оп. 1074. – Спр. № 167; Там само. – Спр. № 2066; ДАПО. – Ф. Р-4085. – Оп. 16. – Спр. № 204. – Арк. 121.

[67] Релігійні громади Полтавської області станом на 01.01.2008 р. // Інформація відділу у справах національностей та релігій Полтавської облдержадміністрації. – Арк. 128; ПЕВ. ЧО. – 1894. - № 4. – С. 217.

Вечірки, с. Церква Успіння Пресвятої Богородиці.

хідного притворів прибудували чотириколонні портики із трикутними фронтонами. Тоді ж дерев'яну покрівлю було замінено на металеву та прибудовано дзвіницю, а 1861 р. до західного притвору добудували приміщення, яке об'єднало церкву і дзвіницю в одну споруду з головним входом до храму через дзвіницю. У цей же час церкву розширили прибудувавши до північного і південного притворів по два приміщення. Ті, що примикали до вівтарної частини використовувлися як ризниця і паламарня, інші – як службові приміщення. У 1865 р. з дозволу Полтавської духовної консисторії церкву і дзвіницю, «при ней находящуюся», поставили на мурований цоколь. У 1909 – 1910 рр. споруду капітально відремонтували. Після усіх перебудов церква мала вигляд однобанної, хрещатої в плані, дев'ятидільної споруди з прибудованою двоярусною дзвіницею, яка мала наметове завершення. Над середохрестям знаходився встановлений за допомогою парусів шестигранний світловий барабан, кожна площина якого прикрашалася прямокутним вікном із дерев'яними сандриками. Завершувався барабан наметовим покриттям із декоративним ліхтариком та цибулястою маківкою з підхресним яблуком та хрестом. У такому вигляді вона існувала до 1930-х рр., коли була закрита. Очевидно, тоді ж храм втратив центральний барабан, а в післявоєнний час був укритий шифером[68].

І, нарешті, два останніх об'єкти. Знаходяться вони в с. Білоцерківці. Нині це комплекс Георгіївського жіночого монастиря.

Перший і основний об'єкт монастиря – колишня Георгіївська церква. Нині вона в руїнах. Коли було споруджено першу, іще дерев'яну церкву в ім'я св. Георгія Переможця в с. Білоцерківці, невідомо, але станом на 1766 р. вона вже існувала. Свідченням цьому є справа у фонді Київської духовної консисторії про призначення священика Григоровича половинним настоятелем церкви, датована 1773 р. Мурована ж церква з прибудованою дзвіницею була зведена у 1848 р. на кошти дійсного статського радника Георгія Тарновського. Під

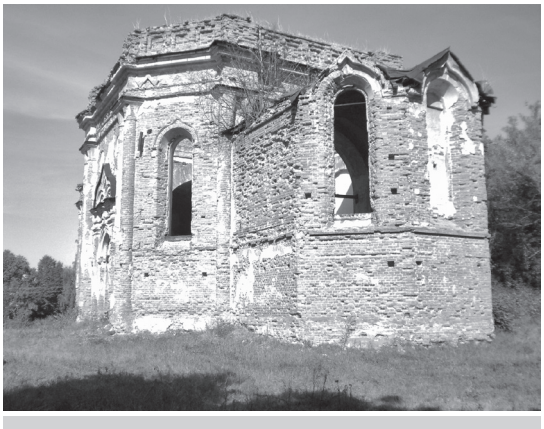

Білоцерківці, с. Георгіївська церква.

[68] *Коломенский Г. Сборник необходимых сведений о всех приходах Полтавской губернии и Адрес-календарь духовенства той же епархии. – Полтава: Типогр. Губ. Правл., 1895. – С. 408; Клировая книжка Полтавской епархии на 1902 год. – Полтава: Типо-литогр. Л. Т. Фришберга, 1902. – С. 496; Справочная Клировая книга по Полтавской епархии на 1912 год. – Полтава, 1912. – С. 206.*

час її будівництва були використані принципи спорудження дерев'яних храмів. Це була тридільна, одноверха споруда над центральною, восьмигранною у плані частиною якої встановлено восьмигранний світловий барабан, який завершувався наметовою покрівлею. Кути центральної дільниці були оздоблені спареними напівколонами коринфського ордеру. Східна, вівтарна дільниця – п'ятигранна, а західна – прямокутна. До останньої примикала квадратна в плані двоярусна дзвіниця, що також мала наметове завершення. 1904 р. споруду розширили. Після більшовицького перевороту церква була закрита й відновила діяльність у 1942 р. Але, в 1960 р., в розпал нової антирелігійної кампанії, храм знову закрили. З того часу він активно руйнувався від безгосподарності та негоди. За роки, що пройшли після його закриття, храм втратив центральний барабан та верхні, яруси дзвіниці з куполами, відсутня стеля та штукатурка стін. Знаходиться в аварійному стані[69].

Другий монастирський об'єкт – приміщення колишньої земської школи. Нині тут розмішуються келії та монастирські служби. Будівля одноповерхова, збудована в 1912 р. в стилі знаментих «Сластьонівських» шкіл – стилі українського модерну в архітектурі.

Ну і власне залишилась іще одна цікава пам'ятка, що нині фактично стала не лише окрасою міста Пирятин, а і його символом. Усі, хто їде автомагістраллю Київ – Харків – Довжанський у той чи інший бік, не оминають її. Вона здалеку нагадує про себе ставши всеукраїнською легендою.

Це водонапірна башта, що знаходиться в південній частині міста. Цегляна, обкладена плиткою, звичайна за своїм первісним чисто утилітарним призначенням споруда стала легендою на території колишнього Радянського Союзу завдяки зйомкам кінофільму за сценарієм лубенського письменника-гумориста Петра Лубенського «Королева бензоколонки», що став класикою радянського кінематографу. Зведена вона була в 1950 – 1952 рр. за проектом невідомого архітектора[70].

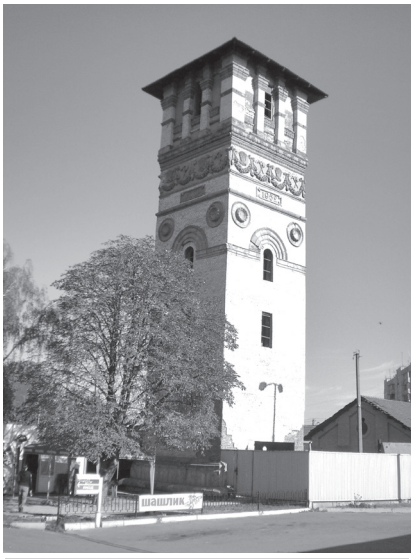

Пирятин, м. Водонапірна башта.

Таким чином, закінчуючи цей коротенький огляд культурної спадщини стародавнього Пирятинського краю, зауважимо, що представлене у цій книзі не є повним. Тут ми маємо лиш ті пам'ятки, що вдалося відшукати станом на час виходу в світ цієї книги. Багато об'єктів іще чекають свого виявлення та вивчення.

Насамкінець також зауважимо, що з певних причин, котрі в основному мали об'єктивний характер не вдалося виконати роботу в повному обсязі – зокрема,

[69] ЦДІУАК. – Ф. 127. – Оп. 1076. – Спр. 142; Георгіївська церква // Полтавщина: Енцикл. довідник / За ред А. В. Кудрицького. – К.: «Укр. Енцикл. ім. М. П. Бажана», 1992. – С. 169; Коломенский Г. Сборник необходимых сведений о всех приходах Полтавской губернии и Адрес-календарь духовенства той же епархии. – Полтава : Типогр. Губ. Правл., 1895. – С. 73; Клировая книжка Полтавской епархии на 1902 год. – Полтава: Типо-литогр. Л. Т. Фришберга, 1902. – С. 327 – 328; Справочная Клировая книга по Полтавской епархии на 1912 год. – Полтава, 1912. – С. 128.

[70] Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 80.

в авторів статей та робочої групи не було можливостей для встановлення і переприв'язки місць поховань відповідно до сучасного адміністративно-територіального поділу. Тому, інформація яку містить «Список воїнів Червоної Армії, підпільників та партизан, які загинули, зникли безвісти на території Пирятинського району» подана з прив'язками які зафіксовані в документах Центрального архіву Міністерства оборони Російської Федерації (ЦАМО РФ). Це робота уже для майбутніх поколінь дослідників.

Також, хотілося б висловити вдячність усім хто був причетним до підготовки цього тому, хто надавав посильну допомогу під час пошуку та збору інформації:

Квачу Валерію Володимировичу – завідуючому сектором з питань внутрішньої політики, зв'язків з громадськими організаціями та ЗМІ Пирятинської райдержадміністрації;

Білобровій Тамарі Миколаївні – начальнику відділу культури, туризму та архіву Пирятинської райдержадміністрації;

Купріян Наталії Геннадіївні – директору Пирятинського районного краєзнавчого музею;

Горбатенко Валентині Іванівні – учителю історії Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів, яка була ініціатором та безпосереднім учасником обстеження археологічних пам'яток в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки у 2002 році. Якої на жаль уже немає з нами.

Особлива подяка колегам із Прилуцького краєзнавчого музею імені В.І. Маслова і персонально Коваленко Аллі Олегівні за надану допомогу під час підготовки матеріалу про Березоворудську піраміду.

В.О. Мокляк, І.В. Головко, О.Б. Супруненко

Пирятин, м., районний центр

1. Дуб черешчатий – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташований на подвір'ї будинку по вул. Пушкіна, 33, у дворі Будинку дитячої та юнацької творчості.

Знаходиться у віданні Будинку дитячої та юнацької творчості.

Обстежувався: О.М. Байрак, Н.О. Стецюк на початку 90-х рр. XX ст., Н.О. Стецюк у 2008 р., І.В. Головком, Ю.В. Проценком, А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним у 2010–2011 рр.

Площа 0,02га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів № 555 від 24.12.1970 р.

Одиноке дерево віком 300 років. Висота 28 м, від землі до крони – 5,5 м, діаметр на висоті 0,1 м становить 7,6 м, охоплення стовбура на висоті грудей (1,3 м) – 5,15 м. Має розлогу кулясту крону, дупел та інших пошкоджень немає. Регулярно плодоносить. Дерево перебуває в доброму стані, огороджене по периметру квадрата, (зі стороною 2 м) ланцюгом, закріпленим на залізних стовпах висотою 80 см. Відсутній охоронний знак встановленого зразка.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 15; Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 168; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І.В., Проценко Ю.В., Подобайло А.В., Горобчишин В.А.– К.: Геопрінт, 2011. – С. 16; Природно-заповідний

фонд Української СРСР: Реєстр-довідник / За ред. М.А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 113; Стецюк Н.О., Миленко В.М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава : Просвіта, 2011. – С. 44 – 57.

Н.О. Стецюк, А.А. Лавріненко

2. «Острів Масальський», лісопарк – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташований на території Пирятинського лісництва – кв. 46, в околицях м. Пирятин. Знаходиться у віданні ДП «Пирятинський лісгосп».

Обстежувався Т.Л. Андрієнко, О.М. Байрак (1994 р.); Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2008 р.); В.В. Казанником, В.А. Горобчишиним, А.В. Подобайлом, Ю.В. Проценком (2011 р.); О.А. Скирдою (2012 р.).

Площа 47 га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів № 555 від 24.12.1970 р.

Заповідний об'єкт розташований в околицях м. Пирятина і являє собою ділянку між двома руслами р. Удай.

Територія включає масиви широколистяного лісу та штучних соснових насаджень і заболочену частину заплави р. Удай, що представлена вільшняком. Рослинність різноманітна й представлена водними, прибережно-водними та лісовими угрупованнями, серед яких відмічено ряд рідкісних та малопоширених для регіону видів. Найбільші площі займають заболочені, зайняті вільшняком ділянки. Значну ботанічну цінність має ділянка листяного лісу з віковими (понад 100 років) дубами. Трав'янистий покрив типовий для широколистяних лісів.

Флора нараховує близько 500 видів. Відмічені види рослин, занесені до Червоної книги України (зозулині сльози яйцеподібні, сальвінія плаваюча) та регіонального списку (бобівник трилистий, вовче тіло болотне, кизляк китицецвітий, конвалія звичайна). Угруповання сальвінії плаваючої занесене до Зеленої книги України.

Фауна досить різноманітна. Відмічені види тварин, занесені до Червоної книги України: лунь польовий, шуліка чорний, баранець великий, журавель сірий, сиворакша, кульон великий, сорокопуд сірий, видра річкова, горностай.

Зустрічаються регіонально рідкісні види: чапля біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик луговий, кропивник, чиж, просянка, вуж водяний, часничниця звичайна, тритон гребінчастий.

Має естетичне, природоохоронне та водоохоронне значення.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 24; Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 167, 168, 179; Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рос-

лин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 79, 111, 195, 226; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 343 – 344; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І.В., Проценко Ю.В., Подобайло А.В., Горобчишин В.А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 13; Рябоконь О.П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти...» // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В.І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11; Стецюк Н.О., Миленко В.М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Фесина Я.О. Мальовничий острів Масальський – ботанічна пам'ятка природи // Пирятинські екологічні читання: матеріали Всеукр. еколог. наук.-практ. конф., 25 травня 2011 р., м. Пирятин. – Полтава: Астрая, 2011. – С. 67–69; Фисун В. Відомості про стан водних та деяких наземних екосистем річки Удай // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченій 145-річчю від дня народження академіка В.І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 70 – 73; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38, 192; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І.А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 420, 442, 453, 455, 471, 477, 539, 543.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

3. «Пирятинський» національний природний парк (природа)

Розташований в околицях м. Пирятин та сс. Грабарівка, Давидівка, Березова Рудка, Сасинівка, Гурбинці, Леляки, Усівка, Кейбалівка, Каплинці, Харківці, Дейманівка, Високе, Велика Круча, Повстин, Олександрівка. Знаходиться на території Пирятинського лісництва.

Перебуває у віданні НПП – 5555,14 га, Пирятинської РДА – 4196,7 га. (Березоворудська с/р – 263,6га, Великокручанська – 369 га, Давидівська – 370 га, Дейманівська – 340 га, Сасинівська – 1854,1 га, Харківецька – 100 га, Пирятинська міська рада – 800 га), ВАТ «Каплинцівське» – 149 га, Березоворудський технікум ПДАА – 90,92 ГА, ДП «Пирятинський лісгосп» – 1625,0 га та ДП «Сільськогосподарське підприємство «Березівське» – 411,66 га.

Обстежувався В.Л. Шевчиком, А.В. Подобайлом, О.А. Сенчилом, В.М. Миленком (2009 р.); О.А. Коваленком (2009–2013 рр.); В.В. Казанником (2013 р.); Ю.В. Проценком (2009, 2013 рр.); В.М. Трохимцем, М.В. Сидоренком, А.В. Подобайлом (2013 р.).

Створений згідно з Указом Президента № 1046/2009 від 11.12.2009 р.

Площа – 12028,42 га. Площа власне НПП – 5555,14 га. До складу Національного парку увійшли заповідні об'єкти загальнодержавного значення (ландшафтний заказник «Дейманівський» (622,7 га), гідрологічний заказник «Куквинський» (300 га), парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Березоворудський» (45 га) та місцево-

го (загальнозоологічний заказник «Леляківський» (746 га), гідрологічні заказники «Давидівський» (120 га), «Харківецький» (540,2 га) «Гурбинський» (400 га), «Сасинівський» (150 га), «Березоворудський» (150 га), ботанічна пам'ятка природи «Лісопарк «Острів Масальський» (47 га), заповідне урочище «Куквин» (321,2 га) із збереженням статусу. Загальна площа заповідних об'єктів, що ввійшли до складу національного природного парку, складає 3442,1 га.

Створено з метою збереження унікальних та еталонних природно-ландшафтних та історико-культурних комплексів басейну середньої течії р. Удай, що мають екологічну, естетичну та історичну цінність, а також із метою організації сталого використання цих комплексів для оздоровлення довкілля, підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь, використання парку в рекреаційних, просвітницьких, наукових та культурних цілях.

Територія НПП «Пирятинський» репрезентує всі елементи долини р. Удай: ландшафти корінного берега, борової тераси та заплави. У рослинному покриві добре представлені різні типи слаботрансформованих фітоценозів природного та штучного (лісові культури, парки) походження.

Значні площі на території парку зайняті угрупованнями водної рослинності. Найнижчі ділянки рельєфу репрезентують угруповання водних і прибережно-водних рослин. Вони поширені в межах сучасних заплав. Найпоширенішими є ценози очерету звичайного, як сильно обводнені, так і болотного типу. Досить поширені угруповання з домінуванням рогозу широколистого, лепешняку великого, куги озерної. На плесах водойм поширені угруповання рдесників гребінчастого, блискучого, плаваючого, злаколистого, кучерявого, пронизанолистого, водоперициі колосистої, жабурника звичайного.

На території парку сформовані болотні угруповання евтрофного і мезотрофного типу. На евтрофних болотах домінують очерет звичайний, осока зближена, осока гостровидна. У місцях безстічних знижень болота досягають мезотрофної стадії розвитку. Зазвичай тут формуються рідкісні для регіону ценози, в яких співдомінують очерет та осока шерстистоплода, а в моховому ярусі переважають рідкісні для Полтавщини сфагнові мохи. До таких екотопів приурочені рідкісні види рослин бореального походження, які в регіоні знаходяться на південній межі суцільного поширення. Значні площі в межах цього типу місцевостей зайняті сінокісними свіжими, вологими та заболоченими луками, на яких, у результаті тривалої експлуатації, сформувався багатий лучними видами флористичний комплекс, що добре репрезентує лучний тип рослинності регіону. Головними домінантами на заболочених луках є гостра, гостровидна та дворядна осоки, тонконіг болотний, мітлиця пагононосна. Основне флористичне ядро формують трав'янисті рослини гігрофільно-евтрофного екотипу. На вологих луках із низьким ступенем засолення представлені типові для Лівобережного Лісостепу лучні ценози із домінуванням костриці східної. На більш засолених місцевостях домінують тризубець морський, подорожник солончаковий, молочка приморська, ситник Жерарда.

На боровій терасі р. Удай на свіжих підзолистих ґрунтах поширені соснові різновікові культури та дубово-соснові ліси з досить багатими флористичними комплексами, у складі яких – рідкісні для регіону бореальні елементи. У зниженнях борової тераси з близьким заляганням ґрунтових вод (верховодки) зустрічаються популяції рідкісних лісових бореальних рослин: плауна бу-

лавовидного, орляка звичайного, грушанки круглолистої, ортилії однобокої, перстача прямостоячого та ін.

На найвищому рівні профілю (корінний лівий берег), де грунтотвірною породою є лесовидні суглинки, представлені два типи природних фітоценозів: лучні степи та широколистяні ліси. Лучні степи представлені кількома фрагментами, приуроченими до схилів південної експозиції та плакору. Основними домінантами в угрупованнях є пирій середній, костриця валіська, куничник наземний, ковила волосиста та ковила периста.

Флора нараховує понад 700 видів вищих судинних рослин. Серед яких червонокнижні види: змієголовник Рюйша, зозулинець болотний, ковила волосиста, ковила пірчаста, ковила дніпровська, коручка болотна, коручка чемерникоподібна, лілія лісова, гніздівка звичайна, любка дволиста, любка зеленоквіткова, зозульки м'ясочервоні, зозулині сльози яйцеподібні, зозульки Фукса, зозульки травневі, косарики тонкі, жировик Льозеля, півники сибірські, півники борові, підсніжник білосніжний, пухирник малий, рябчик руський, сальвінія плаваюча, сон розкритий, сон лучний, горицвіт весняний, шафран сітчастий, тюльпан дібровний.

Відмічені види рослин, занесені до регіонального списку: аденофора лілієцвіта, бобівник трилистий, валеріана висока, вовче тіло болотне, грушанка круглолиста, грушанка мала, зимолюбка зонтична, під'ялинник звичайний, дзвоники персиколисті, зеленчук жовтий, кизляк китицецвітий, конвалія звичайна, латаття сніжно-біле, орляк звичайний, ортилія однобока, первоцвіт весняний, півники угорські, плаун булавовидний, проліска сибірська, пухирник звичайний, оман високий, родовик лікарський, хвощ лісовий, хвощ зимуючий, щитник гребенястий, багатоніжка звичайна, черешня, вишня степова, волошка сумська, юринея харківська, льон жовтий, пухівка струнка, верба розмаринолиста, образки болотні, перстач прямостоячий, білозір болотний .

Угруповання латаття сніжно-білого занесені до Зеленої книги України.

Фауна визначається високим ступенем різноманітності. Серед червонокнижних видів відмічені: лунь польовий, журавель сірий, кульон великий, сорокопуд сірий, лелека чорний, гоголь, крех довгоносий, змієїд, кулик-довгоніг, коловодник ставковий, сиворакша, нерозень, баранець великий, шуліка чорний, голуб-синяк, видра річкова, горностай, хом'як звичайний, хом'ячок сірий.

Відмічені види тварин, занесені до регіонального списку: норець малий, лебідь-шипун, чернь чубата, мухоловка мала, чапля біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик луговий, кропивник, чиж, просянка, гадюка звичайна, вуж водяний, часничниця звичайна, тритон гребінчастий, кажанок північний, бобер, вовчок лісовий.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 148; Безпала Т.М. Використання методологічних аспектів сучасної екології при дослідженні ландшафтів національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 63 – 66; Бобир С.Г. Пріоритети екологічного просвітництва у національному природному парку «Пирятинський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 102 – 106; Візир Б.М., Дяченко А.Ю., Шаповал А.В. Вікові дерева панської садиби у с. Калино-

вий Міст Пирятинського району – пам'ятки історії і природи // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 73 – 76; Волошина К. Проблема збереження та невиснажливого використання водно-болотних угідь Пирятинщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 70 – 75; Горобчишин В.А. Використання індексу TBI для оцінки якості води у р. Удай // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2012. – С. 43 – 46; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 317 – 318; Казанник В.В. Перспективи організації орнітологічних екскурсій заплавою р. Удай у межах НПП «Пирятинський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 94 – 102; Казанник В., Турчик А. Пташине населення лісових угідь Пирятинського району // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 78 – 83; Коваленко О.А. Гіацинтик блідий (Hyacinthella leucophaea (K. Koch.) Schur) на Пирятинщині // Пирятинські екологічні читання: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 72 – 78; Коваленко А.О. Раритетний флорофонд національного природного парку «Пирятинський» (Полтавська область) // Флорологія та фітосозологія. – Т. 1. – К. : Фітон, 2011. – С. 58 – 69; Коваленко О., Сенчило О. Рідкісні види степових ценозів національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава : Просвіта, 2011. – С. 75 – 78; Коваленко О.А., Сенчило О.О. Рослини національного природного парку «Пирятинський» під охороною Червоної книги України // Пирятинські екологічні читання : М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2012. – С. 51 – 60; Кушнаренко І. Екологічні проблеми водно-болотних угідь приудайських територій Пирятинщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини : М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава : Просвіта, 2011. – С. 66 – 70; Лобань Л.О. Удайський екокоридор та його роль у збереженні рідкісних видів рослин // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Всеукр. наук.-практ. конф (22 травня 2011 р., м. Пирятин). – К.: Просвіта, 2011. – С. 14 – 18; Лукаш А.М. Біорізноманітність та екологічні проблеми лісового масиву в околицях с. Давидівка Пирятинського району // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 70 – 71; Нечипоренко О.О. Природоохоронна діяльність на Пирятинщині // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 4 – 9; Новак Л.О. Місцеві природно-історичні святині с. Березова Рудка // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 76 – 79; Олійник Л.В. Еколого-економічні засади забезпечення сталого розвитку підприємств національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 89 – 96; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І.В., Проценко Ю.В., Подобайло А.В., Горобчишин В.А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 14; Піддубний І.А., Гостудим О.М. Рекреаційний потенціал, проблеми організації та функціонування національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мере-

жах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 81 – 84; Примак А.І. Впровадження екологічно чистих джерел енергії на території національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 84 – 89; Примак А.І., Міщенко І.М. Географічні об'єкти для розвитку зеленого туризму на території НПП «Пирятинський» // Пирятинські екологічні читання : М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 90 – 94; Проценко Ю.В. Денні метелики національного природного парку «Пирятинський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 78 – 82; Проценко Ю.В. Червонокнижні комахи Пирятинщини // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 75 – 77; Самійленко Н.В. Криниця – символ духовної чистоти // Новак Л.О. Місцеві природно-історичні святині с. Березова Рудка // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 82 – 84; Сидоренко М.В., Світін Р.С., Катрій В.Б., Подобайло А.В. Оцінка якості води річки Удай у межах національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 57 – 63; Сінгаєвський Є.М. Стан вивченості видового складу павуків (Arachnida, Aranei) Пирятинського національного парку та Полтавської області // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 82–86; Стецюк Н.О. Ліси Полтавщини: поширення, фітоценотичні особливості та проблеми збереження // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…: М-ли еколо. Наук.-практ конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 29 – 34; Регіональна екомережа Полтавщини / за ред.. О.М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – 214 с; Стецюк Н.О., Лобань Л.О. НПП Пирятинський // Фіторізноманіття заповідників і національних природних парків України. Ч. 2. Національні природні парки / Колектив авторів під ред. В.А. Онищенка і Т.Л. Андрієнко. – Київ: Фітосоціоцентр, 2012. – С. 373 – 381; Стецюк Н.О., Миленко В.М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Рябоконь О.П. Презентація проекту національного природного парку «Пирятинський». Доповідь голови Пирятинської районної ради О.П. Рябоконя в Міністерстві екології та природних ресурсів України 04.03.2009 р. // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 95 – 98; Рябоконь О.П. Природоохоронні перспективи Пирятинщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава : Просвіта, 2011. – С. 3 – 9; Трохимець В.М., Сидоренко М.В., Подобайло А.В. Еколого-фауністичні особливості літорального зоопланктону р. Удай // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2012. – С. 41–43; Шевчик В.Л., Подобайло А.В., Сенчило О.О., Миленко В.М. Наукова цінність та соціально-економічне значення проектованого національного природного парку «Пирятинський» // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава : Полтавський літе-

ратор, 2009. – С. 62 – 75; Шевчик В.Л. Сенчило О.О. Про зростання рідкісних бореальних рослин на території національного природного парку «Пирятинський» та необхідність організації їх охорони // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 78-81; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38, 63, 121, 127, 129, 132, 140, 141, 148, 155, 166, 168, 170, 177, 179, 190, 192, 196, 199, 212, 213, 241, 244, 257, 259, 498, 516, 552, 565, 566; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І.А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 405, 410, 413, 416, 419, 420, 425, 442, 449, 452, 453,455, 462, 471, 477, 531, 532, 539, 543; Kazannik V.V., Gorobchishin V.A, Protsenko Y.V., Podobaylo A.V., Matushkina N.A. Ornithological excursions along the Udaj river. – Kiev : Geoprint, 2011. – P. 26 – 27.

Н.О. Стецюк

4. Археологічний комплекс: Городище, поселення, грунтовий могильник. Ранній залізний вік, середньовіччя (археол.)

Археологічний комплекс пам'яток черняхівської культури (III – V ст. н. е.), давньоруського часу (XII – XIII ст.) та доби пізнього українського середньовіччя, розташований на північно-східній околиці міста, в ур. Замок, на видовженому в меридіональному напрямку відрозі першої надзаплавної тераси правого берега р. Удай, біля впадіння в старе русло його правої притоки – р. Перевод.

Відріг видовжений з півночі на південь на 0,5 км. Зі сходу він омивається р. Удай, з півночі – старицею р. Перевод, з північного заходу – прилягає до її заболоченої заплави. Висота підвищення над рівнем заплави – 7 – 8 м. Площа його північної – низинної – частини – 7,5 га (250 х 350 м), вищої південної – 11,3 га (450 х 350 м).

1. Городище. Літописне місто Пирятин та Михайлівський замок кін. XVI ст. Сотенне місто XVII – XVIII ст.

Вперше згадується в Лаврентіївському літописі під 1154 р. Займає обидві частини відрогу, що зайняті забудовою, міськими вулицями та провулками. Інтерпретується як волосний центр Переяславського князівства.

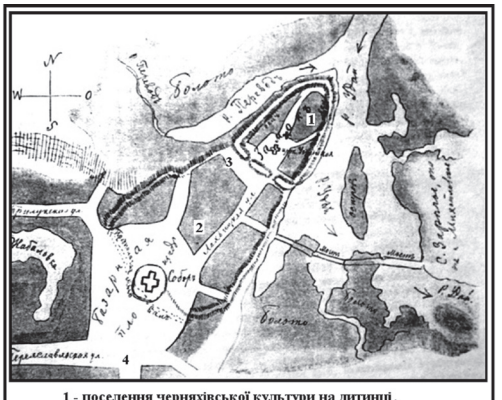

1 - поселення черняхівської культури на дитинці давньоруського Пирятина.
2 - укріплення Михайлівського замку.
3 - грунтовий могильник 12 - 18 ст.
4 - місце виявлення сарматського поховання.

Обстежувалося В.Г. Ляскоронським наприкінці 1890-х, І.М. Самойловським в 1927, Ф.Б. Копиловим у 1946, Ю.Ю. Моргуновим 1980, І.В. Головком у 2007, ним же разом із О.Б. Супруненком у 2013 рр. В.Г. Ляскоронським укладений перший окомірний план городища, А.В. Стороженком – опис збережених пізньосередньовічних укріплень.

Укріплення міста співвідносилися з рельєфом і складалися з двох частин. Їх внутрішню, найбільш давню лінію утворював високий вал, що простягався по периметру низинної частини відрогу, повторюючи контури берега, і пролягав через його центр у напрямку з північного заходу на південний схід: від правобережної заплави р. Перевод до р. Удай. Із південного сходу ди-

тинець захищав глибокий і широкий рів, частина якого збереглася під житловою забудовою XX ст. Тут же розміщувалися два проходи колишніх воріт, на південний захід від яких знаходилася територія посаду.

Зовнішня лінія укріплень міста Михайлова (Nowy Piryatin), побудована наприкінці XVI ст. князем О.М. Вишневецьким, складалася з валу, що охоплював південну частину відрогу й замикався з південно-західного боку на схід та захід від собору Різдва Богородиці (1781). На заході межа укріплень прилягала до заболоченої заплави р. Жаболовки. Дерев'яні фортечні стіни на валу пізніше були підсилені кількома баштами над в'їздами. Збереглися назви двох з них – Млинова та Польова.

У XVII ст. на території колишнього дитинця знаходилися дві церкви: Спаса (знесена в 1770-х) та Успіння Пресвятої Богородиці (згоріла 1845 р.).

Розкопки на городищі не проводилися. 1901 В.Г. Ляскоронський описав відслонення на одному з валів, що містили чорнозем, змішаний з кістками, вугіллям, камінням, попелом, піском та фрагментами кераміки. Він же згадує про виявлення решток господарських споруд XVII – XVIII ст., кахлів, монет і посуду фіналу козацької доби. В 1980 – 1981 рр., під час будівництва гуртожитків Пирятинського навчально-виробничого підприємства УТОС на території давньоруського дитинця, пирятинським краєзнавцем А А. Святогором зібрано колекцію давньоруських матеріалів: фрагменти гончарного посуду, знаряддя праці, зразки зброї.

Культурний шар на городищі пошкоджений під час будівельних робіт XIX – XX ст. Матеріали черняхівської культури, давньоруського часу і доби пізнього українського середньовіччя часто залягають у перевідкладеному стані, що засвідчено наглядом за прокладанням комунікацій. Проте, на окремих ділянках наявні збережені нашарування потужністю 0,5 – 1,6 м.

Восени 2007 р. під час земляних робіт на території городища виявлені залізні: деталь терезів, кресало, рибальський гачок XII – XIII ст., а також фрагменти гончарного посуду цього ж часу та XVII – XVIII ст. У ході обстежень 2013 р. в ямі на території кол. Михайлівського замку відзначені добре збережені нашарування завтовшки 1,2 м з частиною заглибленого під-

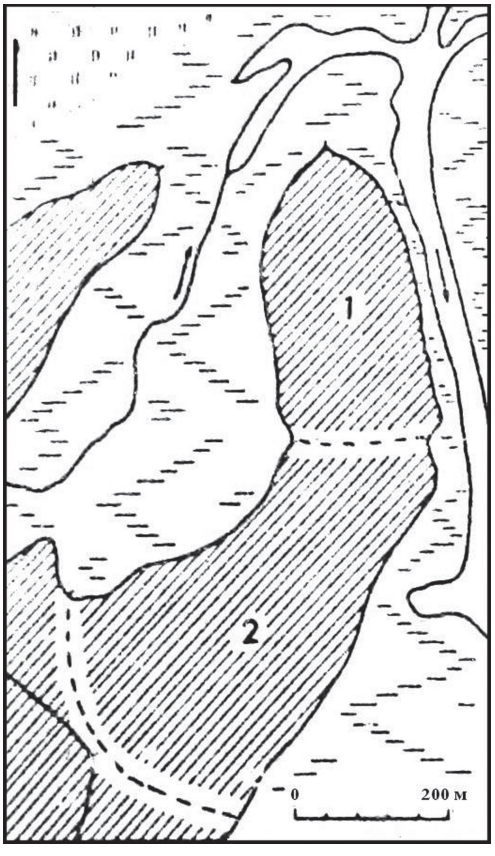

кліту житла та фрагментами мореного гончарного посуду початку – середини XVII ст.

Матеріали зі зборів 1980 – 1981 рр. знаходяться в Пирятинському краєзнавчому музеї. Речі, виявлені розвідкою 2007 р., передані до Полтавського краєзнавчого музею.

2. Селище черняхівської культури

Займає низинну частину відрогу. Знаходиться під житлово-господарською забудовою 1-го та 2-го Замкових провулків міста, тяжіючи до схилу північно-східної частини відрогу. Орієнтовна площа – близько 5,0 га.

Виявлене 1980 р. пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором під час будівельних робіт. Тоді ж оглядалося Ю.Ю. Моргуновим. У 2007 р. обстежувалося І.В. Головком, 2013 – І.В. Головком разом з О.Б. Супруненком.

Культурний шар зберігся на окремих ділянках під садками та городами, пошкоджений більш пізньою забудовою.

Поряд із садибами на городах зібрані фрагменти сироглиняного гончарного посуду з шерехатою і лискованою поверхнями (горщиків та мисок), уламки амфор пізньоримського часу, окремі фрагменти ліпної кераміки з виразними домішками жорстви. Наприкінці XIX ст. тут знайдено римську монету; у першій пол. XX ст. – скарб із кількох сотень римських срібних монет; в 1955 р. – срібний денарій Антонія Пія (II ст.).

Кілька римських срібних монет виявлені поряд із селищем – у південній частині відрогу, на колишній Соборній площі, під час будівництва торгових рядів наприкінці XIX ст. Одна з них – денарій Адріана (II ст.) з припаяним срібним вушком. У кінці 1980-х рр. на вул. Лермонтова (ур. Острів) випадково виявлена ціла серія (бл. 30 од.) срібних і бронзових (2 од.) дзвіночків – прикрас збруї, що знайдені разом із кістками коня.

Скарб першої половини XX ст. передано до Держбанку без інвентарного опису і паспорту, денарій Антонія Пія – до шкільного музею с. Давидівка.

Матеріали обстежень 1980 р. зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

3. Ґрунтовий могильник XVII – XVIII ст.

Локалізується на перетині вул. Замок і Короленка, в південно-західній частині низинної ділянки відрогу, за валом колишнього давньоруського дитинця. Площа не визначена.

Виявлений 2003 р. І.В. Головком під час спостережень за земляними роботами Пирятинського водоканалу на ділянці завдовжки 20 м.

Прокладанням траншеї зруйновано близько 10 поховань, здійснених за християнським обрядом, із західною орієнтацією. Частина з них перекривала більш давні, розміщені на глибині 1,6 – 2,0 м поховання. Зібрані матеріали: залізний ніж, фрагменти гончарного посуду давньоруського часу та доби пізнього українського середньовіччя, що датуються XII і XVII – XVIII ст.

Знахідки уламків кераміки зберігаються у Пирятинському краєзнавчому, ніж передано до Полтавського краєзнавчого музеїв.

Джерела та література: Самойловський І. М. Археологічна розвідка по Удаю на Пирятинщині 1927 р. / Самойловський І. М.; Полтав. респ. іст.-краєзн. музей // НА ІА НАНУ. – Ф. ВУАК. – № 116/42а. – Арк. 9 – 11; Копилов Ф. Б. Звіт про роботу Посульської археологічної експедиції 1946 року / Ф. Б. Копилов; АН УРСР, Ін-т археол. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1946/22. – № 431. – Арк. 24; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області : (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 99 – 103; Супруненко О. Б. Звіт про проведення натурних досліджень щодо виявлення територій об'єктів археологічної спадщини міста Пирятина Полтавської області / Супруненко О. Б., Головко І. В. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 713. – 37 арк.; Полное собрание русских летописей : Лаврентиевская летопись по Академическому списку. – М. – Л. : Изд-во Вост. лит-ры АН СРСР, 1962. –

Т. 1. – С. 342; Книги третие меские Ператинские споряжение за войтовства Симиона Ковелского войта, Гаврила Кириловича бурмистра Ператинских, в року АХПГ месяца июня осмого на десять дня // Стороженки : Фамильный архив. – К., 1908. – Т. 6. – С. 1 – 383; Описи Київського намісництва 70–80-х років XVIII ст. / Відп. ред. Сохань П. С. – К. : Наукова думка, 1989. – С. 65 – 66; Лазаревский А. М. Лубенщина и князья Вишневецкие / А. М. Лазаревский // КС. – К., 1896. – Т. LII. – Янв. – № 1. – № 2. – Февр. – С. 228; Николайчик Ф. Д. Исследования по истории землевладения князей Вишневецких в Левобережной Украине // ЧИОНЛ. – К., 1900. – Кн. 14. – Вып. II и III. – Отд. III. – С. 101; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы / В. Г. Ляскоронскаго // Тр. XI АС / МАО. – М., 1901. – Т. 1. – С. 451 – 453; Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: Исследование и м-лы Л. В. Падалка / ПУАК. – Полтава : тип. Тов-ва Печатного Дела, 1914. – С. 176; Брайчевський М. Ю. Римська монета на території України / М. Ю. Брайчевський; АН УРСР, Ін-т археол. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – С. 161; Кропоткин В. В. Клады римских монет на территории СССР / В. В. Кропоткин; АН СССР, Ин-т археол. // САИ. – М. : Изд-во АН СССР, 1961. – Вып. Г4-4. – С. 72; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України : Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; Ін-т археол. АН УРСР; УТОПІК. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 79; Древнерусские поселения Среднего Поднепровья : Археологическая карта / Кучера М. П., Сухобоков О. В. и др.; АН УССР, Ин-т археол. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 147 – 148; Пирятин / [Супруненко О.Б.] // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. Кудрицького А.В. – К.: УЕ, 1992. – С. 658; Моргунов Ю. Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН, Курск. гос. обл. муз. археологии. – Курск, 1996. – С. 83 – 85; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України: (Лубенський музей К. М. Скаржинської) / Супруненко О.Б.; НАН України, Ін-т археол; ЦОДПА; [наук. і відп. ред. П. П. Толочко]. – К. – Полтава : Археологія, 2000. – С. 236; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» / І. В. Головко // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини»: зб. наук. пр. – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38; Приймак В. В. Формування елементів територіальної структури Дніпровського Лівобережжя X-XIII ст. (за матеріалами пам'яток батьківщини Г. С. Сковороди) / Приймак В. В. // АЛЛУ. – Полтава : Археологія, 2003. – № 2/2002 – 1/2003 (12-13). – С. 136 – 142; Пирятинщина: Статті, нариси, фотодокументи / Упоряд. О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: Просвіта, 2004. – С. 25 – 36; Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X-XIII ст. / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2005. – № 1-2 (17-18). – С. 119 – 126; Головко І. В. Фортифікація міста Михайлова (до постановки проблеми) / І. В. Головко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013: зб. наук. пр. – К. – Полтава : ЦП НАНУ і УТОПІК, 2013. – С. 135 – 139.

І.В. Головко, Ю.Ю. Моргунов, О.Б. Супруненко

5. Поселення І, епоха бронзи (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південь від острова Масальський, на підвищенні в заплаві р. Удай (права притока р. Сула, річкової системи Сула-Дніпро).

Виявлене та обстежене (шурфувалося) І.В. Головком та М.Г. Руднєвою у 2009.

Площа – близько 5 га.

Культурний шар, потужністю 0,25 м, залягає на глибині 0,25– 0,5 м.

Шурф був закладений у північній частині підвищення. Знахідки представлені фрагментами глиняної обмазки і орнаментованих та неорнаментованих ліпних горщиків темно-сірого кольору та остеологічним матеріалом. Особливий інтерес викликає фрагмент круглобокого горщика з діаметром горла 23 см, прикрашеного косими насічками по вінцю та плічкам, а також рядом квадратних ямок між ними.

Типологічно кераміка з поселення відповідає посуду т. зв. студенокської (синкретичної мар'янівсько-маклашеївської) групи пам'яток, що датуються XII – X ст. до. н. е.

Поверхня поселення задернована, використовується під пасовище.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Восени 2009 р. жителем м. Пирятин О. Пирогом на поселенні знайдено розламаний бронзовий серп X ст. до н.е. – знаходиться в приватній збірці.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480в. – Арк. 9 – 10.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

6. Поселення II, ранній залізний вік, середньовіччя (археол., іст.)

Знаходиться за 1 км на південь від острова Масальський, на підвищенні в заплаві р. Удай (права притока р. Сула), праворуч від автомагістралі Київ – Суми.

Виявлене І.В Головком та В. Головком у 2010.

Площа – близько 5,5 га. На задернованій поверхні траплялися фрагменти ліпного посуду VI – IV ст. до. н. е., пеньківської культури (V – VII ст.); гончарної кераміки черняхівської культури (III – V ст.), давньоруського (X – III ст.) та пізньосередньовічного (XVII – XVIII ст.) часу.

Територія поселення використовується під пасовище.

Матеріали до колекції не відбиралися.

Археологічні розкопки не проводилися.

Влітку 2010 р. жителем м. Пирятин О. Пирогом у південній частині поселення розкопано дитяче поховання з супроводжуючим інвентарем із 15 предметів, серед яких срібні прикраси для кінського очілля та нагрудника, діаметром 8 см. Нагрудник виготовлений із срібла, зі слідами позолоти. Обставини виявлення поховання не з'ясовано. Подальша доля речей не відома.

Джерела: Головко І.В. Поселення I [сільська рада Пирятинського району] // НА ПКМ. – Спр. № 04-378. – Арк. 1 – 4.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

7. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться на західній околиці міста, за 1 км на північ від повороту з автомагістралі Харків – Київ на м. Чернігів, на підвищенні плато правого берега р. Удай.

Обстежувався В.Г. Ляскоронським наприкінці 1890-х та у 1907 р, І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2001 рр. (останнім із прив'язкою до с. Верхоярівка Пирятинської міської ради).

Складається з двох курганів висотою 1 м і 0,3 м, діаметром відповідно 30 м і 15 м, розташованих поряд по лінії північний захід – південний схід.

На більшому кургані І.В. Головком було досліджено поховання в центрі насипу на глибині 1,5 м від вершини. Виявлено: рештки кістяка людини у зібганому стані, із інвентаря – дерев'яну посудину – чашу. В похованні збереглися залишки рослинної підстилки, вохри та кістка коня. Вивчений об'єкт відноситься до ямної культури раннього бронзового віку (серед. III - поч. II тис. до н.е.).

Насипи розорюються.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на те-

риторії Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки// НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 130 – 136; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 46 – 47; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Білоуська О. А., Супруненко О. Б. Давня історія Полтавщини (XX тисячоліття до н. е. – V століття). – Полтава: Оріяна, 2004. – С. 96; Головко І. В. Нова пам'ятка ямного часу в басейні р. Удай // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2002-2003. – Ч. 2 – 1. – С. 95; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 63; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: Исследование и м-лы. – Изд. ПУАК. – Полтава: тип. Т-ва Печатного Дела, 1914. – С. 163; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): Монографія. – Київ-Полтава: Археологія, 2000[2001]. – С. 234.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

8. Курган І (археол.)

Знаходиться на західній околиці міста, між вул. Київською та автомагістраллю мм. Харків – Київ, за 0,3 км на схід від повороту на м. Чернігів, на плато правого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,2 м, діаметр – 12 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 103 – 104. – Рис. 28.2.3; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 41; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С.79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

9. Курган ІІ (археол.)

Знаходиться на західній околиці міста, за 0,75 км на північ від повороту з автомагістралі мм. Харків – Київ на м. Чернігів (ліворуч від останньої), на підвищенні плато правого берега р. Удай (права притока р. Сула).

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989 р.

Висота кургану – 0,2 м, діаметр – 10 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 41; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С.79.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко

10. Курган ІІІ (археол.)

Знаходиться на захід від західної околиці міста, за 1,5 км на північний захід від повороту з автомагістралі мм. Харків – Київ на м. Чернігів (ліворуч від останньої), на плато правого берега р. Удай (права притока р. Сула).

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989 р.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 12 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 41; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С.79.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко

11. Башта водонапірна (1952) (іст.)

Знаходиться в південній частині міста, біля автомагістралі мм. Харків – Київ. Цегляна, обкладена плиткою, із орнаментною окантовкою вгорі, висота близько 30 метрів. Будівництво башти розпочалося в 1950 р. за проектом нового комплексу дорожньо-ремонтного підприємства. На сьогоднішній день ні сам проект, ні ім'я архітектора не збереглися. Зводити вежу розпочали військовополонені німці, а завершили у 1952 в'язні, котрих доставили на будівельні роботи з колоній.

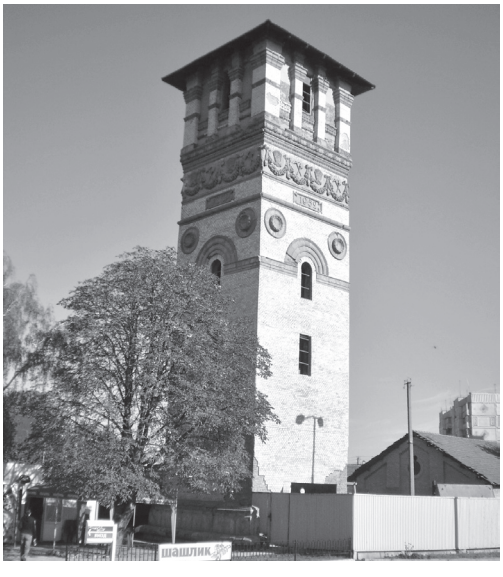

Поряд із вежею знаходиться автозаправна станція, на якій на початку 1960-х рр. XX ст. за сценарієм лубенського письменника-гумориста Петра Лубенського було знято відомий кінофільм: «Королева бензоколонки». За прямим призначенням не використовується.

Джерела та література: Робочий зошит з експедицій по Пирятинському району // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук /

Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 80;

О.А. Скирда

12. Братська могила радянських військовополонених (1941,1956) (іст.)

Знаходиться на вул. Визволення, на території Пирятинської районної лікарні.

Поховано 18 воїнів із підрозділів Південно-Західного фронту, які були поранені й знаходилися на лікуванні в лікарні. 18 вересня 1941 р. гітлерівці вступили в місто і в цей же день усі

18 поранених бійців, яких не встигли евакуювати були розстріляні.

Серед розстріляних – лікар Шефірова. Військового лікаря В. Полякова окупанти повісили на воротах лікарні. Тіла вбитих були вкинуті в кар'єр цегельного заводу.

У післявоєнний час останки воїнів перепоховали до братської могили на території лікарні.

У 1956 р. на могилі встановлено обеліск із сірого граніту (вис. 2,35 м) увінчаний зіркою, цоколь цегляний, двоступінчатий (0,18 х 1,2 х 1,1 м), (0,4 х 0,8 х 0,8 м). Напис відсутній.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.2086 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Згадаймо ті рокит : Спогади, розповіді, вірші. Книга друга / Упоряд. Г. І. Герасимов, М. В. Мельниченко. – Пирятин, 1999. – С. 7, 14, 60.

В.А. Андрієць

13. Братська могила радянських воїнів (1943 – 1944) (іст.)

Знаходиться на вул. Визволення, в західній частині центрального кладовища.

Спочатку було близько 30 братських могил, в котрих похована невідома кількість воїнів, які померли від ран у 1943 – 1944 рр. в евакуаційних госпіталях №№ 4658, 5211, 3958, 3960 похідно-польовому госпіталі № 65, 653.

На даний час існує одна могила, інші втрачено.

У 1998 р. на могилі встановлена залізобетонна стела (3,2 х 3,2 м), яка з чотирьох сторін обкладена рожевими плитами (1,2 х 0,6 м), (1,7 х 1,0 м), на яких з двох сторін викарбувано 260 прізвищ померлих від ран воїнів, та пам'ятний напис: «Здесь похоронены воины Советской Армии, умершие от ран в полевых госпиталях города Пирятина в 1941 – 1945 гг. Вечная им память!»

Джерела та література: Архів Військово-медичного музею МО.РФ. – Ф. ЕГ 4658, 5211, 3958, 3960; Архів Військово-медичного музею МО.РФ. – Ф. ППГ 65, 653; ЦАМО РФ. Спр.101-4-12, вх.. 20805-42; ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-1543; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржиць-

кий район, Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 620, 626, 630, 643, 688, 724, 778; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 2: Великобагачанський район, Гадяцький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 150, 341, 390, 663, 670, 715, 716; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 12: Доповнення, уточнення, поправки / Головна ред. кол.; обласна ред. кол.: П. Г. Шемет (голова редколегії) та ін. – Полтава : Полтавський літератор, 1999. – С. 248, 250, 315, 319, 334, 338.

В.А. Андрієць

14. Братська могила німецьких воїнів (1918) (іст.)

Знаходиться на вул. Визволення, в північно-західній частині кладовища.

Поховано невідому кількість німецьких воїнів, які загинули у 1918 р. під час наступу на Україну.

На могилі (2,95 х 1,7 м) встановлено хрест (1,2 х 1,0 м) з цегло-бетону на металевій основі.

Джерела та література: Свідчення місцевого жителя Квача Валерія Володимировича 1953р. н. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 80.

О.А. Скирда

15. Братська могила німецьких воїнів (1918) (іст.)

Знаходиться на вул. Визволення, в південно-східній частині кладовища.

Поховано невідому кількість німецьких воїнів, які загинули у 1918 р. під час наступу на Україну.

На могилі (1,55 х 1,8 м) встановлено хрест (0,9 х 0,65 м) з цегло-бетону на металевій основі.

Джерела та література: Свідчення місцевого жителя Квача Валерія Володимировича 1953р. н. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 80.

О.А. Скирда

16. Будинок Пирятинського повітового земства (1890) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Пушкіна, 35, у південно-східній частині міста.

Збудований у 1890 р. для Пирятинського повітового земства.

Одноповерховий, прямокутний у плані, дерев'яний, обкладений цеглою, на

невисокому цегляному фундаменті. Дах шиферний. Загальна площа 827 кв. м.

У цьому будинку до 1917 р. знаходилося Пирятинське повітове земство. 1919 р. розміщувалися Пирятинський повітовий комітет комсомолу та Пирятинський міський молодіжний клуб.

На даний час у будинку знаходиться Центр дитячої та юнацької творчості.

9 березня 1964 р. з нагоди 150-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка на будинку відкрито пам'ятну дошку з білого мармуру (0,6 х 0,7 м) з пам'ятним написом: «У 1843, 1845, 1859 роках у Пирятині перебував великий український поет і художник Т.Г. Шевченко».

Пізніше, у 1967 р., на будинку встановлено меморіальну дошку (0,5 х 0,6 м) з білого мармуру, на якій викарбовано напис: «В цьому приміщенні в 1919 р. працював перший повітовий комітет комсомолу».

Джерела та література: Паспорти пам'яток історії та культури СРСР 2.3.2088-2.16.18, 2.3.2090-2.16.18 // Робочий архів науково – методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст, нариси, фотодрук. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 303.

О.А. Скирда

17. Будинок пошти, на якому встановлено пам'ятні дошки на честь родини Мокрицьких та ученого, поета Андрузького Георгія Львовича (2009) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Червоноармійська, 1, у центрі міста.

Будинок цегляний, одноповерховий, дах чотирисхилий вкритий шифером. Збудований на поч. XX ст. Загальна площа 285 кв. м.

Дошки відкрито у 2009 р.

На честь Мокрицьких встановлена подвійна дошка з чорного граніту, на сірій гранітній основі (0,85 х 1,1 м) з пам'ятними написами: «Мокрицький Микола Олексійович (1773 – … роки). Один із перших поштмейстерів м. Пирятин. Очолював поштову службу повіту з 1799 по 1833 р. Пішов у відставку в званні титулярного радника (штабс-капітана). Його старші сини були друзями Т.Г. Шевченка і сприяли розвитку української культури.

Мокрицький Аполлон Миколайович (12.08.1810 – 09.03.1870 рр.).

Український і російський живописець, педагог, академік Петербурзької академії мистецтв. Один з організаторів викупу Т.Г. Шевченка з кріпацтва.

Мокрицький-Таволга Петро Миколайович (1819 – …). Український літератор. Підтримував дружні стосунки з Марком Вовчком та Т.Г. Шевченком. Під час похорону Кобзаря прочитав над його могилою свій вірш «Боже ти мій! Яка сила пішла в домовину». Ця поезія прозвучала, як прощальне слово українського народу до свого духовного батька.

Мокрицький Іван Миколайович (11.06.1822 р. – …). Дійсний статський радник (генерал-майор). Займаючи високу адміністративну посаду в Петербурзі, сприяв Т.Г. Шевченку в отриманні дозволу на поїздку в Україну після повернення із заслання. Останні рядки, написані Кобзарем за два дні до смерті, були адресовані І. Мокрицькому».

У пам'ять про Г.Л. Андрузького встановлена дошка з сірого полірованого граніту (0,60 х 0,40 м) з пам'ятним написом: «… Від Батьківщини. Ні від мови її не відрікаюся. Проклятий той, хто ганьбить Вітчизну і зневажає могили батьків.

Андрузький Георгій Львович (26.05.1827 – …) Народився в с. Вечірки Пирятинського повіту. За участь у діяльності Кирило-Мефодіївського товариства та написання «Очерку Конституції Республіки» у 1847 р. засу-

джений та засланий в Казань, а з 1850 року відбував чотирирічне ув'язнення в Соловецькому монастирі. Останній відомий документ про його подальше життя датується 1864 роком».

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської районної державної адміністрації Полтавської області № 261 від 3 серпня 2009 р. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Ротач П. П. Полтавська Шевченкіана: Справа обласної (крайової) шевченківської енциклопедії. У двох книгах. – Кн. 2: Л– Полтава: Дивосвіт, 2009. – С. 114 – 115; Шевченківський словник: У 2-х томах. – Т. 1. – К.: Головна редакція УРЕ, 1976. – С. 38, 412.

О.А. Скирда

18. Будинок, у якому жив і працював Возний Григорій Феофанович, Герой Соціалістичної Праці (1962) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Пушкіна, 33, в центральній частині міста.

Збудований у 1962 р., одноповерховий, цегляний, дах шиферний чотирисхилий. Загальна площа 92 кв.м. У цьому будинку з 1962 по 1991 рр.

жив Григорій Феофанович Возний (5.06.1922 р., с. Ставидла Олександрійського району Кіровоградської області – 13.09.1991 м. Пирятин) – Герой Соціалістичної Праці.

Трудову діяльність розпочав у вересні 1939 р. слюсарем заводу «Червона Зірка» З жовтня 1940 по червень 1942 рр. курсант Одеської військової авіаційної школи льотчиків. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Воював на Далекосхідному та Першому Білоруському фронтах. Після закінчення війни проходив службу в Закавказькому та Московському військових округах. У вересні 1948 р. переїхав до м. Карлівка Полтавської обл. У лютому 1949 – серпні 1950 рр., інструктор Карлівського районного комітету Комуністичної партії України, у серпні 1950 – серпні 1952 рр. – завідуючий відділом партійних, профспілкових та комсомольських організацій Карлівського райкому Компартії України. У серпні – грудні 1952 р. – секретар райкому, у грудні 1952 – листопаді 1953 рр. – навчався на курсах при республіканській трирічній школі при Центральному комітеті Компартії України, у листопаді 1953 – вересні 1955 рр. секретар Карлівського райкому, у вересні 1955 – липні 1959 рр. навчався у Вищій партійній школі при Центральному Комітеті Компартії України. В липні – грудні 1959 р. другий секретар Машівського районного комітету Комуністичної партії України, грудні 1959 – червні 1962 рр. – голова Машівської районної ради депутатів трудящих, червні 1962 – січні 1963 рр. – перший секретар Пирятинського районного комітету Компартії України, у січні 1963 – січні 1965 рр. – секретар Пирятинського сільського виробничого парткому Компартії України. З січня 1965 р. перший секретар Пирятинського райкому Компартії України. У 1966 р. закінчив агрономічне відділення Березоворудського сільськогосподарського технікуму.

Проживав у м. Пирятин.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 грудня 1976 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордену Леніна та золотої медалі «Серп і молот».

Нагороджений орденами – Леніна (1973), Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани»; медалями – «За взяття Берліна», «За звільнення Варшави», «За перемогу над Німеччиною», «30 років Радянській Армії і Флоту», «20 років перемоги у Великій Вітчизняній війні», «За доблесні працю – в ознаменування100-річчя від дня народження В. І. Леніна», «30 років перемоги у Великій Вітчизняній війні» (1975), «Серп і молот» (1976), «60 років Збройних сил СРСР» (1978).

У 1993 р. на будинку встановлена дошка з чорного полірованого граніту (0,4 х 0,6 м) з пам'ятним написом: «У цьому будинку з 1962 по 1991 жив Герой Соціалістичної Праці Григорій Феофанович Возний». (Див. також поз. № 27).

Джерела та література: Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею. – Спр. 09 – 228. – Арк. 2; Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею. – Спр. № 09-182. – Арк. 40 – 41; Некролог // Пирятинський вісник. – 1991. –14 вересня. – № 83(9198). – С. 4.

В.А. Андрієць,, В.О. Мокляк

19. Будинок, у якому жив Хітрін Олексій Васильович, архітектор (1916) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Червоноармійська, 26. Збудований у 1916 р. Дерев'яний – дубовий, обкладений цеглою, дах шиферний чотирисхилий. Загальна площа 200 кв.м.

Будинок збудований за власним проектом господаря Хітріна Олексія Васильовича (1875 – 1958) повітового архітектора. За його проектом у м. Пирятин побудовано будинки жіночої та чоловічої гімназій.

Помер під час перебування в гостях у доньки в м. Львів, похований на Личаківському цвинтарі.

Нині будинок поділений на три частини, в одній із яких проживає онук архітектора Хітрін Ігор Борисович.

Джерела та література: Зошит з експедицій по Пирятинському районі // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Купріян Н. Г. З історії пирятинських гімназій (кінець XIX – початок XX ст.). – Полтава : Оріяна, 2004. – С. 11,18.

О.А. Скирда

20. Будинок школи, в якій навчався Свинарь Володимир Іванович, учасник бойових дій в Афганістані (1914, 1988) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Леніна, 38, у центрі міста.

Збудований 1914 р., як вище початкове училище. Цегляний, двоповерховий, П-подібний у плані, дах металевий. Загальна площа 758 кв.м.

На виконання указу малоросійського генерал-губернатора О.Б. Куракіна від 20 червня 1803 р. в м. Пирятині було відкрито училище, яке в 1814 – 1879 рр., діяло як повітове, згодом, у 1879 – 1913 рр., – міське, а в останні роки свого існування, 1913 – 1917 рр. – мало статус вищого початкового. Тривалий час заняття проводилися в найманих будинках. І лише 1914 р. було спеціально збудовано двоповерховий будинок училища по вул. Переяславській (нині Леніна, 38). Викладачами працювали випускники гімназій та університетів. В училищі отримували освіту родини пирятинської знаті: Шульжевські, Прохоровичі, Сливи,

Олександровичі, Гудими, Кравченки, Свириденки, Базилевські, Карамиші, Божки. Серед випускників – професор Московського університету, доктор медицини Г.Ф. Писемський, відомий інженер В.О. Курило (за успіхи в науці його прізвище було занесене на Золоту дошку Харківського технологічного інституту), відомий статистик Г.Г. Ротмістров та інші.

У цьому будинку з 1972 по 1981 рр. навчався учасник бойових дій в Демократичній Республіці Афганістан Свинарь Володимир Іванович (див. поз. № 29). У пам'ять про нього на фасаді

будинку 1988 р. встановлено меморіальну дошку з чорного полірованого граніту (0,4 х 0,6 м) з пам'ятним написом: «У цій школі з 1972 по 1981 рік навчався Свинарь Володимир Іванович, 7 травня 1984 року загинув в Афганістані виконуючи військовий обов'язок».

Джерела та література: Пам'ять живе… Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С.79; Книга памяти о Советских воинах, погибших в Афганистане. – М., 1999. – Т.2. – С.215; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук. / Упоряд.: О.Г.Бажан, А.Ф.Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С.243-244.

О.А. Скирда

21. Будинок школи, в якій навчалися Герасименко Костянтин Михайлович, український поет, та Перетятько Олександр Андрійович, учасник бойових дій в Афганістані (1914, 1967, 1988) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Пролетарська, 116, у східній частині міста.

Будинок збудований у 1914 р. Цегляний, двоповерховий, дах шиферний, чотирисхилий. Загальна площа 700 кв.м. У даний час у будинку знаходиться Пирятинська загальноосвітня школа № 1 I – III ступенів .

Герасименко Костянтин Михайлович (11.05.1907, с. Прихідьки Пирятинського повіту Полтавської губернії – вересень 1942, Північний Кавказ) – український поет, драматург. Автор шести поетичних збірок, п'єс «При битій дорозі» та «Легенда». Добровольцем пішов на фронт. Був кореспондентом

армійської газети «Знамя Родины».Як військовий кореспондент своїми публіцистичними виступами в пресі й по радіо надихав бійців на ратний подвиг.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Пирятинської міської Ради депутатів трудящих № 28 від 14 квітня 1967 р. на будинку школи встановлена дошка, виготовлена з білого мармуру (0,4 х 0,5 м) із пам'ятним написом: «Тут в 1919 – 1922 рр. навчався відомий український поет, наш земляк К.М. Герасименко».

Перетятько Олександр Андрійович (14.08.1952, м. Пирятин Полтавської області – 8.06.1982, Демократична Республіка Афганістан). У 1959 р. вступив до 1 класу міської 8-річної школи № 5. З 1960 по 1969 рр. навчався в середній школі № 1. У 1969 р. вступив до Полтавського зенітно-ракетного училища. 1974 р. був направлений для проходження військової служби до обмеженого контингенту радянських військ у Німецькій Демократичній Республіці. 1979 р. проходив службу в Дніпропетровській області в смт Черкаське Новомосковського району. 1981 р. добровільно пішов на службу до обмеженого контингенту радянських військ в Демократичній Республіці Афганістан. На той час займав посаду помічника командира полку по ППО. Колону, яку в складі загону забезпечення руху він супроводжував, 8.06.1982 р. раптово була обстріляна. О.А. Перетятько наказав водію БТР, в якому знаходився, виступити у фланг противникові й зайняти позицію. Подавив кілька вогневих точок противника з кулемета БТР, але сам був тяжко поранений. При цьому замінив контуженого водія й повів БТР. При під'їзді до колони бойова машина підірвалась на міні великої потужності. Капітан О.А. Перетятько загинув. Останки офіцера віднайти не вдалося. Посмертно нагороджений орденом Червоної Зірки.

У пам'ять про Перетятька Олександра Андрійовича на фасаді школи, де він навчався, у 1988 р. встановлено меморіальну дошку (0,37 х 0,5 м) із чорного полірованого граніту з пам'ятним написом: «У цій школі з 1960 по 1969 рік навчався Перетятько Олександр Андрійович, 7 червня 1982 року загинув в Афганістані виконуючи військовий обов'язок».

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.5.2089 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина : Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 303; Украинский Советский Энциклопедический Словарь. В 3-х тт. / Редкол.: А. В. Кудрицький и др. – К.: Глав. ред. УСЭ. – 1988. – Т. 1. – С. 400; Книга памяти о Советских воинах, погибших в Афганистане. – М., 1999. – Т. 2. – С. 215; Науменко П., Науменко В. У пам'ять про поета-земляка // Шляхом Ілліча. – 1970. –14 лютого. – № 19 (5542). – С. 4.

О.А. Скирда

22. Гімназії жіночої будинок (1914) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Червоноармійська, 2а, в центрі міста.

Двоповерховий цегляний у плані П-подібний, дах шиферний чотирисхилий. Загальна площа 1818 м. кв. Збудований за проектом пирятинського повітового архітектора Хітріна Олексія Васильовича. Відкрито гімназію у 1907 р., з підготовчим та трьома

початковими класами. Згодом мала восьмирічний курс навчання з останнім педагогічним класом. Спочатку гімназія розташовувалася в орендованих приміщеннях, а з 1914 р. в нинішньому будинку. Тут були великі класні кімнати, кабінет фізики, спортивний зал, бібліотека. Утримувався навчальний заклад коштом держави, губернського та повітового земств, а також за рахунок плати за навчання. Навчалися діти дворян, духовенства, чиновників, козаків, міщан, селян та інших верств населення. Гімназистки вивчали Закон Божий, російську мову та літературу, математику, фізику, історію, географію, німецьку та французьку мови, педагогіку, логіку, гігієну, гімнастику, малювання, співи, рукоділля, українознавство. Під час Першої світової війни в будинку розміщувався військовий госпіталь. В даний час споруду займає Пирятинська загальноосвітня спеціалізована школа № 4 I – III ступенів.

Література: Купріян Н. Г. З історії пирятинських гімназій (кінець XIX – початок XX ст.). – Полтава: Оріяна, 2004. – С. 11 – 13; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 245 – 246.

Н.Г. Купріян

23. Гімназії чоловічої будинок (1912) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Червоноармійська, 4, в центрі міста.

Двоповерховий, цегляний, дах шиферний чотирисхилий. Загальна площа 2907 м. кв. Збудований за проектом пирятинського повітового архітектора Хітріна Олексія Васильовича, у 1912 р. за ініціативи члена училищної ради М. Д. Щербака та голови Пирятинської міської думи І. П. Добровського. Відкрито гімназію з трьома початковими класами. Згодом вона мала 6 класів та один підготовчий. На час відкриття в гімназії навчалося 290 учнів, у 1917 р. – 334 учні різних суспільних категорій. Утримувався навчальний заклад за рахунок земських коштів. Перші два роки після відкриття містилася в приватному будинку, а з 1914 у власному, спорудженому земством.

Гімназисти вивчали класичні та іноземні мови (грецьку, латину, французьку, німецьку), історію, Закон Божий та інші предмети. На даний час в будинку знаходиться навчальний заклад – бізнес-коледж Європейського університету.

Література: Купріян Н. Г. З історії пирятинських гімназій (кінець XIX – початок XX ст.). – Полтава: Оріяна, 2004. – С. 11 – 12; Отчет Пирятинской Уездной Земской Управы за 1913 год. – Пирятин: Типо-Литогр. А. А. Рыскина и К. 1914. – С. 53; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта» , 2004. – С. 245.

Н.Г. Купріян

24. Залізничного вокзалу будинок (1913) (іст.)

Розташований за адресою: вул. Абаканська, 104. У 1894 р. через м. Пирятин пролягла лінія Київо – Воронезької залізниці (дільниця Бахмач – Гребінка). Вона сполучала Москву із Одесою й мала важливе економічне значення: стимулювала розвиток промисловості в краї. В цьому ж році було збудовано будинок першого Пирятинського залізничного вокзалу, який проіснував до 1913 р., коли на його місці спорудили новий. Будівля має два поверхи, цегляна, оштукатурена, дах чотирисхилий, покрівля – металочерепиця. Загальна площа 613 кв. м.

У 1894 р. поряд із вокзалом збудовано цегляну триярусну восьмигранну водонапірну башту висотою 16 м, в обхваті 23 м. Башту використовували для заливки води в парові котли паровозів. Діяла до 1990 року, в цьому ж році була обтягнута металевими прутами.

В даний час не використовується.

Джерела та література: Довідка адміністрації Пирятинського залізничного вокзалу // Робочий архів науково – методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Робочий зошит з експедицій по Пирятинському району // Там само.

Н.Г. Купріян

25. Меморіальна дошка на честь Святогора Анатолія Андрійовича (2008) (іст.)

Встановлена за адресою: вул. Пушкіна, 47, на приміщенні Пирятинського краєзнавчого музею.

Святогор Анатолій Андрійович (30.10.1930, с. Усівка Пирятинський район Полтавська область – 15.02.2000, м. Пирятин Полтавська область) – учитель природничих наук, історик, краєзнавець. Один із засновників Пирятинського районного народного краєзнавчого музею. Започаткував наукове вивчення Пирятинщини. Провів велику роботу по уточненню й систематизації хронології найважливіших подій в історії краю. Ним зроблені перші природничі описи Пирятинщини, задокументовані найдраматичніші пері-

оди в історії краю, Голодомор 1932 – 1933 років та гітлерівську окупацію 1941 – 1943 рр. Зібрав і упорядкував матеріали з історії сіл Пирятинщини, які були використані при підготовці до друку тому академічного видання «Історія міст і сіл України. Полтавська область».

У пам'ять про земляка у 2008 р. на будинку Пирятинського народного краєзнавчого музею згідно з рішенням Пирятинської районної ради від 8.11.2007 р. встановлено меморіальну дошку (0,4 х 0,6 м) з чорного граніту з портретним зображенням та пам'ятним написом: «Святогор Анатолій Андрійович, 1930 – 2000 Учитель-історик, організатор краєзнавчого руху на Приудайщині, засновник Пирятинського історико-краєзнавчого музею».

Джерела та література: Рішення Пирятинської районної ради від 8.11.2007 р. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Новини: Відкрито меморіальну дошку Святогору // Пирятинські вісті. – 2008. – № 21 (10592). – 23 травня . – С. 1.

О.А. Скирда

26. Меморіальний комплекс пам'яток періоду громадянської та Великої Вітчизняної воєн (1919 – 1920, 1941 – 1943, 1978, 2001) (іст)

Розташований на вул. Леніна, в центрі міста.

У меморіальному комплексі розміщені:

1. Братська могила борців за Радянську владу і жертв нацизму. Поховано 75 чоловік, більшовики, які загинули у березні 1919 р. під час повстання у пирятинському гарнізоні, комуністи, які загинули влітку 1919 р. під час окупації міста денікінцями, серед яких І.І. Пронь, член підпільного більшовицького комітету й організатор партизанського загону, закатований денікінцями, комуністи і комсомольці району, члени загону І.І. Голобородька, які загинули зимою 1920 р., в бою з повстанським антибільшовицьким загоном. Мирні жителі міста, партійні працівники, розстріляні гітлерівцями у період тимчасової окупації 1941 – 1943 рр., та 72 військовополонених, розстріляних у 1942 р. на території Пирятинської тюрми, перепоховані у 1978 до меморіального комплексу.

Могила (19,0 х 8,0 м) розташована ліворуч вздовж алеї, на якій покладено 7 плит (1,4 х 0,8 м) з сірого полірованого граніту з прізвищами відомих 25 чоловік, та пам'ятний напис «1917 Вечная память героям, павшим в борьбе за Советскую власть 1922».

2. Братська могила радянських воїнів. Поховано невідому кількість воїнів із частин 5-ї та 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули в другій половині вересня 1941 р. в боях із гітлерівськими загарбниками під час виходу з оточення, та під час бомбардування ворожою авіацією колони штабу та Військової ради фронту, яка рухалася з м. Пирятин через міст на р. Удай у напрямку м. Лохвиці; воїни 237-ї, 309-ї стрілецьких дивізій Воронезького фронту, які загинули 19 вересня 1943 р. при звільненні міста від гітлерівців.

Кількість похованих у могилах воїнів невідома, прізвища відомі 214 воїнів.

Могила (19,0 х 8,0 м) розташована праворуч вздовж алеї, на якій покладено 7 плит із сірого полірованого граніту, на яких викарбувано прізвища воїнів, які загинули при обороні та визволені Пирятина, та пам'ятний напис: «Вечная слава воинам героям павшим в боях с немецко-фашистскими захватчиками при защите и освобождении Пирятина».

3. Могила Голобородька Івана Івановича

Похований Глобородько Іван Іванович (1901 – 1920) – перший секретар

Пирятинської повітової комсомольської організації. Уродженець с. Заріччя Пирятинського району. Брав участь у боротьбі проти німецько-австрійських окупантів у 1918 р. в складі партизанського загону. У квітні 1919 р. обраний секретарем комсомольської організації повіту. Очолив бойовий загін із 50 осіб для боротьби з антибільшовицькими формуваннями. Брав участь у розгромі загону отамана Орлика, зимою 1920 р. в ліквідації загону отамана Бурого в м. Яготині. При поверненні з Яготина був убитий.

Первісно був похований на міському кладовищі. У 1960-х рр. останки перенесено до меморіального комплексу. На могилі покладено плиту з сірого полірованого граніту (1,7 х 1,0 м) поверх якої бронзовий барельєфний портрет (0,50 х 0,40 м) та пам'ятний напис: «Активный участник борьбы за становление Советской власти в Пирятинском районе Голобородько Иван Иванович 1901 – 1920».

4. Могила Сав'яненка Павла Павловича

Похований Сав'яненко Павло Павлович (1913 – 1941) – молодший політрук 236-го стрілецького полку 187-ї стрілецької дивізії. Уродженець м. Пирятин.

У 1933 – 1936 рр. навчався в Хорольському технікумі механізації. До Червоної Армії призваний у 1937 р. З початком Великої Вітчизняної війни на фронті. 1941 р. зник безвісти. У квітні 1962 р. могилу воїна виявлено під м. Фастів Київської області й останки перепоховано у м. Пирятин. На могилі покладено плиту (1,7 х 1,0 м) із сірого полірованого граніту, поверх якої бронзовий барельєфний портрет воїна (0,60 х 0,40 м) та напис: «Младший политрук Сав'яненко Павел Павлович 1913 – 1941».

5. Могила Шевченка Григорія Мефодійовича

Похований Григорій Мефодійович Шевченко (1902 – 28.09.1943) – Герой Радянського Союзу. Уродженець м. Київ. В Червоній Армії з 1920 р. 1924 р. закінчив військову школу прикордонних військ НКВС, пізніше курси удосконалення командуючого складу.

На фронті з липня 1941 р.

Командир 957-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії, підполковник Шевченко Г.М. 18 вересня 1943 р. брав участь у боях за звільнення м. Пирятин від гітлерівських загарбників.

У ніч на 24 вересня 1943 р. полк під командуванням Шевченка Г.М. першим у дивізії форсував р. Дніпро, заволодів і утримував впродовж п'яти днів плацдарм біля с. Баліко-Щучинка Кагарлицького району Київської області, забезпечуючи переправу частин дивізії. Загинув 28.09.1943 р. біля с. Білики під Києвом. Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 23.10.1943 р. посмертно. Нагороджений: орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Суворова II ст.

На могилі покладена плита (1,7 х 1.0 м) з сірого полірованого граніту,поверх якої бронзовий барельєфний портрет (0,6 х 0,4 м) та напис: «Герой Советского Союза подполковник Шевченко Григорий Мефодьевич 1902 – 1943».

6. Могила Привалова Дмитра Карповича

Похований Дмитро Карпович Привалов (1908 – 1.11.1943) – Герой Радянського Союзу. Уродженець с. Єлантово (нині Будьонівець) Чистопільського району Татарської АРСР. До війни працював головою колгоспу. У Червоній Армії з серпня 1941 р. Командир відділення взводу розвідки 957-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. Старшина Привалов Д.К. брав участь у боях за звільнення м. Пирятин 18 вересня 1943 р. В ніч на 24 вересня, очолюючи групу бійців, одним із перших переправився через р. Дніпро,

вступив у бій із гітлерівцями при оволодінні плацдарму на правому березі біля с. Балико-Щучине Кагарлицького району Київської області, чим забезпечив переправу частин полку. Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 23.10.1943 р. Нагороджений орденом Леніна. Загинув у бою 1 листопада 1943 р.. Тіло доставлено в м. Пирятин 7 листопада 1943 р. і поховано в урочистій обстановці поряд із полеглим командиром полку Шевченком Г.М. На могилі покладено плиту (1,7 х 1.0 м) з сірого полірованого граніту, поверх якої бронзовий барельєфний портрет (0,6 х 0,4 м) та напис: «Герой Советского Союза старшина Привалов Дмитрий Карпович 1908 – 1943».

7. Могила невідомого воїна

На могилі покладено плиту з сірого полірованого граніту (1,7 х 1.0 м) з написом: «Невідомому воїну».

8. Пам'ятний знак полеглим землякам

Споруджений на честь 632 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та 2700 мешканців міста, розстріляних гітлерівцями в період тимчасової німецької окупації в 1941 – 1943 рр. Горизонтальна стела (14,0 х 1.15 х 0,45 м), на якій розміщено 18 плит із сірого полірованого граніту з викарбуваними прізвищами воїнів-земляків та жертв нацизму, та з пам'ятним написом: «Светлая память верным сынам нашего народа, пирятинцам, павшим в боях за свободу и независимость Советской Родины».

У центральній частині меморіального комплексу чотиригранний гранітний обеліск (вис. 18 м). На чільній стороні бронзовими літерами напис: «18 сентября 1943 года г. Пирятин освобожден от немецко-фашистских захватчиков 237-ой, 309-ой стрелковыми дивизиями, которым присвоено почетное наименование «Пирятинских». У нижній частині обеліску на лівій та правій гранях вмонтовані бронзові горельєфи із зображенням епізодів періодів громадянської та Великої Вітчизняної воєн. Біля підніжжя – запалено Вічний вогонь.

Меморіальний комплекс споруджено у 1978 р.

Автори: архітектор Гнєзділов В.Г., скульптор Кулябко-Корецька Л.М.

У 2001 р. до меморіального комплексу з Петровського парку перенесено танк Т-34, який встановлено в лівій частині комплексу. Перед танком встановлено плиту (1,3 х 0,7 м) із сірого граніту з пам'ятним написом: «Навсегда свята для пирятенцев память о воинах освободителях».

Поряд із танком встановлено 57-мм протитанкову гармату зразка 1941 р. (ЗІС-2). Перед гарматою знаходиться плита (0,7 х 1,7м) з сірого граніту з написом: «Воинам – освободителям от благодарных пирятинцев».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 32; Спр. 18. – Арк. 23; Там само. – Ф. 1617. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 98; Оп.2. – Спр. 8. – Арк. 36; Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 46; Ф. 835 СП. – Оп. 73311. – Спр. 8. – Арк. 436; Спр. 38. – Арк. 343; Ф. 334. – Оп. 5263. – Спр. 29. – Арк. 327; Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – Арк. 242; Ф. IX відділу. – Оп. 101-6-2, вх.2639. – Арк. 68; ДАПО. – Ф. Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 1086. – Арк. 1; Спр. 1116. – Арк. 3, 31 – 34; Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 1; Паспорти пам'ятки історії та культури СРСР 2.3.4 (4.1.) 2078-2.16.18, 2.3.2079-2.16.18, 2.4.2081-

2.16.18, 2.4.2082-216.18, 2.4.2083-2.16.18, 2.4.2085-2.16.18, 2.3.2089-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Баграмян И. Х. Так начиналась война. – 3-е изд. – К.: Политиздат Украины, 1984. – С. 343; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 300; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в двух томах. Т. 2. Любов – Ящук / Пред. Ред. Коллегии И. Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1988. – С. 318, 771; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район, Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 614 – 650.

Н.Ф. Шаповал

27. Могила Возного Григорія Феофановича, Героя Соціалістичної Праці (1991) (іст.)

Знаходиться в західній частині центрального кладовища, по вул. Визволення.

Похований Григорій Феофанович Возний (5.06.1922, с. Ставидла Олександрійського району Кіровоградської області – 13.09.1991, м. Пирятин) – Герой Соціалістичної Праці.

Народився в сім'ї селянина. Після закінчення школи в 1939 р. працював слюсарем на Кіровоградському заводі «Червона зірка». З жовтня 1940 р. по вересень 1941 р. – курсант Одеської військової авіаційної школи льотчиків. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Пройшов війну льотчиком штурмового авіаційного полку й закінчив її у складі І-го Білоруського фронту під Берліном. Після закінчення війни службу проходив у Закавказькому та Московському військових округах. Звільнився з армії в запас у 1948 р. У вересні 1948 р. переїхав до м. Карлівка Полтавської області. У лютому 1949 – серпні 1950 рр. – інструктор Карлівського районного комітету Комуністичної партії України, серпні 1950 – серпні 1952 рр. – завідуючий відділом партійних, профспілкових та комсомольських організацій Карлівського райкому Компартії України. У серпні – грудні 1952 р. – секретар райкому, грудні 1952 – листопаді 1953 рр. – навчався на курсах при республіканській трирічній школі при Центральному комітеті Компартії України, листопаді 1953 – вересні 1955 рр. – секретар Карлівського райкому, вересні 1955 – липні 1959 рр. навчався у Вищій партійній школі при Центральному Комітеті Компартії України. У липні – грудні 1959 р. другий секретар Машівського районного комітету Комуністичної партії України, грудні 1959 – червні 1962 рр. – голова Машівської районної ради депутатів трудящих, червні 1962 – січні 1963 рр. – перший секретар Пирятинського районного комітету Компартії України, січні 1963 – січні 1965 рр. – секретар Пирятинського сільського виробничого парткому Компартії України. З січня 1965 р. перший секретар Пирятинського райкому Компартії України. У 1966 р. закінчив агрономічне відділення Березоворудського сільськогосподарського технікуму.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 грудня 1976 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордену Леніна та золотої медалі «Серп і молот».

Нагороджений орденами – Леніна (1973), Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани»; медалями – «За взяття Берліна», «За звільнення Варшави», «За перемогу над Німеччиною», «30 років Радянській Армії і Флоту», «20 років перемоги у Великій Вітчизняній війні», «За доблесну працю – в ознаменування 100-річчя від дня народження В.І.Леніна», «30 років перемоги у Великій Вітчизняній війні» (1975), «Серп і молот» (1976), «60 років Збройних сил СРСР» (1978).

Возний Г.Ф. обирався депутатом районної та обласної Рад народних депутатів. Після виходу на пенсію очолював районну ветеранську організацію.

У 1992 р. на могилі встановлена стела з чорного граніту (0,8 х 1,65 м) з портретним зображенням Героя і написом: «Возний Григорій Феофанович 5.VI.1922 – 13.IX.1991 Пам'ятаємо і сумуємо». (Див також. Поз. № 18).

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр.09-228. – Арк.2; НА ПКМ Од. зб. 09-182. – Арк.40 – 41; Некролог // Пирятинські вісті. – 1991. - № 83 (9198). – 14 вересня. – С. 4.

В.А. Андрієць

28. Могила Кулинича Володимира Григоровича (1966) (іст.)

Знаходиться в західній частині центрального кладовища, по вул. Визволення.

Похований Кулинич Володимир Григорович (10.10.1946, м. Пирятин Полтавської обл. – 10.09.1966, м. Харків, похований у м. Пирятин Полтавської обл.).

Народився в сім'ї робітників. У 1953 р. пішов до першого класу школи № 6 м. Пирятина. У 1964 р. закінчив школу і вступив до Харківського вищого військово-авіаційного училища за спеціальністю бойове використання і експлуатація літаків.

У одному із навчальних польотів «Курсант В.Г. Кулинич під польотного завдання опинився в складному авіа-

рійному становищі. Знижуючись на учбовому реактивному літаку, в якому відмовив двигун, Кулинич ціною власного життя відвернув небезпеку загибель багатьох людей».

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16.01.1967 р. посмертно нагороджений орденом Червоної Зірки. У м. Пирятин вулиця, де жив В.Г. Кулинич, названа його іменем.

На могилі в кінці 1960-х рр. встановлено обеліск (1,8 Х 0,4 м) із мармурової крихти, у верхній частині якого закріплена п'ятикутна зірка. З чільної сторони обеліску фотопортрет на металокераміці (0,12 Х 0,08) та мармурова дошка (0,32 Х 0,23) з написом «Кулинич Владимир Григорьевич 1946 – 1966. Дорогому сыну брату от скорбящих папы мамы братьев и сестер. Погиб трагически».

Література: Їм крила дала Пирятинщина: Енциклопедичний довідник // Упорядники Бажан Г., Рєзнік О. – Пирятин, 2000. – С. 51 – 51. Кравець Л. Вулиця імені Героя // Шляхом Ілліча. – 1968. – 3 лютого. – С. 2. Шестакова Є. Герою було дев'ятнадцять // Зоря Полтавщини. – 1967. – № 54 (10489). – 4 березня 1967. – С. 3.

О.А. Скирда

29. Могила Свинаря Володимира Івановича, учасника бойових дій в Афганістані (1984) (іст.)

Знаходиться на міському кладовищі, по вулиці Визволення при вході на кладовище ліворуч.

Свинарь Володимир Іванович (9.01.1965, с. Велика Круча Пирятинського району Полтавської обл. – загинув 4.05.1984, Демократична Республіка Афганістан, похований у м. Пирятин Полтавської обл.). Закінчив середню школу № 4 м. Пирятина. Працював токарем на місцевому заводі. Перед службою в армії закінчив курси водіїв. 5 квітня 1983 р. Пирятинським РВК призваний на дійсну військову службу. Пройшов початкову підготовку, далі обмежений контингент радянських військ в Демократичній Республіці Афганістан, військова частина № 25909 – розвідник у бойовому підрозділі. Учасник 7 бойових операцій.

4 травня 1984 р. рядовий Володимир Іванович Свинарь, виконуючи бойове завдання, загинув на афганській землі геройською смертю.

Нагороджений орденом Червоної Зірки – посмертно.

У 1985 р. на могилі встановлено обеліск (1,6 х 0,6 м) із чорного полірованого граніту із портретним зображенням воїна та пам'ятним написом: «Свинарь Владимир Иванович 9.01.1965 – 4.V.1984 геройски погиб при выполнении служебных обязанностей. Мы стоим, склонившись Над этой могилой, Поливаем слезами цветы И не хочется верить, сыночек любимый, Что в этой могиле находишься ты от мамы, сестры и родных». На зворотному боці обеліску зображення гілки верби та скорботної жінки. Див. також поз. № 20).

Література: Пам'ять живе…: Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 79; Книга памяти о Советских воинах, погибших в Афганистане. – М., 1999. – Т. 2. – С. 352.

О.А. Скирда

30. Пам'ятна дошка на честь Григоровича Василя Івановича та Мокрицького Аполлона Миколайовича (2009) (іст.)

Встановлена в центрі міста на міському будинку культури за адресою: вул. Леніна, 59.

Григорович Василь Іванович (31.12.1786, м. Пирятин – 15.05.1865, м. Санкт-Петербург) – мистецтвознавець та історик мистецтва, конференц-секретар, професор Академії мистецтв (Петербург). У 1803 р. закінчив Київську академію. З 1828 р. професор. З 1839 р. дійсний член Імператорської Академії. З 1841 р. – почесний член Академії Наук. Видавав перший у Росії художній часопис «Журнал изящных искусств» (1823, 1825). Сприяв розвитку мистецької освіти в Україні, допомагав молодим українським художникам. Брав активну участь у звільненні Т.Г. Шевченка з кріпацтва. На згадку про день звільнення поет посвятив В.І. Григоровичу поему «Гайдамаки». З посвятою Григоровичу Є.П. Гребінка видав у 1837 р. «Рассказы пирятинца».

Мокрицький Аполлон Миколайович (28.07.1810, м. Пирятин – 26.02.1870) – український і російський

живописець та педагог. Закінчив Ніжинську гімназію вищих наук. Був учнем К. Брюллова та О. Венеціанова.. Брав активну участь в організації викупу Т.Г. Шевченка з кріпацтва. Після закінчення навчання в Академії мистецтв – викладач в училищі живопису, скульптури та зодчества в Москві, 1851 р. – професор живопису. Пензлю А. Мокрицького належить галерея портретів відомих сучасників: М. Гоголя, Є. Гребінки, О. Кольцова.

У 2009 р. в пам'ять про видатних земляків встановлено дошку з чорного полірованого граніту (0,6 х 0,9) з пор-

третними зображеннями та пам'ятним написом: «Григорович Василь Іванович (1786 – 1865) Народився в м. Пирятин, конференц-секретар Петербурзької академії мистецтв, академік. Засновник першого в Росії мистецтвознавського журналу. Один з діяльних організаторів звільнення Т.Г. Шевченка з кріпацтва. Йому вдячний Кобзар присвоїв поему «Гайдамаки. Мокрицький Аполлон Миколайович (1810.12.08 – 10.03.1870). Народився в м. Пирятин. Закінчив Петербурзьку академію мистецтв, академік живопису, багато років працював професором Московського училища живопису скульптури та архітектури. Друг Т. Г. Шевченка. Разом з іншими пирятинцями брав активну участь у викупі поета з неволі».

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської районної держ-

жавної адміністрації Полтавської області № 261 від 3 серпня 2009 р. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Ротач П.П. Полтавська Шевченкіана: Спроба обласної (крайової) шевченківської енциклопедії. У 2-х кн. – Кн. 2: Л. – Полтава: Дивосвіт, 2009. – С. 114 – 115; Шевченківський словник. У 2-х тт.– К.: Головна редакція УРЕ, 1976. – Т. 1. – С. 170, 412. Славетні Пирятинці // Пирятинські вісті. – 2000. – № 49 – 50 (9952 – 9953). – 7 липня. – С. 4.

О.А. Скирда

31. Пам'ятна дошка на честь 237-ої і 309-ої Пирятинських стрілецьких дивізій (1967, 2009) (іст.)

Встановлена в центрі міста на будинку Пирятинської міської ради за адресою: вул. Леніна, 21.

237-а стрілецька дивізія почала формуватися в грудні 1941 р. в м. Сталінка Новосибірської обл. (нині м.Новокузнецьк Кемеровської обл.) як 445-а стрілецька. В процесі формування отримала нове найменування – 237-а стрілецька дивізія (2-го формування). Бойовий шлях проліг від м. Воронежа до Праги. Бійці та командири проявили чудеса хоробрості й мужності на Курській дузі, визволяли Україну, Польщу, Угорщину, Чехословаччину.

237-а стрілецька Пирятинська Червонопрапорна орденів Суворова 2-го ступеню і Богдана Хмельницького 2-го ступеню дивізія закінчила бойовий шлях 11травня 1945 р. в чехословацькому місті Пардубіце.

309-а стрілецька дивізія почала формування в грудні 1941 р. в м. Абакан (Республіка Хакасія), як 449-а стрілецька. У липні 1942 р. перейменована на 309-ту стрілецьку дивізію. Брала участь у боях за визволення Полтавщини. Нагороджена орденами Червоного Прапора (січень 1945 р.) та орденом Кутузова 2-го ступеню (травень 1945 р.).

18 вересня 1943 р. бійці 237-ї та 309-ї стрілецьких дивізій 52-го стрілецького корпусу 40-ї Армії Воронезького фронту, здолавши сильний опір гітлерівців, із ходу форсували р. Удай і з боями звільнили м. Пирятин. За виявлену рішучість, відвагу й героїзм 19 вересня 1943 р. Наказом Верховного Головнокомандуючого 237-й і 309-й стрілецьким дивізіям присвоєно найменування «Пирятинських».

У 1967 р. на честь дивізій, які визволяли місто, на будинкуПирятинської міської ради встановлена меморіальна дошка з білого мармуру (0,65 х 0,65 м) з пам'ятним написом: «г. Пирятин освобожден от фашистских оккупантов 18.09.1943 года 237 и 309 стрелковыми дивизиями, которым присвоено наименование «Пирятинских».

У 2009 р. дошку було демонтовано, на цьому ж місці встановлено дошку із пластмаси (0,6 х 0,5 м) з пам'ятним написом: «Місто Пирятин звільнений від фашистських загарбників 18 вересня 1943 року 237-ою і 309-ою стрілецькими дивізіями, яким присвоєно почесне найменування «Пирятинських».

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р.-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 1; Згадаймо ті роки: Спогади, розповіді, вірші / Упорядники: Г. І. Герасимов, М. В. Мельниченко. – Кн. 2-а. – Пирятин, 1999. – С.19; Хронологічний довідник про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Полтавської області 1941 – 1943. – Полтава: АСМІ, 2005. – С.148.

Г.М. Ротар, О.А. Скирда

32. Пам'ятна дошка на честь Цибаня Петра Федотовича Героя Радянського Союзу (1976) (іст.)

Встановлена на будинку по вул. Леніна, 41.

Цибань Петро Федотович (1909, с. Вечірки, Пирятинський район, Полтавська обл. – 22.11.1943, с. Авдотіївка, Софіївський район, Дніпропетровська обл.) – Герой Радянського Союзу. Народився в сім'ї селян. Навчався в Березоворудській школі. Потім закінчив курси бухгалтерів. У 1931 р. призваний до Червоної Армії. Демобілізувавшись, з 1938 по 1941 рр. працював бухгалтером у відділенні Держбанку м. Пирятин. На фронті з 1941 р. У 1942 р. закінчив Куйбишевське військове училище зв'язку. З серпня 1942 р. знову на фронті. Командир взводу зв'язку 120-го гвардійського стрілецького полку 39-ї гвардійської дивізії 8-ї гвардійської армії 3-го Українського фронту гвардії лейтенант П.Ф. Цибань в ході форсування р. Дніпро в ніч на 24.10.1943 р. південніше м. Дніпропетровськ у бою на плацдармі забезпечив стійкий зв'язок зі штабом дивізії, брав участь у відбитті багатьох атак противника. Загинув при виконанні бойового завдання. За мужність і відвагу, виявлені в боях при форсуванні Дніпра і розширенні плацдарму на його правому березі, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 19 березня 1944 р. Цибаню Петру Федотовичу посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

На виконання постанови бюро Полтавського обкому Компартії України та облвиконкому № 20 від 14 березня 1975 р. 5 грудня 1976 р. відкрито бронзову пам'ятну дошку (1,2 х 0,8 м) з барельєфним зображенням Героя та написом: «Герой Радянського Союзу Петро Федотович Цибань 1909 – 1943

працював у Пирятинському відділенні Держбанку 1938 – 1941».

Дошку виготовлено Київським живописно-скульптурним комбінатом. Скульптор І.М. Копайгоренко.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.2092 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в двух томах. – Т.2: Любов-Ящук / Пред. ред. коллегии И. Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1988. – С. 704; За мужество и отвагу: Док. очерки о Героях Сов. Союза – уроженцах Полт. обл. – Х.: «Прапор», 1976. – С. 323 – 324.

О.А. Скирда

33. Пам'ятне місце перебування штабу 117-ї стрілецької дивізії у вересні 1941 р. (іст.)

Знаходиться в західній частині міста за адресою: вул. Цибаня, 2-а.

У вересні 1941 р. м. Пирятин став свідком трагічних подій, які розгорнулися на Південно-Західному фронті.

В результаті зустрічних ударів, завданих другою і першою гітлерівськими танковими групами з півночі та півдня, ворогові вдалося оточити 5, 21, 26 і 37 радянські армії Південно-Західного фронту. Частини та підрозділи армій були змушені з боями прориватися з оточення на схід. У складі 21-ї Армії діяла 117-а стрілецька дивізія 1-го формування. Сформована в серпні 1939 р. в районі м. Куйбишев на території Приволзького військового округу. Станом на 15 вересня 1941 р. входила до складу 28-го стрілецького корпусу 21-ї Армії Південно-Західного фронту. Останній бій залишки дивізії вели на рубежі р. Сули 21 вересня 1941 р., де й припинила своє існування Документів дивізії в архівах не збереглося.17 – 18 вересня 1941 р. її частини та підрозділи обороняли м. Пирятин з півночі й прикривали переміщення штабу Південно-Західного фронту із с. Верхоярівка через м. Пирятин. На той момент штаб дивізії розміщувався на території Пирятинського цегельного заводу.

Вдячні своїм захисникам жителі м. Пирятина у 1985 р., напередодні 40-річчя Перемоги, встановили при вході на територію цегельного заводу пам'ятний знак – цегляну вертикальну стелу (2,7 х 0,6 х 0,75 м), в центрі якої закріплено чавунну дошку (0,8 х 0,75 м) з пам'ятним написом: «Здесь в сентябре 1941 в период Киевской оборонительной операции размещался штаб 117-й стрелковой дивизии 21-й армии Юго-Западного фронта».

На даний час цегельний завод не існує.

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації Полтавської області // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Згадаймо ті роки: Спогади, розповіді, вірші. Кн. 2-а. / Упоряд.: Г. І. Герасимов, М. В. Мельниченко. – Пирятин, 1999. – С. 5 – 6.

О.А. Скирда

34. Пам'ятний знак воїнам, учасникам бойових дій в Афганістані (іст.)

Встановлений у центрі міста, по вул. Леніна, біля філії «Полтаваобленерго» у 2001 р. з ініціативи Пирятинської районної організації ветеранів Афганістану, в пам'ять про загиблих воїнів-земляків учасників бойових дій на території Демократичної Республіки Афганістан.

Пам'ятник – стела з двох сірих гранітних брил (3,6 х 2,55), (2,8 х 0,9) символізує глибоку ущелину в кам'янистих горах далекого Афганістану, з'єднана між собою колючою трояндою (вис.4,2).

На цоколі із сірого граніту (0,27 х 2,85 х 3,2), біля підніжжя стели – гранітна плита (0,7 х 1,0) з викарбуваним пам'ятним написом: «Мости поспалюють до тла, листи мов листя пале спалять. А пам'ять ляже мов зола. І не спалити вже ту пам'ять» і прізвищами трьох загиблих воїнів-земляків:

«Перетятько Олександр Андрійович 1952 – 1982

Свинарь Володимир Іванович 1965 – 1984

Сушко Олексій Іванович 1960 – 1980

У верхній частині стели напис: «1979 Афганістан 1989»

Автор пам'ятного знаку – член Спілки Художників України, скульптор М.Н. Баланчук.

Література: Книга Памяти о Советских воинах, погибших в Афганистане. – М., 1999. – Т.2. – С. 215, 352, 433. Пам'ять живе...: Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 79, 88; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 309.

О.А. Скирда

35. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 (іст.)

Встановлений на міському кладовищі, по вул. Визволення, праворуч біля центрального входу.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в м. Пирятин померла невідома кількість жителів. Встановлено імена 189 осіб. Місця поховань невідомі.

У 1993 р. в пам'ять про померлих мешканців м. Пирятина та навколишніх хуторів встановлено дерев'яний хрест (вис. 4,0 м) на насипному кургані (1,3 х 5,0 х 5,0 м), у передній частині якого покладено плиту із сірого граніту (0,95 х 0,9 м), поверх якої закріплена дошка (0,4 х 0,6 м) із чорного полірованого граніту з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації від 6.11.2008 р. № 01-17/1384 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 619 – 624; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 310.

О.А. Скирда

36. Пам'ятний знак на честь Героїв Радянського Союзу Пирятинщини (1995) (іст.)

Знаходиться у сквері по вул. Жовтневій.

Пам'ятний знак встановлений у 1995 р. на честь 9 Героїв Радянського Союзу, уродженців Пирятинського р-ну.

Стела з рожевого граніту (вис. 3,3 х 0,7 м), в центрі − дошка з сірого пластику (1,5 х 0,8 м) з пам'ятним написом і прізвищами 9 Героїв Радянського Союзу: «Герої – наші земляки: Бідненко Олександр Іванович Іванько Олександр Андрійович Мирвода Семен Никифорович Нефьодов Анатолій Іванович Пляшечник Яків Іванович Сербін Федір Петрович Толстой Іван Федосійович Третяк Іван Лукич Цибань Петро Федотович».

Скульптор М.Н. Баланчук.

Бідненко Олександр Іванович (1920, с. Теплівка Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 07.05.1945, м. Познань, Польща). Навчався в місцевій середній школі. Працював на одній із шахт Донбасу. У 1940 р. призваний до Червоної Армії. З перших днів війни на фронті.

У 1941 р. закінчив Орджонікідзенське військове піхотне училище, в 1944 р. – курси «Выстрел». Учасник Великої Вітчизняної війни з 1941 р. Воював на Північно-Кавказькому та 1-му Білоруському фронтах.

Батальйон 961-го стрілецького полку 274-ї стрілецької дивізії 69-ї армії 1-го Білоруського фронту під командуванням майора О.І. Бідненка 14.01.1945 р., проводячи розвідку боєм, прорвав сильно укріплену оборону ворога, розвиваючи наступ, 16 січня, взаємодіючи з іншими підрозділами оволодів м. Радом (Польща), 18 січня батальйон з ходу форсував річки Пилиця, потім Варта і 4.02.1945 р. вийшов до Одеру в районі м. Франкфурт. У цих боях було знищено і захоплено 2 артилерійських і 5 мінометних батарей, 30 літаків, взято в полон 260 солдатів і офіцерів ворога.

За зразкове виконання завдань командування, мужність і відвагу Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 лютого 1945 р. майору О.І. Бідненку було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений: орденами Леніна, Суворова 3 ст., 2 орденами Червоної Зірки, медалями.

Іванько Олександр Андрійович (27.10.1917, с. Теплівка Пирятинського р-ну Полтавської обл. − 27.07.1990, м. Київ, похований на Байковому кладовищі) − Герой Радянського Союзу.

Народився в бідняцькій родині. Після закінчення семирічної школи навчався в гірничому технікумі, працював машиністом електровоза в селищі Рудченкове (тепер м. Донецьк) на шахті. У жовтні 1938 р. призваний до Червоної Армії. Воював на 1-му

Українському фронті, брав участь у Сталінградській битві, Корсунь-Шевченківській операції, у визволенні Кракова.

Командир танка 59-го окремого танкового полку (60-а армія, 4-й Український фронт), старшина О.А. Іваньо 12.01 – 12.03.1945 під час прориву оборони ворога на Сандомирському плацдармі та в боях за м. Краків (Польща), діючи в складі штурмового батальйону, замінив командира взводу і вивів бійців із оточення, сміливим маневром відрізав гітлерівцям шлях до відступу.

За мужність і відвагу, проявлені в боях, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 23 червня 1945 р. О.А. Іваньку присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений: орденами Леніна, Вітчизняної війни I і II ступенів, Червоного Прапора та Червоної Зірки.

Демобілізований у 1945 р. В післявоєнні роки працював директором миловарного заводу.

СербінФедірПетрович(13.07.1919, с. Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 3.04.1999, м. Київ, міське кладовище «Берківці»).

Народився в сім'ї селянина. Навчався у Вечірківській школі. У 1933 р. був призваний на службу в Червону Армію. Закінчив Харківське авіаційне училище в 1940 р. З перших днів війни воював на Західному, Калінінському, Волховському, Північно-Західному, Воронезькому, Степовому, 1-му, 2-му Українських фронтах. Брав участь у розгромі ворога під Москвою, Калініном, Воронежем, у ліквідації оточених угрупувань гітлерівців в районі Корсунь-Шевченківського і Львова, у визволенні Правобережної України. Здійснив 185 успішних бойових вильотів, провів 28 повітряних боїв, три ворожих літаки збив особисто і два – в групі з товаришем.

За мужність і відвагу, проявлені в боях проти фашистських загарбників, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 червня 1945 р. Ф.П. Сербіну присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений: орденом Леніна, 3 орденами Червоного Прапора, 2 орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Червоної Зірки, медалями.

Після перемоги Ф.П. Сербін тривалий час служив у Збройних Силах. 1953 р. закінчив Військово-Повітряну академію імені В.І. Леніна після чого займав командні посади в авіаційних частинах. У 1961 р. вийшов у запас. Працював завідуючим одного із відділів Українського республіканського комітету профспілки авіаційних працівників.

Нефьодов Анатолій Іванович (5.10.1914, м. Пирятин – 29.09.1973, м. Харків, кладовище №2).

Невдовзі після народження родина переїхала до м. Харкова. У 1928 р. закінчив Харківську семирічну школу № 34, а потім Харківський автошляховий технікум. Працював токарем на заводі «Серп і молот». У 1933 р. закінчив Харківський аероклуб. 1934 р. по комсомольській путівці був направлений до Роганського військового авіаційного училища. Став льотчиком-винищувачем морської авіації. Учасник радянсько-фінської війни у 1939 – 1940 рр. З 1941 р. воював проти гітлерівців на Ленінградському фронті.

У ході воєнних дій на фінському фронті здійснив 87 бойових вильотів, десятки разів брав участь у повітряних боях, супроводжуючи штурмовики і бомбардувальники, завдавав нищівних ударів по наземних укріпленнях, збив 3 літаки противника.

За проявлені мужність і героїзм під час радянсько-фінської війни Указом Президії Верховної Ради СРСР від 21 квітня 1940 р. А.І. Нефьодову присвоєне звання Героя Радянського Союзу.

Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр. А.І. Нефьодов зустрів в Естонії. Учасник оборони Ленінграда, Севастополя, боїв за Красний Перекоп і

Керченський півострів. Здійснив 521 бойовий виліт, провів 113 повітряних боїв, збив 13 ворожих літаків.

Був тяжко поранений, після лікування у 1943 р. закінчив повітряний факультет Військово-морської академії і був призначений командиром 27-го авіаційного винищувального полку. Війну закінчив на Кольському півострові, брав участь у визволенні від гітлерівців Північної Норвегії. До 1962 р. перебував на службі в Збройних Силах СРСР.

Нагороджений: орденами Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Після виходу на пенсію полковник А.І. Нефьодов працював у спеціальному конструкторському бюро при Харківському заводі «Електромашина».

Мирвода Семен Никифорович (26.02.1906, с. Березова Рудка Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 6.08.1944, м. Брест).

Навчався у місцевій початковій школі. Працював у сільськогосподарській артілі.

У 1926 р. добровольцем пішов до Червоної Армії. 1931 р. закінчив Одеську піхотну школу, в 1938 р. – бронетанкові курси підвищення командного складу. Воював на Південному, Південно-Західному та інших фронтах. Був тричі поранений.

Командир 51-ї танкової бригади (3 танковий корпус, 2 танкова армія, 2-й Український фронт), полковник С.Н. Мирвода уміло організував прорив оборони ворога 5.03.1944 р. на підступах до м. Умань Черкаської області. Його бригада 18.03.1944 р. увірвалася до смт. Ямпіль (Вінницька обл.) і захопила переправу через р. Дністер, що сприяло виконанню бойового завдання корпусом.

За високу командирську майстерність, мужність і відвагу, виявлені при визволенні м. Ямпіль і захопленні переправи через р. Дністер, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 17.05.1944 р. полковнику Семену Никифоровичу Мирводі було присвоєне звання Героя Радянського Союзу.

Пляшечник Яків Іванович (9.12.1907, с. Грабарівка Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 11.02.1944, с. Ковальово поблизу станції Смольна Ленінградської обл.).

Навчався у Грабарівській неповній середній школі, працював у колгоспі. З жовтня 1929 р. служив у Червоній Армії. 1934 р. закінчив Першу військову школу льотчиків у м. Севастополь. З перших днів війни на фронті. Командир загону 1-го бомбардувального авіаційного полку (23-я бомбардувально-авіаційна дивізія дальньої бомбардувальної авіації), капітан Я.І. Пляшечник до березня 1942 р. здійснив 74 бойових вильоти на бомбардування важливих об'єктів, знищення військ противника, висадку десантів у тил ворога.

За безстрашність і мужність, виявлені в боях, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 20 червня 1942 р. капітану Якову Івановичу Пляшечнику присвоєне звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений: орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Толстой Іван Феодосійович (3.08.1920, м. Пирятин – 17.09.1982, м. Астрахань).

Народився в сім'ї робітника. Закінчив середню школу № 2. У вересні 1938 р. був призваний на службу в Червону Армію. 1940 р. закінчив Сумське артилерійське училище. Воював на Брянському, 1-му Білоруському, 1-му та 2-му Прибалтійських фронтах.

Командир дивізіону 1015-го артилерійського полку (397-а стрілецька дивізія, 61-а армія, 1-й Білоруський фронт), майор І.Ф. Толстой У складі штурмової групи стрілецького полку в числі перших 17.04.1945 р. переправився з дивізіоном через р. Одер в ра-

йоні селища Хозивутцен (Німеччина). На захопленому плацдармі група відбила багаточисельні контратаки ворога й утримала позиції до підходу головних сил полку.

За мужність і відвагу, виявлені в боях при форсуванні р. Одер, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 31 травня 1945 р. І.Ф. Толстой удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжував службу в армії. В 1956 р. закінчив Військову академію ім. Ф. Дзержинського. З 1967 р. полковник І.Ф. Толстой в запасі. Працював заступником директора з виховної роботи в ГПТУ № 17.

Нагороджений: орденами Леніна, Червоного Прапора, Олександра Невського, Вітчизняної війни 1 і 2 ступенів, Червоної Зірки, медалями.

Третяк Іван Лукич (20.07.1906, с. Теплівка Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 13.09.1976, м. Боярка Київської обл.).

Народився в сім'ї селянина-бідняка. Навчався в місцевій початковій школі, потім у профтехшколі. Працював трактористом. 1928 р. був призваний до Червоної Армії, закінчив школу червоних командирів, танкове училище, потім військову академію. Велику Вітчизняну війну почав командиром танкового батальйону. Воював на Воронезькому та 2-му Українському фронтах.

Танкова бригада полковника Третяка три доби вела запеклі бої з ворогом на ближніх підступах до Будапешта. На одній із станцій танкісти захопили ешелон з 60-ма танками. В бою за станцію танк І.Л. Третяка був підбитий, а сам командир поранений, але продовжував керувати боєм аж до розгрому гітлерівських угрупувань.

За мужність і відвагу, проявлені в боях з ворогом, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 квітня 1945 р. І.Л. Третяк удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Велику Вітчизняну війну закінчив на Далекому Сході. Його танкова бригада брала участь у розгромі японських військ під Мукденом і Порт-Артуром.

Після Перемоги тривалий час продовжував служити в Радянській Армії. В 1953 р. закінчив артилерійські курси підвищення командного складу.

Нагороджений: орденами Леніна, Червоного Прапора, Суворова 2 ступеня, 2 орденами Вітчизняної війни 2 ступеня, орденом Червоної Зірки, медалями.

Цибань Петро Федорович (5.10.1909, с. Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 22.XI.1943, с. Авдотьєвка Софіївського р-ну Дніпропетровської обл.).

Народився в сім'ї бідняка. Навчався у Березоворудській школі, закінчив бухгалтерські курси. 1931 р. був призваний в Червону Армію. Демобілізувавшись працював бухгалтером у районному відділі Держбанку в м. Пирятині.

З перших днів війни брав участь у боях з гітлерівськими загарбниками. Воював на Південно-Західному, Сталінградському, 1-му та 2-му Українських фронтах. У 1942 р. закінчив Куйбишевське військове училище зв'язку.

Командир взводу зв'язку 120-го гвардійського стрілецького полку (39-а гв. сд, 8-а гв. Армія, 3-й Український фронт), гвардії лейтенант П.Ф. Цибань в ході форсування р. Дніпро в ніч на 24.10.1943 р. південніше м. Дніпропетровська під час бою на плацдармі забезпечив надійний зв'язок зі штабом дивізії, брав участь у відбитті численних контратак ворога.

За мужність і відвагу, виявлені в боях при форсуванні Дніпра і розширенні плацдарму на правому березі р. Дніпро, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 19 березня 1944 р. П.Ф. Цибаню посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Джерела та література: Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. – М.: Военное издательство, 1987. – Т. 1. – С. 161, 577; Там само. – Т. 2. – С. 83, 156, 282, 441, 592, 598, 704; За мужність і відвагу. – Харків: «Прапор», 1973. – С. 51 – 52, 129 – 130, 216 – 217, 200 – 201, 238 – 239, 273 – 274, 296, 322 – 323; Днепр – река Героев. – К.: Издательство политической литературы Украины, 1983. – С. 355; Інтернет-ресурси: режим доступу www.warheroes.ru/hero/hero.asp; режим доступу uk.wikipedia.org/wiki/Сербин_Федір_Петрович; режим доступу www.warheroes.ru/hero/hero.asp.

В.А. Андрієць

37. Пам'ятний знак на честь проведення операції «Френтік» (1994) (іст.)

Встановлений у центральній частині міста, на території Європейського університету, за адресою вул. Червоноармійська, 2.

На початку літа 1944 р. розпочалася операція «Френтік» (Несамовитий). За кілька місяців до розгортання бойових операцій радянські та американські фахівці збудували Полтавський аеродромний вузол, куди входили аеродроми, розташовані у мм. Полтава, Миргород та під с. Велика Круча біля Пирятина. В кінці травня 1944 р. в центрі м. Пирятин для штабу американської групи було відведено будинок, а 300 американців проживали в таборі збудованому на околиці с. Майорщина за 5 км від аеродрому.

2 червня 1944 р. в 13 год. 15 хв. на аеродромах Полтава, Пирятин, Миргород після виконання бойового завдання здійснили посадку групи американських літаків, які злетіли з аеродромів в Італії. В Пирятині приземлилося 70 літаків-винищувачів типу «Мустанг» (Р-51).

Літаки типу «Мустанг» у період проведення операції «Френтік» з 2 червня по 19 вересня 1944 р. супроводжували бомбардувальники В-17 (флайнфортрейс), В-24 (ліберейтор), які бомбардували ворожі стратегічні об'єкти на території Німеччини та її сателітів.

5 жовтня 1994 р. з нагоди 50-річчя операції «Френтік» відкрито пам'ятний знак – стела (1,4 х 0.8 м) з бутового каменю, на якій закріплена дошка (1.0 х 0,6 м) з рожевого полірованого граніту з пам'ятним написом: «У червні – вересні 1944 року військові літаки Радянської Армії і Армії США з аеродрому

в районі Пирятина вели спільні бойові дії проти фашистських загарбників по плану операції «Френтік».

Джерела та література: Документи Управління Служби Безпеки України (УСБУ) по Полтавській області. Ксерокопії. На 149 аркушах; Документи служби Безпеки України по Полтавській області 14.04.1994 № А/1 – 519. На № 23 від 7.04.94; Историческая справка по Авиабазе американских ВВС на аэродромах СССР – Полтава, Миргород, Пирятин за период с апреля 1944 г. по июнь 1945 г; Науковий архів Полтавського музею авіації та космонавтики. – Ф. А. 1. – Спр.1. Велика Вітчизняна війна. Операція «Френтік» 1944 р.; Згадаймо ті роки : Спогади, розповіді, вірші // Упорядник: Г. І. Герасимов, М. В. Мельниченко. – Кн. 2-а. – Пирятин, 1999. – С.121 – 122; Лозовська С. Так починалась операція «Френтік» // Молодь України. – 1995. – 28 вересня. – № 89. – С. 4; У зведеннях про це не повідомлялось… / Авт.тексту Кальний Д. П. – Полтава: Криниця, 1994. – С. 17.

О.А. Скирда

38. Пам'ятний знак на честь учасників ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції (2008) (іст.)

Знаходиться по вул. Леніна в центрі міста.

Встановлений у 2008 р. на честь земляків – жителів міста та району, які брали участь у ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції.

Фігурна стела з чорного полірованого граніту (1,0 х 2,10 м), у центральній частині якої арка з сірого граніту (1,85 х 1,0 м), під її склепінням символічний чорний гранітний дзвін.

На трьох площинах стели пам'ятні написи: «Чорнобиль… серця обпалені променем радіації, сльози нашої пам'яті, гірка пересторога майбутньому».

Автор пам'ятного знаку художник О.Д. Олефіренко.

Джерела: Довідка відділу культури Пирятинської районної державної адміністрації Полтавської області // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Н.Г. Купріян

39. Пам'ятний знак Пирятинській МТС Трактор «Універсал» (1967, 1976) (іст. техніка)

Знаходиться по вул. Червоноармійська, 96, на території ремонтно-тракторного підприємства.

Споруджений у 1967 р. на честь механізаторів Пирятинської машинно-тракторної станції, утвореної в липні 1931 р. В кінці першої п'ятирічки тракторний парк станції нараховував 23 машини. МТС обслуговувала 25 колгоспів району. В роки довоєнних п'ятирічок ряд механізаторів стали стахановцями-новаторами.

У 1967 р. на цегляному, облицьованому керамічною плиткою постаменті (2,3 х 1,65 х 4,55 м), встановлений один із перших тракторів станції «Універсал-2». На ньому з 1937 р. працював тракторист М.О.Сенчило. Коли почалася Велика Вітчизняна війна, тракторист надійно заховав свого трактора і пішов на фронт. В 1945 воїн повернувся з війни, відремонтував його і працював на ньому до 1967 р. На чіль-

ній стороні постаменту закріплено зображення ордену Вітчизняної війни та пам'ятний напис: «Заслужил ты честь и славу, трактор-дедушка, по праву».

У 1976 р. на території колишньої МТС, поряд із трактором встановлено пам'ятний знак на честь Пирятинської машинно-тракторної станції – брила з граніту (2,2 х 0,85 х 0,5 м), на такому ж цоколі (0,14 х 0,95 х 0.5 м), у центральній частині закріплено дошку (0,35 х 0,48 м) з неіржавіючої сталі з пам'ятним написом «В липні 1931 р. на цій території була створена Пирятинська МТС».

Джерела та література: ЦДАВО України. Ф. 27. – Оп. 12. – Спр. 522. – С. 19 – 20; ДАПО. – Ф. Р-6208. – Оп. 1. – Спр. 2. – С. 9; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.1.2093 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 310 – 311.

О.П. Єрмак, О.А. Скирда

40. Пам'ятник Марксу Карлу (1982) (іст.)

Встановлений на вул. Леніна, в центральній частині міста.

Маркс Карл (5.05.1818, м. Трір, Прусія – 14.03.1883, м. Лондон, Великобританія) – німецький філософ, соціолог, економіст, політичний журналіст, теоретик соціалізму та комунізму. Один із засновників Першого Інтернаціоналу.

У 1830 – 1835 рр. навчався у Трірській міській гімназії, закінчивши її на відмінно у 17-річному віці. Вивчав юридичні науки в Боннському, а згодом у Берлінському університетах. Згодом захопився історією та філософією. Університетський вишкіл закінчив 1841 р., після чого переселився до Бонна. 1841 р. захистив докторську дисертацію в Йєнському університеті. У 1842 – 1843 рр. працює журналістом і редактором у «Райніше Цайтунг» в Кельні. У жовтні 1843 р. переїжджає до Парижа, де організовує випуск журналу «Німецько-французький щорічник», встановлює зв'язки з таємними робітничими товариствами. У 1845 р. через революційну діяльність його було вигнано з Франції. Вимушений переїхати до Брюсселю, де взяв активну участь у бельгійському революційному русі за що у 1848 р. був вигнаний з країни. З 1849 р. мешкає у Великобританії в Лондоні, де продовжує займатися ре-

волюційною та науковою діяльністю. У 1864 р. організував «Міжнародну робітничу асоціацію», згодом перейменовану в Перший Інтернаціонал. Є теоретитком світового соціалістичного і комуністичного рухів.

Автор «Маніфесту Комуністичної партії» (1848, разом з Ф. Енгельсом), ряду робіт з політекономії. Основна праця «Капітал» (тт. 1 – 3, 1867, 1885, 1894).

Наукові роботи в галузі політекономії, об'єднані в теоретичне суспільствознавче вчення, отримало назву марксизму й стало підґрунтям для соціалістичного, а згодом комуністичного руху.

Пам'ятник, погруддя встановлений у 1982 р. на виконання рішення виконкому Пирятинської районної Ради депутатів трудящих.

У кінці 1980-х рр. відбулася реконструкція – постамент (1,5 х 1,35 х 0,8 м) і цоколь (0,3 х 2,5 х 2,5 м) було обкладено сірою гранітною плиткою. На постаменті встановлено залізобетонне погруддя (1,3 х 1,0 х 0,8 м). На чільній стороні постаменту закріплено дошку (0,2 х 0,3 м) із сірого граніту з пам'ятним написом: «Карл Маркс».

Погруддя виготовлене Київським живописно-скульптурним комбінатом на замовлення Пирятинської міської Ради депутатів трудящих. Скульптори Е.М. Фрідман та Ю.Н. Клімушко, архітектор В. Рабінович

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури № 4.1.1078 – 2.16.18 // Робочий архів науково- методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Украинский Советский Энциклопедический Словарь: В 3-х Т. / Редкол. : А.В.Кудрицкий и др. – К.: Глав. ред. УСЭ. – 1988. – Т. 2. – 1988. – С. 441 – 442; Памятники истории и культуры Украинской ССР : Каталог-справочник. – Киев : Наук. думка, 1987. – С. 419.

О.С. Лимар, В.О. Мокляк

41. Пам'ятник Ремеслу Василю Миколайовичу, двічі Герою Соціалістичної Праці (1982) (мист.)

Розташований у центрі міста, порядч із Пирятинською спеціалізованою загальноосвітньою школою I – III ступенів № 4.

Споруджений на честь видатного українського вченого-селекціонера, професора, доктора сільськогосподарських наук, дійсного члена Академії наук СРСР та ВАСГНІЛ, двічі Героя Соціалістичної Праці (1966 і 1977) В.М. Ремесла (1907– 1983).

Ремесло Василь Миколайович народився 10.02.1907 р. в с. Теплово Пирятинського повіту Полтавської губ. (нині с. Теплівка Пирятинського р-ну Полтавської обл.). 1928 р. закінчив Маслівський інститут селекції і насінництва (Київська обл.). Працював у різних господарствах та установах агрономом-насіннєводом. Самостійну селекційну роботу розпочав у 1938 – 1941 рр. на Сєвєродонецькій селекційній станції. Під час Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. у складі 126-ї гвардійської дивізії реактивної артилерії пройшов шлях від Сталінграда до Берліна. Після демобілізації у 1948 р. отримав призначення на посаду заступника директора з науко-

вої роботи Миронівської селекційно-дослідної станції, яка пізніше, уже під його керівництвом, була реорганізована в Миронівський науково-дослідний інститут (тепер Миронівський інститут пшениці ім. В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України).

Заслугою вченого є розробка та впровадження в селекційну практику методу отримання високоврожайних пластичних зимостійких сортів озимої пшениці, серед яких шедевром світової селекції став сорт «Миронівська-808». Всього ним створено 40 сортів зернових колоскових культур, із них 15 сортів озимої пшениці, 2 сорти ярої пшениці, сорт озимого ячменю і сорт озимого тритікале. Є автором понад 200 наукових праць.

Помер у м. Києві 4.09.1983 р., похований на Байковому кладовищі.

Пам'ятник побудовано згідно з Указом Президії Верховної Ради СРСР від 9 лютого 1977 р., і за побажанням вченого встановлено не в с. Теплівка Полтавської обл., а в м. Пирятин.

Бронзове погруддя виготовлене в традиційному класичному стилі. У пластичному образі акцентовані вольова цілеспрямованість та духовна шляхетність. Бюст здіймається на високому чотиригранному постаменті з полірованого рожевого граніту, що злегка звужується догори. У верхній частині фронтальної грані п'єдесталу барельєфне зображення двох зірок Героя та двох орденів Леніна, виконаних у бронзі. Під ним викарбувано текст: «Герой Социалистического Труда академик Ремесло Василий Николаевич. За выдающиеся заслуги в развитии селекции зерновых культур, создание высокоурожайных сортов пшеницы Указом Президиума Верховного Совета от 9 февраля 1977 года награжден орденом Ленина и второй золотой медалью «Серп и Молот».

Під текстом рельєфне зображення колосків пшениці.

Строгі й лаконічні форми пам'ятника відмінно пов'язані з широким простором вимощеної гранітними плитами площі, утворюючи разом єдину скульптурно-архітектурну композицію.

Пам'ятник відкрито 26.06.1982 р. Погруддя відлито Київським творчо-виробничим об'єднанням «Художник». Загальна висота 4 м (погруддя – 1,2 м, постамент – 2,8 м).

Автори – скульптори О.П. Вітрик, В.В. Сухенко, архітектори Ю.А. Чеканюк, Ю.М. Набок.

Література: Вергунов В., Черниш О.. Сівач // Дзеркало тижня. Україна – 2007. – № 18. – 11 – 18 травня; Полтавщина : Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: УЕ, 1992. – С. 822 – 823; Федоренко Л. Данина шани всенародної // Зоря Полтавщини. –1982. – № 150 (15150). – 29 червня. – С. 1 – 2.

С.І. Бочарова

42. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу 1974 (іст.)

Встановлений на вул. Леніна, в центрі міста, біля будинку Пирятинської

райдержадміністрації (раніше Пирятинський райком Компартії України).

Ульянов (Ленін) Володимир Ілліч (22.04.1870, м. Симбірськ, Російська імперія, нині м. Ульяновськ, Російська Федерація – 21.01.1924 р., с. Горки Московська обл., саркофаг з його тілом встановлений у мавзолеї на Красній площі у Москві) – російський політичний і державний діяч. У 1903 р. очолив Російську соціал-демократичну робітничу партію (більшовиків). Один із організаторів збройного Жовтневого перевороту восени 1917 р. в м. Петрограді та ініціаторів і організаторів Громадянської війни в Росії. Його модифікація традиційної доктрини марксизму, відповідно до специфічних російських умов, отримала назву марксизм-ленінізм і використовувалася для обґрунтування комуністичної ідеології. Значну увагу приділяв подіям в Україні. У середині 1917 р. активно підтримував вимоги Української Центральної Ради (УЦР) до Тимчасового Уряду щодо надання Україні національно-територіальної автономії. Після Жовтневого перевороту в Петрограді 1917 р. оцінював дії УЦР як контрреволюційні. На початку грудня 1917 р. спеціальна комісія на чолі з В.І. Леніним підготувала «Маніфест до українського народу з ультимативними вимогами до Української Ради». У січні 1918 р. почалася радянська військова експансія проти Української Народної Республіки. Гетьманат Павла Скоропадського В.І. Ленін кваліфікував як «реставрацію буржуазно-поміщицького монархізму», але в умовах Брестських мирних домовленостей Радянська Росія припинила військові дії й вела з Українською Державою тривалі й безплідні мирні переговори. На початку грудня 1918 р. проти Директорії УНР з території РСФРР розпочалися військові дії. За наполяганням Леніна радянські республіки в грудні 1922 р. об'єдналися у федеративний державний союз – Союз Радянських Соціалістичних Республік.Споруджений у 1974 р. згідно дозволу Ради Міністрів УРСР № 4274 – 70 від 29 лютого 1974 р.

Бронзова скульптура (3,46 х 1,36 м) встановлена на залізобетонному постаменті (3,55 х 1,39 х 1,24 м), у верхній частині якого – дошка (0,43 х 1,4 х 1,4 м) із сірого граніту з пам'ятним написом металевими накладними літерами: «Ленін». Основою пам'ятника є сірий гранітний стилобат (0,38 х 3,4 х 3,4 м).

В.І. Ульянов (Ленін) зображений на повний зріст, без головного убору, у верхньому одязі. Права рука опущена вниз, ліва зігнута в лікті й притиснута до тулуба.

Автори пам'ятника – народний художник УРСР А.А. Ковальов, заслужений діяч мистецтв УРСР В.І. Агібалов, архітектор В.Г. Гнєзділов.

Пам'ятник відкрито 4 листопада 1974 р.

Джерела та література Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4.1.1076 – 2.16.18. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Енциклопедія історії

України: У 10 Т. / Редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 6. – К. : Наук.думка, 2009. – С. 112–114; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 419. Володимир Ілліч Ленін. Біографія. Вид. 4-те. – К.: Видавництво політичної літератури України, 1970. – 693 с.

Н.М. Сиволап, В.О. Мокляк

43. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1960) (іст.)

Встановлений на вул. Привокзальна, біля залізничного вокзалу.

Відкритий у квітні 1960 р. на виконання заходів Пирятинського райкому Компартії України та виконкому районної Ради депутатів трудящих до 90-річчя від дня народження Ульянова (Леніна) Володимира Ілліча ((22.04.1870, м. Симбірськ, Російська імперія, нині м. Ульяновськ, Російська Федерація – 21.01.1924 р., с. Горки Московська обл., саркофаг з його тілом встановлений у мавзолеї на Красній площі у Москві) – російський політичний і державний діяч. (Див. поз. № 42).

Залізобетонне погруддя (1,0 х 0,9 м) встановлене на такому ж постаменті (1,75 х 0,85 х 0,75 м). Погруддя виготовлене майстрами Київського живописно-скульптурного комбінату на замовлення Пирятинського міськвиконкому.

Роботи по встановленню пам'ятника виконала будівельна бригада Пирятинської ремонтно-будівельної дільниці.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування комуністичної ідеології широким масам населення.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1077-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 310; Володимир Ілліч Ленін Біографія. – Вид. 4-е. – К.: Видавництво політичної літератури України, 1970. – 693 с.

О.А. Скирда

44. Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу (1993) (мист.)

Встановлений біля приміщення Пирятинського ліцею.

Споруджений на честь великого українського поета Тараса Григоровича Шевченка, який побував у м. Пирятин кілька разів.

Шевченко Тарас Григорович (25. II.(9.III.) 1814, с. Моринці, тепер Звенигородського р-ну Черкаської обл. – 26.II. (10.III.) 1861, помер м. Петербург, перепох. м. Канів Черкаської обл.) – український поет, художник, драматург, прозаїк, мислитель, революційний демократ.

Батьки Т.Г. Шевченка, як і він сам, перебували в кріпосній залежності в поміщика Звенигородського повіту Київської губернії В.В. Енгельгардта та мали козацьке коріння. Невдовзі, після народження Тараса, родину

переводять на попереднє місце проживання в с. Керелівку (Кирилівку). 1822 р. він розпочинає науку в дяківській школі, а через рік помирає мати. 1824 р. разом з батьком мандрує в чумацькій валці, а після повернення, в кінці того ж року, батько віддає його в науку до кирилівського жителя Максима Губського. 1825 р. помирає батько і малий Тарас іде в найми. Працює пастухом, погоничем, пасе громадську отару, а в 1826 – 1827 рр. наймитує в дяка П. Богороського. У цей час проявляється і зростає його потяг до малювання. 1827 р. він утікає до м. Лисянки, маючи на меті навчитися малюванню, але невдовзі переходить до с. Тарасівка, де навчається малюванню у місцевого дяка-живописця. Однак це навчання не було тривалим. Уже наступного, 1828 р., він наймитує в кирилівського попа Г. Кошиця й лише вечорами читає й малює. Цього ж року помирає його старий господар і під час розподілу маєтностей між синами покійного В.В. Енгельгардта Тарас разом із усіма Кирилівцями переходить у власність П.В. Енгельгардта. На початку 1829 р. його записують до дворових кріпаків, а повесні разом з господарем їде до Києва, а далі до Вільно (сучасний Вільнюс, Литва). Того ж року, в жовтні, Тараса спіймали «на гарячому» за малюванням і було наказано «выпороть … хорошенько». Однак з цього часу молодий Т. Шевченко активно займається малюванням. Слухає лекції у професора малювання Віленського університету Яна Рустема (Іонаса Рустемаса). У лютому П.В. Енгельгардт переїжджає до Санкт Петербургу. Разом з ним у якості дворового кріпака їде й Т.Г. Шевченко. 1834 р. намагаючись отримати вигоду із таланту кріпака, поміщик законтрактовує його на чотири роки на навчання до «живописних справ цехового майстра» В. Ширяєва. До цього періоду життя Т.Г. Шевченка відноситься початок його літературно-мистецької творчості. Після знайомства в 1835 р. з І.М. Сошенком останній розпочинає клопотатися про звільнення молодого таланту. Тоді ж він знайомиться з Є. Гребінкою, А. Мокрицьким, О. Венеціановим, згодом К. Брюлловим, відвідує класи Товариства заохочення художників. 16 квітня 1838 р. заходами В. Жуковського та М. Вієльгорського під час продажу портрету В. Жуковського роботи К. Брюллова було отримано необхідну для викупу Т.Г. Шевченка з неволі суму, а 22 квітня одержав відпускний документ. З цього часу він розпочинає активно навчатися і займатися як живописом, так і поетичною творчістю. 1838 р. його прийняли до Петербурзької Академії мистецтв, а 1839 р. в число пенсіонерів Товариства заохочення художників. 1845 р. закінчив навчання одержавши звання вільного художника. Писати вірші почав до того, як звільнився з кріпацтва. Найперший твір – баладу «Причинна» Є. Гребінка опублікував у 1840 р в альманасі «Ластівка». Перша збірка поезій під назвою «Кобзар» побачила світ у 1840 р. Наступна – 1860 р.

Весною 1843 р. Т.Г. Шевченко повертається в Україну. До цього ж часу відноситься і його знайомство з Полтавським краєм. Розпочинає своє знайомство з Прилуцького повіту (сс. Діхтярі, Сокиринці). У червні 1843 р. поет прибув до Є. Гребінки на х. Убіжище, в с. Мосіївка був на балу у генеральші Т.В. Волховської, де познайомився і подружився з О. Афанасьєвим-Чужбинським, О. Капністом, родиною Закревських, Я. де Бальменом. Разом з О. Капністом їде до м. Яготин, де знайомиться з родиною князя М.Г. Рєпніна-Волконського, сестрами Глафірою, Тетяною та Олександрою Псьол, подружився з Варварою Рєпніною. Після того відвідав О. Чужбинського в с. Ісківці на Лубенщині, В. Закревського в Лемищівці, побу-

вав у Пирятині у матері В. Григоровича і передав їй листа від сина. Пізньої осені він поїхав із В. Рєпніним у його маєток в с. Андріївку Гадяцького повіту. Друга подорож в Україну відбулася в 1845 – 1846 рр. Літо і осінь 1845 р. жив у с. Мар'янівка в маєтку О.А. Лук'яновича, бував у навколишніх селах –Устивиці, Злодіївці (нині с. Псільське), разом з О. Лук'яновичем їздив до його батьків в с. Шедієве на р. Оріль. Під час цієї поїздки змалював краєвиди Решетилівки, Шедієвого, Полтави (зокрема Хрестовоздвиженський монастир і хату Котляревського). У 1843, 1845, 1846 рр. поет бував у маєтку Закревських у с. Березова Рудка нинішнього Пирятинського району,

У 1846 р. Т.Г. Шевченко в Києві познайомився з членами Кирило-Мефодіївського товариства, а невдовзі, у 5.04.1847 р., був заарештований за твори антицарського і антисамодержавного змісту та засланий на 10 років у солдатчину (звільнений лише після смерті Миколи І).

Влітку, у серпні – вересні 1859 р., він востаннє відвідав Україну і побував на Полтавщині – їхав через Зіньків, Гадяч, зупинявся в Миргороді, Пирятині. На хуторі П. Тавольги-Мокрицького, поблизу Пирятина, написав вірш «Ой маю, маю я оченята…». Крім того, за народними переказами, відвідав сс. Білоусівку, Городище, Яхники, Слободо-Петрівку, Заріг та ін. У списку населених пунктів, відвіданих Шевченком у 1843 – 1844 та 1845 – 1846 рр., – понад 50 топонімів. За кількістю відвіданих місць Полтавщина в біографії поета займає перше місце після його рідної Черкащини.

Поет намагався підшукати місце для власної хати, продовжував плекати надію на одруження з простою українською дівчиною і поселитися в «хатині над Дніпром». Несподівана смерть перекреслила його плани.

Пам'ятник споруджено із двох гранітних брил, які зберігають обриси природних рельєфів. В основі композиції – ідея втілення образу незламного борця за волю народу, підкреслена використаним матеріалом – гранітом та мотивом скелі, як символів непохитності та міцності.

Поставлені одна на одну брили з'єднані між собою плавним переходом за рахунок спільних деталей рельєфу. Більша служить постаментом, а із меншої верхньої, мов зі скелі, виростає горельєфний портрет Тараса Шевченка.

Унизу на постаменті напис: «Свою Україну любіть».

Пам'ятник встановлено на земляному пагорбі. До його підніжжя ведуть 11 східців із того ж самого сірого граніту.

Відкрито 18 вересня 1993 р.

Скульптор М.Н. Баланчук

Джерела та література: Шевченківський словник. – К., 1977. – Т.2. – С.106; Довідник членів Національної спілки художників України. – К., 2003. – С.12; Васильченко М. До Пирятина знову повернувся Кобзар // Пирятинські вісті. – 1993. – № 66 (9392). – 29 вересня. – С. 1; Пирятинщина : Ст., нариси , фотодрук./ Упоряд.: О. Г. Бажан, А. М. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 314 – 315.

С.І. Бочарова, В.О. Мокляк

45. Різдва Пресвятої Богородиці собор (архітектура)

Соборний храм в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці в місті Пирятині Лубенського полку (тепер районний центр) був збудований у другій половині XVII ст. і первісно освячений як церква в ім'я Вознесіння Господнього. Храм є унікальною спорудою, яка не має аналогів на території України, серед культових споруд, що дійшли до нашого часу.

Виникає враження, що на території фортеці можливо почали зводити споруду військової, можливо сотенної канцелярії, де мали зберігатися документи та інші цінні речі, поскільки починаючи з 1658 р. Пирятин уже був сотенним містечком Кропивенського полку, а з 1658 р. сотенним містечком Лубенського полку, де розміщувалися перша і друга полкові сотні. До такого висновку приводить аналіз усіх стильових, планувальних та конструктивних чинників. Підтверджують його і матеріали археологічних розкопок.

Досить високе роташування вікон (підвіконня на висоті більше двох метрів) вказує на те, що вони мали прикривати від сторонніх очей усе, що відбувалося та зберігалося всередині споруди, але одночасно виконували своє основне призначення освітлення приміщень. Разом із тим, таке їх розміщення, за наявності кованих ґрат, робило будівлю практично недоступною.

Споруда мала досить масивні (близько 1,5 м завтовшки) мурованні стіни при своєрідному членуванні внутрішнього простору підпружними арками на три частини. У процесі будівництва, коли стіни вже були зведені до карнизів, замовники вірогідно змінили подальше призначення споруди, а, можливо, свідомо зробили це призначення подвійним: і світським і культовим. Тому, над центральною частиною звели четверик із шістьма вікнами. На прийняття такого рішення також могла вплинути й пожежа 1683 р., під час якої згоріла значна частина міста, поскільки всі споруди в ньому були дерев'яними.

Дослідження пам'ятки в 1958 та 1967 рр., під час яких було зроблено 60 зондажів стін та відрито 10 шурфів (як із середини, так і зовні), показали, що первісно будівля зводилася не як культова споруда, оскільки зі сходу не знайдено ніяких слідів вівтарної апсиди, а на північній та південній площинах стін були відсутні двері, наявність яких є обов'язковою планувальною вимогою для православних культових споруд, як мурованих, так і дерев'яних.

Четверик, зведений над центральною частиною, є прямокутним (а не квадратним), і має різну кількість вікон: зі східної і західної сторін – по два, а з північної і південної – по одному, що також не є характерним рішенням для оздоблення фасадів культових споруд. Дослідження також показали,

що мурована частина споруди була зведена за один будівельний сезон, на

Собор Різдва Богородиці.
Фото до реставрації

що вказує однорідність вапняного розчину від фундаментів до бані та цегла розміром 30 – 32 х 15 – 15,5 х 5 – 5,5 см, яка була характерною для XVII – початку XVIII ст.

Стіни споруди не мали ніякого декору, за винятком барочних наличників вікон, яких було по чотири з кожної сторони споруди. Навіть єдині двері, що знаходяться із західної сторони, не мали ніяких прикрас.

Перша згадка про Вознесенську церкву в м. Пирятині (в тих документах, що дійшли до нашого часу) зустрічається в архівних документах Київської духовної консисторії «Ведомость о состоянии церквей Пирятинской протопопии 1736 года», де вказується, що така церква існує в «состоянии не требующем ремонта». У наступні майже 40 років про цей храм немає жодних згадок.

У ЦДІА України в документах Київської духовної консисторії від 1774 р. зберігається документ «Доношение Пирятинского Духовного правления о выдаче разрешения на постройку притвора в церкви г. Пирятина полковым есаулом Ильченко Андреем». В «доношении» мова іде про те, що Андрій Микитович Ільченко, людина досить похилого віку, відчуваючи «недалекую кончину, которую следует каждый час и минуту ожидать, желает давнее его перед Богом обещание <...> в местечке Пирятине при самой Вознесения Господня церкви по левой стороне к стене в приличном месте, к Большому благотворению и украшению собственным своим коштом всем иждивением, единственно только притвор каменный, в котором бы могли вместиться и алтарь, и в оной иконостас особенный, и все прилежащие в честь храма Пресвятой Богородицы славного ее Рождества состроить».

З кінця XVIII ст. стиль бароко поступово починає поступатися класицизму, який засновувався на використанні форм і прийомів архітектурних ордерів Давної Греції та Риму. Об'єднання України з Росією стало причиною посилення впливу російської архітектури на творчість архітекторів України, а після ліквідації Запорозької Січі та полкового устрою цей вплив став іще більш значним. Так під час будівництва нових та реконструкції існуючих культових споруд проект мав бути затверджений в кожному конкретному випадку Священним Синодом. Для російського класицизму, який дещо відрізнявся від західноєвропейського, були характерними такі вимоги: 1) при розробці загальної композиції будівлі обов'язковим було застосування ордерних схем у вигляді колон, портиків, фронтонів; 2) визнання законів симетрії, як основи для розробки архітектурної композиції храмових та палацових споруд; 3) проектування прямокутних контурів планів та фасадів усіх типів споруд. Виходячи з наведеного, Андрію Микитовичу Ільченку, як замовнику, при погодженні проекту, напевно, були поставлені умови щодо будівництва майбутньої споруди і, можливо, саме тоді він відмовився від мурованих добудов до храму, оскільки вони могли виходити за межі його

фінансових можливостей. Лише цим можна пояснити той факт, що спорудження двох невеликих добудов тривало майже сім років.

Після отримання дозволу на будівництво почалися роботи, але «притвор каменный» не був збудований. У стінах північного і південного фасадів були вибрані два великих еліптичних отвори, а до кожної із бокових стін прибудували два бокових дерев'яних приділи. В результаті цієї реконструкції церква змінила орієнтацію: повздовжньою віссю стає напрям північ-південь. Внутрішня площа церкви збільшується більше ніж удвічі. Об'ємно просторова структура також зазнала змін: до центральної бані додалися іще чотири восьмигранні, а входи були прикрашені чотириколонними портиками. Дерев'яні стіни з дубового брусу (25 х 25 см) оббили дранкою та поштукатурили. Піддавався храм реконструкціям і в XIX ст. Так, у 1849 р. встановили новий іконостас, а в 1865 р. навколо церковної території збудували мурована огорожу.

У 1871 р. відремонтована церква була наново освячена як соборний храм в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці, оскільки на той час існуючий старий дерев'яний п'ятибанний соборний храм в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці, збудований іще Лубенським полковником Леонтієм Свічкою наприкінці XVII ст., «сильно обветшал» за майже сто років існування.

На початку 1880-х рр. у м. Пирятині готувалися до столітнього ювілею соборного храму. З нагоди цієї важливої події був зроблений капітальний його ремонт: стіни іззовні обклали цеглою та поштукатурили, замінили покрівлю, дерев'яні колони та конструкції бань оббили покрівельним залізом та пофарбували в білий колір. На покрівлі бань встановили восьмикутні металеві зірки та пофарбували їх у жовтий колір. Ремонт вівся також і всередині храму.

У 1882 р., після завершення довгострокового ремонту, храм знову освятили. Наступний, капітальний його ремонт був проведений вже в 1911 р.

На початку 1930-х рр. релігійна громада була розформована, а починаючи з 1933 р. будівля використовувалася як зерносховище.

У листопаді 1941 р., під час тимчасової німецької окупації, на прохання жителів міста окупаційна влада передала їм споруду храму для використання за її прямим призначенням. На той час це була єдина діюча культова споруда в місті, а тому віруючі об'єднали свої зусилля для ремонту храму, щоб якнайшвидше поновити служби. Всередині будівлю побілили, зібрали дерев'яний триярусний іконостас, встановили в ньому ікони, які мешканці міста розібрали по домівках під час закриття інших культових споруд у 1930-х роках і зберігали до кращих часів. Також в інтер'єрі встановили невеликі фрагменти іконостасів з інших храмів, а в центральному куполі закріпили панікадило, придбане ще у 1910 р. на кошти громади Успенської церкви. Споруду храму відремонтували за короткий проміжок часу і регулярні богослужіння у ньому почалися вже з Великодних свят 1942 р. Протягом 1942 – 1943 рр. настоятелем храму був священик Ілля Іванович Дірімов. У післявоєнний час релігійна громада була зареєстрована органами радянської влади 12.01.1948 р. за № 257. Для релігійних відправ використовувала приміщення старого собору, що на той час мало загальну площу 250 кв. м.

На початку 1960-х рр. в країні розпочалася нова хвиля боротьби з релігією, у зв'язку з чим у 1961 р. релігійну громаду храму зняли з реєстрації, а саму будівлю зачинили, і невдовзі по-

чали використовувати у якості складської споруди.

У 1963 р. згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР № 970 від 24 серпня 1963 р. собор Різдва Пресвятої Богородиці разом з іншими видатними спорудами України був взятий під охорону держави як пам'ятка архітектури республіканського значення, отримавши охоронний номер 595. Хоча будівля і перебувала на державному обліку як пам'ятка, але орендатори не утримували її в належному стані, як цього вимагали умови договору про оренду. Враховуючи той факт, що споруда храму знаходилася у незадовільному стані, у 1968 р. Полтавський обласний відділ у справах будівництва та архітектури виступив замовником на виготовлення проектно-кошторисної документації на проведення ремонтно-реставраційних робіт колишнього собору Різдва Пресвятої Богородиці в м. Пирятині. Така документація була виготовлена спеціалізованим інститутом «УкрПроектреставрація». Автори проекту архітектори Л.С. Бокач та В.І. Корнєва.

Як показали інженерні обстеження споруди, дерев'яні конструкції стін, колони та елементи покрівлі знаходилися на той час в аварійному стані і були непридатні для подальшої експлуатації.

Проектна організація внесла пропозицію розглянути питання щодо подальшого існування прибудов. Після тривалого листування це питання було розглянуте на засіданні містобудівної ради Науково-дослідного проектного відділу республіканських спеціальних науково-реставраційних майстерень Державного комітету Ради Міністрів УРСР у справах будівництва. Рада схвалила рішення про проведення реставраційних робіт тільки мурованої частини споруди XVII ст., а всі більш пізні добудови підлягали демонтажу.

Основні роботи по реставрації тривали з 1972 по 1975 рік, однак потім іще кілька років споруда не використовувалася, аж доки у ній не розмістився Пирятинський районний краєзнавчий музей.

Після реставрації собор постав у своєму первісному вигляді. Він являв собою одноповерхову, одноярусну, прямокутну (подовжену по вісі схід-захід) в плані мурована споруду. У об'ємно-просторовій композиції храму домінує кубічний об'єм, завершений банею із заломом і вишуканою маківкою на восьмикутному барабані. Сувора простота фасадів, масивні мурована стіни нагадують про традиції будівничих минулого. На цьому тлі особливо виділяється ліпний декор наличників навколо вікон, який є характерною рисою української барокової архітектури XVII – XVIII ст. Кути споруди підкреслені лопатками, стіни завершені карнизом нескладного профілю та трикутними фронтонами.

У 1990 р. споруду храму було передано релігійній громаді.

У новітній час релігійна громада була утворена як громада Української Православної Церкви Московського Патріархату. Зареєстрована органами державної влади 20.03.1992 р. за № 60 по вулиці Пролетарська № 40. Для релігійних відправ використовує приміщення колишнього собору.

Собор в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці є унікальною і своєрідною культовою спорудою, пам'яткою українського бароко – архітектурного стилю, який є одним із проявів українського національного мистецтва, яке вийшло із архітектурних форм і традицій дерев'яних українських храмів.

Із священиків відомі: протоієрей Мисаїл Ціко (2008); церковних старост: Володимир Васильович Сальницький (2008).

Джерела та література: ЦДІА України. – Ф. 127. – Оп. 1074. – Спр. № 167; Там

само. – Спр. № 2066; ДАПО. – Ф. Р-4085. – Оп. 16. – Спр. № 204. – Арк. 121; Релігійні громади Полтавської області станом на 01.01.2008 р. // Інформація відділу у справах національностей та релігій Полтавської облдержадміністрації. – Арк. 128; Справочная Клировая книга по Полтавской епархии на 1912 год. – Полтава, 1912. – С. 216; Нестуля О. Доля церковної старовини в Україні. 1917 – 1941 рр. Ч. 1 : 1917 р. – середина 20-х років. – К., 1995. – С. 280, іл.

В.А. Павленко, П.В. Павленко

Архемівка, с., Вікторійська сільська рада

46. Поселення, епоха бронзи, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на північний захід від села, на лівому березі р. Гнила Оржиця (ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро), ліворуч від автомагістралі мм. Харків – Київ та праворуч від дороги сс. Малютинці – Кулажинці.

Виявлене та обстежене І.В. Головком у 2007 р.

Поселення розміром 120 х 60 м розташоване на першій надзаплавній терасі. З заходу, північного заходу та південного заходу оточене заплавою річки. Поверхня не рівна. Південна та північна частини його вище центральної ділянки.

На зораній поверхні зібрано фрагменти ліпного посуду катакомбної культури (XX – XVII ст. до н. е.), гончарного посуду черняхівської культури (II – V ст. н. е.) та кераміки XVII – XVIII ст.

Археологічні розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 14. – Рис. 1.1.1,2; 1.3.1-8.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

47. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на схід від села, ліворуч від ґрунтової дороги сс. Архемівка – Вікторія, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця (ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Складається з двох курганів, розташованих поряд по лінії захід – схід. Висота західного кургану – 0,2 м, діаметр – 15 м. Висота східного – 0,5 м, діаметр – 20 м.

Насипи розорюються. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 14-15. – Рис. 1.1.1; 1.2.2.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

48. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на схід від села, праворуч від ґрунтової дороги сс. Архемівка – Вікторія, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця (ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 14. – Рис. 1.1.1; 1.2.1.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

Березова Рудка, с., Березоворудська сільська рада

49. Березоворудський – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований у с. Березова Рудка.

Перебуває у віданні Березоворудського державного аграрного технікуму Полтавської державної аграрної академії.

Обстежувався: Т.Л Андрієнко, О.М. Байрак, Н.О. Стецюк у 1996; Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем у 2008 рр.

Площа 150 га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів № 74 від 17.04.1992 р.

Знаходиться в околицях с. Березова Рудка. Створений з метою збереження екосистеми штучно створеної водойми із багатим тваринним світом. Посеред заказника виявлені водойми з відкритими плесами. Береги зайняті ценозами очерету звичайного, рогозів вузьколистого та широколистого, куги озерної, лепешняку великого, іншим типовим гідрофільним різнотрав'ям. На мілководдях поширена водна рослинність. Периферійні ділянки заказника зайняті лучно-болотними угрупованнями.

Флора нараховує близько 400 видів. Серед рослинного різноманіття зустрічаються й рідкісні. До Червоної книги України занесена сальвінія плаваюча. До регіонального списку включені: валеріана висока, оман високий.

Досить широко представлений фауністичний комплекс. Види тварин, занесені до Червоної книги України: лунь польовий, журавель сірий, кульон великий (кроншнеп великий), сорокопуд сірий, сиворакша, видра, горностай. До регіонального списку включені: чапля біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, шуліка чорний, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, дупель, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик лучний, кропивник, чиж, просянка, вуж водяний, часничниця звичайна, тритон гребінчастий.

Місце гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу. Стабілізатор клімату, регулятор ґрунтових вод. Виконує екологічні, рекреаційні функції. Місце відпочинку жителів села.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр.№01-116. – Арк. 51; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава : ІВА «Астрея», 1996. – С. 168; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта,

2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38; Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 442, 455, 471, 477, 539, 543.

Н.О. Стецюк, А.А. Лавріненко

50. Парк – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташований у с. Березова Рудка.

Перебуває у віданні Березоворудської загальноосвітньої школи 1 – 3 ступеня.

Обстежувався: Н.О. Стецюк у 2008 р.

Площа 1 га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів № 671 від 28.12.1982 р.

Закладений юннатами Пирятинської районної станції юних натуралістів. Знаходиться на території Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів. Зростає понад 50 видів дерев і чагарників, які переважно культивуються в Україні. Стиль закладки парку – регулярний. Ступінь збереженості планування території – 30%. Аборигенні види рослин – дерева (дуб звичайний, бирючина звичайна, бузина чорна, бруслина європейська, верба біла, липа серцелиста та ін.), трав'янисті рослини (дзвоники кропиволисті, кропива дводомна, куколиця біла, зірочник середній, розхідник звичайний, вербозілля лучне, пшінка весняна, тонконіг дібровний, підмаренник прирічковий та ін.). Інтродуковані види: бузок звичайний, робінія звичайна, туя західна, яловець козацький, горіх грецький, клен ясенелистий та ін. Серед мешканців парку зустрічаються птахи, занесені до регіонального списку: кропивник, чиж.

Виконує екологічні, краєзнавчі, рекреаційні, освітньо-виховні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. №01-116. – Арк. 24; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 168; Новак Л. О. Місцеві природно-історичні святині с. Березова Рудка // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 76 – 79.; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57. Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська Енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 52.; Природно-заповідний фонд Української РСР: Реєстр-довідник. – К. : Урожай, 1986. – С. 114.

Н.О. Стецюк, А.А.Лавріненко

51. Археологічний комплекс: Селище I, курганний могильник I, давньоруський час (археол.)

Археологічний комплекс пам'яток давньоруської культури (X – XIII ст.), знаходиться за 4 км на північ від села та за 1 км на північ від Березоворудського водосховища, в урочищі Криниці.

1. Селище I

Розташоване в 50 м на схід від курганного могильника та в 1 км на північний схід від Березоворудського водосховища.

Виявлене та обстежене І.В. Головком у 2007 р.

Займає високий відріг другої надзаплавної тераси правого берега р. Перевод. Площа близько 10 га. На південному заході частково перекриває північно-східну околицю поселення черняхівської культури.

На поверхні зібрано матеріали часів Київської Русі: фрагменти гончарної

кераміки, залізні знаряддя ремесла і рибальства, наконечники стріл, фрагмент кресала, бронзові пряжки.

У 1978 р. під час земляних робіт поряд із поселенням знайдено кістяний човник для плетіння сіток; в 1980 жителем села О. Вороною – червоно глиняну візантійську амфору-корчагу та шиферне пряслице.

Археологічним матеріалом пам'ятка датується X – XIII ст. і відноситься до давньоруського часу.

Поверхня розорюється. Археологічні розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

2. Курганний могильник I

Знаходиться за 4 км на північ від села, на краю плато правого корінного берега р. Перевод (права притока р. Удай, річкової системи Сула – Дніпро).

Відомий з початку XX ст., коли нараховував більше 120 курганів. В 1900 р.

десять могил розкопав І. Закревський. 1908 – 1909 рр. два кургани розкопано В. Стефановичем. 1917 р. про могильник згадує М. Макаренко. В 1955 р. кілька насипів було самочинно розкопано пирятинським краєзнавцем А. Святогором. 1980 р. пам'ятка досліджувалася Ю. Моргуновим: знято її план та розкопано один із насипів, що містив поховання XII – XIII ст. 1988 р. некрополь оглядався І.С. Мельниковою під час розвідок по виконанню програми «Зводу пам'яток історії і культури на території Пирятинського району». 2002 р. – експедицією Полтавського краєзнавчого музею (у складі Л. Лугової, І. Мельникової, Р. Лугового, О. Ткаченка, І. Гавриленка, О. Коваленко). 2007 р. – І. Головком.

Має п'ятикутну в плані форму. Площа – 2,8 га. Станом на 1980 р. могильник нараховував 111 задернованих напівсферичної форми насипів, зведених на поселенні бронзового віку. Їх висота – від 0,2 до 1,5 м, діаметри 4 – 12 м. Сліди кільцевих рівчаків не простежуються. Частина курганів пошкоджена скарбошукачами, але таких відносно небагато. Територія навколо могильника розорюється з усіх сторін, за винятком північно-східної, вздовж якої проходить польова дорога. 1980 р. на південній околиці пам'ятки встановлено охоронний знак.

Топографічно група складається з кількох скупчень. У північному та центральному переважають невеликі кургани, а в південному і західному – значного та середнього розмірів. Найменші насипи, діаметром 4 – 5 м і висотою 0,2 – 0,4 м, складають 40,6% від загальної кількості надмогильних споруд, на долю вищих (висота 0,8 – 1,5 м, діаметр 10 – 12 м) припадає лише 14,4%. Пошкоджено 17% курганів.

Основний обряд поховання – широтно орієнтоване витягнуте ямне тілопокладення в домовині. В ряді випадків під одним насипом розміщу-

валося кілька поховань, окремі – «на горизонті». Супроводжувальний інвентар: предмети особистого убору (намисто, кільця), гончарний посуд, прясліця, тощо.

Пам'ятка датується XII – XIII ст. і відноситься до давньоруського часу.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї, Пирятинському краєзнавчому музеї та в народному музеї с. Березова Рудка.

Могильник – об'єкт археології взятий під охорону держави рішенням Полтавського облвиконкому № 247 від 23 квітня 1982 р. та № 165 від 23 квітня 1984 р. за порядковим номером № 62.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області: (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 15 – 17; Лугова Л. М., Луговий Р.С., Мельникова І.С., Ткаченко О.М., Коваленко О.В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84;Археологическая летопись Южной России. – К., 1900. – С. 203;Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X–XIII ст. / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2005. – № 1 – 2 (17 – 18). – С. 117 – 127; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава : Дивосвіт, 2006. – С. 23; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии : (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Моргунов Ю. Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН, Курск. гос. обл. муз. археологии. – Курск, 1996. – С. 83; Пирятинщина: Статті, нариси, фотодокументи / Упоряд. О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К. : Просвіта, 2004. – С. 25 – 36; Полтавщина : Енциклопедичний довідник / За ред. Кудрицького А. В. – К.: УЕ, 1992. – С. 50 – 52; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України : Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78; Супруненко О. Б. Про головні концептуальні напрямки діяльності Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської обласної державної адміністрації // ПАЗ. – Полтава : ОДГВ «Полтавський літератор», 1993. – Ч. 1. – С. 124 – 127.

Ю.Ю. Моргунов, І.В. Головко, І.С. Мельникова

52. Поселення І, епоха бронзи, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 3,1 км на північ від села, на підвищенні правого берега р. Перевод (права притока р. Удай, річкової системи Сула – Дніпро).

Виявлене вчителем історії Березоворудської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів – В.І. Горбатенко. Обстежувалося експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) у 2002 та І.В. Головком у 2007 рр.

Різночасове поселення, розміром приблизно 1000 х 150 м, видовжене з південного заходу на північний схід уздовж схилу берега річки. Зі сходу та півдня його територія оточена заболоченою заплавою р. Перевод та Березо-

ворудським водосховищем, на північному сході межує з селищем давньоруського часу.

На зораній поверхні зібрано археологічний матеріал, який відноситься до черняхівської культури і складається з дрібних уламків гончарного посуду сірого та чорного кольорів із лискованою або шерехатою поверхнею (деякі з них прикрашені горизонтальними прогладженими смужками, а денця пласкі, на масивному або невеликому кільцевому піддоні). Окремі знахідки представлені фрагментом точильного бруска, глиняним пряслицем біконічної форми темно-сірого кольору та залізним ножем. До епохи бронзи відносяться дрібні неорнаментовані фрагменти кераміки.

Підйомним матеріалом пам'ятка датується епохою бронзи та IV ст. н. е.

Археологічні розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в фондах Полтавського краєзнавчого музею та в історичному кабінеті Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 17; Лугова Л. М., Луговий Р.С., Мельникова І.С., Ткаченко О.М., Коваленко О.В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474. – С. 2. – Рис. 1; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 16 – 20; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38. – Рис. 2.2.1; 2.5.2.

І.С. Мельникова, І.В. Головко, Р.С. Луговий

53. Поселення II, епоха бронзи, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від кутка Новоселівка (північна околиця села) північніше мокрої балки, яка з північного заходу впадає в водосховище, на правому березі р. Перевод.

Виявлене вчителем історії Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів – В.І. Горбатенко. Обстежувалося експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002 р.

Розташоване по краю плато р. Перевод та по північно-західному схилу берега водосховища.

На зораній поверхні зібрано уламки гончарного посуду сірого та чорного кольорів із шерехатою, лискованою або загладженою поверхнями, які відносяться до черняхівської культури. Крім того, знайдено неорнаментовані фрагменти кераміки епохи бронзи та уламки посуду пізнього середньовіччя, прикрашені прогладженими смужками, та глиняна обмазка.

Пам'ятка датується епохою бронзи, IV ст. н. е. та XVII – XVIII ст.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в фондах Полтавського краєзнавчого музею та в історичному кабінеті Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів.

У зв'язку з дуже близьким, один до одного, розташуванням поселень I і II та схожістю підйомного матеріалу, можна зробити припущення, що вони є північною і південною частинами одного великого поселення, яке було частково пошкоджене під час спорудження водосховища та риборозплідників.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НАЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 17; Лугова Л. М., Луговий Р.С., Мельникова І.С., Ткаченко О.М., Коваленко О.В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474. – С. 2. – Рис. 1; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38. – Рис. 2.2.1; 2.5.2; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава : Дивосвіт, 2006. – С. 16 – 20.

І.В. Головко, І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

54. Поселення III, неоліт, енеоліт, епоха бронзи, ранній залізний вік, ранньослов'янський час, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться на північ від села, на другій надзаплавній терасі правого берега р. Перевод, на західному і північно-західному узбережжях водосховища.

Виявлене вчителем історії Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів – В.І. Горбатенко. Обстежувалося експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002 р.

Розташоване вздовж берега водосховища, протяжністю 0,5 – 0,8 км і складається умовно з трьох пунктів (II-А, II-Б, II-В.) на яких зібраний підйомний матеріал (знахідки тут доводилося збирати прямо у воді) репрезентує різні історичні епохи. До епохи неоліту (VI – IV тис. до н.е.) відноситься фрагмент стінки ліпного орнаментованого горщика. Значна кількість уламків вінець тонкостінних орнаментованих енеолітичних посудин (IV – II тис. до н.е.). Найчисельніша колекція знахідок відноситься до епохи бронзи і складається з фрагментів глиняного ліпного посуду культури багатоваликової кераміки, східно-тшинецької, пізньозрубної та сабатинівської культур, частина кам'яної сокири-молота та фрагмент нижнього каменю зернотерки, крем'яних нуклеусів та відщепів. До раннього залізного віку відносяться багаточисельні знахідки ліпного та гончарного посуду, глиняні пряслиця та намистини черняхівської культури (II – V ст. н.е.) і невелика кількість фрагментів стінок червоноглиняних античних амфор. Матеріали ранньослов'янського часу представлено невеликою кількістю неорнаментованих уламків посуду з бугристою поверхнею та домішкою шамоту в формувальній масі пеньківської зовнішності (V – VII ст. н.е.). Серед знахідок зустрічаються фрагменти вінець посудин пізнього середньовіччя (XVII – XVIII ст.).

Пам'ятка різночасова та багатошарова.

Об'єкт культурної спадщини в результаті будівництва водосховища, здійсненого без попереднього археологічного обстеження відведеної території, зруйнований та знаходиться під водою.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в фондах Полтавського краєзнавчого музею та в історичному кабінеті Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 17; Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474. – С. 3 – 6. – Рис. 1,4; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава : Оріяна, 2003. – С. 32 – 38. – Рис. 2.2.1; 2.5.2; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей : Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава : Дивосвіт, 2006. – С. 17 – 21.

І.В. Головко, І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко

55. Поселення IV, неоліт, енеоліт, епоха бронзи, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на північний схід від села, ліворуч дороги сс. Березова Рудка – Вечірки, на першій надзаплавній терасі правого берега р. Перевод. (права притока р. Удай, річкової системи Сула – Дніпро).

Випадково виявлене в 1980 р. під час спорудження Березоворудського водосховища вчителем історії Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів – В.І. Горбатенко. Обстежувалося експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002, І.В. Головком – у 2007 рр.

На південно-східному узбережжі водосховища, на пляжі, протяжністю 0,2 км зібрано фрагменти ліпної кераміки києво-черкаської культури (кінець V – початок IV тис. до н.е.), ямної культури (XXIV – XIX ст. до. н.е.), катакомбної культури (XX – XVII ст. до н.е.), культури багатоваликової кераміки (XVII – XV ст. до н.е.), східнотшинецької культури (XVI – XI ст. до н.е.), фрагменти стінок гончарного посуду черняхівської культури (II – V ст. н.е.) та горщиків доби пізнього середньовіччя (XVII – XVIII ст.). Крім кераміки було виявлено два крем'яних ретушованих відщепи.

Із поселення походить залізний ніж катакомбного часу, виявлений в 1978 р. під час розвідок Ю.Ю. Моргунова.

Окремі археологічні знахідки виявлені на території села (друга надзаплавна тераса правого берега р. Перевод) – два крем'яних платівчастих відщепи та плитка кременю зі слідами розщеплення на присадибних ділянках кутка Новоселівка та крем'яний ретушований платівчастий відщеп на вул. Шевченка.

За характером зібраних на узбережжі матеріалів, скоріш за все, поселення III та IV є північним і південним краєм одного великого багатошарового поселення зруйнованого та нині затопленого водами Березоворудського водосховища.

Археологічні розкопки не проводилися.

Матеріали обстежень і розвідок зберігаються в історичному кабінеті Березоворудської загальноосвітньої школи I – III ступенів та в Полтавському краєзнавчому музеї. Залізний ніж – у науковому фонді ЦОДПА.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 17 – 18; Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474. – Арк. 6–7.–Рис. 5; Білоуськ О.А., Супруненко О.Б. Давня історія Полтавщини (XX тисячоліття до н. е. – V століття). – Полтава : Оріяна, 2004. – С. 110; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 18 – 22; Моргунов Ю. Ю. Разведки в Посулье // АО 1978 г. – М.: Наука, 1979. – С. 373 – 374.

І.С. Мельникова, І.В. Головко, О.В. Коваленко

56. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1 – 2 км на північ північний захід від колишньої молочнотоварної ферми, що на північно-західній околиці села, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, розвідзагоном Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002, і І.В. Головком – у 2007 рр.

Складається з п'яти насипів, розташованих обабіч ґрунтової дороги на с. Лукомщина Київської області. Перша підгрупа з двох курганів – вздовж східного узбіччя дороги, на відстані 0,5 км один від одного. Друга підгрупа з двох насипів, ліворуч дороги, за 1,2 км на захід від попередньої. Відстань між курганами 0,3 км по лінії північ-південь. П'ятий курган – за 0,75 км південніше від попередніх двох підгруп. Висота курганів – від 0,2 м до 1,2 м, діаметри – 12 – 30 м.

Могильник руйнується щорічною оранкою.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 22 – 23; Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 46; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 46; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах

Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.79; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 89; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей : Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава : Дивосвіт, 2006. – С. 23–24; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: издание ПУАК, Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України : Полтавська область. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко, І.В. Головко

57. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на захід від південно-західної околиці села та за 1 км на південь від ґрунтової дороги на колишнє с. Гришківка (зняте з обліку), на вододільному плато р р. Перевод та Гнила Оржиця (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою в 1988, розвідзагоном Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002 та І.В. Головком – у 2007 рр.

Складається з трьох курганів. Один має висоту – 1,4 м, діаметр – 30 м. Вершина його задернована, поли розорюються. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. За 0,3 км на захід та за 0,5 км на північний захід від нього знаходяться кургани висотою 0,3 м і 0,5 м та діаметром 10 і 20 м відповідно. Їх насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 23 – 24. – Рис. 2.1; Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 45; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 45; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.89; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток.

– Полтава : Дивосвіт, 2006. – С. 23 – 24; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии : (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» // АЗ ПКМ. – Полтава: видання ПКМ, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

58. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на захід від села, біля південного узбіччя ґрунтової дороги на колишнє с. Гришківка (зняте з обліку), на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих за 0,2 км один від одного по лінії північний захід – південний схід на підвищенні. Висота насипів 0,3 – 0,4 м, діаметр – 15 – 17 м.

Насипи розорюються. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 24. – Рис. 2.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 89; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко, І.В. Головко

59. Курган I (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на північний захід від колишньої молочнотоварної ферми, що на західній околиці села, та в 1,5 км праворуч від ґрунтової дороги сс. Березова Рудка – Білошапки Київської області, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця. (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002, І.В. Головком – у 2007 рр.

Висота кургану – 1 м, діаметр – 25 м.

Геодезичний знак на вершині кургану станом на 2007 р. демонтовано. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р. та до реєстру нерухомих пам'яток археології Полтавської області місцевого значення.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області

(Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 18 – 19. – Рис. 2.1; Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М.,Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 45; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 45; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.79; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 23 – 24; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии : (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» // АЗ ПКМ. – Полтава: видання ПКМ, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

60. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від колишньої молочнотоварної ферми, що на західній околиці села, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002, І.В. Головком – у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 19. – Рис. 2.1; Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 46; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 46; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.79; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава : Дивосвіт, 2006. – С. 23 – 24; Макаренко Н. Е. Городища и курганы

Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» // АЗ ПКМ. — Полтава: видання ПКМ, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

61. Курган III (археол.)

Знаходиться біля колишньої тракторної бригади, що на західній околиці села, праворуч від ґрунтової дороги на колишнє с. Гришківка (зняте з обліку), на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця. (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002 та І.В. Головком – у 2007 рр.

Висота кургану – 0,2 м, діаметр – 9 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 19 – 20. – Рис. 2.1; Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 89; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей : Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 23 – 24; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко, І.В. Головко

62. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на південний захід від тракторної бригади села, праворуч від ґрунтової дороги на колишнє с. Гришківка (зняте з обліку), на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002 та І.В. Головком – у 2007 рр.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 15 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління

культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 20; Лугова Л. М., Луговий Р.С., Мельникова І.С., Ткаченко О.М., Коваленко О.В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И. С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 89; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии : (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко, І.В. Головко

63. Курган V (археол.)

Знаходиться за 2,35 км на захід від села та в 0,7 км на південь від ґрунтової дороги на колишнє с. Гришківка (зняте з обліку), на підвищенні вододільного плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро), під лісосмугою.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,2 м, діаметр – 10 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 20 – 21; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 89; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Махно Є. В., Сидоренко Г. О. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко, І.В. Головко

64. Курган VI (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від колишньої молочнотоварної ферми, що на південно-західній околиці села, праворуч грунтової дороги на с. Малютинці, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 15 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 21 – 22; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 89; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К. : Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, О.М.Ткаченко, І.В. Головко

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 17 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 22; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 89; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України : Полтавська область. – К. : Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко, І.В. Головко

65. Курган VII (археол.)

Знаходиться за 1,6 км на південь південний захід від колишньої молочнотоварної ферми, що на південно-західній околиці села, та за 0,75 км ліворуч грунтової дороги на с. Малютинці, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (права притока р. Удай та ліва притока р. Оржиця, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

66. Курган VIII (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від колишньої молочнотоварної ферми, що на північно-західній околиці села, та за 0,7 км праворуч грунтової дороги на с. Білошапки Чернігівської області, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989 р.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 10 м.

Насип розорюється. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НАЦОДПА; НАПКМ. – Спр. №03-331. – С. 43; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 89; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко

67. Братська могила радянських військовополонених, мирних жителів (1942) (іст.)

Знаходиться на території Березоворудського сільськогосподарського технікуму, в парку. Поховано 31 чол., серед них невідомий воїн, 6 радянських військовополонених, які працювали в господарстві технікуму і загинули в селі, три невідомих чоловіки, які проходили селом захоплені поліцією і розстріляні 20.01.1942 р. Прізвища відомі 5 чол.

18.05.1942 р. гітлерівці розстріляли 21-го мирного жителя єврейської національності. Серед них 10 дітей віком від 1 до 10 років. Прізвища відомі.

У 1946 р. згідно з рішенням Виконавчого комітету Березоворудської сільської ради депутатів трудящих на могилі споруджено цегляний обеліск.

У 1985 р. обеліск замінено, на могилі хрестом покладено 4 бетонні плити (1,4 х 0,8), поверх яких розміщено 4 плити (1,2 х 0,6) з рожевого граніту з прізвищами та пам'ятними написами: «В цій братській могилі поховані радянські військовополонені, які розстріляні в 1942 році. Голубев А. А., Корабейников.,

Хайдаров О. І., Черняк М. І., Янов А. Д., невідомий воїн радянської армії, розстріляний 20 січня 1942. Три невідомих чоловіки, що проходили селом, захоплені поліцією й розстріляні в 1942 році. Вічна пам'ять жертвам фашизму. Розстріляні 18 травня 1942 року».

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2097 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

В.А. Андрієць, О.А. Скирда

68. Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільського будинку культури.

Поховано 7 воїнів; із них 4 воїни з частин 31-го стрілецького корпусу 5-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в другій половині вересня 1941 р. під час виходу з оточення в напрямку Чорнухи – Сенча, а також 1 воїн 237-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту, який загинув 19 вересня 1943 р. при визволенні села від гітлерівських загарбників; 2 воїни, які

померли від ран в листопаді 1943 р. в евакуаційному госпіталі № 1080.

Спочатку воїни були поховані в одиночних могилах на околиці села, а в 1956 р. останки воїнів перенесено до братської могили в центрі села. Прізвища відомі двох 2 воїнів.

У 1957 р. згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Куйбишева біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру скорботної жінки (вис. 1,75 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (0,65 х 1,0 х 1,5 м). У 1974 р. позаду пам'ятника встановлено обеліск (7,5 х 1,0 м) із сірого граніту, на якому в верхній частині закріплено барельєф із зображенням ордену Вітчизняної війни. Ліворуч від обеліска встановлена горизонтальна залізобетонна стела (2,0 х 4,5 м), на якій у центральній частині закріплено 5 дощок із білого мармуру (1,1 х 0,4 м), (0,3 х 1,1 м), одна з них із пам'ятним написом: «Воїнам с. Березова Рудка, які загинули в період Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.», та чотири дошки з прізвищами 167 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., праворуч та ліворуч на стелі барельєф із зображенням двох воїнів, серед загиблих воїнів-земляків:

– Мирвода Семен Никифорович (26.02.1906, с. Березова Рудка, Пирятинський р-н, Полтавської обл. – 6.08.1944, м. Брест, Республіка Білорусь) – Герой Радянського Союзу, полковник. Закінчив 2 класи початкової школи. В Червоній Армії з 1926 р. У 1931 р. закінчив Одеську піхотну школу, у 1938 – бронетанкові курси удосконалення командного складу. На фронті з червня 1941 р. Командир 51-ї танкової бригади 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії 2-го Українського фронту. Уміло організував прорив оборони ворога на підступах до м. Умань (Черкаської області). Бригада під його командуванням 18.03.1944 р. увірвалася в селище Ямпіль (Вінницька область) і захопила переправу через р. Дністер, що сприяло виконанню бойового завдання корпусу. Наказом Президії Верховної Ради СРСР від 17.05.1944 р. за зразкове командування танковою бригадою і проявлену при цьому особливу мужність та героїзм полковнику Мирводі Семену Никифоровичу присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Загинув 6.08.1944 р. в боях при звільненні м. Брест (Республіка Білорусь), де і похований у братській могилі в парку 1 Травня.

У період тимчасової німецької окупації села 1941 – 1943 рр. гітлерівцями були розстріляні місцеві жителі Десятник Г.С., Колесник Л.Ю., Копилаш В.З., Копилаш П.М., Котенко А.М., Котенко В.П., Котенко Л.К., Котенко М.С., Литвиненко Г.М., Марголіна І.Л., Мирвода К.І., Овчаренко Н.Г., Сахно Т.Х., Тесленко Г.Л., Тесленко Г.М., Титаренко П.Д., Ткаченко А.І., Фаенко Г.С.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 197 воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 793756. – Спр. 31. – С. 184; Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 2. – С. 76; Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – С. 24;ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – С. 22; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1049-2.16.18 //

Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в 2-х тт. / Пред. ред. коллегии И. Н. Шкадов. – М. : Воениздат, 1988. – Т. 2: Любов – Ящук. – С. 83; За мужество и отвагу : Документальные очерки о Героях Советского Союза – уроженцах Полтавы и Полтавской области. – Х.: Прапор, 1976. – С. 233 – 234; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район, Пирятинський район – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С.658 – 675; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава : Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

69. Земської школи будинок (1915) (іст.)

Розташований у центрі села.

За переписом 1910 р. в с.Березова Рудка рахувалося 330 господарств, в яких проживало 2400 жителів. На той час із освітніх закладів село мало лише однокласне земське народне училище, збудоване наприкінці XIX ст. та бібліотеку при церкві в ім'я Святої Живоначальної Трійці. Маючи на меті підвищення освітнього рівня селян Пирятинське повітове земство прийняло рішення про спорудження двокласної школи, в якій могли б навчатися близько 50 учнів.

Будинок зведений в цегляному стилі одному із напрямків еклектики, що був популярним із другої половини XIX ст. До початку XX ст. будівлі цього стилю мали високу кошторисну вартість та були більш «невибагливі» до умов місцевого клімату тому і стали популярними на території Російської імперії.

Основною їх привабливістю було використання пластичних властивостей цегляної кладки, що було легкодоступно і не потребувало подальшого тинькування даючи досить значну економію не лише грошей, а й матеріалів.

Споруда школи – прямокутна в плані одноповерхова, цегляна будівля загальною площею 243, 9 кв.м. Зведена за державні кошти виділені Пирятинським повітовим земством, школа передбачала не тільки учбові класи, а й житло для вчителів, що робило їх незалежними від сільської громади в питані житла.

Симетричний головний фасад будинку мав три виступаючи ризаліти. Центральний – вхід-портал, прикрашений двома фронтонами, нижній – один напівовальний із великим виступом карнизу і верхній – трикутний обрамлений тягами, що виконані напуском цегли, поле фронтону – тимпан має кругле вікно – люкарну, що давало можливість освітити горішній простір.

Бокові ризаліти мають по два спарені вікна із напівовальним фронтоном та написом: «1915» імовірно дата завершення будівництва, який майстерно виконаний з тесаної цегли. Двері й вікна мають прямокутні сандрики, що спираються на орнаментовані кронштейни. Верхня частина стін по периметру будинку оздоблена карнизом із

напуску цегли та горизонтальною тягою на рівні підвіконня. Всі зовнішні кути обрамлені пілястрами, що в верхній частині мають орнаменти.

По завершенню будівництва будинок мав металеву покрівлю, що була пофарбована олійною фарбою, яку в подальшому замінили на шиферну покрівлю.

Джерела: Повідомлення Березоворудської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Архів автора.

В.А. Павленко

70. Могила радянського воїна (1943) (іст.)

Знаходиться у західній частині кладовища, кутка Московщина.

Похований радянський воїн із частин 237-ї стрілецької дивізії, який загинув у вересні 1943 р. при визволенні села від гітлерівських загарбників. Прізвище воїна невідоме.

У 1980-х рр.. на могилі (1,75 х 0,9 м) встановлено металевий обеліск (0,6 х 0,35 х 0,35 м) без напису.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 793756. – Спр. 31. – С. 184; Свідчення місцевої жительки Гончар Валентини Василівни, 1942 р.н. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Н.Г. Купріян

71. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині сільського кладовища.

За свідченням Національної Книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померло 208 жителів. Імена померлих не встановлено. Місця їх поховань невідомі. У пам'ять про померлих у 2007 р. на насипному кургані (1,0 х 3,0 х 3,0 м) встановлено дерев'яний хрест (4,0 х 2,0 м), біля підніжжя якого покладено дошку (0,2 х 0,5 м) з сірого граніту, на якій пам'ятний напис: «Вічна пам'ять жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації Полтавської області від 6.11.2008 р. № 01-17/1384 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 564.

О.А. Скирда

72. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1987) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільської ради. Встановлений у 1987 р. на честь Володимира Ілліча Ульянова (Леніна).

Ульянов (Ленін) Володимир Ілліч (10(22)04.1870, м. Симбірськ, нині Ульяновськ – 21.01.1924, с. Горки Московської обл.) – російський політичний, державний діяч (Див. поз. № 42).

Погруддя (1.2 х 0,8 м) з сірого граніту, встановлене на бетонному постаменті (2.8 х 1.5 м), обкладеному плитками з рожевого граніту. Виготовлене на Київському виробничому об'єднанні «Художник».

Автор скульптор В.В. Сухенко.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування комуністичної ідеології широким масам населення.

Джерела та література: Повідомлення Великокручанської сільської ради Пирятинського району // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Енциклопедія історії України: У 10 тт. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 6. – К.: Наук.думка, 2009. – С. 112 – 114; Украинский Советский Энциклопедический Словарь: В 3-х тт. / Редкол.: А. В. Кудрицкий и др. – К.: Глав. ред. УСЭ, 1988. – Т. 2. – С. 244 – 246; Володимир Ілліч Ленін. Біографія. – Вид. 4-те. – К.: Видавн. політичної літератури України, 1970. – 693 с.

О.А. Скирда

73. Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу (2001) (мист.)

Див. поз. № 74.

74. Садиба Закревських

1.Березоворудський–парк-пам'ятка садово - паркового мистецтва загальнодержавного значення(природа)

Розташований у с. Березова Рудка.

Перебуває у віданні Березоворудського технікуму Полтавської державної аграрної академії.

Обстежувався: Я.І. Давиденко у 1982; О.М. Байрак, Н.О. Стецюк, В.В. Гончар, В.М. Самородовим, Т.В. Панасенко у 2006 – 2007; І.В. Головком, Ю.В. Проценком, А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним у 2010 – 2011 рр.; О.В. Халимон, С.Л. Кигим, на початку XXI ст.

Площа 45 га. Охороняється згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР № 105 від 20.01.1960 р., перезатверджено Постановою Державного комітету природи УРСР № 311 від 22.07.1983 р.

Березоворудський парк – один із найстаріших в Україні. Закладений за ініціативою Григорія Йосиповича Закревського у 1786 р. навколо садиби на базі дубово-ясенового пралісу по берегах річок Рудки та Переводу. Його нащадок Платон Олексійович Закревський у XIX ст. запросив досвідченого садівника К.П. Дризуля для архітектурного облаштування території парку та садиби. Вирішено було залишити 300-літні дуби, вікові ясени, клени і липи. Через широколистяний ліс проклали алеї, створили галявини, розарій, встановили альтанки, збудовані у різних стилях: японському, китайському, бароко (вціліла лише одна, вбудована в огорожу). Загалом планувальне рішення здійснене з урахуванням домінуючого значення центральної прямолінійної вісі уздовж якої розташовані вхід, головна алея, парадне

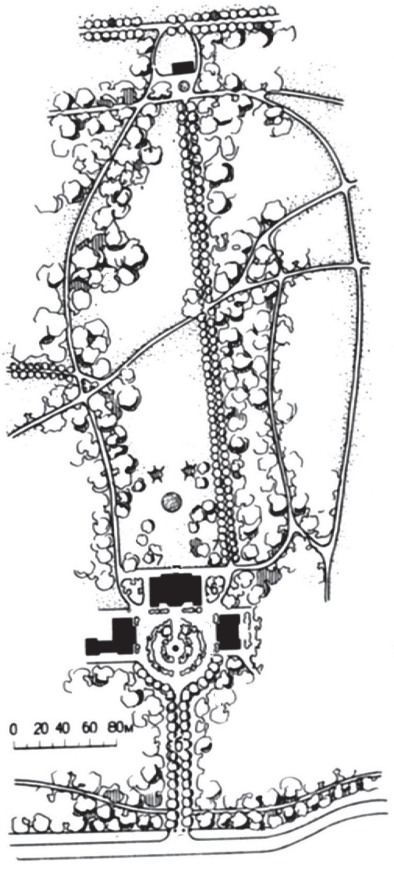

подвір'я, палац та за палацова галявина. В цілому оригінальність композиції заключается у специфічній узгодженості пейзажів парку із прилеглими ландшафтами.

Алеї з обох боків обсаджувалися березами, соснами, ясенами, гіркокаштанами, горіхами грецькими. Від центральних алей відходили бічні, які виводили на галявини, засаджені екзотами. Окрасою парку став ставок із двома невеличкими штучними острівцями, засадженими плакучими вербами та з'єднаними перекидними містками.

Нині збереглися алеї (на деяких змінено видовий склад дерев), ставок із острівцями; посеред парку відновлений сад площею майже 25 га, де висаджено десятки сортів яблунь: джонатан, мекінтош, кальвіль сніговий, ренет Симиренка, інші.

Красою Березоворудського дива милувався Т.Г. Шевченко у 1843, 1845, 1846 рр. Відомо, що в жовтні 1845 р. Тарас Григорович тут розпочав писати поему «Кавказ», яку закінчив у Переяславі.

У 1929 р. парк і приміщення передали радгоспу-технікуму, на базі якого був створений Березоворудський державний аграрний технікум (з 2006 р. – входить до складу Полтавської аграрної академії). В 1970 р. учні технікуму під керівництвом викладача І.К. Васька у новому дендрарії висадили майже 70 порід дерев і кущів.

Сучасний видовий склад дендрофлори парку нараховує 85 видів дерев і кущів (73 види – листяні породи). Домінують природні види широколистяних лісів Полтавщини, а серед екзотів та малопоширених рослин: липа широколиста, бархат амурський, яблуня Недзвецького, катальпа чудова, хеномелес японський, форзиція поникла, жимолость татарська, скумпія звичайна, фундук, магнолії. Є тут інтродуценти: туя західна форма колоновидна, модрина європейська, ялиця біла, ялівці (віргінський, звичайний, козацький), магонія падуболиста, таволга Вангутта, Бумальда, інші. В одному із садів збереглись насадження столітнього кизилу. На території можна зустріти проліску сибірську, проліску дволисту – регіонально рідкісні види.

Восени 2008 р. нащадки Закревських, які приїздили з-за кордону, з ініціативи доктора біологічних наук, професора О.М. Байрак, висадили біля маєтку три дерева гінкго дволопатевого, занесеного до Міжнародної Червоної книги.

На дослідному полі є ділянки лікарських рослин (36 видів), пряносмакових та ефірно-олійних культур (12 видів), багаторічних (60 видів), дворічних (14 видів), однорічних (75

видів) квітів, польових, овочевих, кормових культур.

На Співочому полі, яке входить до території парку, з 1991 р. щорічно проводиться Всеукраїнський пісенний фестиваль «Осіннє золото», присвячений земляку, поету-пісняру Д.О. Луценку.

Раніше у складі парку знаходилися **два дуба** віком понад 500 років. За переказами, що дійшли до нашого часу обидва пов'язувалися з Іменем Тараса Григоровича Шевченка – нібито як згадували старожили поет любив відпочивати під цими деревами. Перший, що вважався найстарішим деревом парку і знаходився біля кам'яного містка був зламаний під час бурі у травні 1947 р. Саме це дерево і мало назву «Шевченківський дуб». Друге дерево, віком понад 500 років, яке також пов'язували з ім.'ям Т.Г. Шевченка дожило до 2002 р., коли після триразового підпалу дерево остаточно згоріло. Нині від нього залишилися лише решткі колись могутнього стовбура.

Фото 1947 р.

Фото 1970-х рр.

Березоворудський парк – унікальний природний та історичний об'єкт Полтавщини. Один із перших, де культивуються нові інтродуценти, має естетичне, наукове, рекреаційне значення.

2. Альтанка Березово-Рудківського парку (арх.)

Серед архітектурних об'єктів малих форм садово-паркового мистецтва альтанки є невід'ємною частиною композиційного вирішення і призначені для тимчасового відпочинку, укриття від негоди та інше. Оригінальне розміщення альтанки (однієї з тих що збереглися) є те, що вона розташована на підвищеному майданчику і вмонтована в цегляну огорожу, що відділяє південну сторону парку від села, підвищується над нею і фіксує місце відпочинку й зміни напрямку.

У нижній частині альтанки знаходиться восьмикутна в плані стіна, що

огороджує її по периметру і є основою для восьми колон, що підтримують наметову покрівлю.

З альтанки відкривається чудовий вид на ставок, що знаходиться поруч. Особливо ефектно виглядає альтанка з під'їздної дороги до парку.

3. Огорожа Березово-Рудківського парку (арх.)

Збудована з цегли, але замість суцільної використана фігурна з просвітами ажурна кладка. Нижню частину огорожі, вирішено у вигляді рустованого цоколя, що складає враження великих блоків із чітко виділеними стовпами, що ділять її на однакові відрізки. Огорожа пофарбована в білий колір, завдяки тому добре виділяється на фоні суцільної стіни зелених насаджень і підкреслює фасадну сторону парку.

4. Палацово-парковий комплекс будинків родини Закревських (архітектура)

У другій половині XVIII ст. в Україні інтенсивно розгорталося палацово-паркове будівництво. В цей період були відпрацьовані об'ємно-планувальні принципи, що були покладені в основу подальшого розвитку садово-паркового мистецтва – розміщення парків на великих площах в найбільш пристосованих місцях. При цьому вони відрізнялися нарочитою парадністю зведених палаців та інших споруд.

Головним елементом у садово-парковому комплексі був палац, що домінував над усіма спорудами і впливав на загальне розташування парку.

В архітектурній композиції палацу панувала повна симетрія об'єктів відносно головної осі споруди. При цьому центральна частина виділялася не тільки своїми розмірами, але й акцентувалася відносно головної осі композиції портика, центрального ризаліту та інше. Значення палацу, як основного об'єкту, підкреслювалося також службовими спорудами, які включалися в його загальну архітектурну композицію. В основному це були дві практично однакові за розміром споруди, незалежно від їх призначення з однаковими фасадами. Вони розміщувалися симетрично з обох сторін палацу (могли бути прибудованими або розміщувалися поряд). У результаті формувався парадний двір курдонер до якого вела головна алея, що з'єднувала палац із головним входом.

Палацово-парковий комплекс зведений у с. Березова Рудка не є винятком із тогочасних планувальних принципів. Як свідчать історики, він перший палац був збудований у 1770 – 1783 рр., і проіснував близько 40 років але згорів.

Імовірно після пожежі в перші десятиріччя XIX ст. в західній частині с. Березова Рудка в якості тимчасового житла в стилі раннього класицизму, був зведений мурований житловий будинок родини Закревських.

Це одноповерховий, прямокутний у плані цегляний будинок на високому цоколі з анфіладними розташуванням внутрішніх приміщень, що зберігля до нашого часу і відомий у селі як **«будинок урядника»**. Два симетрично розташовані входи прикрашалися чотириколонними портиками доричного

ордеру. Фризова частина яких оздоблена декоративними зубчиками – модульйонами.

Парковий фасад споруди прикрашає тераса з двома колонами також доричного ордену та два напівкруглих барокових еркери, розміщені по сторонах із трьома вікнами, що мають напівкругле завершення.

Площини стін палацу завершувалися профільованим карнизом і мають прямокутні вікна, що прикрашалися поличками – сандриками складного профілю з ліпними кронштейнами.

По завершенню всіх опоряджувальних робіт на новозбудованому двоповерховому палаці, колишній житловий будинок був проданий власниками поміщику Башкірову.

До 1982 р. будинок використовувався як середня загальноосвітня школа, але після завершення будівництва нової шкільної споруди, без поточних

Фото 1983 р.

ремонтів почала занепадати.

В даний час знаходиться в занедбаному стані, але незважаючи на це, продовжує зберігати всі ознаки споруди зведеної в класичному стилі.

На думку авторів, перед початком відбудови палацу, що згорів, архітектор погодив із замовником створення майбутньої інфраструктури садиби.

На прикладі палацового комплексу що в с. Качанівці на Чернігівщині, було запропоновано будівництво двох службових будинків, які в подальшому мали використовуватися як службові приміщення по обслуговуванню гостей, але спочатку їм відводилася роль, як житло для майстрів-будівельників та їдальня (зі своїми службами) по їх обслуговуванню.

Характерною планувальною особливістю садиби є розміщення службових споруд, які не включені в загальний об'єм з палацом, а як самостійні об'єкти складають з ним загальний

архітектурно-просторовий комплекс.

У даному випадку зведені дві однакові по зовнішньому оформлені споруди, що розташовані симетрично до головної алеї й прикрашають площу перед палацом утворюючи традиційний для класицизму круглий парадний двір.

Одноповерхові цегляні, прямокутні в плані, будинки збудовані ймовірно в першій третині XIX ст. в стилі раннього класицизму. По осі головного фасаду кожна з них має чотириколонні портики з капітелями тосканського ордену, що завершувалися дерев'яними фронтонами, пофарбованими в білий колір олійною фарбою, що імітувало оштукатурену цегляну кладку.

Середня частина стін та кути були оброблені рустом, а карнизи горизонтальними профільованими тягами. Бокові фасади мали по 10 орнаментальних вікон, 8 із яких були оздоблені

Фото 1972 р.

трикутними сандриками. Основні габарити: довжина 24 та 26 м. ширина 16 і 16 м.

У лівому флігелі колись розташовувалися кімнати для гостей, у правому – службові приміщення – пекарня, конторська, оранжерея.

За час багаторічної експлуатації споруди отримали деякі зміни від первісного вигляду: прибудовані додаткові приміщення, в 1980-х рр. під час ремонту фасадів із вікон зникли сандрики та рустування в центральній частині, стіни, що мали первісно білий колір перефарбовано.

Новий **двоповерховий палац** збудований у 1838 р. на місці попереднього в стилі необароко, основною ознакою якого є активна взаємодія архітектурного об'єкту з навколишнім середовищем, з рівновеликими об'ємами, динаміка побудови і різнофасадність.

Саме ця ознака вказує на те, що головний парадний фасад міг повторювати, якщо не в новому об'ємі, то хоча б частково, попередній палац, збудований у добу українського бароко. На ньому відсутні портики з колонами та фронтонами як це передбачається майже обов'язковим на той час класичним стилем.

Головний південно-східний фасад має три виступаючі ризаліти. Бічні увінчані своєрідними криволінійними фронтонами й на рівні другого поверху на них встановлені шестигранні еркери, площини яких мають вікна з напівкруглим верхом і обрамленням.

На кутках стін встановлені прямокутні пілястри, що завершуються карнизом із досить великим викосом, який прикрашається профільованими тягами і «сухариками».

Вікна першого поверху з лучковими завершеннями із «замком» у верхній частині й оброблені фігурним обличкуванням складного профілю. Центром композиції є центральний ризаліт, перший поверх якого являє собою досить масивний пілон із трьома арками та критою металевого оглядовою терасою з кованими решітками на рівні другого поверху.

Вхідна група (хоча й меншого розміру) нагадує головний вхід до палацового комплексу в с. Хомутець на Миргородщині, який був зведений також у другій половині XVIII ст.

У класичному стилі вирішений північно-західний парковий фасад. Перший поверх паркового ризаліта розв'язаний у вигляді п'ятипролітної аркадної галереї на масивних пілонах над якими посередині розміщена закрита галерея та по боках від неї дві лоджії з колонами та пілястрами композиційного ордеру, що вкриті канелюрами та мають капітелі коринфського ордеру й прикрашені зверху іонічни-

Фото 1970-х рр.

ми волютами. Завершуються лоджії декоративними балками. Підлога лоджії оздоблена охристими мозаїчними плитками коричнево-червоного кольору з квітковим орнаментом. Прямокутні вікна паркового та бокових фасадів обличковані лиштвами складного профілю, а зверху над ними встановлені прямокутні полички – сандрики, що задекоровані «сухариками». Напівкруглі вікна та двері прикрашені лиштвами дещо іншого профілю з напівкруглим завершенням.

Уздовж основи галереї другого поверху влаштований ажурний металевий балкон на фігурних кронштейнах з'єднаний металевими сходами з лоджіями, а також із першим поверхом. Огорожа балкону та сходинок привертає увагу ажурною металевою решіткою, малюнок якої поєднує античні орнаментальні мотиви – меандра і переплетених кілець. Зауважимо, що всі металеві оздоблення будинку мають такий же малюнок виконаний місцевими ковалями. Підлога балкона і сходинок оригінально вирішені у вигляді металевої решітки з ромбічними отворами.

Закрита галерея другого поверху є оформленням великої танцювальної зали, звідки через двері лоджії, а потім балкон і сходинки гості власника садиби сходили в парк.

Запалацова галявина, що простяглася на 300 м у глибину парку, була прикрашена клумбами різної форми та підстриженими квітучими кущами. На ній також розміщений фонтан у вигляді кам'яного бордюру пустотілого в центрі стовпа для подачі води. За галявиною розпочинається парк. Інтер'єр палацу вражає красою оздоблень, світлом, простором кожної кімнати, яких у будівлі 18. Гіпсові ліплення геометричних і рослинних орнаментів нині здебільшого втрачені та залишки їх іще нагадують колишню красу і пишність. Зі спогадів нащадків колишніх господарів дізнаємося, що в палаці було багато прикрас із дерев'яної різьби, яких на жаль, тепер немає. Та все ж в інтер'єрі сіней зі сторони переднього фасаду привертають увагу парадні дерев'яні сходи, що влаштовані по центру і ведуть до танцювальної зали на другому поверсі. Огорожа цих сходинок – профільні перила і великі балясини, прикрашені дерев'яним різьбленням у вигляді розкритих квіткових пелюсток, що обвивають основу балясини нагадуючи джгут. Перила сходинок також прикрашені ручним різьбленням геометричних та рослинних орнаментів. Застосування дерева в інтер'єрі палацу, дерев'яних різьблень і мотивів говорить про зв'язок автора проекту з народним декоративним мистецтвом.

Оздоблення сіней зі східного та західного боку являє собою декоративну аркаду з пілястр. Над ними розміщена складна декоративна композиція із прямокутних обрисів, капітелей, прикрашених ліпними квітами та виноградними гронами. Багата декорація стін у стилі необароко стилістично пов'язана з парадними сходинками.

Окрасою другого поверху є велика танцювальна зала площею 230 м кв. із 8 колонами, закритою галереєю з виходом на лоджії та ажурний балкон. Освітлений 5 великими арочними ві-

кнами та світловим ліхтарем, підноситься над дахом на 3 м. Таким чином висота стелі залу становить 8 м.

Взятий під охорону держави. Включений до списку парків – пам'ятників садово-паркової архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави № 44 (затверджений постановою Ради Міністрів УРСР від 29 січня 1960 р № 105).

5. Піраміда-усипальня (архітектура)

Збудована у 1899 р. на кошти Гната Платоновича Закревського на території кладовища біля Троїцької церкви (не збереглася) над родинним склепом. Незвична форма усипальні ймовірно пов'язана зі службою замовника – послом Росії в Єгипті. Помер 09.03.1906 р. в м. Каїр, похований у с. Березова Рудка.

Усипальня – правильна чотирикутна піраміда площини якої чітко орієнтовані по сторонах світу. Складається з надземної та підземної частин. Надземна – має довжину сторони 7 метрів, висоту близько 10 м. Збудована з місцевої випаленої цегли і поштукатурена. На площинах був нанесений малюнок, що імітував гранітні блоки. З південного боку має вхід – портал, що

був обличкований гранітними плитами. Вхід до споруди оздоблено у вигляді порталу давньоєгипетського храму і увінчано хрестом. Над дверним прорізом на фризі штукатурка якого імітувала драпування тканиною розміщувалося зображення давньоєгипетської богині Ізіди, з розпростертими крилами. Нижче знаходилася продовгувата металева пластина вірогідно із текстом. Із обох сторін дверного проріз, ближче до його верхньої частини також знаходилися прямокутні металеві пластини із зображеннями чи текстом. Справа від входу, в невеликій ніші цоколя на невеликому постаменті знаходилася статуя скорбної жінки в накинутому на голову плащі, що вільно спускався до землі. Правою, напівпіднятою рукою вона трималася за портал сперши на неї голову. У лівій руці – шабля, схилена вістрям до землі. Така ж ніша була й з лівого боку, але вона залишалася пустою. До середини вели триступінчасті сходи відгороджені від навколишньої території оригінальною кованою металевою решіткою. Елементи ковки були присутні також і в інших місцях піраміди. Так збереглися донині ковані металеві двері та металева решітка на вікнах. Увінчував споруду пірамідіон.

Металеві двері з ажурними кованими решітками ведуть до внутрішнього простору каплиці. Східна й західна площини піраміди мають по два вузьких вікна, в яких також збереглися візерунчасті ковані решітки. По завершенню будівництва вікна й двері ймовірно мали кольорові вітражі.

У внутрішній частині піраміди була облаштована капличка де перед іконою горіла лампада в пам'ять про померлих, а її поштукатурені стіни розписані сюжетами на релігійну тематику. За спогадами місцевих жителів одна із сторін внутрішнього простору споруди була розписана християнськими релігійними сюжетами, а друга – елемен-

Фото В.І. Маслова 1917(?) р. з колекції Прилуцького краєзнавчого музею

тами давньоєгипетського культу. Під мозаїчною підлогою знаходилася хрестоподібна в плані поховальна камера, що закривалася плитами з пісковика, які при потребі могли відсуватися вбік і до склепу опускалися домовини з тілами небіжчиків. У склепі в різні роки були поховані Платон Олексійович Закревський, Ганна Іванівна Закревська, Гнат Платонович Закревський, Платон Гнатович Закревський – однак свідчення про поховання останнього викликає сумніви. Він міг бути похованим у родинній усипальниці лише у випадку ранньої, передчасної смерті. Адже у 1917 р. він мав лише 37 років.

Закревський Платон Олексійович (1801, за інш. відомостями 1804, с. Березова Рудка – 1882) – український поміщик. Закінчив приватний пансіон П. Білецького-Носенка в м. Прилуки. Згодом навчався в Царськосельському ліцеї, але не закінчив – відрахований за пустощі. Спроба навчання в Петербурзькому Головному інженерному училищі закінчилася тим же. Служив у війську. 1837 р. вийшов у відставку в чині полковника. 1839 р. одружився на Ганні Заславській і з цього часу оселився назавжди в с. Березова Рудка. Відомий своїм знайомством та приятельськими стосунками із Т.Г. Шевченком із яким познайомився в 1843 р. Т.Г. Шевченко неодноразово перебував в маєтку П.О. Закревського – селі Березова Рудка. Під час одного із таких приїздів поет виконав портрет П.О. Закревського.

Т.Г. Шевченко. Портрет П.О. Закревського

Закревська Ганна Іванівна (1822, с. Марківка Лебединського повіту Харківської губ. – 1857) – дружина Платона Олексійовича Закревського. У дівоцтві Заславська. Близька знайома Т.Г. Шевченка. Познайомилася із останнім у 1843 р. і на певний час стала його музою. Ряд творів поета «Якби зустрілися ми знову», «Г.З.», поема «Сліпий» присвячені Г.І. Закревський. Під час одного зі своїхх приїздів до с. Березова Рудка поет виконав портрет Г.І. Закревської (1843).

Т.Г. Шевченко. Портрет Г.І. Закревської

Закревський Гнат Платонович (9.12.1839, с. Березова Рудка Пирятинського повіту – 9.03.1906, с. Каїр, Єгипет) – державний діяч, юрист. Закінчив курс «Училища Правоведения». Розпочав службу в 1861 р. в Міністерстві юстиції Російської імперії якому віддав 37 років свого життя. 1867 р. отримав чин колезького асесора. У 1864 – 1874 рр. – дільничним мировий суддя м. Санкт-Петербургу. Згодом голова Варшавського Окружного Суду. У 1885 р. – прокурор Казанської і Харківської Судової Палати. З 1895 р. – обер-прокурор 1-го департаменту Сенату, таємний радник, сенатор Російської імперії. 1900 р. через статті «о русаком правительстве», розміщені в зарубіжних виданнях відправлений у відставку. Відомий як автор багатьох праць на юридичну тематику.

Певний час служив послом Росії в Єгипті.

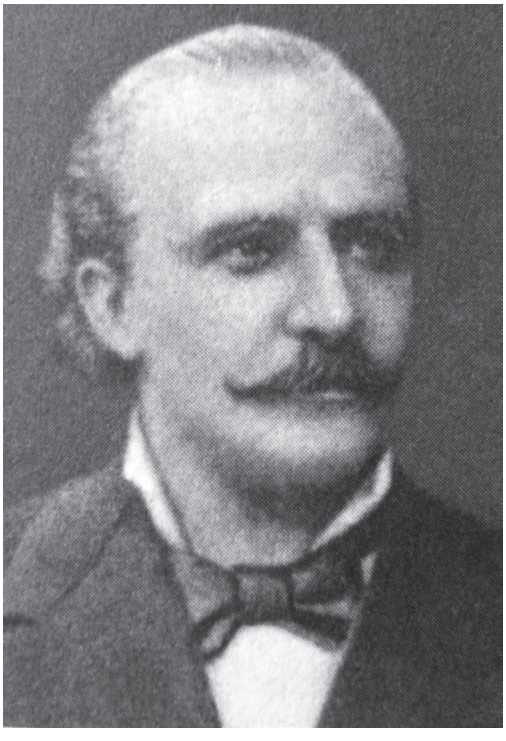

Закревський Платон Гнатович (1880, м. Варшава – після 1910). Закінчив курс Імператорського Олександрівського ліцею. У 1908 р. – 2-й секретар посольства Російської імперії в Японії.

На жаль до нашого часу поховання не збереглися. Після більшовицького перевороту 1917 р. склеп був двічі пограбований. Грабіжники винесли всі цінні речі, а невдовзі, в розпал антирелігійної кампанії, місцевими борцями з релігією останки Закревських були викинуті з до канави, а з оцинкованих домовин виготовили відра для повсякденного вжитку. Все ж знайшлися сміливці які перепоховани їх на місцевому кладовищі у загальній могилі. Однак де саме – нині невстановлено.

У 1980-х рр. за розпорядженням керівництва місцевого колгоспу піраміду намагалися зруйнувати, але міцність її мурування та втручання фахівців пам'яткоохоронної справи Українського Товариства охорони пам'яток

історії та культури не дозволили цього зробити.

В даний час усипальня знаходиться в занедбаному стані, майже повністю втрачена зовнішня штукатурка, відсутні скульптура зліва від входу, зображення Ізіди над дверима та хрест над вхідним порталом. У внутрішньому просторі втрачено розписи, частково штукатурку та оздоблення каплиці. Відсутня плита, що закривала склеп. Сам склеп засмічений. Зовнішні площини піраміди частково вкриті дивим виноградом.

6. Меморіальна дошка на честь поета Луценка Дмитра Омеляновича.

Знаходиться на флігелі садибного комплексу родини Закревських – тепер приміщення Березоворудського народного історичного музею.

Встановлена у 1994 р. в пам'ять про земляка, уродженця с. Березова Рудка – Луценка Дмитра Омеляновича. Бронзова дошка (0,6 х 1,04 м) з у вигляді розгорнутого сувою із барельєфом поета (0,55 х 0,39 м) під яким зображена пальмова гілка. Тут же розміщено пам'ятний напис: «Поет-пісняр Дмитро Омелянович Луценко 1921 – 1989 Народився, вчився і жив у с. Березова Рудка».

Луценко Дмитро Омелянович (15.X.1921, с. Березова Рудка Пирятинського повіту Полтавської губ. – 16.01.1989, м. Київ, похований на Байковому кладовищі) – український поет, заслужений діяч мистецтва УРСР з 1974 р., лауреат Державної премії України імені Т.Г. Шевченка.

Навчався у Березоворудській семирічці. У голодний 1933 рік працював у шахті на Донбасі. Там же закінчив гірничо-промислове училище, працював електрослюсарем. У 1938 р. став студентом Київського гідромеліоративного інституту. Тут, у Києві, вперше познайомився з літераторами І. Микитенком, П. Усенком, І. Сенченком, П. Панчем, А. Малишком, П. Тичиною, М. Рильським, В. Сосюрою, Ю. Яновським.

У 1940 р. призваний до Червоної Армії, службу проходить поблизу кордону з Афганістаном, на заставі Бура, що в передгір'ях Паміру. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Війну почав автоматником розвідувальної роти, брав участь у боях під Сталінградом, на Курській дузі, звільняв Лівобережну Україну, дійшов до Східної Прусії. У бою під Кенігсбергом одержав тяжке поранення і контузію через що на все життя залишився інвалідом. Після демобілізації повернувся до м. Києва, працював журналістом у газетах «Молода Україна», «Колгоспне село», «Радянський селянин», кореспондентом Всесоюзного радіо в Україні. У 1962 р. вийшла перша збірка поезій «Дарую людям пісню». Є автором 14 поетичних збірок.

Член спілки письменників України. Відомий як поет-пісняр, автор багатьох відомих пісень: «Фронтовики», «Сивина», «Хата моя, біла хата», «Мамина вишня», «Осіннє золото». Написав тексти пісень до кінофільмів «Гори моя зоре», «За всяку ціну», «Радість моя», «Квітка на камені», «Дума про Ковпака» та інші. У поетичному доробку понад 300 пісень, музику до яких написали композитори О. Білаш, В. Кирейко, брати Георгій та Платон Майбороди, В. Верменич, І. Шамо, К.

Данькевич, М. Дремлюга, К. Домінченко, А. Пашкевич, А. Новіков, О. Фельцман, О. Екімян.

Із 1974 р. заслужений діяч мистецтв України З 1976 р. – лауреат Державної премії УРСР ім. Т.Г. Шевченка Починаючи з 1991 р. щороку осінньої пори у другу неділю вересня на Батьківщині поета, у Березовій Рудці, на сільському співочому полі, проводиться пісенно-мистецьке свято «Осіннє золото», де звучать пісні на його слова.

У 1991 р. на честь 70-річчя від дня народження поета-пісняра при Березоворудківському народному краєзнавчому музеї відкрито кімнату-музей поета-пісняра Дмитра Омеляновича Луценка. У 2001 р. заснована премія імена Д.О. Луценка.

7. Меморіальна дошка Шевченку Тарасу Григоровичу.

Кілька раз за своє життя с. Березова Рудка відвідував Тарас Григорович Шевченко (Див. поз. № 44). Вперше поет побував у маєтку Закревських 2 липня 1843 р., вдруге – в грудні того ж року. У травні і жовтні 1845 р. та в січні 1846 р. Шевченко знову гостював у Закревських. Саме тут було створено ряд його відомих поетичних творів та написано портрети родини Закревських.

Зупинявся поет під час приїздів до села в одному із флігелів маєтку.

У 1961 р. на фасаді центрального будинку садиби в пам'ять відвідування села Тарасом Григоровичем Шевченком була встановлена меморіальна дошка із білого мармуру розміром 60 х 70 см. та пам'ятним написом: «У цьому будинку в 1943, 1845, 1846 р. перебував великий український народний поет Т.Г. Шевченко.».

8. Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу.

Знаходиться на подвір'ї Березоворудського державного аграрного технікуму, колишньої садиби родини Закревських.

Споруджений в пам'ять про перебування в цих місцях великого українського поета і мислителя Т.Г. Шевченка (Див. поз. № 44).

Тарас Григорович Шевченко неодноразово відвідував маєток. Уперше він приїхав до Березової Рудки 2 липня 1843 р., вдруге – в грудні того ж року. У травні і жовтні 1845 р. та в січні 1846 р. Шевченко знову гостював у Закревських. Тут він почав писати поему «Кавказ», виконав живописні портрети Платона Закревського та його дружини Ганни. Саме їй поет присвятив вірш «Г.З.» («Немає гірше, як в неволі»), з її ім'ям пов'язана також поезія «Якби зустрілися ми знову». (Див. також поз. № 44).

Пам'ятник установлено на головній вісі архітектурно-паркового комплексу національного значення, яким є садиба Закревських. Він органічно вписується в круглий партер парадного двору, утвореного трьома будівлями – двоповерховим палацом та двома однотипними флігелями.

Представляє собою погруддя зі штучного каменю (вис. 1,0 м; аналогічне погруддю на пам'ятнику Т.Г. Шевченку в смт. Нових Санжарах), встановлене на прямокутний постамент

із рожевого граніту (вис. 2,2 м). На зворотному боці – таблиця (0,2 х 03м) з переліком організацій, які виділяли кошти на встановлення. Підніжжям пам'ятнику служить цоколь розміром 0,3 х 1,0 х 1,0 також із рожевого граніту.

В скульптурному портреті Тараса Шевченка, створеному в межах традиційної іконографії поета, досягнуто глибокої й цілісної характеристики

сильної духом особистості.

Відкритий у 2001 р.

Автори – скульптор В.І. Білоус, архітектор Є.В. Ширай.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 38; Спр. № 01-146. – Арк. 1 – 9; Байрак О. М., Самородов В. М., Панасенко Т. В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку. – Полтава: Верстка, 2007. – С. 117 – 120; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 170, 171; Бобир С. Г. Березоворудський парк // Стежинами заповідних парків Полтавщини. Екскурс в історію та сьогодення / За ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2009. – С. 51 – 58; Віценя Л. Усе любов'ю зміряне до дна // Зоря Полтавщини. 2011. – № 159 (21836). – 12 жовтня. – С. 2; Гончар В. В. Палацово-парковий ансамбль садиби Закревських в Березовій Рудці. – Полтава, 2007. – 30 с; Давиденко Я. І. Мальовнича Полтавщина: Путівник по заповідниках і пам'ятках природи. – Х.: Прапор, 1982. – С. 43 – 45; Дениско Т. Не хлібом єдиним... // Зоря Полтавщини. – 2001. – № 148 (19777). – 16 жовтня. – С. 3; Жур П. Дума про Огонь. З хронічки життя і творчості Тараса Шевченка. К., 1985 – С. 162-165, 188; Жур П. Літо перше. З хронічки життя і творчості Тараса Шевченка. – К., 1982 – С. 93; Згадаймо ті роки. Спогади, розповіді, вірші. Книга друга / Упоряд. Г.І.Герасимов М.В.Мельниченко. – Пирятин В.А.Андрієць, 1999. – С.138 – 141; Котенко В, Кириленко І. Шевченко у Березовій Рудці. – Зоря Полтавщини – 1963. – 13 серпня; Липа О. Л., Федоренко А. П. Заповідники та пам'ятки природи України. – К.: Урожай, 1969. – С. 117; Милорадович, граф. Малороссийское дворянство. – Чнрнигов: Типогр. Губернск. Правления, 1890. – С. 31; Мистці України. Енциклопедичний словник. Київ. Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана. – 1992. – С.372; Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. Т. 2: Е – К. – К.: Типогр. Т-ва Г. Л. Фронцкевич и Ко, 1910. – с. 112 – 119; Павловский И.Ф. К истории Полтавского дворянства. 1802 – 1902 г. Очерки по архивным данным. Т. II. – Полтава: Электрич. Типо-литогр. Торг. Дома И. Фришберг и С. Зорохович, 1907. – с. 204 – 205, 302; Павловский И.Ф. Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с половины XVIII века. – Полатва: Типо-литогр. Преемн. Дохмана, 1912. – с. 73 – 74; Памятники градостроительства и архитектуры УССР. – К.: Будівельник, 1985. – Т 3. – С. 295 – 296; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 3; Пирятинщина: Статті, нариси, документи. – Київ: Видавництво «Просвіта», 2004. – С.178; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська Енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 52, 278; Полтавщина: Нарис-путівник. Х., Прапор, 1972. – С. 88 – 91; Ротач П.П. Від Удаю

до Орелі: Сторінки Полатвської Шевченкіани. – Полтава, 2000. – 230 с.; Самойловський І. Із спогадів про Т.Г. Шевченка. // НІБ Архіви. Управління УРСР. – 1961. – № 3. – с. 94 – 95; Т.Г. Шевченко: Біографія. К., 1984, С.87, 94, 97, 106 – 107, 143 – 155; У спадок – пісня // Пирятинські вісті. – 1991. – № 83 (9198). – 14 вересня. – С. 1 – 2; Шагинян М. Тарас Шевченко. – Вид. 4-е. – М., 1964. – С. 143 – 163; Шевченківські місця України. – К., 1957. – с. 118 – 120.

В.А. Андрієць, С.І. Бочарова, А.А. Лавріненко, В.О. Мокляк, В.А. Павленко

Білоцерківці, с., Білоцерківська сільська рада

75. Поселення І, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на північній околиці села, на схилі другої надзаплавної тераси лівого берега р. Многа (права притока р. Удай, річкова система Сула – Дніпро).

Відкрите І.В. Головком у 1999 та оглянуте ним же у 2007 рр.

Загальна площа – близько 0,7 га. На півночі обмежене піщаним кар'єром, на сході – рівчаком та лісосмугою, на заході – садком, на півдні – садибами селян. Висота над заплавою річки 40 м. Північна частина пам'ятки знаходиться на підвищенні, південна – полога.

На розораній поверхні знайдено фрагменти ліпних посудин скіфського часу (VI – IV ст. до н. е.).

Археологічні розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 101; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 25. – Рис. 3.1.2; 3.2.1.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

76. Поселення ІІ, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на північний захід від села та за 0,4 км на південний захід від х. Мудрого (Дащенківська сільська рада Варвинського району Чернігівської області), на відрозі, утвореному р. Многа та її безіменною правою притокою.

Виявлене та обстежене І.В. Головком у 2009 р.

Площа – близько 6 га. На півночі та заході поселення обмежене лісосмугами, які розділяють землі Полтавської та Чернігівської областей і проходять по їх адміністративному кордону. Раніше розорювалося. Останнім часом використовується як пасовище.

Підйомний матеріал представлено фрагментами ліпного посуду VI – V ст. до н. е.

Археологічні розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

За 0,2 км на південь від ділянки, на правому березі р. Многа – в запла-

ві – знаходиться курганоподібнаий пагорб, висотою 5 м та діаметром 60 м.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480б. – Арк. 10 – 11.

І.В. Головко

77. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на північний захід від села, на підвищенні плато рр. Удай та Многа (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один біля одного з півночі на південь. Висота насипів – 0,5 м та 0,1 м, діаметр – 17 м та 7 м.

Насипи курганів розорюються. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 28. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 36; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типорг. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

78. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 4 км на захід від колишньої молочнотоварної ферми, що на західній околиці села, та за 1,5 км на північ від автошляху с. Білоцерківці – м. Пирятин, на підвищенні плато рр. Удай та Многа (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з семи насипів, розташованих компактно обіч польової дороги, яка проходить через західну полу центрального кургану. Відстані між насипами – 0,05 – 0,3 км. Один із курганів висотою 2 м, діаметром 53 м частково задернований – північний схил насипу розорюється, поли підрізані, на західному схилі невеликий рівчак і розкопана нора.

Решта насипів висотою – 0,4 – 1 м і діаметром – 12 – 25 м розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради

народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 28 – 29. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 36 – 37; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71, 72; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

79. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 2 км на захід від колишньої молочнотоварної ферми, ліворуч і праворуч автодороги с. Білоцерківці – м. Пирятин, на підвищенні вододілу рр. Удай та Многа (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох насипів. Насип, який знаходиться біля північного узбіччя дороги, має місцеву назву «Західна могила». Його висота – 2,5 м, діаметр – 35 м, насип задернований, подекуди заріс деревами та чагарниками, поли підрізані оранкою, вершина пошкоджена старими траншеями. З північного сходу та сходу насип пошкоджено давнішнім забором землі. Ділянка навколо кургану розорюється.

Два кургани могильника розташовані ліворуч автошляху, поряд один за одним з півночі на південь і мають висоту 0,5 м і 0,4 м та діаметр – 12 м і 10 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління

культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 29 – 30. – Рис. 3.1.1; 3.2.2; 3.3.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 37; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71, 73; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

80. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на схід від Георгіївської церкви (1848 р.), що на східній околиці села, та на схід від узбіччя грунтової дороги на с. Остапівка Чернігівської області, на плато лівого берега р. Многа (ліва притока р. Удай, басейн р. Сула).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з одинадцяти курганів, 9 із яких розташовані компактною групою, а два віддалені від неї за 0,3 км на південь та за 0,8 км на північний схід (за лісосмугою, на іншому полі). Найбільший у скупченні насип (самий південний) – задернований, зарис чагарниками, поли підрізані, геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. Висота – 4 м, діаметр – 45 м.

Іще один задернований курган висотою 0,5 м та діаметром 18 м знаходиться в лісосмузі, його вершина заросла деревами та чагарником.

Інші кургани висотою – 0,2 – 0,7 м, діаметром 10 – 20 м – розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 30-31. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 38 – 39; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71, 78, 79; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

81. Курганний могильник V (археол.)

Знаходиться за 4 км на північний схід від Георгіївської церкви, що на східній околиці села, на плато лівого берега р. Многа (ліва притока р. Удай, річкової системи Сула – Дніпро), в ур. Моренці.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох насипів, розташованих на відстані 0,1 – 0,3 км один від одного уздовж західного та східного узбіч польової дороги. Висота – 0,8 м, 0,2 м, 0,3 м, діаметр відповідно – 17 м, 10 м, 13м.

Всі насипи розорюються. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 31 – 32. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 39; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к

Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

82. Курганний могильник VI (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на північний схід від колишньої птахоферми на східній околиці села, біля західного узбіччя грунтової дороги на с. Остапівка Чернігівської області, на вододільному плато рр. Многа і Суха Лохвиця (басейн р. Сула, річкової системи Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним із заходу на схід. Висота близько 1 м, діаметр – 25 м.

Насипи курганів розорюються. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 32. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 39; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

83. Курган I (археол.)

Знаходиться за 2 км на північ від села, на кордоні з землями Дащенківської сільської ради Варвинського району Чернігівської області, на плато межиріччя рр.. Удай та Многа (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 15 м.

Через північну частину насипу проходить польова дорога. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 26. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 36; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических

сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

84. Курган II (археол.)

Знаходиться за 2,7 км на захід від колишньої молочнотоварної ферми, що на західній околиці села, та за 0,5 км на північ автошляху с. Білоцерківці – м. Пирятин, на невеликому підвищенні межиріччя рр. Удай та Многа (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 26-27. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 37; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

85. Курган III (археол.)

Знаходиться за 3,7 км на захід від колишньої молочнотоварної ферми, що на західній околиці села, праворуч автощляху с. Білоцерківці – м. Пирятин, на невеликому підвищенні плато межиріччя рр. Удай та Многа (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,4 м, діаметр – 15 м.

Насип розорюється. Археологічні розкопки не проводилися

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 27. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 37; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

86. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 3,9 км на схід від Георгіївської церкви на східній околи-

ці села та праворуч ґрунтової дороги на с. Бондарі Чорнухинського району, на плато межиріччя рр. Удай та Многа (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 25 м.

Насип розорюється. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 27 – 28. – Рис. 3.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 3; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 71; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С.87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

87. Група могил (3) радянських воїнів (1941) (іст.)

Знаходяться в північній частині села на старому кладовищі.

Поховано 43 воїни із частин та управління 21-ї Армії Південно-Західного фронту.

Штабна Колона 21-ї Армії на чолі з командуючим армії генерал-лейтенантом В.І. Кузнєцовим та начальником штабу Армії генерал-майором В.М. Гордовим під прикриттям стрілецьких підрозділів 18 вересня 1941 р. з боями вийшли в район с. Білоцерківці. Біля Глибоких балок гітлерівці знову перетнули їй шлях. Організувавши кругову оборону, підрозділи вели бій до настання темряви, а потім крізь шквальний кулеметний і мінометний вогонь колона прорвала кільцеве оточення і вирушила в напрямку містечка Чорнухи. На полі бою залишилися убиті й поранені воїни. Частину поранених гітлерівці добили на місці, частину доставили до сільської лікарні, де 11 воїнів померли від ран. Багато воїнів із тих хто не зміг вийти з оточення, переховувалися у мешканців села. Внаслідок зради місцевого старости, 5 грудня 1941 р. гітлерівці розстріляли 18 радянських воїнів і 16 мешканців села. Серед загиблих – медична сестра Костянецька Ніна Яківна (1917 – 1941). Прізвища решти воїнів не відомі.

Спочатку воїни були поховані в різних місцях села, на полі, під лісом, і лише в 1956 р. їх останки були перепоховані в братські могили на кладовищі.

У 1957 р. поряд із могилами споруджено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (1,5 х 1,3 х 1,20 м), в центральній частині якого встановлено металеву дошку (0,5 х 0,8 м) з пам'ятним напи-

сом: «Вечная слава Героям, павшим за свободу и независимость Советской родины 1941 – 1945 гг.» На одній із могил цегляна оштукатурена стела (0,97 х 1,9 м), у центральній частині якої закріплено фотопортрет овальної форми з металокераміки (0,17 х 0,15), та з такого ж матеріалу дошку (0,25 х 0,2 м) з пам'ятним написом: «Костенецкая Нина Яковлевна 1917 – 1941. Спи спокійно дорогая дочь и сестра».

Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 2; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1051-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Бровар Д. Героїзм і катастрофа: Нарис. Вид. 6-те, перероблене. – Лохвиця, 1996. – С. 32.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

88. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на сільському кладовищі при вході ліворуч.

Встановлений у 1993 р. в пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померла невідома кількість жителів. Встановлені імена 387 осіб. Місця поховань невідомі.

Металевий хрест (2,9 х 1,8 м), на якому закріплено пластикову дошку (0,3 х 0,4 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: Довідка Білоцерківської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 571 – 581.

О.А. Скирда

89. Пам'ятний знак полеглим землякам (1966) (іст.)

Знаходиться у центрі села біля сільської ради.

У 1966 р. на виконання рішення виконавчого комітету Білоцерківської сільської ради від 5 березня 1966 р. споруджено обеліск на честь воїнів-односельців, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. У 1990-х рр. обеліск замінено – встановлено обкладену декоративною плиткою цегляну тумбу (1,2 х 1,8 х 0,7 м), на чільному боці якої покладено дві до-

шки (1,8 х 0,8 м) з рожевого граніту із викарбуваними прізвищами 137 загиблих воїнів-земляків та пам'ятним написом: «Наші земляки, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.відстоюючи честь і свободу рідної Вітчизни». Поверх тумби встановлено дошку (0,5 х 1,0 м) з чорного полірованого граніту з написом: «Вічна слава героям-землякам, які загинули в роки Другої Світової війни за незалежність Батьківщини».

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2095 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська обл. – Т. 9: Новосанжарський район, Оржицький район, Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 672 – 681.

О.А. Скирда

90. Пам'ятник Марксу Карлу (1967) (іст.)

У центрі села, біля сільської ради.

Встановлений 7 листопада 1967 р. згідно з рішенням виконкому Пирятинської районної ради депутатів трудящих № 34 від 18 березня 1967 р. на честь Маркса Карла.

Маркс Карл (5.05.1818, м. Трір, Прусія – 14.03.1883, м. Лондон, Великобританія) – німецький філософ, соціолог, економіст, політичний журналіст, теоретик соціалізму та комунізму. Один із засновників Першого Інтернаціоналу. Див. поз. № 40)

Скульптура на повний зріст, встановлена на цегляному постаменті, виготовлена майстрами Житомирського живописно-скульптурного комбінату на замовлення колгоспу ім. Карла Маркса. Пізніше, у 1980-х роках пам'ятник було реконструйовано. На цьому ж місці було встановлено погруддя (1,0 х 0,7 м), окуте кольоровим металом, на цегляному постаменті (1,9 х 1,0 х 1,1 м).

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування комуністичної ідеології широким масам населення.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1083-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Украинский Советский Энциклопедический Словарь: В 3-х Т. / Редкол.: А.В.Кудрицкий и др. – К.: Глав. ред. УСЭ. – 1988. – Т.2. – 1988. – С.441 – 442. Памятники истории и культуры Украинской ССР каталог – справочник. – Киев: Наукова думка, 1987. – С. 419.

О.А. Скирда

91. Церква в ім'я св. Георгія Переможця (Георгіївська церква) (1848) (архітектура)

Час будівництва першого дерев'яного храму в ім'я св. Георгія Переможця в с. Білоцерківці не відомий, однак станом на 1766 р. він уже існував. Свідченням його існування є справа у фонді Київської духовної консисторії про призначення у храм священика Григоровича половинним

настоятелем, датована 1773 р. Мурована церква з прибудованою дзвіницею була зведена у 1848 р. на кошти дійсного статського радника Георгія Тарновського. 1904 р. споруду розширили. Під час її будівництва були використані принципи спорудження дерев'яних храмів. Це була тридільна, одноверха споруда. Над центральною, восьмигранною у плані частиною було встановлено восьмигранний світловий барабан, який завершувався наметовою покрівлею. Кути центральної дільниці були оздоблені спареними напівколонами коринфського ордеру. Східна, вівтарна дільниця – п'ятигранна, а західна – прямокутна. До останньої примикала квадратна у плані двоярусна дзвіниця, що також мала наметове завершення. Холодна.

У 1895 р. володіла 3 дес. садибної і 34 дес. ружної землі, мала будинок для причту, діяло земське училище. 1902 р. мала церковну сторожку та будинок для церковно-приходської школи, діяли церковна бібліотека, церковно-приходська школа, земське одноклассне народне училище та церковно-приходське попечительство. 1912 р. володіє 33 дес. ружної землі, має квартиру для священика, діє одноклассна жіноча церковно-приходська школа.

1895 р. у приході налічувалося 2915 душ обох статей. 1902 р. – 3071 душ обох статей. 1912 р. – 2452 душ різних станів, у приході два населених пункти.

Релігійна громада відновила свою діяльність у 1942 р. 9.01.1948 була зареєстрована органами державної влади за № 205. Існувала до 1960 р., коли її було знято з державної реєстрації, і з цього часу споруда церкви використовувалася для господарських потреб місцевого колгоспу ім. К. Маркса. Станом на 1990 р. завершення храму були втрачені, а сама будівля перебувала в аварійному стані.

У новітній час відновила свою діяльність як громада Української Православної Церкви (МП). Зареєстрована органами державної влади 17.03.1994 р. за № 80. Релігійні відправи проводить у приміщенні колишнього храму незважаючи на його аварійний стан.

Із священиків відомі: Григорович (1773), Павло Іванович Базилевський (1895), Кипріан Іоаннович Геєвський (1902), Прокіп Іванович Навроцький (1912), ієрей Михаїл Головчак (2008); дияконів: Захарій Симеонович Перчиков (1895, 1902); псаломників: Олексій Андронович Негеєвич (1895), Павло Автономович Стефанович (1902), Олександр Андрійович Пігуренко (1912), Стефан Головков (1912); церковних старост: селянин Іван Созонтович Федорченко (1902), козак Іван Логвинович Забільський (1912), Василь Іванович Бокоч (2008).

Джерела та література: ЦДІУАК. – Ф. 127. – Оп. 1076. – Спр. 142; Георгіївська церква // Полтавщина: Енцикл. довідник / За ред А. В. Кудрицького. – К.: «Укр. Енцикл. ім. М. П. Бажана», 1992. – С. 169; Коломенский Г. Сборник необходимых сведений о всех приходах Полтавской губернии и Адрес-календарь духовенства той-же епархии. – Полтава : Типогр. Губ. Правл., 1895. – С. 73; Клировая книжка Полтавской епархии на 1902 год. – Полтава: Типо-литогр. Л. Т. Фришберга, 1902. – С. 327 – 328; Справочная Клировая книга по Полтавской

епархии на 1912 год. – Полтава, 1912. – С. 128; Особистий архів авторів.

В.О. Мокляк, В.А. Павленко

92. Будинок земської школи (1912) (архітектура)

Село Білоцерківці (до 1923 р. знаходилося в адміністративному підпорядкуванні Лохвицького повіту). Згідно з переписом 1910 р. в селі проживало 3071 осіб, із яких лише незначна частина були письменними. Із освітніх закладів на цей час село мало лише одноклясну змішану церково-парафіяльну школу та бібліотеку, якими опікувалася громада місцевої церкви в ім'я Святого Великомученика Георгія Переможця.

Школа була зведена в 1910 р. однією з перших в повіті (ймовірно земство фінансувало будівництво шкільних приміщень в алфавітному порядку) поряд із існуючою церковно-парафіяльною школою при Георгіївській церкві, неподалік від останньої.

В.А. Павленко

Велика Круча, с., Великокручанська сільська рада

93. Великокручанський гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в околицях с. Велика Круча, в заплаві р. Удай. Знаходиться у віданні ВАТ «Велика Круча».

Обстежувався Т.Л. Андрієнко, О.М. Байрак, Н.О. Стецюк у 1996; І.С. Бутрим у 1998; Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем у 2008; І.В. Головком, Ю.В. Проценком, А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним у 2011 рр.

Площа 90 га. Охороняється згідно з рішенням тринадцятої (позачергової) сесії Полтавської обласної ради двадцять другого скликання від 30.01.1998 р.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження водно-болотних угідь у заплаві р. Удай. Місце гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу.

Територія являє собою природний заплавний комплекс р. Удай, який репрезентований заплавною дібровою, лучно-болотними та болотними природними угрупованнями, прибережно-водною і водною рослинністю. Широколистяні ліси представлені кленово-липово-дубовими ценозами. Трав'янистий покрив заплави утворений ценозами справжніх та заболочених лук, болотною та водною рослинністю, які за флористичним складом та структурою угруповань є типовими. У притерасному зниженні смугою поширений молодий вільшняк з крушиною, кущистими вербами та типовим гігрофільним різнотрав'ям. Наукову цінність складають водні угруповання латаття сніжно-білого, глечиків жовтих, сальвінії плаваючої (занесені до Зеленої книги України) та прибережно-водні – очерету з теліптерисом болотним.

Флора нараховує близько 500 видів, серед яких червонокнижний представник – сальвінія плаваюча. Відмічені види рослин, занесені до регі-

онального списку: валеріана висока, конвалія звичайна, латаття сніжнобіле, оман високий, проліска сибірська, пухирник звичайний.

Фауністичний комплекс досить різноманітний. Відмічені регіонально рідкісні (бобер, чапля біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, дупель, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик луговий, кропивник, чиж, просянка, вуж водяний, часничниця звичайна, тритон гребінчастий) та червонокнижні (шуліка чорний, сиворакша, лунь польовий, журавель сірий, кульон великий, сорокопуд сірий, видра річкова, горностай) види.

Територія виступає стабілізатором клімату, регулятором ґрунтових вод і водного режиму річки.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 97; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 305 – 306, 317 – 318, 343 – 344; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 15; Рябоконь О. П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти...» // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвячений 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин).– Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 20, 442, 455, 471, 477, 539, 543.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

94. Поселення, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться на східній околиці села, на правому березі р. Удай, в ур. Левада, на території присадибних ділянок.

Виявлене та обстежене у 2008 р. Пирятинським загоном ЦОДПА під керівництвом О.Б. Супруненка та І.В. Головка за участі О.В. Сидоренка, О.В. Короті, М.Г. Руднєвої. Повторно обстежувалося І.В. Головком у 2009 р.

Займає першу та другу надзаплавні тераси р. Удай і простяглося з півночі на південь, уздовж заболоченої річкової долини на 1,5 км. Площа – близько 10 га. Природною межею поселення на півдні є високий правий схил (круча) корінного берега р. Удай. На півночі його межа проходить по південній околиці колишнього хутора Запорізька Круча (колишнє село, зняте з обліку до 1960 р. і приєднане до с. Велика Круча).

На зораній поверхні поселення було зібрано різночасові матеріали: фрагменти ліпного та гончарного посуду зарубинецької (III – I ст. до н. е.), чер-

няхівської (III – V ст.) та пеньківської культур (V – VII ст.), а також керамічний матеріал XVII – XVIII ст., мідну, зовсім затерту монету XVIII ст.

У 2009 р. поряд із поселенням було знайдено: три пізньопалеолітичні крем'яні нуклеуси та скобель; фрагменти неолітичної кераміки IV тис. до н.е.; уламки ліпного посуду пізньоскіфського часу та пеньківської культури; фрагменти посуду черняхівської культури та пізньосередньовічного часу. До окремих знахідок відносяться – бронзова одночленна «військова» фібула з прогнутим корпусом I ст., залізне кресало XVIII ст. та бронзовий наконечник аварського поясу VII – VIII ст.

Територія пам'ятки розорюється. Археологічні розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються у фондах Полтавського краєзнавчого музею.

Чимало речей, зібраних на присадибних ділянках, особливо в останні роки, поповнили приватні збірки. Відомо про знахідку понад 20 срібних римських денаріїв, кількох десятків бронзових та срібних фібул I – VIII ст. та велику кількість прикрас датованих від I до XVIII ст.

Джерела та література: Супруненко О. Б., Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480б. – Арк. 21 – 22; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480в. – Арк. 13 – 17; Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю (матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2008. – Ч. 2-1. – С. 94 – 97. – Рис. 1: 4.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

95. Селище I, давньоруський час (археол.)

Знаходиться на схід від північної околиці села, в ур. Запорізька Круча (колишнє село, зняте з обліку до 1960 р. і приєднане до с. Велика Круча).

Виявлене й обстежене у 2008 р. Пирятинським загоном Охоронної археологічної експедиції ЦОДПА (у складі О.Б. Супруненка, І.В. Головка, О.В. Сидоренка та ін.).

Селище розмірами – 250 х 80 м (2,0 га) знаходиться за 0,1 – 0,3 км на схід від курганного могильника, на відрозі, утвореному першою терасою правого берега надзаплави р. Удай і її правої притоки – р. Соболиця. Видовжене із заходу на схід. Природною межею поселення на сході є заболочена заплава р. Удай; на заході – крутий схил корінного берега, попід яким розташовані садиби села. Південно-східна частина селища перекриває північну периферію черняхівського селища II (Див. поз. № 96), обстеженого 2007 р.

У центральній частині поселення, на ріллі, виявлені два скупчення глиняної обмазки і печини розмірами 8 х 10 та 10 х 12 м, фрагменти туфового жорна, шлаки тощо. Серед зібраних на поверхні матеріалів наявні: астрагал, фрагменти стінок і денця гостродонної амфори, ліпної сковорідки, численні уламки давньоруського гончарного посуду. Фрагменти 13 типів вінець виявлених тут горщиків дозволяють визначити хронологічні рамки існування селища в межах XII – XIII ст.

Територія пам'ятки зайнята городами і розорюється.

Розкопки не проводилися. Шурфуванням встановлена товщина культурних нашарувань – 0,5 – 0,6 м.

Матеріали розвідок зберігаються у Полтавському краєзнавчому музеї.

У 2010 р. на території селища жителем Пирятина Ю.О. Римшею виявлено кистень X ст. із зображенням кня-

зівської тамги старших Рюриковичів. Наразі доля цієї знахідки невідома.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області : (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158 ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 88; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області : (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Супруненко О. Б., Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. — Ф. е. — 2008; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 548. – Арк. 23 – 27; Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю: (Матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава : Археологія, 2008. – № 1-2 (23-24). – С. 94 – 107. – Рис. 6.

І.В. Головко, О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

96. Селище II, ранній залізний вік, раннє середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 0,3 – 0,4 км на схід від села, на підвищенні першої надзаплавної тераси правого берега р. Удай, в ур. Запорізька Круча (колишнє село, зняте з обліку до 1960 р. і приєднане до с. Велика Круча).

Відоме за окремими знахідками з кін. 1950-х рр. Обстежувалося І.В. Головком 2007 р., Пирятинським загоном Охоронної археологічної експедиції ЦОДПА (у складі О.Б. Супруненка, І.В. Головка, О.В. Сидоренка та ін.) у 2008 р.

Поселення площею бл. 4,0 га, видовжене з півночі на південь уздовж тераси, висотою 3,5 – 5,2 м над рівнем заплави. Зі сходу та півночі оточене пониженнями заболоченої заплави р. Удай. Розорюється під городи.

На поверхні зібрані фрагменти ліпного і гончарного посуду, бронзові кільце та пряжка; залізні вироби: кресало, стило з рельєфною плетінкою на стрижні, два ножі, а також фрагмент кістяної накладки на ручку ножа; два біконічних пряслиця й уламок дископодібного глиняного важка до ткацького верстату. З поселення походять фрагменти двох бронзових зооантропоморфних фібул і заготовка великої бронзової пальчастої фібули типу II D, за Й. Вернером, віднесена до VII ст. н.е. Знахідки, зроблені місцевими збирачами антикваріату, засвідчують наявність на селищі культурних нашарувань третьої чверті I тис. н. е. У південній околиці поселення (під час поглиблення русла р. Удай) виявлений аварський бронзовий ремінний наконечник.

У 1903 р. на поселенні випадково знайдено срібну римську монету Фаустини Молодшої II ст. н. е.

Пам'ятка датується IV, VI – VII ст. н. е. і відноситься до решток селищ черняхівської (III-V ст. н. е.) та пеньківської (VI – VII ст. н. е.) культур.

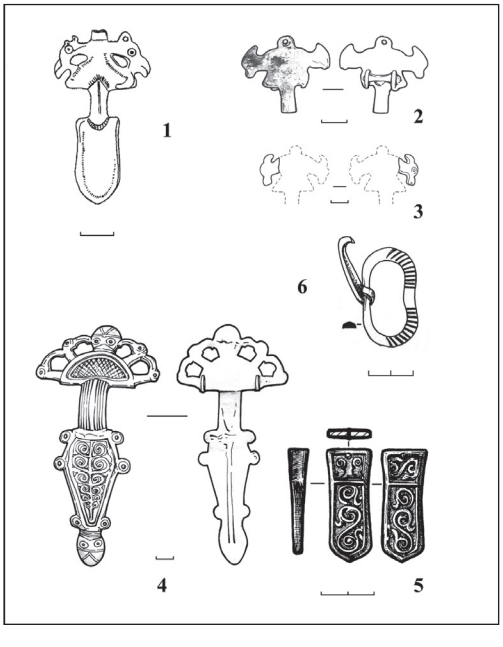

Матеріали з розвідок останніх років зберігаються у Полтавському краєзнавчому музеї, окремі знахідки — у Пирятинському громадському історико-краєзнавчому музеї. Фібули потрапили до приватних збірок.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області: (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / І. В. Головко; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 87-88. – Рис. 21: 1; 21: 3; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області : (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Супруненко О. Б., Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2008; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 548. – Арк. 21 – 22; Кропоткин В. В. Клады римских монет на территории СССР / В. В. Кропоткин // САИ. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – Вып. Г 4-4. – С. 71; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України: Полтавська область / Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я.; Ін-т археол. НАН України; УТОПІК. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 79; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» / Головко І. В. // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини»: зб. наук. пр. – Полтава : Оріяна, 2003. – С. 32 – 38; Головко І. В. Римська монета на території Пирятинського району на Полтавщині / І. В. Головко // Охорона та дослідження пам'яток археології: Мат-ли 7-го науково-практичного семінару: зб. наук. ст. / ЦП НАН України і УТОПІК; ЦОДПА; ІКЗ «Більськ»; [ред. кол.: Гаврилюк Н. О., Годзенко В. Д., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – Полтава : Техсервіс, 2006. – С. 36; Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю: (матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава : Археологія, 2008. – № 1/2 (23/24). – С. 94 – 97. – Рис. 1: 3; Головко І. В. Аварський наконечник ременя з с. Великої Кручі на р. Удаї / І. В. Головко // Мадяри в Середньому Подніпров'ї : зб. наук. пр. / Ін-т археол. НАН України; ЦП НАН України і УТОПІК; ЦОДПА; [ред. кол. : Моця О. П. (відп. ред.), Баталов С. Г., Супруненко О. Б. та ін.]. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2011. – С. 175-177. – (Археологія і давня історія України : Вип. 7); Головко І. В. Зн100. ахідки VI – VII ст. у середній течії Удаю / І. В. Головко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2012: зб. наук. пр. / ЦП НАН України і УТОПІК; Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА; [ред. кол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – К. – Полтава: ЦП НАН України і УТОПІК, 2012. – С. 103-107. – Вкл. ІІ. – Рис. 2: 2-5.

І.В. Головко, О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

97. Стоянка, неоліт (археол.)

Знаходиться на захід від північної околиці села, на відрогоподібному утворенні краю плато правого високого берега р. Удай, зайнятому сільським кладовищем колишнього с. Запорізька Круча (зняте з обліку до 1960 р. і приєднане до с. Велика Круча).

Виявлене у 2008 р. Пирятинським загоном Охоронної археологічної експедиції ЦОДПА (у складі О.Б. Супруненка, І.В. Головка, М.Г. Руднєвої та ін.) під час спроби досліджень у центральній частині давньоруського могильника.

Площа не встановлена.

Меридіонально розташована траншея (6 х 1 м), розбита на розораній ділянці неподалік від насипу кургану висотою 0,4 м і діаметром 15 м з метою пошуку ґрунтових поховань, виявила

культурні супіщанисті, злегка ґумусовані нашарування, товщиною близько 0,2 м, що залягали на глибині 0,6 – 0,8 м під товщею чорнозему. Останні були пошкоджені ще у давньоруський час при зведенні курганів, пізніше – при спорудженні вітряків XVIII – XIX ст. та в ході плантажного розорювання території під лісонасадження у другій половині XX ст.

Знахідки залягають у перевідкладеному стані на глибинах від 0,2 до 0,8 м і представлені фрагментами гостроденних орнаментованих відступаючими наколами, ямковими заглибинами й перлинами ліпних горщиків, уламком кам'яної (гранітної) зернотерки, нуклеусом і скребачкою з кременю та остеологічними матеріалами.

Знахідки зберігаються у Полтавському краєзнавчому музеї.

Виявлений матеріал засвідчує рідкісний факт існування на підвищенні високих берегів рр. Удай і Соболиця решток стоянки носіїв культури неоліту ямково-гребінцевої кераміки середнього етапу її розвитку (V тис. до н. е.), за високою топографією не характерної для старожитностей цього часу в регіоні.

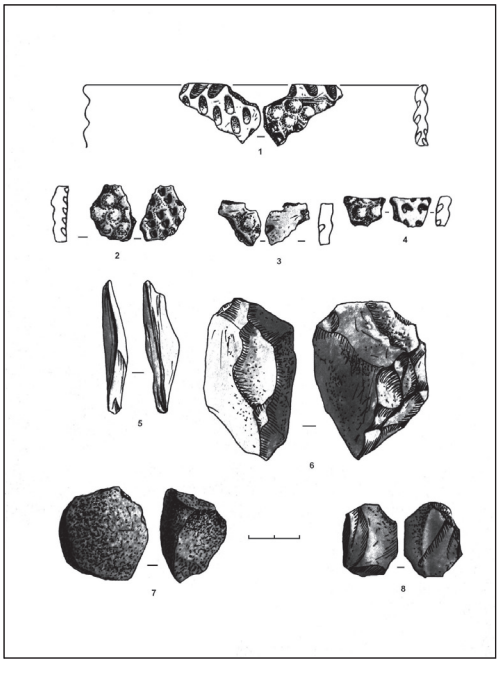

Джерело: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області: (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Супруненко О. Б., Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2008; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 548. – Арк. 27 – 28.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

98. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 2 км на північний захід від села, ліворуч автомагістралі мм. Харків – Київ, на підвищенні вододільного плато рр. Удай і Сліпорід.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох насипів, розташованих ланцюгом, що простягнувся з півночі на південь на відстані 0,1 км один від одного. Висота – 0,3 – 0,5 м, діаметр – 10 – 15 м.

Усі кургани розорюються. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в

Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 35 – 36. – Рис. 4.1; 4.3; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 55; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 55; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.87; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

99. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на захід від західної околиці села, на захід від об'їзної автодороги, на плато правого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007, О.Б. Супруненком та І.В. Головком, за участі О.В. Сидоренка, О.В. Короті, М.Г. Руднєвої у 2008 рр.

Складається з трьох насипів, розташованих ланцюгом, що простягнувся з півночі на південь. Центральний курган у 2007 р. мав висоту 2,5 м, діаметр – 35 м. На відстані 0,2 км на північ від нього знаходиться насип висотою 1,5 м, з діаметром 25 м, а за 0,1 км на південь – курган висотою 2 м, діаметром – 30 м.

Станом на 1988 р. центральний курган був задернований, а у 2007 р. вже всі насипи розорювалися. У 2008 р. в результаті самовільного відбору землі насип центрального кургану було повністю зруйновано.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 36. – Рис. 4.4; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 55; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 55; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.87; Супруненко О. Б., Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480б. – Арк.

28 – 29; Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю (матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2008. – Ч. 2/1. – С. 106 – 107; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

100. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться на південний схід від села, обабіч автомагістралі М-03 «Київ – Харків – Довжанський», на відрізку протяжністю понад 3 км. Займає підвищення плато високого правого берега р. Удай.

Відомості про найбільші кургани містяться в анкетуванні Центрального статистичного комітету 1873 р. та листах опитування Статистичного бюро Полтавського губернського земства. Оглядалися В.Б. Антоновичем 1889, В.Г. Ляскоронським наприкінці 1890-х і 1907, Г.О. Сидоренко 1959, І.С. Мельниковою 1988, І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком 2007, О.Б. Супруненком 2013 рр.

До складу могильника входить 13 курганів, іще три насипи знищені будівництвом дороги у 1990-х рр.

Найбільший із курганів займає центральне положення у складі могильника. Його висота – 6,4 м, діаметр – 58 х 62 м. Це округлий у плані насип напівкулястої, дещо «приземкуватої» в перетині форми, поли якого оборюються. Курган добре задернований, з боку пів поріс деревами та чагарниками, що утримують від осування підрізані бульдозером у 1970-ті рр. краї насипу. Зі східного боку вершина пошкоджена давнім розкопом, розміром близько 3,5 х 7,5 м, сучасна глибина якого досягає 4 м. Західніше на сплощенні вершини знаходився геодезичний пункт тріангуляції з абсолютною відміткою «125,7 м». 2007 р. тригонометричний знак демонтовано, від чого в масиві край вершини залишилася яма розміром 2 х 2 х 2 м. Насип пошкоджений норами.

За 0,5 км на південний схід від великого кургану знаходиться мікрогрупа-скупчення з чотирьох насипів. Через один із них, висотою – 0,3 м і діаметром 20 м, поли якого розорюються, – пролягає ґрунтова дорога до с. Повстин. Сусідній, висотою – 1 м та діаметром – 10 м, – розташований праворуч від цієї дороги та автотраси, – задернований, поріс чагарниками і деревами. Ще два кургани, висотою – 0,4 і 0,5 м, діаметром 15 та 25 м, – розорюються. Відстань між насипами – 0,05 – 0,10 км.

За 0,8 км на північній захід розташоване друге скупчення-мікрогрупа з 8 курганів, у центрі якого розташовані насипи висотою 0,3 – 0,5 м і діаметром 10 – 15 м.

Великий курган – «Куценкову могилу» – 1889 р. спробував розкопати В.Б. Антонович. У ямі в масиві насипу він виявив «скорчений кістяк» людини, всипаний вохрою, а поряд знайшов вістря стріли з кременю. Дослідниками це поховання віднесене до кола старожитностей носіїв ямної культури доби раннього бронзового віку (кін. III – поч. II тис. до н. е.).

Розташовані на схід – «Попова могила» – та на південний схід від нього насипи — не розкопувалися. В цілому,

у складі могильника кількісно переважають кургани невеликого розміру: висотою 0,2 – 0,5 м і діаметром 8 – 15 м. Вони знаходяться на відстані 0,01 – 1,3 км від села і всі розорюються.

Джерела та література: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области / Мельникова И. С.; ПКМ // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1988/137; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 56; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области/ Мельникова И. С., Ткаченко А. Н.; ПКМ // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1989/213; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 25. – Арк. 40 – 41; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області : (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 37 – 39;

Антонович В. Б. [Письмо к И. А. Зарецкому. – 22 янв. 1893 г.] / В. Б. Антонович // Охорона та дослідження пам'яток археології Полтавщини: Третій обл. наук.-практ. семінар: ТД / ПКМ; Полт. обл. орг. УТОПІК; Луб. КМ; [ред. кол.: Г. П. Білоус, І. М. Кулатова, О. Б. Супруненко та ін.]. – Полтава: Вид-во «Полтава», 1990. – С. 32 – 35; Головко І. В. Нова пам'ятка ямного часу в басейні р. Удай / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава : Археологія, 2003. – № 2/2002 – 1/2003 (12-13). – С. 95; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья / В. Г. Ляскоронскаго // Тр. XIV АС / МАО. – М., 1911. – Т. III. – С. 60; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений) / Николай Макаренко; ПУАК. – Полтава : Тип. Тов-ва Печатного Дела, 1917. – С. 85; Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» / Мельникова І. С. // АЗ ПКМ : зб. наук. пр. / ПКМ; [ред. кол.: Кулатова І. М., Супрун Т. Ю., Супруненко О. Б. (відп. ред.)]. – Полтава, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137; Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: Исследование и м-лы / Л. В. Падалка; ПУАК. – Полтава: тип. Тов-ва Печатного Дела, 1914. – С. 163; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України: Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; Ін-т археол. НАН України; УТОПІК. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 78; Супруненко О. Б. Археологічні дослідження В.Б. Антоновича на Полтавщині / О. Б. Супруненко // Академія пам'яті професора Володимира Антоновича (16 – 18 березня 1993 р., м. Київ): Доп. та м-ли / Ін-т укр. археогр. АН України. – К., 1994. – С. 253 – 254; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України: (Лубенський музей К. М. Скаржинської) / Супруненко О. Б.; НАН України, Ін-т археол.; ЦОДПА; [наук. і відп. ред. П. П. Толочко]. – К. – Полтава : Археологія, 2000. – С. 237.

І.В. Головко, О.Б. Супруненко

101. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 4,3 – 4,5 км на південь, південний схід від села, ліворуч автомагістралі мм. Харків – Київ, між ґрунтовою дорогою на с. Олександрівка Гребінківського району та дорогою на м. Гребінка, на вододільному плато рр. Удай та Сліпорід.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988 та 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з шести курганів – три з яких розташовані компактно, їх поли майже зливаються, а ще три – вздовж лінії захід-схід у віддаленні один від одного відповідно на 0,5 та 0,2 км. Крайній західний курган має висоту 1,5 м і діаметр – 35 м. Решта насипів висотою – 0,5 – 1 м та діаметром 13 – 20 м.

Усі насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в

Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 39-40. – Рис. 4.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 56; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 56; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.87; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 41; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

102. Курганний могильник V (археол.)

Знаходиться за 4,3 км на південь від села, за 0,3 – 0,5 км ліворуч від дороги мм. Полтава – Гребінка та за 2,5 км на захід від автомагістралі мм. Харків – Київ, на вододільному плато рр. Удай та Сліпорід.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих на віддалі 0,2 км один від одного в напрямку з півночі на південь. Висота насипів – 0,3 м, діаметр – 10 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 40. – Рис. 4.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 41; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

103. Курганний могильник VI (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на південний захід від південної околиці села, за 1,5 км на захід від автомагістралі мм. Київ – Харків, на вододільному плато рр. Удай та Сліпорід.

Обстежувався Ф.І. Камінським у 1876, В.Г. Ляскоронським наприкінці 1890-х, І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих на відстані 50 м один від

одного по лінії північ – південь. Висота насипів – 0,5 м, діаметр – 17 м.

За матеріалами XIX ст. до могильника входило два кургани та майдан. Кургани були розташовані один за одним у напрямку з півночі на південь, а майдан на захід від них. Станом на 1989 р. майдан не зберігся.

Насипи курганів розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 40-41. – Рис. 4.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 41; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 83; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 60 – 61; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: Исследование и м-лы. – Изд. ПУАК. – Полтава: типогр. Т-ва Печатного Дела, 1914. – С. 163; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): Монографія. – Київ-Полтава: Археологія, 2000. – С. 206.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

104. Курганний могильник VII (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на південь – південний схід від села, на західному узбіччі автомагістралі мм. Київ – Харків та на північний захід від повороту з неї на автодорогу мм Полтава – Гребінка, на плато правого берега р. Удай.

Обстежувався В.Г. Ляскоронським наприкінці 1890-х, І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один поблизу одного в напрямку північ – південь. Один із насипів, висотою 2 м і діаметром 25 м по лінії північний захід – південний схід – задернований, західна половина його частково розорюється, східна пошкоджена під час будівництва автомагістралі. Другий насип висотою – 0,5 м, діаметром – 12 м розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 41. – Рис. 4.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 41; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке

материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 83; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 61; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

105. Курганний могильник VIII, давньоруський час (археол.)

Знаходиться на захід від північної околиці села, на відрогоподібному виступі плато правого корінного берега р. Удай, на сільському кладовищі колишнього с. Запорізька Круча (знято з обліку до 1960 р. і приєднане до с. Велика Круча).

Обстежувався І.В. Головком 2007, Пирятинським загоном Охоронної археологічної експедиції ЦОДПА (у складі О.Б. Супруненка, І.В. Головка, О.В. Сидоренка та ін.) 2008, О.Б. Супруненком – 2013 рр.

Могильник складається з 29 насипів, розташованих вздовж краю плато високого корінного берега. Його природною межею на сході та півночі є крутий схил тераси. На півдні він, можливо, простягався аж до ґрунтової дороги с. Мала Круча – м. Пирятин. Північно-західну частину комплексу займає сільське кладовище, у північній частині якого (над долиною р. Соболиці) добре збереглися два задернованих насипи курганів, висотою 1 м і діаметром 9 – 10 м.

Решта курганів, зосереджених на площі близько 3 га, – розорюються. Їх висота наразі становить від 0,1 до 0,3 м, діаметри – 4 – 12 м. Сліди кільцевих рівчаків не простежені. Найбільшим у групі є курган у південно-східній частині могильника, вірогідно, споруджений у більш давній час. Це – насип висотою 0,6 м при діаметрі 18 м. У центральній частині некрополя знаходиться іще один помітний насип висотою 0,4 м і діаметром 15 м, на вершині якого росте груша-дичка, а через центр, у напрямку захід – схід, пролягає межа ріллі. Більша частина насипів пошкоджена влаштуванням могил кладовища.

Під час обстежень у центральній частині могильника зібрані уламки давньоруського гончарного посуду XI ст.

Розкопки курганів не проводилися. Вірогідно, могильник є рештками некрополю давньоруського Селища I (Велика Круча 2) (Див. поз. № 95), і функціонував у XI – XII ст.

У сер. XIX ст. в північний частині пам'ятки діяло кілька вітряків, відомості про місця розташування яких до нашого часу не збереглися. Можливо, з місцезнаходженням останніх пов'язані більші насипи у складі некрополя.

Матеріали розвідок зберігаються у Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області: (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 88. – Рис. 21: 1: 1; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області : (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Супруненко О. Б., Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2008;НАЦОДПА.–Ф.е.–Спр.548.–Арк.23;Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю: (матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2008. – № 1-2 (23-24). – С. 100 – 101. – Рис. 6.

І.В. Головко, О.Б. Супруненко

106. Курган I (археол.)

Знаходиться за 2,7 км на північний захід від села та за 0,3 км на північ від автомагістралі мм. Київ – Харків, на плато правого берега р. Удай, поряд з територією Пирятинського сирзаводу.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Насип розорюється.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 32-33. – Рис. 4.1; 4.2.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 55; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 55; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.87; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

107. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,6 км на північний захід від повороту дороги на с. Повстин з автомагістралі мм. Київ – Харків, на плато правого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 25 м.

Насип розорюється. Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 33. – Рис. 4.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 56; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 56; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.87; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О.,

Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

108. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на північний захід від в'їзду в село зі сторони м. Пирятин, за 1 км ліворуч автомагістралі мм. Київ – Харків, біля лісосмуги, на плато правого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 1 м, діаметр – 10 м. Насип заріс деревами та чагарниками.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 33-34. – Рис. 4.1; 4.2.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 40; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

109. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний захід від в'їзду в село зі сторони м. Пирятин, за 0,6 км ліворуч автомагістралі мм. Харків – Київ, на плато правого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 15 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 34. – Рис. 4.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 40; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з архео-

логії України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

110. Курган V (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний захід від колишньої тракторної бригади на західній околиці села, праворуч від дороги на с. Жовтневе Гребінківського району, на вододільному плато рр. Удай і Сліпорід.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007, О.Б. Супруненком та І.В. Головком, за участі О.В Сидоренка, О.В Короті та М.Г. Руднєвої у 2008 рр.

Висота кургану, станом на весну 2007 р. – 0,2 м, діаметр – 10 м.

У 2008 р. насип було знищено в результаті самовільного відбору землі.

Розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 34 – 35; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 42-43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 88; Супруненко О. Б., Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480б. – Арк. 28 – 29; Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю (матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2008. – Ч. 2/1. – С. 106; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 78.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

111. Братська могила радянських воїнів (1941) (іст.)

У центральній частині сільського кладовища.

Поховані воїни із частин Південно-Західного фронту, які загинули у другій половині вересня 1941 року виходячи із оточення. Кількість загиблих воїнів та їх прізвища невідомі.

У 1980-х роках на могилі встановлено обеліск з мармурової крихти (1,55 х 0,6 м) в центральній частині якого дошка (0,58 х 0,4 м) – білий мармур з пам'ятним написом: «Вічна слава героям які загинули за Батьківщину 1941 – 45 рр.»

Джерела та література: Повідомлення Великокручанської ЗОШ І-ІІІ ступенів // Робочий архів науково – методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; ДАПО Ф.р. – 1876, Оп. 8, Спр. 98, Арк. 21.

О.А. Скирда

112. Братські могили (2) радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля школи.

Поховано 26 воїнів: 22 із частин 5-ї та 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули в другій половині вересня 1941 р. під час боїв із гітлерівськими загарбниками при виході з оточення, та 4 воїни із частин 253-ї, 309-ї стрілецьких дивізій Воронезького фронту, які загинули 18 вересня 1943 р. в боях за звільнення села.

Первісно воїни були поховані в одиночних могилах у різних місцях села, і лише в 1956 р. їх останки було перенесено до братських могил у центр села. Прізвища відомі 4 воїнів.

У 1957 р. згідно з рішенням виконавчого комітету Великокручанской сільської ради між могилами встановлений пам'ятник – залізобетонна скульптура скорботної матері (вис. 1,6 м) на залізобетонному постаменті (вис. 1,7 х 2,2 х 1,6 м). На чільному боці постаменту закріплено дошку (1,25 х 1,05 м) із сірого граніту з прізвищами 135 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. На могилах покладені 2 плити з сірого граніту (0,7 х 0,45 м) з прізвищами загиблих воїнів та пам'ятним написом: «Тут поховані Городищев М.М., Качура І.О., Митрофанов І.М., Спірін М.О., які загинули, визволяючи наше село від фашистських загарбників», «Вічна слава невідомим радянським воїнам, які загинули, визволяючи наше село. Імена ваші невідомі – подвиг ваш безсмертний».

Під час тимчасової німецької окупації села 1941 –1943 рр. гітлерівцями було розстріляно мешканців села Спартак М.Ф., Калімбет Д. П., Куцевол І.С., Таранець Й.П., Павелко С.Я. Місця їх захоронення невідомі.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 110 односельців.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1559. – Оп. 2. – Спр. 24. – Арк. 46; Ф. 1617. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 98; Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 76; Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 23; ДАПО. – Ф. Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 1116. – Арк. 13; Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 21; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1053-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район, Пирятинський район – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 686 – 691; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

113. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в південно-західній частині сільського кладовища.

Встановлений у пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Го-

лодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померла невідома кількість людей. Встановлено імена 45 осіб. Місця поховань невідомі.

У пам'ять про померлих 1993 р. на насипаному кургані (0,9 х 3,0 х 2,0 м) встановлено дерев'яний хрест (2,4 х 1,0 м), на якому закріплено табличку з металокераміки (0,2 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Довідка Великокручанської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С.5 83 – 584.

О.А. Скирда

114. Пам'ятний знак на честь Боголюбова Миколи Миколайовича (2009) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільської ради.

Боголюбов Микола Миколайович (21.08.1909, м. Нижній Новгород Російська Федерація – 13.02.1992, м. Москва) – фізик-теоретик, математик. Академік АН УРСР (1948; з 1991 – НАН України), академік АН СРСР (1953; з 1991 – РАН), двічі Герой Соціалістичної Праці (1969, 1979). Заслужений діяч науки УРСР (1970).

Народився в сім'ї викладачів Новгородського Маріїнського інституту шляхетних панянок. Батько Микола Миколайович викладав історію, філософію, логіку, психологію, мати Ольга Миколаївна (в дівоцтві Ламінарська) – музику. Пізніше родина переїздить до Києва, батько працює викладачем богослов'я в Київському університеті св. Володимира. Після встановлення радянської влади кафедра богослов'я була ліквідована і родина вимушена перебратися до невеликої парафії в с. Велика Круча Пирятинського повіту Полтавської губ. Тому початкову освіту Микола Миколайович отримав у місцевій школі (1921). По повернені до Києва отримати «легальну» освіту синові священнослужителя було неможливо, тому батько продовжував навчати дітей вдома. М.М. Боголюбов мав неабиякі математичні здібності, тому вже з 14 років (1923) працював у науковому семінарі академіка М.М. Крилова. У 1925 – 1943 рр. працював на кафедрі математичної фізики ВУАН (з 1936 – АН УРСР). Вже 1930 р. М.М. Боголюбову присуджено вчений ступінь доктора фізико-математичних наук. Важливий цикл його перших наукових досліджень (1928 – 1934) стосується варіаційного числення і наближених методів математичного аналізу. У 1936 – 1950 рр. – професор, завідувач кафедри Київського університету. У 1947 р. праці Боголюбова зі статистичної фізики удостоєні Сталінської премії. З 1949 р. –завідуючий відділом Математичного університету, водночас 1956 – в Об'єднаному інституті ядерних досліджень у Дубні (місто Московської обл., 1965 – 1989 – директор інституту); 1966 – 1973 рр. – ди-

ректор Інституту теоретичної фізики АН УРСР.

Разом з М.М. Криловим М.М. Боголюбов є основоположником так званої нелінійної механіки. Великий цикл досліджень стосується загальної теорії динамічних систем, заклав основи сучасної теорії кінематичних явищ (1947), побудував мікроскопічні теорії надплинності бозесистем (1947 – 1948) та надпровідності (1957). Запровадив поняття квазісередніх і розробив нову теорію фазових переходів (1963). Спільно Д. Ширковим розробив теорію матриці розсіювання і дав нове формулювання дисперсійних співвідношень, запровадивши поняття амплітуди розсіювання (1956). Незалежно від Й. Намбу спільно з А. Товхелідзе і Б. Струминським запровадив квантове число-колір, побудував триплетну теорію кварків з цілими зарядами (1955). Створив наукові школи у мм. Києві, Москві та Дубні.

Нагороджений Державною премією СРСР (1947, 1953, 1984), премією ім. М. Крилова АН СРСР (1965). Почесний член багатьох іноземних АН. Президією НАН України засновано премію ім. М. Боголюбова, його ім'я присвоєно Інституту теоретичної фізики.

У 2009 р. на честь видатного вченого встановлено пам'ятний знак з металу (вис. 6,0 х 3,0 м) у вигляді математичного знаку суми та кореня квадратного, навколо них знак атома, в нижній частині конструкції дошка (1,0 х 0,5 м) із сірого граніту з пам'ятним написом: «Вченим я став у Великій Кручі. Академік Микола Боголюбов – вчений математик і фізик XX століття». Постамент бетонний (вис. 0,5 х 2,6 х 1,9 м). Навколо пам'ятника майданчик, викладений декоративною плиткою.

Джерела та література: Енциклопедія історії України: В 5 Т. / Редкол: В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 2005. – С. 315; Українська Радянська Енциклопедія / Під. Ред.. М. П. Бажана. – Т.1. – К.: Головна редакція УРЄ, 1959. – С. 626-627; Славетні Пирятинці. // Пирятинські вісті. – № 43-44 (9946-9947). – 16 червня. – 2000. – С. 5.

А.М. Скирда

Верхоярівка, с., Пирятинська міська рада

115. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на південний схід від південної околиці села, на підвищенні в заболоченій заплаві стариці р. Перевод (права притока р. Удай).

Виявлене І.В. Головком та М.Г. Руднєвою у 2010 р.

Загальна площа – близько 0.8 га. На сході та півдні обмежене лісом та болотом, на заході – лісосмугою. Територія пам'ятки використовується під пасовище та сінокіс.

Зібраний підйомний матеріал – фрагменти ліпного посуду скіфського часу (VI – V ст. до н. е.).

Розкопки не проводилися.

Джереоа: Головко І.В. Поселення І [сільська рада Пирятинського району] // НА ПКМ. – Спр. - № 04-378. – Арк. – 1 – 4.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

116. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на захід від села, ліворуч залізниці Гребінка – Прилуки. На плато правого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком – 2007 рр.

Висота кургану – 0,4 м, діаметр – 23 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Пам'ятка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області станом на 1.01.1992 р.

Обстеження 2007 р. припускають, що цей насип є не курганом, з дуже розораними залишками майдану.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 444 Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 42-43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 88; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 40; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко, І.В. Головко

117. Братська могила радянських воїнів 1941, пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 3 воїни із частин 289-ї стрілецької дивізії Південно-Західного фронту, які загинули 18 – 19 вересня 1941 р., прикриваючи вихід із оточення колони штабу та Військової Ради Південно-Західного фронту, яка рухалася в напрямку Чорнухи – Лохвиця.

Первісно воїни були поховані в полі за селом в одиночних могилах, і лише в 1956 р. їх останки було перепоховано у центр села до братської могили.

У 1956 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (2,2 х 1,85 х 1,2 м). 1975 р. згідно з постановою бюро Полтавського обкому Компартії України та Полтавського облвиконкому № 20 від 14.III.1975 р. відбулася реконструкція – замінено скульптуру воїна, замість цегляного встановлено постамент з бутового каменю, на чільному боці якого закріплено металеву дошку (1,0 х 1,5 м) з прізвищами 46 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни, та пам'ятним написом: «Наші односельчани які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., відстоюючи честь і свободу рідної Вітчизни. Вічна слава Героям!» Ліворуч від пам'ятника стела з бутового каменю (1,8 х 1,2 х 0,5 м), у центральній частині якої закріплено дошку (0,5 х 0,75 м) із сірого граніту з пам'ятним написом: «Під час Великої Вітчизняної війни у вересні 1941 року в с. Верхоярівка перебувала Військова Рада Південно-Західного фронту».

Поряд із пам'ятником на будинку школи у 1970 р. було встановлено пам'ятну гранітну дошку з інформацією про те що у с. Верхоярівка у верес-

ні 1941 р. перебував штаб та Військова рада Південно-Західного фронту. У 1990-х рр. будинок зруйновано, а дошку перенесено і закріплено на постаменті пам'ятника.

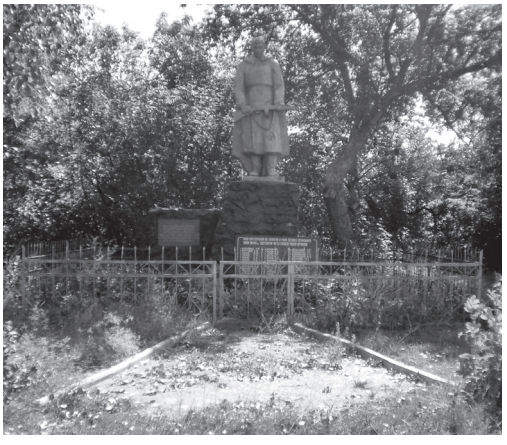

Під час тимчасової окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було розстріляні мешканці села: Теличко П.Ф., Тимченко Г.П., Солдатенко А.Ф., Таращієнко С. Т.

Згідно з Книгою Пам'яті України загинуло 24 воїни-односельці.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-62, Вх. 2639. – Арк. 68; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 41; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1048-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України. Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район, Пирятинський район – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С.6 50 – 651; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

Вечірки, с., Березоворудська сільська рада

118. Поселення I, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться на східній околиці села, на полі, між дорогами на сс. Давидівка та Сасинівка. На лівому березі р. Перевод.

Виявлене та обстежене розвідзагоном Полтавського краєзнавчого музею (у складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) у 2002 та оглядалося І.В. Головком у 2007 рр.

Розміри 50 х 100 м. На зораній поверхні знайдено фрагменти гончарного посуду черняхівської культури (II – V ст. н.е.) та козацької доби (XVII – XVIII ст.).

На південно-східній околиці села знайдено біконічне глиняне пряслице черняхівської культури.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 47. – Рис. 6.2.1; Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки істо-

рії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 22.

І.В. Головко, І.С. Мельникова, І.М. Гавриленко

119. Поселення II, епоха бронзи, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться на південно-західній околиці села, ліворуч дороги на с. Березова Рудка, на присадибних ділянках, розташованих на схилі другої надзаплавної тераси лівого берега р. Перевод.

Виявлене та обстежене розвідзагоном Полтавського краєзнавчого музею (у складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) у 2002 та оглядалося І.В. Головком у 2007 рр.

На зораній поверхні поселення розміром 30 х 70 м зібрано підйомний матеріал – фрагменти ліпного посуду культури багатоваликової кераміки (кінець XVII – початок XV ст. до н. е.), фрагменти вінець гончарних горщиків XVII – XVIII ст. та уламок точильного бруска.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 47; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 23.

І.В. Головко, І.С. Мельников, І.М. Гавриленко

120. Поселення III, епоха бронзи, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться на південно-східній околиці села, на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Перевод.

Виявлене та обстежене розвідзагоном Полтавського краєзнавчого музею (у складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) у 2002 та оглядалося І.В. Головком у 2007 рр.

На зораній поверхні поселення зібрано фрагменти ліпного неорнаментованого посуду бронзового віку.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Лугова Л. М., Луговий Р.С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-ну Полтавської області розвідзагоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 48; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 23.

І.В. Головко, І.С. Мельникова, І.М. Гавриленко

121. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 2,6 км на схід від села, обабіч дороги сс. Вечірки – Дави-

дівка, на плато межиріччя рр. Перевод та Руда (басейн р. Удай). Місцева назва «ГУСТІ МОГИЛИ».

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох насипів, висотою – 0,3 – 0,7 м та діаметром – 10 – 20 м, розташованих ланцюжком з півночі на південь. Насипи розорюються.

У 1913 р. один із курганів був розкопаний В. Стефановичем. Під насипом виявлено жіноче поховання IV – III ст. до н.е. Серед знахідок – бронзове дзеркало та кілька намистин. Речі були передані на зберігання до Уманського відділу Київського Товариства охорони пам'яток старовини та мистецтва.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 50. – Рис. 6.1; 6.4.2; Лист В. А. Стефановича до А.А. Святогора від 14. XI. 1961 р. // Архів Пирятинського ліцею. – Спр. 3. – Арк. 1 – 2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 50; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 50; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.83.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

122. Курган I (археол.)

Знаходиться за 4 км на схід від села, біля південного узбіччя ґрунтової дороги на с. Сасинівка, на плато межиріччя рр. Перевод та Руда (басейн р. Удай).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 1 м, діаметр – 20 м.

Геодезичний знак на вершині кургану станом на 2007 р. демонтовано.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 48. – Рис.6.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 49 – 50; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 49-50; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

123. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на схід від села, біля південного узбіччя дороги сс. Вечірки – Давидівка, на плато лівого берега р. Перевод (басейн р. Удай).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 48-49. – Рис. 6.1; 6.4.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 49 – 50; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 49 – 50; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

124. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від села, біля західного узбіччя ґрунтової дороги на с. Бубнівщина Прилуцького району Чернігівської області, на плато лівого берега р. Перевод (басейн р. Удай).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 1 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 49. – Рис. 6.1; 6.3.1,2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 50; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 50; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

125. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північ від села, біля західного узбіччя ґрунтової дороги на с. Бубнівщина Прилуцького району Чернігівської області, на плато лівого берега р. Перевод (басейн р. Удай).

Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Висота кургану – 0,4 м, діаметр – 25 м.

Насип розорюється Розкопки не проводилися.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 49. – Рис. 6.1; 6.2.2.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

126. Братська могила військовополонених (1941), жертв нацизму, пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля клубу.

Поховано 5 осіб, із них: 2 воїни із частин Південно-Західного фронту, які потрапили в полон і були розстріляні гітлерівцями у вересні 1941 р., та троє мешканців села: голова сільської ради Каган Г.І., голова місцевого колгоспу Олександренко А.В. і завідуючий їдальнею Сербін Н.Х., розстріляні за розпорядженням німецької окупаційної влади у 1941 р.

Первісно тіла двох воїнів було поховано на місцевому кладовищі, але в 1956 р. їх останки перенесено в центр села до братської могили.

У 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 1,6 х 1,9 х 1,9 м). Поряд – горизонтальна залізобетонна стела (2,7 х 3,2 х 0,75 м), на якій закріплено 4 мармурові дошки (0,73 х 0,6 м) з прізвищами 84 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Серед них: Цибань Петро Федотович (5.10.1909, с. Вечірки Пирятинського повіту Полтавської губ. – 22.11.1943, с. Авдотіївка Софіївського району Дніпропетровської обл.) – Герой Радянського Союзу, гвардії лейтенант, командир взводу зв'язку 120-го гвардійського стрілецького полку 39-ої гвардійської стрілецької дивізії. Закінчив Березоворудську середню школу, потім бухгалтерські курси. Працював бухгалтером у відділенні держбанку м. Пирятин. В Червоній Армії з 1941 р. У 1942 р. закінчив Куйбишевське військове училище зв'язку. В боях під час форсування р. Дніпро 24 жовтня 1943 р. на північ від Дніпропетровська забезпечував стійкий зв'язок із штабом дивізії на захопленому плацдармі і одночасно брав участь у відбитті багатьох контратак ворога. Загинув при звільненні села Авдотіївка Софіївського р-ну Дніпропетровської обл. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 19.03.1944 р. Цибаню П.Ф. присвоєно звання Героя Радянського Союзу (посмертно).

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 92 воїни-односельці.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 793756. – Спр. 52. – Арк. 34; ДАПО. – Ф. р. – 1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 13; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1056-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район, Пирятинський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1998. – С. 665 – 668; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в двух томах. Т. 2: Любов – Ящук / Пред. ред. колегии И. Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1988. – С. 704.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

127. Церква Успіння Пресвятої Богородиці (Успенська церква) (архітектура)

Час будівництва першої церкви у селі Вечірки Лубенського полку (тепер Пирятинського району) не встановлено. Перша документальна згадка про існування храму відноситься до 1768 р. У 1787 р. була проведена реконструкція згаданого храму. 1848 р. до північного, південного та західного притворів прибудували чотириколонні портики із трикутними фронтонами. Тоді ж дерев'яну покрівлю було замінено на металеву та прибудовано дзвіницю. 1861 р. до західного притвору добудували приміщення, яке об'єднало церкву і дзвіницю в одну споруду з головним входом до храму через дзвіницю. У цей же час церкву розширили прибудувавши до північного і південного притворів по два приміщення. Ті, що примикали до вівтарної частини, використовувалися як ризниця і паламарня, інші – як службові приміщення. Таким чином, проведена реконструкція дала можливість збільшити внутрішній об'єм церкви. У 1865 р. з дозволу Полтавської духовної консисторії церкву і дзвіницю, «при ней находящуюся», поставили на мурований цоколь. У 1909 – 1910 рр. споруду капітально відремонтували – пофарбували металеве покриття основного об'єму та дзвіниці, замінили шалівку, що захищала стінові конструкції від атмосферних опадів. Стіни храму та дзвіниці іззовні та ізсередини пофарбували олійною фарбою у білий колір. Тоді ж, за рахунок землі, подарованої козачкою Варварою Савівною Нагорною, було розширено територію сільського кладовища, а навколого церковного двору замінили дерев'яну огорожу. Після завершення робіт церква мала досить ефектний вигляд не зважаючи на 150 років існування. Це була однобанна, хрещата в плані, дев'ятидільна (за рахунок добудованих чотирьох невеликих приміщень) споруда з прибудованою двоярусною дзвіницею, яка мала наметове завершення. Над середохрестям знаходився встановлений за допомогою парусів шестигранний світловий барабан, кожна площина якого прикрашалася прямокутним вікном із дерев'яними сандриками. Завершувався барабан наметовим покриттям із декоративним ліхтариком та цибулястою маківкою з підхресним яблуком та хрестом.

У 1895 р. володіла церковним капіталом у сумі 800 руб., 2 дес. церковної і садибної та 34 дес. ружної землі, мала будинок для священика, діяло земське училище. 1902 р. – 5 дес. 441 кв. саж. церковної, у т. ч. 2 дес. 441 кв. саж. під погостом і кладовищами та 35 дес. 300 кв. саж., у т. ч. 300 кв. саж. садибної, ружної землі, діють церковна бібліотека та земська школа. 1912 р. –

30 дес. ружної землі, має квартиру для священика.

У 1895 р. службу Божу відвідували 980 душ обох статей. 1902 р. до приходу належить село Вечірки, у якому проживають 1124 душ прихожан обох статей. 1912 р. – 1147 душ різних станів.

В роки радянської влади церква була закрита, центральний світловий барабан демонтовано, покрівля зроблена двосхилою та вкрита шифером. Тривалий час споруда використовувалася для господарських потреб місцевого колгоспу. Станом на 2002 р. будівля стояла закритою і не використовувалася. Відомості про діяльність релігійної громади в роки радянської влади не віднайдено.

Із священиків відомі: Карпо Стефанович Капустянський (1895), Автоном Олексійович Стефанович (1902, 1912); дияконів: Дмитро Наумович Станіславський (1895); псаломників: Михайло Васильович Лонгінов (1902, 1912); церковних старост: державний селянин Ілля Савич Семенюк (1902), Діомид Іванович Цибань (1912).

Література: Распоряжения епархиального нчальства // ПЕВ.ЧО. – 1909. – № 22 – 23. – С. 570; Коломенский Г. Сборник необходимых сведений о всех приходах Полтавской губернии и Адрес-календарь духовенства той-же епархии. – Полтава : Типогр. Губ. Правл., 1895. – С. 408; Клировая книжка Полтавской епархии на 1902 год. – Полтава: Типо-литогр. Л. Т. Фришберга, 1902. – С. 496; Справочная Клировая книга по Полтавской епархии на 1912 год. – Полтава, 1912. – С. 206; Особистий архів авторів.

В.О. Мокляк, В. А. Павленко

Високе, с., Харковецька сільська рада

128. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південь від південної околиці села, в ур. Бурчак на відрозі лівого берега р. Удай.

Виявлене І.В. Головком та М.Г. Руднєвою у 2009 р.

На півночі обмежене ґрунтовою дорогою, що веде з села в заповідне лісове урочище «Куквин»; на півдні, заході та сході – заплавою р. Удай.

Площа – близько 1 га. На поверхні зібрано фрагменти ліпного посуду скіфського часу (VI – IV ст. до н. е.) та пряслице сферичної форми.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території

Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культу-

ри» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480в. – Арк. 11.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

129. Курган І (археол.)

Знаходиться на східній околиці села, за 0,1 км від західного узбіччя автошляху мм. Пирятин – Суми та за 0,5 км на південь від повороту автодороги м. Пирятин – с. Усівка на с. Харківці. На краю високого плато другої надзаплавної тераси лівого берега р. Удай.

Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Висота кургану – 1,2 м, діаметр – 10 м. Задернований. На вершині росте клен. Поли розорані. По периметру насипу прокопано рівчак. Геодезичний знак станом на 2007 р. демонтовано.

Розкопки не проводилися.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 50-51. – Рис. 7.1; 7.3.1; 7.3.2.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

130. Курган ІІ (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на південний схід автошляху мм. Пирятин – Суми, на північно-східній околиці села, праворуч автодороги, в лісі. На плато другої надзаплавної тераси лівого берега р. Удай.

Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Висота кургану – 5 м, діаметр – 20 м. Задернований. Заріс деревами та чагарниками. На вершині насипу грабіжницька яма: 2 х 2 м , глибиною 1 м.

Розкопки не проводилися.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 51. – Рис. 7.1; 7.2.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

Вишневе, с., Харковецька сільська рада

131. Курганний могильник І (археол.)

Знаходиться за 3,8 км на північ від селища, на межі з Варвинським районом Чернігівської обл. на вододільному плато рр. Удай та Многа.

Виявлений і обстежений І.С. Мельниковою у 1989 та оглянутий І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих по лінії захід – схід. Висота західного – 1,2 м, діаметр – 23 м. Геодезичний знак на вершині кургану станом на 2007 р. демонтовано. Біль-

ша частина насипу задернована, поли розорюються, зі східного боку його перерізає польова дорога. Інший курган, висотою 0,7 м та діаметром 15 м, знаходиться за 50 м. Його насип повністю розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 51 – 52. – Рис. 8.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 35; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 68.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

132. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 2 км на захід від селища, за 0,5 км на північ від ґрунтової дороги сс. Вишневе – Каплинці, на вододільному плато рр. Удай та Многа.

Виявлений та обстежений І.С. Мельниковою у 1989 та оглянутий І.В. Головком у 2007 р.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним у напрямку з півночі на південь на відстані 50 м один від одного. Висота північного кургану – 0,3 м, діаметр – 7 м. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. Висота другого кургану – 0,1 м, діаметр – 5 м. Насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 52. – Рис. 8.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 35 – 36; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 68.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

133. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться на східній околиці селища, обабіч ґрунтової дороги сс. Вишневе – Білоцерківці на вододільному плато рр. Удай та Многа.

Виявлений та обстежений І.С. Мельниковою у 1989 та оглянутий І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих по лінії північ – південь на відстані 150 м один від одного. Один курган висотою – 0,6 м, діаметр – 17 м біля північного узбіччя дороги, на північ від нього починається яр. Другий – на південному боці дороги. Його висота – 0,1 м, діаметр – 10 м.

Насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 52-53. –Рис. 8.1; 8.2; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 36; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 68.

І.С. Мельникова

134. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на захід від селища, праворуч від ґрунтової дороги сс. Вишневе – Каплинці, на вододільному плато рр. Удай та Многа.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989 та оглянутий І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м. Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 51. – Рис. 8.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 36; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 68.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

135. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі селища біля лікарні.

Поховані 5 воїнів із частин 5-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули у вересні 1941 р. при обороні села від гітлерівських загарбників та під час виходу з оточення частин фронту в напрямку м. Лохвиці.

Первісно воїни були поховані в різних частинах селища в одиночних могилах, але в 1957 р. їх останки були перенесені до братської могили в центрі селища. В цьому ж році біля могили згідно з рішенням виконавчого комітету Харковецької сільської ради депутатів трудящих встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,7 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 1,1 х 1,5 х 1,5 м), пізніше у 1980-х рр. постамент було обкладено плиткою з мармурової крихти. Перед пам'ятником встановлені 3 цегляні тумби (0,8 х 1,2 х 0,8; 1,0 х 1,4 х 1,0; 0,8 х 0,5 х 1,15 м), на яких закріплено 3 дошки з сірого граніту (1,0 х 0,7; 1,1 х 0,7; 1,0 х 0,5 м), з викарбуваними прізвищами 28 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та пам'ятними написами: «Вічна пам'ять воїнам, які загинули в роки Великої

Вітчизняної війни в 1941 – 1945 рр.» та «Вічна слава воїнам які загинули за свободу і незалежність нашої Батьківщини 1941 – 1945 рр.».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-62. – Вх. 2639. – Арк. 68; Вх. 8419 – 42. – Арк. 195; ДАПО. – Ф. р. – 1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 47; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1075 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України : Полтавська область. – Т. 9 : Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1998. – С. 795 – 796.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

136. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на селищному кладовищі, праворуч від входу.

Встановлений у 2007 р. в пам'ять про жителів села, померлих під час Голодомору 1932 – 1933 рр. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померла невідома кількість людей. Імена встановлені 48 осіб.

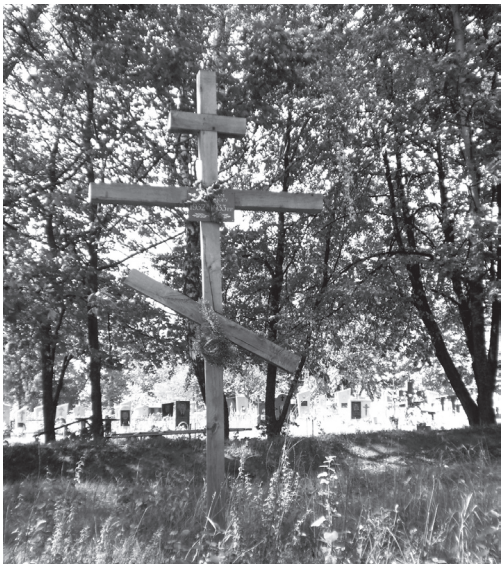

Пам'ятний знак являє собою дерев'яний хрест (3,15 х 1,6 м), на якому закріплена пластикова дошка (0,2 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: Довідка Харковецької сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні : Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава : Оріяна, 2008. – С. 647 – 648.

О.С. Лимар

Вікторія, с., Вікторійська сільська рада

137. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на північний схід від села, ліворуч автомагістралі мм. Харків – Київ, на підвищенні вододільного плато рр. Гнила Оржиця та Перевод.

Обстежувався В.Г. Ляскоронським у кінці 1890-х та у 1907, І.С. Мельниковою у 1988 та 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним на відстані 100

м у напрямку з півночі на південь. Висота одного кургану – 1,5 м, діаметр – 35 м. Висота другого – 0,7 м, діаметр – 30 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 54-55. – Рис. 9.1.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 50; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 50; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 83; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 90; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 63; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

138. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 0,25 км на північний схід від поля-фільтра птахофабрики та за 0,5 км на південь від автомагістралі мм. Харків – Київ і за 1,2 км на захід від попередньої групи, на вододільному плато рр. Гнила Оржиця – Перевод.

Обстежувався В.Г. Ляскоронським у кінці 1890-х та у 1907, І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох насипів, розташованих поряд у вигляді трикутника висотою – 0,2 м, 0,5 м, 0,4 м і діаметром, відповідно, – 10 м, 15 м 20 м.

Всі насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 55-56. – Рис. 9.1.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 42; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 75; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 63.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

139. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,4 км на захід від села, біля південного узбіччя ґрунтової дороги між сс. Вікторія та Архемівка, на вододільному плато рр. Гнила Оржиця та Перевод (річкова система Сула – Дніпро).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 53. – Рис. 9.1.1; 9.1.2; 9.2.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 42; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 75; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

140. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на схід від села, праворуч дороги сс. Вікторія – Олександрівка, на вододільному плато рр. Гнила Оржиця та Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,8 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 53-54. – Рис. 9.1.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 42; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 75; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

141. Курган III (археол.)

Знаходиться за 0,75 км на північ від села, біля південного узбіччя автомагістралі мм. Харків – Київ, на вододільному плато рр. Гнила Оржиця та Перевод.

Обстежувався В.Г. Ляскоронським у кінці 1890-х та у 1907, І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 23 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 54. – Рис. 9.1.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 90; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 63; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии : (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

142. Могила Виноградова В. Б. (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільської ради.

Похований радянський воїн із частин 237-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту, який загинув 20 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників, від розриву артилерійського снаряду. Очевидці стверджують, що це був лейтенант Виноградов В.Б., родом з м. Ленінград. Документи, які були взяті з кишені полеглого, передані командиру військової частини.

Первісно воїн був похований у селі над дорогою, і лише згодом, у 1947 р. його останки перезахоронили в центрі села.

У 1957 р. згідно з рішенням загальних зборів колгоспників на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,3 м) на цегляному обкладеному декоративною плиткою постаменті (вис. 1,8 х 1,8 х 1,8 м). У верхній частині постаменту закріплено бетонну дошку (1,0 х 0,6 м) з пам'ятним написом: «Слава героям, павшим в борьбе за свободу Родины». Могила (0,8 х 1,85 х 0,85 м) обкладена декоративною плиткою. Праворуч від пам'ятника конструкція з металевих кутиків (1,5 х 1,75 м), на якій закріплено 3 дошки: одна мармурова (0,48 х 0,25 м) з пам'ятним написом: «Жителі с. Вікторія, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни», і дві бетонні (0,75 х 0,38 м), на яких викарбувані 40 імен жителів села, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

Під час тимчасової німецької окупації села 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було розстріляно мешканців села: Дубовик Л.Д., Сікач С.Г., Жижера І.К., Жижера К.К.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 44 воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 835 сп. – Оп. 73311. – Спр.8. – Арк. 34; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1067-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Хронологічний довідник про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Полтавської обл. 1941 – 1943 рр. – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 32; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9 : Новосанжарський район. Оржицький район. Пиря-

тинський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1998. – С. 699 – 701; Книга Скорботи України : Полтавська область. – Т. 2 : м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава : Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

143. Меморіальна дошка на честь Бабака Олега Яковича, Героя Радянського Союзу (1994) (іст.)

Знаходиться на будинку Вікторійської загальноосвітньої школи І – ІІІ ступенів.

Встановлена 1994 р. на честь Героя Радянського Союзу Бабака Олега Яковича (Див поз. № 144).

Дошка виготовлена з металу (0,6 х 1,05 м) з барельєфним зображенням та пам'ятним написом: «Герой Радянського Союзу Олег Якович Бабак народився жив і вчився у с. Вікторія».

Джерела та література: Довідка Вікторійської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Славетні Пирятинці // Пирятинські вісті. – 2000. – № 41 – 42 (9944 – 9945). – 9 червня. – С. 4; У Вікторії вшанували пам'ять героя-земляка // Пирятинські вісті. – 2012. – № 16 (10796). – 20 квітня. – С. 3.

О.А. Скирда

144. Могила Бабака Олега Яковича Героя Радянського Союзу (1991) (іст.)

Знаходиться в західній частині кладовища праворуч від входу.

Похований Бабак Олег Якович (25.02.1967, с. Вікторія Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 7.04.1991, біля селища Юхари-Джибікли Кубатлинського району, Азербайджан) – Герой Радянського Союзу.

Народився в сім'ї робітників. У 1974 р. вступив до першого класу Вікторійської восьмирічної школи, яку закінчив у 1982 р. Навчання продовжив у Теплівській середній школі, після закінчення якої в 1985 р. вступив до Вищого політичного училища МВС СРСР у м. Ленінград. Після закінчення училища в 1989 р. лейтенанта О.Я. Бабака направлено в Оршансько-Ханганське Червонопрапорне центральне управління внутрішніх військ МВС СРСР. Пізніше він був призначений заступником командира роти по політчастині. 1990 р. за мужність і самовідданість, проявлені в умовах надзвичайних подій, був нагороджений медаллю: «За відмінну службу по охороні громадського порядку».

З березня 1991 р. в складі підрозділу внутрішніх військ виконував завдання по охороні громадського порядку в Кубатлинському районі Республіки Азербайджан. 7 квітня 1991 р. біля селища Юхари-Джибікли Кубатлинського району Азербайджану, захищаючи життя своїх підлеглих і місцевих жителів, вступив у нерівний бій із озброєними бойовиками й загинув, до кінця виконавши військовий обов'язок.

Указом Президента СРСР від 17 вересня 1991 р. № УП-2574 за мужність і героїзм, проявлені при виконан-

ні військового обов'язку лейтенанту внутрішніх військ МВС СРСР Бабаку Олегу Яковичу посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу (медаль № 11661). Нагороджений орденом Леніна (посмертно). Наказом міністра внутрішніх справ СРСР Герой Радянського Союзу О.Я. Бабак навічно зарахований до списків особового складу 21-ї бригади особового призначення.

Похований у рідному селі.

У 1999 р. на могилі встановлено обеліск (1,3 х 0,52 м) із чорного полірованого граніту з портретним зображенням та пам'ятним написом: «Герой Советского Союза лейтенант Бабак Олег Яковлевич 25.II.1967 – 1991.7.IV От родителей и боевых друзей». На зворотному боці обеліску напис: «Светя другим сгораю сам…». На могилі покладено плиту (0,49 х 0,59 м) з лабрадориту з пам'ятним написом: «Ты много сделать смог тогда один. Патроны кончились… и ты прикрыть остался Ты выбрал смерть. А жизнь отдал другим И в выборе своём не сомневался». Ділянка навколо могили (3,10 х 2,2 м) обкладена плитами із чорного полірованого граніту, по периметру огородженими невисоким парапетом із чорного полірованого граніту. Поряд, справа від парапету, виконані з того ж матеріалу стіл та дві лавочки.

Джерела та література: Довідка Вікторійської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Славетні Пирятинці // Пирятинські вісті. – 2000. – № 41 – 42 (9944 – 9945). – 9 червня. – С. 4; У Вікторії вшанували пам'ять героя–земляка // Пирятинські вісті. – 2012. – № 16 (10796). – 20 квітня. – С. 3.

О.А. Скирда

145. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться біля входу на сільське кладовище.

За свідченням Національної Книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померла невідома кількість жителів. Встановлено імена 10 осіб. Місця їх поховань невідомі. У пам'ять про померлих у 2007 р. на насипному кургані (1,0 х 2,5 х 3,0 м), встановлено металевий хрест (2,7 х 1,5 м), у центрі якого закріплено пластикову дошку (0,4 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації Полтавської області від 6.11.2008 р. № 01-17/1384 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава : Оріяна, 2008. – С. 596.

О.А. Скирда

146. Школи початкової будинок (1914) (іст.)

Розташований у центрі села.

Збудований у 1914 р. Пирятинським повітовим земством, як початкова школа. Цегляний, одноповерховий, дах шиферний чотирисхилий. Загальна площа 118 кв.м. До 2009 р. тут розміщувалася Вікторійська сільська рада. З 2009 р. громада Миколаївської церкви.

Джерела та література: Повідомлення Вікторійської сільської ради. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

О.А. Скирда

Грабарівка, с., Грабарівська сільська рада

147. Городище, давньоруський час (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний схід від села, в ур. Борисівка, в долині р. Руда, лівої притоки р. Перевод, на підвищенні, в 0,25 км на схід від русла річки. З півдня та заходу підступи до нього закриває рівчак, сполучений із річкою, з півночі – болото.

Випадково виявлене у 1960 р. пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором. Обстежувалося І.В. Головком у 2002 та 2007 рр.

Майданчик городища, майже квадратної форми з округленими кутами, площею 0,2 га (50 х 60 м), з усіх сторін обнесений валами та ровом. Висота валу – 0,4 – 1,1 м. Найрельєфніше вони виступають із західної сторони. В північно-західному та південно-західному кутках вали розмикаються (ширина проходів – 2 м та 4 м). Загальна довжина рову – 352 м. Він, спіраллю огинаючи два підвищення (каплеподібне, висотою – бл. 1 м та площею – 300 м2, і овальне, висотою – 2 м та площею – 200 м2), що знаходяться одне за одним за північною стороною укріплення, роз'єднується, опоясує вал та розмикається в його південно-західному кутку. Сучасна глибина рову – 1 – 1,5 м, ширина – 2 – 4 м. В давні часи рів, імовірно, сполучався з болотом, звідки до нього поступала вода. Ділянка навколо городища свого часу інтенсивно розорювалася. Станом на 2007 р. – вкрита листяними деревами та кущами.

Культурні рештки на майданчику залягають у підзолистому грунті світло-сірого кольору на глибині 0,15 – 0,60 м, – безпосередньо під лісною підстилкою – 2 – 5 см, та гумосовим горизонтом, потужністю 10 – 13 см, над сірим вологим глейсолевим шаром.

У північно-західній частині дитинця А.А. Святогором було розкопано частину ледь заглибленого житла, яке примикало західною стінкою до земляного валу. В північно-західному та північно-східному кутках знаходилися стовбові ямки, діаметром близько 15 см та глибиною близько 30 см від рівня долівки. В північно-західному кутку виявлено залишки глинобитної печі. На долівці знайдено фрагменти давньоруського гончарного посуду, 3 цвяхи, фрагмент нижньої частини ручного жорна та глиняне грузило для рибацьких сіток.

Окрім того, в різних частинах городища було виявлено 4 господарчі ями, які дали багатий остеологічний матеріал: 153 кістки свійських та диких тварин, водоплавної птиці. Найбільша кількість кісток свині, великої рогатої худоби, кіз, качок і гусей. Знайдено 7 людських зубів. Із посаду походить фрагмент свинцевої печаті, бронзове кільце, залізні ножі, тесло.

Невеликі розміри замку, особливість внутрішнього планування: вочевидь, будівлі в ньому становили єдиний комплекс житлових, господарських і оборонних споруд та розташовувалися по периметру валу, органічно з'єднуючись із кріпосними стінами (так звані «житлові стіни», відомі також і в замках Західної Європи), велика кількість орних земель навколо нього – в долині та на високій терасі р. Рудої, – дозволяють ідентифікувати його як «двір» чи «дім» – садибу окремого феодала, центр його володінь.

Пам'ятку, що датується XI – XIII ст., вочевидь, слід співставити з літописним Малотином, якому в 1140 (1139) році було відведено роль місця чергових русько-половецьких переговорів: «Того ж року прийшла половецька земля і князі половецькі [по викуп] за мир. Всеволод із Києва, а Андрій [Володимирович] із Переяславля [прийшли] до [города] Малотина і вчинили мир із ними».

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 56-57. – Рис. 10.1,2,3,4; Літопис Руський за Іпатським списком / Пер. Л. Махновець. – К.: Дніпро, 1989 – С. 193; Святогор А. А. Щоденник (1959 – 1961). – Рукопис. – Пирятин, 1961 // Приватна збірка О. А. Рудковського (м. Пирятин). – С. 32 – 35; Головко І. В. До питання про локалізацію літописного Малютина. Його місце в територіально-адміністративній системі переяславської землі // Наукові записки з української історії : Збірник наук. Статей. Вип. 20. Присв. Пам'яті відомого українськ. Археолога-Славіста Олега Васильовича Сухобокова. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – С. 379 – 389.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

148. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний схід від с. Грабарівка та за 2 км на захід від с. Давидівка, праворуч автодороги сс. Давидівка – Вечірки, на правому березі р. Руда. За 3 км на схід від поселення знаходиться залізнична станція «Грабарівка».

Виявлене і досліджувалося І.В. Головком у 1998 р. Оглядалося ним же у 2007 р.

Площа – близько 5 га, витягнута з півночі на південь, розорюється. Зі сходу та північного сходу поселення оточене заболоченою заплавою р. Руда. На півночі та північному заході межею пам'ятки є яр, що використовується для регулювання рівня води в ставку, за греблею на захід від нього. На заході – лісосмуга та польова дорога.

Культурний шар потужністю 0,5 м залягає на глибині 0,6 – 0,9 м, а під ним шар низькоякісного чорнозему.

У центральній частині поселення розкопано залишки напівземлянкового житла каркасно-стовпової конструкції

з глинобитною піччю прямокутної в плані форми (2 х 2,5 м), з заокругленими кутами. Кути будівлі зорієнтовані за частинами світу. Глибина котловану від рівня давньої поверхні – 0,4 м.

Знайдено фрагменти ліпного та гончарного посуду, фрагмент залізного тесла, кістки та зуби тварин, кістки птахів.

Пам'ятка датується IV ст. н. е. і відноситься до черняхівської культури.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 65 – 84; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 57-58. – Рис. 10.1; 10.5.2; 10.6.1; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава : Оріяна, 2003. – С. 32 – 38.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

149. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на захід від села та за 0,3 км на південь від ґрунтової дороги на с. Бубнівщина Прилуцького району Чернігівської обл.., на підвищенні плато межиріччя рр. Руда та Перевод (праві притоки р. Удай), ур. Роблена могила.

Відомий з початку XX ст. Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988 та був оглянутий І.В Головком у 2007 рр.

Складається з чотирьох насипів, поли яких зливаються.

Крайній східний насип має висоту – 0,7 м, діаметр – 30 м. Вершина задернована, поли розорюються. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. Південніше знаходиться насип висотою – 0,3 м та діаметром – 25 м, на південний захід – курган висотою – 0,5 м та діаметром – 30 м, а на північ від останнього – курган висотою – 0,1 м та діаметром – 20 м. Усі насипи розорюються.

Пам'ятка, можливо, являє собою сильно розораний майдан. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Геометрический специальный план Полтавской губернии, Пирятинского уезда чрезполосным землям в дачи села Грабаровки, состоящим во владении наследников Коллежского Регистратора Сидора Михайлова сына Василенка, снят и составлен 1857 года Декабря месяца // Фонди комунального закладу «Пирятинський районний краєзнавчий музей». – Од. зб. № 63; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 58 – 59. – Рис. 10.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 50; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 50; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории

и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии : (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 42.

І.С. Мельникова,І.В. Головко

150. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від села, на південному узбіччі ґрунтової дороги на с. Вечірки, на плато межиріччя рр. Руда та Перевод (праві притоки р. Удай).

Обстежувався І.С Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих за 30 м один від одного з півночі на південь. Висота насипів 0,5 – 0,7 м, діаметр – 20 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 59. – Рис. 6.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 50; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 50; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

151. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на південь від села та за 0,6 – 0,7 км на південь від автодороги між сс. Давидівка – Вечірки, на підвищенні плато межиріччя рр. Руда та Перевод (праві притоки р. Удай), в ур. Довга могила.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з чотирьох курганів, три з яких розташовані компактно у вигляді трикутника, а четвертий знаходиться за 150 м на захід від скупчення, біля лісосмуги.

Висота південно-східного кургану – 1,5 м, діаметр – 35 м, вершина задернована, поли розорюються. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. Курган на північний схід від нього має висоту – 1 м, діаметр – 25 м. Курган за 0,2 на північ має висоту – 0,3 м, діаметр – 15 м. Висота кургану під посадкою – 0,6 м, діаметр – 20 м.

Всі насипи, за винятком першого, повністю розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 59 – 60. – Рис. 10.7.1; 10.7.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятин-

ском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 50 – 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 50 – 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

152. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 3,2 – 3,3 км на південь від села та за 0,7 – 0,8 км на південний захід від попередньої групи на плато межиріччя рр. Руда та Перевод (праві притоки р. Удай).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих за 100 м один від одного, з заходу на схід. Висота насипів – 1 – 1,2 м, діаметр – 30 та 35 м.

Насипи курганів розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 60 – 61. – Рис. 6.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 83; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

153. Братська могила радянської активістки (1929), радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільського будинку культури.

Поховано 6 осіб: Корнієнко Галина Трохимівна, перша в селі жінка-комуніст і голова сільської ради, яка трагічно загинула в 1929 р., а також 5 воїнів із частин 5-ї та 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули в другій половині вересня 1941 р. при виході з оточення.

Первісно воїни були поховані в різних місцях села: один біля кладовища, чотири у братській могилі біля мосту, але в 1956 р. останки воїнів перезахоронено до братської могили в центрі села. Прізвища воїнів невідомі.

У 1957 р. біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на цегляному обштукатуреному постаменті (вис. 1,7 х 1,4 х 1,4 м), на передній площині якого закріплено дошку (0,2 х 0,5 м) з білого мармуру з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять воїнам віддавшим життя за Батьківщину». Праворуч від пам'ятника встановлено горизонтальну залізобетонну стелу (вис. 2,4 х 3,0 х 0,55 м), на якій закріплено 3 дошки (0,7 х 0,6 м) з білого мармуру, з викарбуваними прізвищами 93 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., серед яких Пляшечник Яків Іванович, Герой Радянського Союзу, уродженець с. Грабарівка (Див. поз. № 155). Біля підніжжя стели покладено дошку (0,4 х

0,7 м) з лабрадориту, на якій викарбувано прізвища 12 місцевих жителів села, які були розстріляні гітлерівцями в період тимчасової німецької окупації 1941 – 1943 рр., та пам'ятним написом: «Жителі с. Грабарівка розстріляні німецько-фашистськими загарбниками в роки Великої Вітчизняної війни Тарасенко А.К. 1886 р., Мартиненко М.П. 1896 р., Пляшечник І.Я. 1896 р., Рикущий М.К. 1894 р., Прокопенко І.Л. 1909 р., Корнієнко В.П. 1897 р., Джаненко С.С. 1897 р., Тарасенко І.І. 1910 р., Сотниченко К.П. 1898 р., Грищенко О.Ф. 1899 р., Грищенко М.Ф. 1900 р., Крившенко Д.Ф.» та 3 мешканці села Грищенко О.Ф., Шевченко М.І., Гоголь Т.В., прізвища яких не викарбувані на дошці.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 130 воїнів-земляків.

Джерела та література: ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 3; Ф. Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 1116. – Арк. 1; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.2.1055-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза : Краткий биографический словарь в 2-х томах. – Т. 2: Любов – Ящук / Пред. ред. коллегии И. Н. Шкадов. – М. : Воениздат, 1988. – С. 282; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1998. – С. 707 – 712; Книга Скорботи України : Полтавська область. – Т. 2 : м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава : Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

154. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині сільського кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Кількість похованих невідома. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померла невідома кількість чоловік. Встановлено імена 56 осіб.

У пам'ять про померлих у 1993 р. при вході на кладовище на насипному кургані (1,0 х 4,0 х 3,0 м) встановлено дерев'яний хрест (3,3 х 1,4 м), на якому закріплено пластикову табличку (0,2 х 0,4 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: Довідка Грабарівської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд.

О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 596 – 598.

О.А. Скирда

155. Пам'ятна дошка на честь Героя Радянського Союзу Пляшечника Якова Івановича, 1976 (іст.)

Пляшечник Яків Іванович (9.12.1907, с. Грабарівка, Пирятинський р-н, Полтавська обл. – 11.02.1944, м. Всеволожське, Ленінградська обл., Російська Федерація) – Герой Радянського Союзу.

Народився в сім'ї селян. Закінчив 7 класів місцевої школи. Працював у колгоспі. З 1929 р. в Червоній Армії. У 1934 р. закінчив Севастопольську військову школу льотчиків.

Учасник Великої Вітчизняної війни з червня 1941 р. Командир загону 1-го бомбардувального авіаційного полку 23-ї бомбардувальної авіаційної дивізії капітан Пляшечник Я.І. до березня 1942 р. здійснив 74 бойових вильоти на бомбардування важливих об'єктів противника, висадку десантів у тил ворога.

За хоробрість і мужність, виявлені в боях, Указом Президії Верховної ради СРСР від 20 червня 1942 р. капітану Якову Івановичу Пляшечнику присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Загинув 11 лютого 1944 р. при виконанні бойового завдання.

У пам'ять про славетного земляка 22 лютого 1976 р., згідно з Постановою бюро Полтавського обкому Компартії України та Полтавського облвиконкому № 20 від 14.03.1975 р. на Грабарівському будинку культури відкрито пам'ятну дошку із металу (0,8 х 1,2 м) з барельєфним зображенням Героя (0,6 х 0,3 м) та написом: «В с. Грабарівка народився, вчився, жив і працював Герой Радянського Союзу Яків Іванович Пляшечник 1907 – 1944».

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2101 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в 2-х тт. – Т. 2: Любов – Ящук / Пред. ред. коллегии И. Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1988. – С. 282; За мужество и отвагу: Док. очерки о Героях Сов.Союза – уроженцах Полт. обл. – Х.: «Прапор», 1976. – С. 245.

О.А. Скирда

Гурбинці, с., Давидівська сільська рада

156. Гурбинський – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в с. Гурбинці.

Перебуває у віданні Давидівської сільської ради.

Обстежувався: Н.О. Стецюк та М.В. Слюсарем у 2008 р.

Площа 400 га. Охороняється згідно з рішенням Полтавського обласного виконавчого комітету № 74 від 17.04.1992 р.

Створений з метою збереження водно-болотних угідь в заплаві р. Удай. Різноманітні флора та фауна. Територія заказника розташована в заплаві р. Удай. Основні площі зайняті лучно-

болотними природними комплексами. В умовах незначного засолення представлені ценози галофітних лук. Болота поширені евтрофні високотравні та низькотравні, з типовою водною рослинністю. Відмічена прогресуюча експансія в угрупованнях водяного різака алоєподібного – адвентивного виду. В загальному флора заказника нараховує близько 400 видів рослин. Серед них є рідкісні, занесені до Червоної книги України: плодоріжка болотна (зозулинець болотний), зозульки м'ясочервоні (пальчатокорінник м'ясочервоний), сальвінія плаваюча. Види рослин, занесені до регіонального списку: валеріана висока, оман високий, родовик лікарський.

На території заказника різноманітний фауністичний комплекс. До Червоної книги України занесені: шуліка чорний, лунь луговий, лунь польовий, баранець великий (дупель), журавель сірий, кульон великий (кроншнеп великий), сиворакша, горностай. Види тварин, включені до регіонального списку: чапля біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик лучний, кропивник, чиж, часничниця звичайна.

Місце гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу. Стабілізатор клімату, регулятор грунтових вод і водного режиму річки. Виконує екологічні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр №.01-116. – Арк. 51; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава : ІВА «Астрея», 1996. – С. 168; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38, 155, 168; Червона книга України Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 420, 422, 442, 453, 455, 471, 539.

Н.О. Стецюк, А.А. Лавріненко

157. Селище І, давньоруський час (археол.)

Знаходиться на північно-східній околиці села, в ур. Острів. Інтерпре-

тується як осередок територіальної сільської общини споріднених сімей – «верві» або ж «миру».

Відкрите та обстежене пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором у 1960 р. Було оглянуте І.В. Головком у 2007 р.

Займає південно-східну частину природного острова на р. Удай.

Площа селища близько 0,5 га – задернована.

Підйомний матеріал складається з фрагментів гончарного давньоруського посуду.

Пам'ятка відноситься до давньоруського часу і датується X – XIII ст.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 64. – Рис. 12.1, 2; Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X – XIII ст. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2005. – № 1/2. – С. 125; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодок. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: Просвіта, 2004. – С. 34.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

158. Селище II, давньоруський час (археол.)

Знаходиться на південно-західній околиці села, в ур. Березина (Берестина). Займає другу надзаплавну терасу правого берега р. Удай.

Виявлене та обстежене пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором у 1960 р. Оглянуте І.В. Головком у 2007 р.

Площа селища близько 0,1 га, розорюється. Можливо, це окреме поселення сільської родини. Підйомний матеріал складається з фрагментів гончарного давньоруського посуду.

Пам'ятка відноситься до давньоруського часу і датується X – XIII ст.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 64 – 65. – Рис. 12.1; 12.3.1; Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X – XIII ст. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2005. – № 1/2. – С. 125; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодок. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: Просвіта, 2004. – С. 34.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

159. Курган (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на південний схід від села, праворуч автошляху мм. Пирятин – Прилуки, на краю плато правого берега р. Удай.

Відомий з початку XX ст. Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Насип кургану задернований, західна пола розорюється. Висота – 1 м, діаметр – 15 м.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 65. – Рис. 12.3.2; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

160. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 8 воїнів із частин 21-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 18 вересня 1941 р. при виході з оточення в напрямку м. Лохвиці. Первісно воїни були поховані в одиночних могилах у різних місцях села, і лише в 1956 р. останки було перепоховано до братської могили в центрі села.

У 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (1,2 х 1,5 х 1,5 м), на бетонному цоколі (0,3 х 2,5 х 2,5 м). В центральній частині постаменту закріплено дошку (0,5 х 0,35 м) з чорного полірованого граніту з пам'ятним написом: «Вічна слава героям які загинули в боях за Батьківщину». У 1975 р. праворуч від пам'ятника встановлено горизонтальну цегляну стелу (0,9 х 1,55 х 1,66 м), на якій закріплено 3 дошки з чорного граніту (1,5 х 0,5м) з прізвищами 122 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., із пам'ятним написом: «Жителі с. Гурбинці, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.»

Під час тимчасової німецької окупації села 1941 – 1943 рр., гітлерівцями були розстріляні Іваненко І.І., Снігир К.П., Борщ Ф.С., Снігир Д.М., Прихідько А.М., Борщ А.С., Бульбас І.О., Колесник О.Ф., Снігир Г.М., Володько Г.І., Володько М.С., Галушка К.В.

Згідно Книги Пам'яті України загинули 98 воїнів-односельців.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IXвід. – Спр. 101 – 4 – 12. – Вх. 20805 – 42. – Арк. 18.; Спр. 101 – 6 – 2. – Вх. 2639. – С. 68; ДАПО. – Ф. Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 146. – С. 10 – 11; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1058 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Хронологічний довідник про період тимчасової окупації населених пунктів Полтавської обл. 1941 – 1943. – Полтава, 2005. – С. 51; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 717 – 721; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

161. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на сільському кладовищі, праворуч від входу.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померла невідома кількість жителів. Встановлено імена 61 особи. Місця поховань невідомі.

У пам'ять про померлих у 2008 р. встановлено дерев'яний хрест (2,9 х 1,6 м), у центрі якого закріплено пластикову табличку (0,4 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації від 6.11.2008 р. № 01-17/1384 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоуська, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С.598 – 599.

О.А. Скирда

Давидівка, с., Давидівська сільська рада

162. Давидівський гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в околицях с. Давидівка. Знаходиться у віданні Давидівської сільської ради.

Обстежувався Т.Л. Андрієнко, О.М. Байрак, Н.О. Стецюк (1996 р.); Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2008 р.); А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним, І.В. Головком, Ю.В. Проценком (2011 р.).

Площа 120 га. Охороняється згідно з рішенням тринадцятої (позачергової) сесії Полтавської обласної ради двадцять другого скликання від 30.01.1998 р.

Територія заказника розташована в заплаві р. Руда. Основні площі зайняті лучно-болотними природними комплексами. На лучно-болотних ділянках формуються угруповання заболочених та засолених лук. На вологіших місцях домінують бекманія звичайна, тонконіг болотний, осока омська за участю типового гігрофільного різнотрав'я. В умовах незначного засолення представлені ценози галофітних лук. Поширені евтрофні високотравні та низькотравні болота. По берегах водойм смугами розміщуються прибережно-водні угруповання. Водна рослинність є типовою.

Флора нараховує близько 400 видів, серед яких сальвінія плаваюча (занесена до Червоної книги України) та регіонально рідкісний вид – оман високий.

Фауністичний комплекс досить різноманітний. Відмічені: шуліка чорний, сиворакша, лунь польовий, журавель сірий, кульон великий, сорокопуд сірий, видра річкова, горностай (занесені до Червоної книги України) та

регіонально рідкісні види: чапля біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик луговий, кропивник, чиж, просянка, вуж водяний, часничниця звичайна, тритон гребінчастий.

Має навчально-пізнавальне значення.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 97; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава : ІВА «Астрея», 1996. – С. 63, 66; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 18; Рябоконь О. П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти...» // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава : Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11; Стецюк Н.О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава : Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 420, 442, 455, 471, 477, 539, 543.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

163. Поселення І, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від с. Грабарівка, на підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Руда, в урочищі Россоші.

Виявлене І.В. Головком у 1998, обстежувалося ним же у 1998 та 2007 рр.

Поселення площею близько 12 га (1000 х 120 м). простяглося з північного заходу на південний схід. Зі сходу, південного сходу та півдня місце його розташування оточене заболоченою заплавою р. Руда. На заході – обмежене яром. Південна околиця підрізана польовою дорогою. Культурний шар залягає на глибині 0,9 – 1,5 м під шаром низькоякісного чорнозему і має потужність 0,5 – 0,6 м.

На південній околиці поселення виявлено і досліджено поховання собаки. Кістяк без задніх кінцівок був зорієнтований головою на захід, передніми лапами – на північ. Тім'яна частина черепа проламана. Поряд знайдено фрагменти гончарної кераміки.

На зораній поверхні поселення знайдено уламки ліпного та гончарного посуду, пряслице та керамічний грально-рахувальний жетон.

Пам'ятка датується IV ст. н.е. і відноситься до черняхівської культури

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 62 – 73; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки

2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 65 – 66. – Рис. 13.1; 13.3; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

164. Поселення II, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 0,9 км на північ від с. Грабарівка та за 0,4 км на схід від попереднього поселення (Див. поз. № 163), на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Руда.

Виявлене І.В. Головком у 1998, обстежувалося ним же у 2007 рр.

Поселення розміром 300 х 50 м простяглося з заходу на схід. Зі сходу та півдня місце його розташування оточене заболоченою заплавою р. Руда. На захід – проходить польова дорога.

На зораній поверхні зібрано фрагменти гончарного посуду черняхівської культури.

Пам'ятка датується IV ст. н. е. і відноситься до черняхівської культури.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 66; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 66. – Рис. 13.1; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

165. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний схід від залізничної станції «Грабарівка», праворуч залізниці Гребінка – Прилуки, на вододільному плато рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох насипів, розташованих ланцюгом у напрямку з півночі на південь на відстані 0,4 — 0,5 км один від одного. Висота курганів 0,5 м, 0,7 м , 0,4 м, діаметр відповідно 17 м, 20 м, 18 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 71 – 72. – Рис. 13.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 52; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 52; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

166. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться на північно-західній околиці с. Нові Мартиновичі, за 1,5 км на захід від автошляху мм. Пирятин – Прилуки та за 0,5 км від Кротівського будинку-інтернату, на вододільному плато рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з п'яти насипів. Чотири з них розташовані попарно, на відстані 0,8 км одна від одної по лінії північний захід — південний схід. Один курган знаходиться дещо осторонь – за 0,3 км на північний схід від північно-західної пари. Висота насипів – 0,2 – 0,5 м, діаметр – 10 – 20 м. Усі насипи розорюються.

Пам'ятка не розкопувалася.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 72. – Рис. 13.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 52; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 52; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

167. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на північ від села та за 0,5 км на схід від залізниці Гребінка – Прилуки, на вододільному плато рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з шести курганів, чотири з яких розташовані компактно, а два – віддалені від них, за 0,2 км на південний схід та за 0,5 км на схід. Центральне місце в групі займає курган висотою – 1,5 м та діаметром – 35 м, інші мають висоту – 0,3 – 1,2 м, діаметр – 10 – 30 м. Всі насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 73. – Рис. 13.2; 13.5.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 52; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 52; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников

истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

168. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на північ від Кротівського будинку-інтернату та за 1,5 км на захід від автошляху мм. Пирятин – Прилуки, на підвищенні вододільного плато рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих на відстані 20 м один за одним у напрямку з південного сходу на північний захід. Один курган задернований, заріс деревами та чагарниками. Його висота – 1,2 м, діаметр – 20 м. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. Висота іншого, – 0,3 м, діаметр – 15 м, насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 73-74. – Рис. 13.2; 13.5, 2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 52 – 53; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 52 – 53; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Тирогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К. : Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

169. Курганний могильник V (археол.)

Знаходиться за 5,3 км на північ північний захід від колишніх молочнотоварної та свиноферм на північній околиці села, на східному узбіччі польової дороги, на плато лівого берега р. Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним у напрямку з південного сходу на північний захід на відстані 40 м. Висота обох курганів – 0,2 м, діаметри – 10 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 74. – Рис. 13.2; 13.5.2; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтав-

ской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 42; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 88; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

170. Курганний могильник VI (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на північ північний захід від колишніх молочнотоварної та свиноферм на північній околиці села, обабіч лісосмуги, біля краю плато лівого берега р. Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988 та 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох задернованих останців та розорюваного кургану.

Висота першого останця – близько 4 м, його розміри – 20 х 10 м.

Другий останець розташований за 0,3 км на північний схід від першого, висотою – 1,7 м, його розміри – 15 х 7 м. Східна частина насипу зруйнована, решта заросла чагарниками та деревами лісосмуги.

Розорюваний курган знаходиться за 0,2 км на південь від першого останця, на іншому боці лісосмуги, на невеликому підвищенні. Його висота 0,4 м, діаметр 12 м.

Пам'ятка не розкопувалася.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 74-75. – Рис. 13.2; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 42; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 88; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

171. Курганний могильник VII (археол.)

Знаходиться за 4 км на північ від села та за 0,3 км на схід від залізниці Гребінка – Прилуки, на межі з землями Линовицької сільської ради Прилуцького р-ну Чернігівської обл., на вододільному плато р. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним на відстані 0,2 км з південного заходу на північний схід. Висота курганів – 0,5 м, діаметри – 20 м.

Насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 75 – 76. – Рис. 13.2; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ;

НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 51; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

172. Курган I (археол.)

Знаходиться за 6 км на північ від села та за 0,3 км на захід від залізниці Гребінка – Прилуки, майже на кордоні з Чернігівською областю, на плато вододілу рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Курган задернований, вкритий деревами та чагарниками. Поли розорюються. Геодезичний знак на вершині кургану станом на 2007 р. демонтовано.

Висота кургану – 3,5 м, діаметр – 35 – 40 м.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 66-67. – Рис. 13.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

173. Курган II (археол.)

Знаходиться за 4,3 км на північ від села, за 0,3 км на захід від залізниці Гребінка – Прилуки та за 1,5 км на південь від попереднього кургану (Див. поз. № 172), на плато вододілу рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 67; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

174. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1 км на схід від залізничного переїзду, біля північного узбіччя автошляху сс. Давидівка – Гурбинці, на плато вододілу рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 1,5 м, діаметр – 20 м. Насип задернований, поли та вершина поросли деревами та чагарником. Геодезичний знак на вершині кургану станом на 2007 р. демонтовано.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 67-68. – Рис. 13.2, 13.4, 2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С.79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

175. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північ від села та за 0,3 км на схід від залізничного полотна залізниці Гребінка – Прилуки, на підвищенні вододільного плато рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод)

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 28 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 68 – 69; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

176. Курган V (археол.)

Знаходиться за 4 км на північ від залізничного переїзду, праворуч за-

лізниці Гребінка – Прилуки, на межі з Чернігівською обл., на вододільному плато рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 25 м.

Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 69. – Рис. 13.2; 13.4.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 51; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 51; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 84; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

177. Курган VI (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на північ від північної околиці с. Нові Мартиновичі та за 0,2 км ліворуч автошляху мм. Пирятин – Прилуки, на межі з Чернігівською обл., на вододільному плато рр. Удай та Руда (ліва притока р. Перевод).

Обстежувався І.С. Мельниковою 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 12 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 70. – Рис. 13.2; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 42 – 43; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 88; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

178. Братська могила радянських воїнів (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільської ради.

Поховано 7 воїнів, із них: 1 воїн з 232-ї стрілецької дивізії, який загинув 19 вересня 1943 р. при звільненні села; 6 воїнів, які загинули в жовтні 1943 р. при бомбардуванні залізничної станції Грабарівка – серед них лейтенант, який відчіплював вагон з реактивними снарядами.

Первісно воїнів було поховано у братську могилу біля станції і лише в 1956 р. їх останки було перепоховано до братської могили в центрі села. Прізвища воїнів невідомі.

У 1957 р. біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,5 м) на цегляному оштука-

туреному постаменті (1,6 х 2,2 х 2,2 м). На могилі (0,6 х 2,7 х 1,4 м) покладено гранітну дошку (0,85 х 0,6 м) з пам'ятним написом: «Ніхто не забутий ніщо не забуте. Здесь похоронено 7 воинов погибших в период Великой Отечественной войны фамилии погибших не известны 1941 – 1945 г.г.».

Із двох сторін від пам'ятника встановлено два залізобетонних обеліски із зіркою (вис. 2,8 м), на яких вмонтовані дві гранітні дошки (3,4 х 1,1 х 1,1 м), біля підніжжя яких встановлено дві гранітні дошки (1,0 х 0,7 м) з 102 прізвищами воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та пам'ятними написами: «Вони загинули щоб жили ми» та «Ніхто не забутий, ні що не забуте».

Під час тимчасової німецької окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями були розстріляні мешканці села Ковінька Г.П., Трохименко М.С., Зайковський М.В., Канівський Г.П., Свинар І.А., Тягельський П.Т., Федоренко В.А., Костяний П., Імханіцький М.Н.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 127 воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1510. – Оп. 2. – Спр. 11. – Арк. 311; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 14; Ф.Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 35; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1057 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 712 – 717; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. –С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

179. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на сільське кладовище.

Згідно з Національною Книгою Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні, в селі померло 329 жителів. Встановлені імена 73 осіб. Місця поховань невідомі. У пам'ять про померлих у 2007 р. встановлено дерев'яний

хрест (2,8 х 2,0 м) на основі з бутового каменю (0,5 х 1,8 х 1,5 м), у центрі хреста закріплено пластикову дошку (0,2 х 0,4 м) з пам'ятним написом: «Пам'ять Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації Полтавської області від 6.11.2008 р. № 01-17/1384 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С.600 – 601.

О.А. Скирда

180. Пам'ятник Кострікову (Кірову) Сергію Мироновичу (1967) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільської ради.

Встановлений на виконання рішення Пирятинського райвиконкому від 18 березня 1967 р. № 36 на честь Кострікова (Кірова) Сергія Мироновича.

Костріков (Кіров) Сергій Миронович (15 (27).03.1886 – 1.12.1934) – радянський державний і політичний діяч. Нар. в м. Уржум, тепер Кіровська обл. Російської Федерації. Закінчив церковно-парафіяльну школу, міське училище та Казанське механіко-промислове училище. Революційною діяльністю займався з 18 років. Кілька разів арештовувався. Член РСДРП з 1904 р. Брав активну участь у подіях 1917 р. Делегат II Всеросійського з'їзду Рад. У 1918 – 1920 рр. брав активну участь у встановленні більшовицької влади на Кавказі. У 1921 – 1925 рр. секретар ЦК КП(б) Азербайджану. З лютого 1926 р. перший секретар Ленінградського губкому (обкому) ВКП(б) і північно-західного бюро ЦК ВКП(б). 1929 р. обвинувачувався у білогвардійщині. З 1930 р. кандидат у члени політбюро, а з 1934 р. секретар ЦК ВКП(б). Убитий за нез'ясованих до кінця обставин. Смерть С.М. Кірова була використана Й. Сталіним для розгортання репресій у країні. До Полтавщини С.М. Кіров не мав жодного відношення. Пам'ятник встановлено в рамках комуністичної монументальної пропаганди з метою нав'язування широким масам образу одного із діячів комуністичного режиму. Приводом для встановлення стало те, що місцевий колгосп носив ім'я С.М. Кірова.

Скульптура залізобетонна (вис. 3,0 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (1,7 х 1,4 м), виготовлена майстрами Дніпропетровського живописно-скульптурного комбінату на замовлення правління колгоспу ім. Кірова.

Фігура Кострікова (Кірова) С.М. на весь зріст без головного убору, в широко розкритому пальто, правою рукою тримається за пояс, в лівій – кашкет.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1085-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Українська Радянська Енциклопедія.– Т. 5. – Вид. 2-е. – К.: Головна редакція УРЕ, 1980. – С. 202; Енциклопедія історії України. Т. 4: Ка – Ком. – К.: Наук. думка, 2007. –

С. 328; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 419.

О.А. Скирда

Дейманівка, с., Дейманівська сільська рада

181. Дейманівський – ландшафтний заказник загальнодержавного значення (природа)

Розташований між сс.. Дейманівка та Шкурати.

Знаходиться у віданні Дейманівської сільської ради.

Обстежувався: Т.Л. Андрієнко, О.М. Байрак, М.Л Клєстовим, Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем, О.М. Гостудимом у 1994; О.М. Байрак, Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем у 2002; Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем у 2008 рр.

Площа 622,7га. Охороняється згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР № 53 від 13.02.1989 р.

Мета створення: збереження цінних природних комплексів в долині р. Удай із багатим біорізноманіттям, у складі якого – рідкісні види. Територія заказника являє собою типову ділянку в заплаві р. Удай із високотравними та осоковими болотами. Домінантами перших найчастіше є очерет звичайний, рогіз широколистий, лепешняк великий з типовим флористичним ядром. На водних плесах р. Удай, заток та стариць сформовані угруповання очерету звичайного з теліптерисом болотним, рогозу вузьколистого, рогозу широколистого з типовим флористичним ядром. Підвищені й сухіші площі по периферії болотних масивів зайняті справжніми та галофітними луками. Рельєф переважно рівнинний.

Флора нараховує близько 650 – 700 видів рослин. До Червоної книги України занесені: зозульки м'ясочервоні (пальчатокорінник м'ясочервоний), зозульки Фукса (пальчатокорінник Фукса), коручка болотна (повідомлення Байрак О.М., Стецюк Н.О., 2002 р.), плодоріжка болотна (зозулинець болотний).

Серед флористичного різноманіття зустрічаються рідкісні види, включені до регіонального списку: валеріана висока (лікарська рослина), бобівник трилистий, пухирник звичайний (комахоїдна рослина), латаття сніжно-біле (угрупування занесені до Зеленої книги України), латаття біле (угрупування занесені до Зеленої книги України).

Водно-болотний фауністичний комплекс представлений 76 видами наземних хребетних (птахів до 67 видів). Серед рідкісних видів: крячок світлокрилий, лебідь-шипун – включені до регіонального списку. Лелека чорний, гоголь, кульон середній (крохаль довгоносий), змієїд, лунь польовий, коловодник ставковий (поручайник), шуліка чорний, кульон великий (кроншнеп великий), сорокопуд сірий, куликдовгоніг (ходуличник), журавель сірий – занесені до Червоної книги України; видра – до Червоної книги України та до Червоного Європейського списку.

Деревно-чагарникові зарості створюють умови для поширення тут лісо-

вих тварин (до 84 видів). Серед них є види, занесені до Червоної книги України: горностай; до Червоного Європейського списку: вушан звичайний, вовк.

На лучно-степових ділянках можна зустріти 36 видів хребетних (птахів – 28 видів; ссавців – 6; земноводних та плазунів по 1 виду).Серед цього різноманіття є види, занесені до Червоної книги України: нерозень, лунь лучний, баранець великий (дупель), голуб-синяк, сиворакша, хом'як звичайний, хом'ячок сірий. До регіонального списку включені: норець малий, чапля біла велика, лебідь-шипун, широконіска, шилохвіст, чернь чубата, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, вальдшнеп, веретенник великий, крячок світлокрилий, щеврик лучний, кропивник, вівчарик весняний, мухоловка мала, чиж, просянка, гадюка звичайна, часничниця звичайна, тритон гребінчастий, кажанок північний, вовчок лісовий. До Червоного Європейського списку – деркач, шуліка чорний, сліпак.

Регулятор водного режиму річки. Місце гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу. Місце відновлення та розмноження болотної та водоплаваючої дичини. Стабілізатор мікроклімату. Виконує екологічні та рекреаційні функції. Наявність лучної та лучно-болотної рослинності обумовлює господарську цінність заказника: проводиться помірне випасання худоби.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр.№01-116. – Арк. 40; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 31, 32, 104, 111, 126, 186, 187, 190, 199; Байрак О. М., Проскурня М. І., Стецюк Н. О. та ін. Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території. Науково – популярне видання. – Полтава: Верстка, 2003. – С.87 – 89; Байрак О. М., Стецюк Н. О., Криворучко Т. В., Грицай І. А. Історія створення ботанічних та ландшафтних заказників у Полтавській області // Природоохоронний рух на Полтавщині: М-ли наук.-практ. конф., присв. 75-річчю природоохоронного руху на Полтавщині. – Полтава: Верстка, 2006. – С. 48 – 54; Гавриленко Н. И. Залеты некоторых птиц на Полтавщину // Уч. записки Московского университета. Орнитология. – М.: изд-во МГУ, 1958. – Вып. 197. – С. 77 – 80; Зелена книга України / під. заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009.– С. 315 – 318; Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник / Редкол.: В. Б. Леоненко та інші. – К., 1999. – С. 88; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська Енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 227; Червона книга України. Рослинний світ / за. ред. Я. П. Дідуха. – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – С. 155, 166, 168, 179; Червона книга України. Тваринний світ / за. ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 405, 410, 413, 419, 420, 422, 425, 442, 449, 453, 455, 456, 462, 471, 477, 531, 532, 539, 543; Kazannik V.V., Gorobchishin V.A., Protsenko Y.V., Podobaylo A. V., Matushkina N. A. Ornithological excursions along the Uday river / Kiev: Geoprint, 2011 – P. 39 – 41.

Н.О. Стецюк, А.А. Лавріненко

182. Куквин – заповідне урочище місцевого значення (природа)

Розташоване в районі сс. Дейманівка та Високе, на території Пирятинського лісництва – кв. 47-51.

Перебуває у віданні ДП «Пирятинський лісгосп» – 391 га та Харковецької сільської ради – 171,2 га.

Обстежувався Т.Л. Андрієнко, М.Л. Клєстовим, О.М. Байрак (1994 р.); О.М. Байрак, Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2008 р.); В.Д. Моньком (2009 р.); А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним (2011 р.).

Площа 562,2 га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів № 671 від 08.12.1982 р. та рішенням десятої сесії Полтавської обласної ради п'ятого скликання від 06.09.2007 р.(розширення площі).

Заповідний об'єкт створено з метою збереження лісового урочища на боровій терасі р. Удай, яке з усіх боків оточене заплавними високотравними болотами. В угрупованнях кленово-липово-дубових лісів за участю граба звичайного збереглися червонокнижні види флори – коручка чемерникоподібна, лілія лісова.

Територія заповідного урочища знаходиться на другій, боровій терасі р. Удай та її уступі, репрезентована ділянками дубового, грабово-дубового та дубово-соснового лісу, віком від 70 до 100 років, з домішкою клена польового, клена татарського, ясена звичайного, липи серцелистої, в'яза гладенького. На деяких територіях у деревостанах із дубом співдомінує граб звичайний (південно-східна межа загального ареалу). Найбільшою флористичною різноманітністю відзначаються ділянки мішаного лісу. Деревостани являють собою монокультури сосни звичайної. На знижених ділянках відмічений дуб звичайний. Підлісок утворюють бузина чорна та червона. Трав'янистий покрив переважно злаковий. Найбільш цінним є ділянки мішаних лісонасаджень із орляком звичайним. Лісове урочище практично з усіх боків по периферії оточене високотравними очеретяними та рогозовими болотами із типовим гігрофільним різнотрав'ям.

Флора нараховує близько 700 видів, серед яких: регіонально рідкісні (дзвоники персиколисті, зеленчук жовтий, конвалія звичайна, латаття сніжно-біле, оман високий, орляк звичайний, півники угорські, проліска сибірська, пухирник звичайний, черешня, аденофора лілієцвіта) та червонокнижні (коручка чемерникоподібна, лілія лісова, сальвінія плаваюча, пухирник малий, змієголовник Рюйша, півники борові, ковила дніпровська) види. Угруповання латаття сніжно-білого, пухирника малого та сальвінії плаваючої занесені до Зеленої книги України.

Фауністичний комплекс досить різноманітний. Відмічені червонокнижні (лелека чорний, гоголь, крех довгоносий, змієїд, голуб-синяк, сиворакша, лунь польовий, журавель сірий, шуліка чорний, кульон великий, нерозень, сорокопуд сірий, видра річкова, горностай, хом'як звичайний, хом'ячок сірий) та регіонально рідкісні (норець малий, чапля біла велика, лебідь-шипун, широконіска, шилохвіст, чернь чубата, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, дупель, вальдшнеп, веретенник великий, крячок світлокрилий, щеврик польовий, кропивник, вівчарик весняний, мухоловка мала, чиж, просянка, гадюка звичайна, часничниця звичайна, тритон гребінчастий, кажанок північний, бобер, вовчок лісовий) види.

Виконує екологічні та рекреаційні функції.

На території урочища функціонує екологічна стежка.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 31, 118; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 48, 167, 168, 181; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 28, 125, 126, 128, 138, 164, 178, 189, 225; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 317–318, 329–330, 343–344; Монько В. Д. Лісовими стежками заказників «Куквин» та «Шкуратівський» // «Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…»: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 84 – 86; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 8; Природно-заповідний фонд Української СРСР: Реєстр-довідник / За ред. М. А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 116; Рябоконь О. П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти…» // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38, 129, 141, 177, 241, 498, 516; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 405, 410, 413, 416, 419, 420, 425, 442, 455, 462, 471, 477, 531, 532, 539, 543.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

183. Поселення І, епоха бронзи (археол.)

Знаходиться за 3 км на північний захід від північної околиці села, праворуч автошляху м. Пирятин – с. Дейманівка, на захід від неолітичної стоянки, на краю високого лівого берега заболоченої стариці р. Удай.

Виявлене та обстежене І.В. Головком у 2002 р., обстежувалося повторно ним же у 2007 р.

Площа близько 2 га. На зораній поверхні було знайдено фрагменти ліпного посуду бондарихінської культури (X – початок VIII ст. до н. е.).

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 162; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 76 – 77. – Рис. 14.1; 14.2.2; 14.3.1; Головко І. В. Поселення доби бронзового віку у Пирятинському районі //

Охорона та дослідження пам'яток археології: Матеріали 7-го науково-практичного семінару: Зб. наук. статей / Редкол. : Гаврилюк Н. О., Годзенко В. Д., Супруненко О. Б. та ін. – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс»», 2006. – С. 40.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

184. Поселення II, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 2 км на північний захід від північної околиці села, на південь від попереднього поселення, на західному узбіччі автошляху м. Пирятин – с. Дейманівка. На першій надзаплавній терасі лівого берега стариці р. Удай.

Виявлене та обстежене І.В. Головком у 1999 р. та обстежувалося ним же у 2007 р.

Площа близько 1,5 га, видовжена з півночі на південь Поселення з північної сторони відділяється неглибоким яром від поселення бондарихінської культури, а на півдні – обмежене польовою дорогою.

На зораній поверхні зібрано фрагменти гончарного посуду черняхівської культури.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

У 1927 р. на поселенні було знайдено глек та римську монету Антонія Пія, які згодом передали на зберігання до Прилуцького окружного музею.

Пам'ятка датується IV ст. н. е. і відноситься до черняхівської культури

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996-2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 104; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 77. – Рис. 14.1; 14.3.2; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38; Головко І. В. Римська монета на території Пирятинського району на Полтавщині // Охорона та дослідження пам'яток археології: Матеріали 7-го науково-практичного семінару: Зб. наук. статей / Редкол.: Гаврилюк Н. О., Годзенко В. Д., Супруненко О. Б. та ін. – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс»», 2006. – С. 36; Махно Е. В. Памятники черняховской культуры на территории УССР // МИА. – М.-Л., 1960. – № 82. – С. 41; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

185. Селище, давньоруський час (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від села, в ур. Селище, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Удай.

Виявлене та вперше обстежене пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором у 1985 р. Оглянуте І.В. Головком у 2007 р.

Ймовірна площа 1 га – територія розташування пам'ятки довгий час використовувалася як танкодром, частина пам'ятки зруйнована піщаним кар'єром.

Підйомний матеріал складається з фрагментів гончарного давньоруського посуду X – XIII ст.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 78; Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X – XIII ст. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2005. – № 1/2. – С. 125; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодок. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: Просвіта, 2004. – С. 34.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

186. Стоянка, неоліт (археол.)

Знаходиться за 3,2 км на північний захід від північної околиці села, праворуч автошляху мм. Пирятин – Суми, на краю високого лівого берега заболоченої стариці р. Удай.

Відкрита пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором у 1985 р. Була оглянута І.В. Головком у 2007 р.

Площа збору підйомного матеріалу 120 м^2. До знахідок 1985 р. належать – ножеподібна пластина та декілька фрагментів ліпного посуду. Знахідки 2007 р. представлені виробами з кременю: нуклеусом, ретушованим пластинчастим відщепом світло-сірого кольору.

Пам'ятка відноситься до культури ямково-гребінцевої кераміки (друга чверть – кінець IV тис. до н. е.).

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї та в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 76. – Рис. 14.1; 14.2.1; Білоусько О. А., Супруненко О. Б. Давня історія Полтавщини (XX тисячоліття до н. е. – V століття). – Полтава: Оріяна, 2004. – С. 52.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

187. Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 19 воїнів, із них 16 із частин 289-ї стрілецької дивізії, 31-го стрілецького корпусу, 5-ї армії Південно-Західного фронту, які загинули у вересні 1941 р. при обороні села від гітлерівських загарбників та прикриваючи вихід із оточення колони штабу та Військової Ради фронту, яка слідувала в напрямку Чорнухи – Лохвиця, а також 3 воїни 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту, які загинули 13 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівців.

Первісно воїни були поховані в одиночних могилах в різних місцях села та у навколишніх лісах і лише в 1956 р. перепоховані до братської могили в центрі села. Прізвища відомо 3 воїнів.

У 1957 р. згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Свердлова на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) на цегляному обштукатуреному постаменті (вис. 1,25 х 1,5 х 1,5 м), на чільному боці якого закріплена металева дошка (0,57 х 0,42 м) з пам'ятним написом та прізвищами загиблих: «Вечная память героям, по-

гибшим при освобождении села Дейманівка Герасименко І. Г. Єсень Л. Я., Молчанов М. П.». Біля підніжжя пам'ятника встановлено дві металеві плити (1,0 х 0,75 м) і одна плита з білого мармуру (0,66 х 0,49 м) з прізвищами 105 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та в період тимчасової німецької окупації 1941 – 1943 рр., гітлерівцями були розстріляні жителі села: Сайко І.Й., Матвієнко П.А., Семененко М., Зозуля М.М., Логвиненко Г.С., Семеняка М.І., Пріщенко Г.М., Рибка І.М., Кошовий П.М., Василенко Ф.І., Савченко М.Д., Москаленко М.Н., Логвиненко П.С., Христенко П.І., Грищенко В., та один невідомий.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 120 воїнів-односельців.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – ІХ від. – Спр. 104-4-12. – Вх. 20805-42. – С. 18; Спр. 101-6-2. – Вх. 2639. – С. 68; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 7; Ф. Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 1116. – Арк. 6; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1060-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Хронологічний довідник про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Полтавської обл. 1941 – 1943 рр. – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 53; Книга Пам'яті України Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 723 – 728; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

188. Могила Наглого Марка Івановича, Героя Соціалістичної Праці (1970) (іст.)

У центральній частині сільського кладовища.

Похований Наглий Марко Іванович (2.01.1902 с. Дейманівка, Пирятинський повіт, Полтавська губ. – 30.04.1970, с. Дейманівка, Пирятинський р-н, Полтавська обл.) – Герой Соціалістичної Праці. Народився в селянській родині.

У 1922 – 1924 рр. служив у Червоній Армії. З 1925 по 1933 рр. працював головою сільського споживчого товариства, в 1934 – 1938 рр. головою місцевого колгоспу ім. Свердлова. З 1939 по 1945 рр. у Червоній Армії. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. З 1945 по 1948 рр. працював головою колгоспу ім. Димитрова в с. Харківці, а з 1949 по 1962 рр. – головою Харковецької сільської ради. У 1962 р., після виходу на пенсію, організував у колгоспі ім. Свердлова ланку пенсіонерів-кукурудзоводів, яка в 1965 р. отримала врожай 100,6 центнера зерна кукурудзи з гектара на площі 12 га.

За досягнутий успіх у збільшенні виробництва та заготівлі кукурудзи М.І. Наглий удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці згідно з Указом Президії Верховної Ради СРСР від 23.06.1966 р.

У 1973 р. на могилі встановлено обеліск із мармурової крихти (1,65 х 0,4 м). У центрі обеліску закріплено овальний фотопортрет із кераміки (0,3 х

0,22 м) з пам'ятним написом: «Герой Социалистического Труда Наглый Марко Иванович 1902. 1 – 1970.4.31).

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.1.1486 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Працею звеличені: Герої зернового господарства. – К.: Урожай, 1969. – С. 277; Герої землі Полтавської: довідник. Вип. 2 : Герої Соціалістичної Праці / [Упоряд. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]; Держ.архів Полтав. обл.; Центр. досл. іст. Полтавщини Полт. ОДА. – Полтава: Тов «АСМІ», 2011. – С. 49.

О.П. Єрмак

189. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на стару частину кладовища, біля дороги.

За повідомленням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні, у селі померла невідома кількість жителів. Встановлено імена 180 осіб. Місця поховань невідомі.

У пам'ять про померлих у 1993 р. встановлено дерев'яний хрест (3,5 х 1,5 м), у центрі якого закріплено пластмасову табличку (0,2 х 0,25 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна. – 2008. – С. 603 – 607; Довідка відділу культури Пирятинської районної державної адміністрації Полтавської області № 01-17/1384 від 06.11. 2008р. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

О.А. Скирда

Замостище, с., Пирятинська міська рада

190. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на північно-західній околиці села, на похилому лівому березі заболоченої стариці р. Перевод.

Виявлене та обстежене наприкінці 1950-х рр. Є.В. Махно. Оглянуте І.В. Головком у 2007 р.

Площа близько 1 га, видовжена з півдня на північ. Територія пам'ятки відведена під забудову та присадибні ділянки селян, розорюється.

За підйомним матеріалом об'єкт датується IV ст. н. е. і відноситься до черняхівської культури.

Розкопки не проводилися.

1,2 - курганний могильник.
3 - поселення черняхівської культури.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 78. – Рис. 15.1.1; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38; Махно Е. В. Памятники черняховской культуры на территории УССР // МИА. – М.-Л., 1960. – № 82. – С. 39; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

191. Курганний могильник I, епоха бронзи, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 2 км на північний схід від села, в лісі на відрозі правого берега р. Удай, утвореного: на сході – руслом р. Удай, на півночі та заході – його заболоченою заплавою.

Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Складається з сімнадцяти насипів, витягнутих вздовж відрогу з півночі на південь більше ніж на 0,4 км, обабіч лісової стежки. Їх висота 0,3 – 3 м, діаметр – 10 – 30 м. Центральним у групі є курган в північно-східній частині відрогу висотою 3 м та діаметром 30 м. Східна частина насипу пошкоджена під час забору землі.

На південь від нього розташований курган висотою 2,5 м та діаметром 25 м, на вершині якого є грабіжницька яма діаметром – 10 м, біля вершини – 4 м, біля основи насипу та глибиною – 2,5 м. Насипи курганів за 30 м на південний схід та 20 м на схід від нього, висотою 0,5 – 0,7 м та діаметром 10 м також мають пошкодження.

Найбільша кількість курганів знаходиться в північно-західній частині відрогу. Вісім насипів, компактно роз-

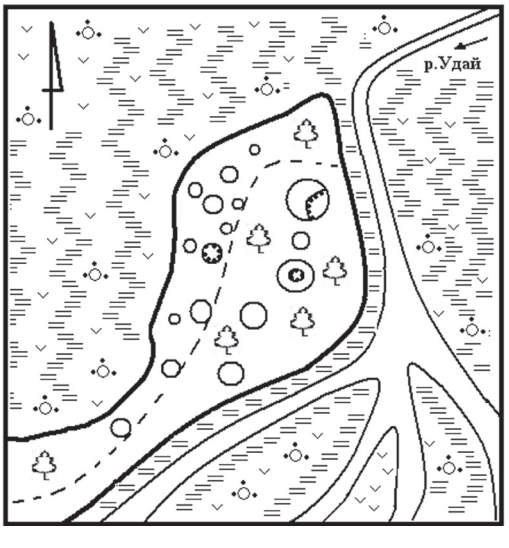

ташованих на відстані 10 – 20 м один від одного.

Насипи всіх курганів поросли деревами та чагарником.

Поряд із пошкодженими насипами зібрано фрагменти ліпного посуду пізнього бронзового віку (XII – IX ст. до н.е.) та скіфського часу (VII – III ст. до н. е.).

Пам'ятка не розкопувалася.

Матеріали зберігаються в фондах Полтавського краєзнавчого музею та в Пирятинському громадському історико-краєзнавчому музеї.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 78-79. – Рис. 15.1; 15.4.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

192. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 2 км на північний захід від села та за 0,5 км на захід від будівельного майданчика санаторію «Удай», ліворуч автодороги сс. Калинів Міст – Замостище, на відрозі, утвореному р. Удай та її правою притокою р. Перевод, в лісі.

Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Складається з тридцяти двох курганів висотою 0,3 – 2 м, діаметром 10 – 20 м. Кілька насипів пошкоджено скарбошукачами. Площа могильника – близько 2 га. Територія видовжена з півночі на південь. Із заходу на схід її перерізає протипожежний рівчак.

Насипи всіх курганів поросли деревами та чагарником.

Поряд із пошкодженими насипами зібрано фрагменти ліпного посуду пізнього бронзового віку (XII – IX ст. до н.е.) та скіфського часу (VII – III ст. до н. е.).

Пам'ятка не розкопувалася.

Матеріали зберігаються у фондах Полтавського краєзнавчого музею та в Пирятинському краєзнавчому музеї.

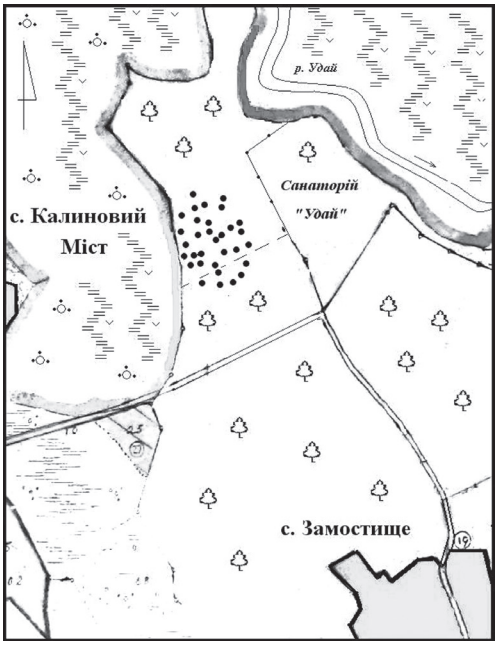

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 79-80. – Рис. 15.1.1; 15.2.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

Івженки, с., Пирятинська міська рада

193. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на схід від села та за 1 км на захід від с. Замостище, на відрозі лівого берега заболоченої стариці р. Перевод.

Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Висота – 3,5 м, діаметр – 60 м. На вершині кургану знаходиться сільське кладовище. Насип задернований.

Розкопки не проводилися.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 80. – Рис. 16.1.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

Калинів Міст, с., Пирятинська міська рада

194. Поселення, епоха бронзи, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на східній околиці села, на першій правій надзаплавній терасі заболоченої стариці р. Перевод (права притока р. Удай).

Відкрите І.В. Головком та М.Г. Руднєвою у 2010 р.

Загальна площа – близько 5 га. На сході та півдні обмежене лісом та болотом, на заході – садибами жителів села та автодорогою мм. Пирятин – Прилуки.

На поверхні знайдено фрагменти ліпного посуду катакомбної культури (XIX – XVIII ст. до н. е.) та скіфського часу (VII – III ст. до н. е.).

Територія пам'ятки використовується під пасовища. Рельєф місцевості рівнинний, з незначними перепадами висот.

Розкопки не проводилися.

Матеріали до колекції не відбиралися.

Джереоа: Головко І.В. Поселення І [сільська рада Пирятинського району] // НА ПКМ. – Спр. - № 04-378. – Арк. – 1 – 4.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

195. Курган І (археол.)

Знаходиться за 1,9 км на захід від шкільного подвір'я, праворуч залізниці Гребінка – Прилуки, на підвищенні плато правого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 28 м.

Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 80. – Рис. 17.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 42; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 87; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, О.М. Ткаченко, І.В. Головко

196. Курган ІІ (археол.)

Знаходиться за 0,9 км на захід від шкільного подвір'я, праворуч залізниці Гребінка – Прилуки. На плато правого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком в 1989, І.В. Головком – в 2007 р.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 28 м.

Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 80; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области. – Машинопись. – Полтава, 1989. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 25. – Арк. 42; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» // АЗ ПКМ. – Полтава: видання ПКМ, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137.

І.В. Головко

197. Могила радянського воїна, (1941) (іст.)

Знаходиться в старій частині сільського кладовища.

Похований воїн із частин Південно-Західного фронту, який загинув у вересні 1941 р. при виході з оточення.

Прізвище воїна невідоме.

У 1970-х рр. на могилі встановлено металевий обеліск (1,05 х 0,25 м), на якому закріплено металеву дошку (0,4 х 0,3 м) з написом: «Могила невідомого воїна».

Джерело: Довідка Калинівської ЗОШ І – ІІІ ступенів // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

О.А. Скирда

Каплинці, с., Каплинцівська сільська рада

198. Городище, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від північної околиці села, на піщаному відрозі лівого берега р. Удай, в урочищі Гай, у лісі.

Виявлене, обстежене та картографоване І.В. Головком і М.Г. Руднєвою у 2009 р.

Площа – близько 4,3 га; в плані трапецієподібної форми. Вали укріплень простежуються з трьох сторін. Західна (неукріплена) та північна, найменш укріплена, сторони городища обернені до річки. Висота валів: південних – 1,5 – 2,5 м, східних – 1 – 1,5 м, північних – 0,5 – 2 м. Їх ширина – 5 – 30 м. Рів не простежується. Вал розірваний із усіх трьох сторін. Південна його частина має два проходи, східна та північна – по одному. Ширина південних проходів 24 м та 7 м, східного – 40 м, північного – 50 м. Східний прохід ділиться надвоє допоміжним насипом із західної сторони, протяжність якого з півночі на південь становить 80 м, ширина близько 10 м, висота 0,5–1 м. До внутрішньої сторони південного валу добудовано курган висотою 1,5 м та діаметром бл. 18 м. Поряд із городищем знайдено фрагменти ліпного посуду скіфського часу.

Пам'ятка датується VI ст. до н. е.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

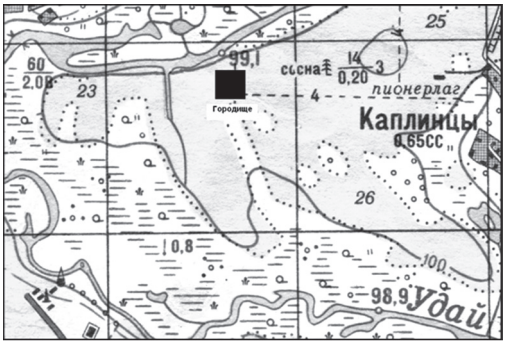

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480в. – Арк. 11.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

199. Курганний могильник, епоха бронзи, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на північно-західній околиці села, на піщаній дюні в заплаві лівого берега р. Удай, в урочищі Гай.

Виявлений та досліджувався І.В. Головком у 2002 та обстежувався ним же у 2007 рр.

Площа близько 4 га, видовжена з півночі на південь. Із заходу та півдня територія обмежена заболоченою заплавою, на півночі межує з сільським кладовищем, від якого його відділяє яр, на сході – зі шляхом сс. Каплинці – Усівка.

Складається зі ста (100) насипів, розташованих у лісі. Центральним у групі є курган висотою 6 м та діаметром 60 м (місцева назва «Метельська могила»). З півночі його насип пошкоджено під час забору землі. На вершині невелика грабіжницька яма.

Інші насипи мають висоту від 0,5 м до 4 м та діаметри від 10 до 45 м. Більшість із них компактно розташовані поряд із центральним курганом, інші утворюють компактні групи у південній, північній та північно-східній частинах некрополю. Більш ніж 40 насипів мають сліди пошкоджень.

У 2002 р. розкопано три пошкоджених кургани: два – поряд із «Метельською могилою» та 1 із північно-західної групи. В двох із них виявлені попелища. При розкопках знайдено фрагменти ліпного посуду пізнього бронзового віку (XII – IX ст. до н.е.) та скіфського часу (VII – III ст. до н. е.).

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996-2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 148 – 161; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року

в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 81 – 82. – Рис. 18.1; 18.2.1.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

200. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,75 км на північ північний схід від тракторної бригади на північній околиці села, на краю плато лівого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 15 м.

Насип розорюється. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 81. – Рис. 8.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 35; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 68; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

201. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від села та за 0,5 км на південь від ґрунтової дороги сс. Каплинці – Вишневе, на краю плато лівого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м. Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 81. – Рис. 8.1, 18.2.2; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 35; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 68; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

202. Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільської ради.

Поховано 12 воїнів із частин 5-ої Армії Південно-Західного фронту, які загинули 18 – 20 вересня 1941 р. під

час виходу з оточення, а також воїни 178-ої танкової бригади 10-го танкового корпусу, 835-го стрілецького полку 237-ої стрілецької дивізії, які загинули 18 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Первісно воїни були поховані в одиночних могилах у різних місцях села і лише в 1954 р. їх останки було перенесено до братської могили в центрі села.

У 1957 р. біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 1,05 х 2,6 х 1,1 м). З обох сторін від пам'ятника знаходяться 2 цегляні оштукатурені тумби (0,9 х 0,95 х 1,05 м), на яких закріплено 2 дошки (0,98 х 0,75 м) із чорного граніту, з прізвищами 115 воїнів-земляків та пам'ятним написом: «Наші земляки які загинули в роки Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.відстоюючи честь і свободу рідної Вітчизни. Вічна Слава героям!».

Під час тимчасової німецької окупації села 1941 – 1943 рр. гітлерівцями в місці масових розстрілів біля с. Тарасівка Гребінківського району були розстріляні мешканці села: Дементій Л.П., Лебідь М.Б., Дементій С.Т., Губенко О.М., Калініченко П.О., Артеха В.П., Марченко Л.А., Дзюба Й.О.

За Книгою Пам'яті України загинуло 121 воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-6-2. – Вх. 2639. – Арк. 68; Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 76; Ф. 835 Сп. – Оп. 73311. – Спр. 8. – Арк. 34; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 5 – 5 зв; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 2.4.1064 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 736 – 741; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 704.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

203. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в східній частині сільського кладовища.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні, у селі померла невідома кількість чоловік. Встановлено імена 58 осіб. Місця поховань невідомі.

У 1993 р. в пам'ять про жителів села на насипаному кургані (1,0 х 3,0 х 2,0 м) встановлений дерев'яний хрест (4,5 х 1,8 м).

Джерела та література: Довідка Каплинцівської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С.610 – 612.

О.А. Скирда

204. Училища земського будинок (1910) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Збудований за типовим проектом.

Згідно з переписом 1910 р. в селі налічувалося 227 дворів, в яких проживало 1237 жителів. Письменними були 172 особи. Із освітніх закладів на той час в селі існувала лише одноклассна церковно-приходська школа при Троїцькій церкві та існувала церковна бібліотека.

На виконання урядового закону 1908 р. про обов'язкову початкову освіту в Російській імперії Пирятинським повітовим земством були виділені кошти на будівництво в с. Каплинці земського двокомплектного училища.

Училище було зведене на вільній від забудови ділянці в центрі села за типовим проектом земських училищ у цегляному стилі, який є одним із напрямків еклектики, його основною привабливістю було використання пластичних властивостей високоякісної цегляної кладки, що було доступно і не потребувало подальшого тинькування і давало досить значну економію не тільки грошей, а й будівельних матеріалів.

Прямокутний у плані, одноповерховий будинок зведений із високоякісної цегли. Загальною площею 242 кв. м.

Головний фасад оформлений у формі трьох ризалітів з яких центральний має вхідну групу – портал оздоблений прямокутним фронтоном з круглим вікном – люкарною. Бокові ризаліти мають прямокутні віконні прорізи з виступаючими клинчатими перемичками і стилізованим замком, аналогічні завершення мають усі вікна будинку. Карнизи якими завершуються стіни, виконані шляхом напуску цегли та прикрашені «сухариками». Всі наріжні кути будинку оздоблені пілястрами з капітелями.

По завершенню будівництва будівля мала металеву чотирьохсхилу покрівлю, що була пофарбована олійною фарбою, яку пізніше замінили на шиферну.

У даний час у будинку розміщується Каплинцівська початкова школа.

Джерела та література: Повідомлення Каплинцівської сільської ради. // Робочий архів науково – методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Отчет Пирятинской Уездной Земской Управы Пирятинскому Уездному Земскому Собранию 47-го очередного созыва за 1910 год. – Полтава: Типогр. И. Л. Фришберга, 1911. – С. 136.

В.А. Павленко

Кейбалівка, с., Сасинівська сільська рада

205. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля школи.

Поховано 18 воїнів із частин 5-ї та 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули 17 вересня 1941 р. при обороні села від гітлерівських загарбників, на переправі через р. Удай та під час виходу з оточення частин в напрямку м. Лохвиця. Первісно воїни були поховані в одиночних могилах вздовж дороги Прилуки – Пирятин та на садибах колгоспників і лише в 1956 р. їх останки були перенесені до братської могили в центр села.

Серед полеглих Аврущенко Володимир Ізраїлевич – (псевдонім – Грустний) (17.07.1908, м-ко Ямпіль, нині смт. Сумської області. – вересень 1941, с. Меченки Пирятинського району, похований у братській могилі в с. Кейбалівка Пирятинського району Полтавської області) – поет, перекладач, журналіст. Член Спілки письменників СРСР (1936).

Середню освіту здобув у м. Полтаві, 1927 р. переїхав до м. Москви, де навчався на Вищих літературних курсах (1936 – 1937). Писав російською мовою. Друкуватися почав з 1923 р. Перші вірші написав під впливом Т.Г. Шевченка та української народнопісенної творчості. 25 червня 1941 р. добровільно пішов на фронт, працював у редакції газети «Боевой поход» 5-ї Армії Південно-Західного фронту. Загинув у вересні 1941 р. виходячи з оточення біля с. Меченки Пирятинського району, перебуваючи у групі прикриття. У 1971 р. посмертно у збірці «Клятва» побачила світ добірка його віршів. Окремі твори увійшли до колективної збірки «Строка, оборванная пулей» (1976).

У 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,5 м) на залізобетонному постаменті (вис. 1,55 х 1,6 х 1,6 м), із закріпленою на ньому гранітною дошкою (1,3 х 1,2 м) з прізвищами 94-х воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

Під час тимчасової німецької окупації села 1941 – 1943 рр., за розпорядженням німецької окупаційної влади під с. Тарасівка Гребінківського р-ну в травні 1942 р. були розстріляні Запара П.Н., Нечипоренко С.Й., Іваненко Г.М., Півторацький І.С., Мринський Ф. Я.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 49 земляків.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1069 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101 – 62. – Вх. 2639. – Арк. 68; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 24, 24 зв; Ф.Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 116. – Арк. 20; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький

район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 760 – 762; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

206. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться в старій частині сільського кладовища.

У невідомій кількості братських і одиночних могил поховано невстановлену кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням, Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні встановлено імена 101 особи.

У 2007 р. в пам'ять про загиблих біля входу на кладовище, праворуч, встановлено дерев'яний хрест (2,8 х 1,5 м), на якому закріплена пластикова дошка (0,2 х 0,4 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: НА ПКМ. – 09 – 953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С .624 – 627.

Н.М. Сиволап

Кроти, с., Давидівська сільська рада

207. Археологічний комплекс: Селище, курганний могильник; давньоруський час (археол.)

Археологічний комплекс пам'яток давньоруського часу (X – XIII ст.).

1. Селище

Знаходиться за 0,5 км на північній схід від курганного могильника, за садом, у низинній частині села.

Виявлене та обстежене вчителем Кротівської школи І.П. Хорошуном та пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором у 1959, Оглянуте І.В. Головком у 2007 рр.

Площа селища близько 10 га. Більша його частина під забудовою.

При обстеженні були знайдені фрагменти гончарної кераміки X ст.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

2. Курганний могильник

Знаходиться на південній околиці села, на краю другої надзаплавної те-

раси правого берега р. Удай.

Відкритий та обстежений І.В. Головком у 2000, оглянутий ним же у 2007 рр.

Територія могильника (300 х 60 м) видовжена з заходу на схід.

Складається з 76 задернованих насипів напівсферичної форми зведених, вочевидь, на захід та північ від кургану бронзового часу, висотою 4 м та діаметром 40 м. Центральним у групі є курган висотою 3,5 м та діаметром 20 м. На його вершині знаходиться сучасне поховання з хрестом. Решта насипів висотою від 0,2 до 3,5 м, діаметром від 4 до 20 м. Сліди кільцевих рівчаків не простежуються.

Насипи задерновані.

У XVIII ст. на пам'ятці було влаштовано сільське кладовище, що і нині є діючим. Прпо периметру весь комплекс кладовища окреслює рів його обвалування.

Розкопано один курган, перебитий впускними похованнями XVIII ст, висотою 1 м та діаметром 13 м. У насипу виявлено фрагменти гончарного посуду X ст.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Археологічний комплекс, вочевидь, є залишком одного з центральних поселень сільської округи – «погосту».

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996-2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 110 – 125; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 82 – 83. – Рис. 19.1; 19.2; Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X-XIII ст. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2005. – №1-2. – С. 117 – 127; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодок. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: Просвіта, 2004. – С. 25 – 36.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

208. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться на південній околиці села, на правому березі р. Удай.

Відкрите та обстежене І.В. Головком у 2009 р.

Поселення розміром 800 х 60 м, видовжене з півночі на південь вздовж заплави. З заходу обмежене польовою дорогою сс. Кроти – Гурбинці.

У південній частині пам'ятки виявлено скупчення фрагментів людських кісток (деякі з них кальциновані).

Серед підйомного матеріалу – уламки ліпного посуду скіфського часу, фрагмент кам'яної зернотерки, залізний ніж та руків'я меча.

Пам'ятка відноситься до скіфського часу і датується V – IV ст. до н. е.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території

Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480в. – Арк. 12.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

209. Курган (археол.)

Знаходиться на південно-західній околиці села, за 0,3 км на захід від сільського кладовища, на краю другої надзаплавної тераси правого берега р. Удай.

Відомий з початку XX ст. Оглянутий І.В. Головком у 2007 р.

Висота кургану – 2,5 м, діаметр – 35 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 83 – 84. – Рис. 19.3; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 86.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

210. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1964) (іст.)

Знаходиться в центрі села, у сквері.

Поховано 7 воїнів із частин 21-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 18 вересня 1941 р. при обороні села та виході з оточення. Первісно воїнів було поховано місцевими жителями в одиночних могилах вздовж шляху мм. Прилуки – Пирятин, і лише в 1956 р. останки перепоховано до братської могили в центр села. Прізвища похованих невідомі.

У 1964 р. згідно з рішенням загальних зборів колгоспників на могилі встановлено скульптуру скорботної жінки та пам'ятну дошку, на якій викарбувано прізвища полеглих воїнів – земляків.

У середині 1980-х рр. пам'ятник було демонтовано, і на тому ж місці встановлено новий – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,5 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (1,5 х 1,3 х 1,4 м), на якому закріплено дошку (1,0 х 0,6 м) із чорного полірованого граніту з 41 прізвищем воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та 3-х жителів села, серед яких колишній голова сільської ради Лишофай Никифор Минович, розстріляних гітлерівцями за участь у патріотичній групі, яка виступала проти вербування молоді та вивезення худоби до Німеччини, та Володько Григорій Іванович, колишній голова колгоспу, партизан, який був розстріляний гітлерівцями у 1943 р.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805. – С.18; Спр. 101-6-2. – Вх. 2639. – Арк. 68; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 9; Ф. Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 116. – Арк. 4; Ф. Р-105. – Оп. 1. –

Спр. 14. – Арк. 68; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1059 – 2.16.18. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга пам'яті Пам'яті України: Полтавська область. Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район, Пирятинський район – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 721 – 723; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, Г.М. Ротар, О.А. Скирда

211. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в північно – східній частині кладовища.

Встановлений у 2008 р. в пам'ять про односельців, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 років. Місця поховань і загальна кількість загиблих невідомі. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні, встановлено імена 48 осіб.

У пам'ять про загиблих встановлено дерев'яний хрест (2,7 х 1,7 м), на якому закріплена пластикова дошка (0,4 х 0,3 м) з написом: «Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 601 – 603.

Н.М. Сиволап

Крячківка, с., Березоворудська сільська рада

212. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться в центрі села, на похилому правому березі р. Перевод, в урочищі Став.

Виявлене в 1953 р. пирятинським краєзнавцем А.А. Святогором. Досліджувалося ним же у 1959, оглянуте І.В. Головком у 2007 рр.

Загальна площа поселення близько 1 га. У 50-х рр. XX ст. територія поселення з півночі та південного заходу була оточена глибокими ярами, на пів-

дні – обмежена дубовим лісом, на південному сході – руслом річки, яке нині вже знаходиться в центрі села. Один із південно-західних ярів перетворено на ставок. Річка заболотилася та відступила на 800 м від колишнього берега.

Культурний шар потужністю – 0,2 – 0,3 м простежується у відслоненнях західного, крутого берега ставка, на протязі 10 – 15 м і насичений фрагментами лискованого гончарного посуду сірого та чорного кольорів.

На території поселення, під час спорудження однієї з силосних ям в 1953 р., на глибині 0,6 – 0,7 м було виявлено частину глинобитної конструкції, можливо, напівзруйнованої стіни житла, довжиною 4 м, висотою 0,6 м та шириною 0,4 – 0,5 м. У радіусі 1 м від споруди зафіксована значна кількість амфорного бою та фрагменти ліпного і гончарного посуду черняхівської культури.

Під час вивчення будови споруди, на глибині 1 м від сучасної поверхні, виявлено вмурований у середину стіни скарб, який складався з двох срібних пряжок, двох срібних фібул та 32 срібних денаріїв II ст. н.е. (монети імператорів: Траяна, Антонія Пія, Марка Аврелія, Коммода, Адріана, Фаустини Старшої, Фаустини Молодшої). Монети дуже потерті, що свідчить про їх довготривале використання. У 1954 р. А.А. Святогор передав скарб до Інституту Археології АН УРСР.

У 1959 р. під час повторного огляду поселення А.А. Святогором було знайдено 13 римських денаріїв (імператорів: Антонія Пія, Марка Антонія, Луція, Коммода). Подальша доля монет невідома.

Територія пам'ятки забудована фермами, перерізана силосними ямами та парниковими траншеями.

Пам'ятка датується IV ст. н. е. і відноситься до черняхівської культури (III – V ст. н. е.).

Матеріали обстежень різних років зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї. Крячківський скарб римських монет – в Археологічному музеї ІА НАНУ (м. Київ).

Джерела та література: Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава : Оріяна, 2003. – С. 32 – 38; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 84 – 85; Святогор А. А. Щоденник (1953 – 1959). – Рукопис. – Пирятин, 1959 // Приватна збірка О. А. Рудковського (м. Пирятин). – 95 арк.; Головко І. В. Римська монета на території Пирятинського району на Полтавщині // Охорона та дослідження пам'яток археології : Матеріали 7-го науково-практичного семінару: Зб. наук. статей / Редкол.: Гаврилюк Н. О., Годзенко В. Д., Супруненко О. Б. та ін. – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс»», 2006. – С. 36 – 39; Кропоткин В. В. Клады римских монет на территории СССР // САИ. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – Вып. Г4-4. – С. 71; Махно Е. В. Памятники черняховской культуры на территории УССР // МИА. – М.-Л., 1960. – № 82. – С. 32 – 70; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

213. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на захід від села, біля північного узбіччя автошляху сс. Крячківка – Березова Рудка,

майже на краю плато правого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 85. – Рис. 20.1; 20.3, 2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 47-48; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 47 – 48; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.81.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

214. Курган II (археол.)

Знаходиться за 3 км на південь від колишніх свино- та молочнотоварної ферм, на південній околиці села, за 0,6 км на захід від автошляху на село з автомагістралі мм. Київ – Харків, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Відомий з 1873 р. за матеріалами обстежень центрального статистичного комітету Російської імперії. Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 4 м, діаметр – 45 м. Насип задернований, вершина провалилася, утворивши яму глибиною 2 м та діаметром 5 м. Поли підрізані оранкою.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 86. – Рис. 20. 1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 48; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 48; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.81; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

215. Курган III «Лисакова могила» (археол.)

Знаходиться на східній околиці села, біля лісосмуги, ліворуч від ґрунтової дороги сс. Крячківка – Першотравневе, на вододілі рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Відомий з 1873 р за матеріалами, зібраними Центральним Статистичним Комітетом Російської імперії, обстежувався І.В. Головком в 2007 р.

Висота кургану – 3,3 м, діаметр – 26 м. Задернований. Насип заріс деревами та чагарниками, по центру кургану – сліди розкопок (?).

На думку І.В. Головка, саме на цьому кургані в 1959 р. вчителем Крячківської школи М.Ф. Вакуленком проводилися розкопки (Див. поз. № 216).

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 86 – 87; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

216. Курган IV «Товста (Тараканова) могила», ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 2 км на південь від села та за 1 км на захід від автошляху на село з автомагістралі мм. Київ – Харків, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця (місцева назва «Товста» або «Тараканова» могила).

Відомий з 1873 р. за матеріалами зібраними Центральним Статистичним Комітетом Російської імперії. Розкопаний при випадкових обставинах в 1959 р. вчителем Крячківської школи М.Ф. Вакуленком. Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, оглянутий І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану на час розкопок – 2,9 м, діаметр – 26 м. Під насипом знаходилась поховальна яма розміром 4,5 х 2 м і глибиною 2 м. Могила була розділена дерев'яною перегородкою на дві частини. У східній, меншій частині могили знаходилось поховання воїна з супроводжуючими речами – залізний дволезовий меч, залишки трьох залізних списів, 98 бронзових тригранних наконечників стріл. У західній, більшій частині могили знаходився кістяк коня. Посередині поховальної ями знайдено бронзовий казан на високій конічній ніжці з двома ручками по боках. В казані знаходилися кістки тварини, пофарбовані окисом міді. На схід від казана лежав панцир із залізних пластинок (можливо, залишки щита). На південь від панцира лежали одна на одній дві бронзові пряжки у вигляді лівих кистей рук людини. На північ від панцира знайдено 52 бронзові тригранні наконечники стріл.

Речі знайдені в кургані, відносяться до V – IV ст. до н.е.

Станом на 1988 та 2007 рр. насип кургану мав висоту 3,5 м, діаметр 40 м і був задернований, на вершині яма глибиною 2 м та діаметром 4 м, поли підрізані оранкою (розміри насипу збільшилися в результаті розкопок 1959 р.). Біля підніжжя східного та західного схилів ростуть дерева.

Матеріали розкопок зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Фонди Полтавського краєзнавчого музею. – Од. зб. № ПКМ-164821 – 16498, А-1895 – 1911; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 85-86. – Рис. 20.1, 20.3, 1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 48; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. –

С. 48; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.81; Іллінська В. А. Кургани скіфського часу Посульсько-Донецького Лісостепу // Археологія. – Київ, 1962. – Т. 14. – С. 52; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О. Скіфський курган на р. Удай// Археологія. – Київ, 1964. – Т. 16. – С. 19; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова

217. Братська могила радянських воїнів 1941, пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільського будинку культури.

Поховано 5 воїнів із частин 5-ї та 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули в другій половині вересня 1941 р. в боях з гітлерівськими загарбниками при виході з оточення у напрямку Чорнухи – Лохвиця.

Первісно воїни були поховані місцевими жителями в різних частинах села і лише в 1956 р. їх останки було перенесено до братської могили в центр села. Прізвища воїнів невідомі.

У 1956 р. на могилі було встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна на цегляному оштукатуреному постаменті. У 1980-х рр. пам'ятник реконструйовано, цегляний оштукатурений постамент замінено на постамент із білої цегли (0,95 х 1,3 х 1,7 м), праворуч і ліворуч від пам'ятника встановлено дві стели (1,75 х 1,15 х 1,2 м) із білої цегли, на яких закріплено 2 дошки (1.4 х 0,8 м) з рожевого граніту з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни», та прізвищами 104 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Могила воїнів обкладена білою цеглою (0,5 х 3,6 х 2,4 м).

Під час тимчасової німецької окупації села в 1941 – 1943 рр. гітлерівцями були розстріляні мешканці села: Левада І.О., Кривенко Н.Т., Мошан Т.Н., Калініченко Г.А., Калініченко А.А., Папко С.М., Загорулько І.В., Сахно І.І., Молітенко В.І., Вернигора П.Г.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 102 воїни-односельці.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. ІХ від. – Спр. 101-62. – Арк. 106; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 15; Ф. Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 1116. – Арк. 28; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1050-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 668 – 672; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

218. Маєток родини Липських (іст.)

Розташований у центральній частині села.

Від маєткового комплексу зберігся лише центральний будинок, що був збудований у кінці XIX ст. Будинок споруджено із цегли, одноповерховий, дах шиферний, двосхилий. Загальна площа 510 кв.м. Належав професору медицини Липському Олександру Лукичу, а після його смерті представникам родини Липських.

Липський Олександр Лукич (1839 – 1906) – син капітана Луки Григоровича Липського, професор медицини, дворянин, проживав у м. Санкт-Петербурзі. Крячківку відвідував періодично під час своїх відпусток, так як перебував на державній службі. А справами у маєтку відала його дружина Любов Діакова.

Під час перебування у Крячківці займався благодійною діяльністю: лікував людей, надавав матеріальну допомогу. У 1905 р. під час першої революції в Росії маєток Липських став місцем квартирування козачої сотні, яка була направлена царським урядом для наведення порядку в окрузі. Мав сина Михайла та доньок Софію, Олену, Тетяну та Валентину. Події 1917 р. змусили родину Липських емігрувати до Франції.

Комплекс будинків був зведений у 90-х рр.. XIX ст. в центральній частині с. Крячківка Пирятинського повіту. До його складу входило декілька мурованих будинків різного призначення.

До нашого часу вціліла лише одна споруда – колишній житловий будинок. Це одноповерхова, прямокутна в плані цегляна споруда загальною площею 510 кв. м. зведена в стилі провінційної еклектики. Вхідна група – двері та два вікна головного фасаду, акцентована чотириколонним портиком, що завершується трикутним фронтоном – тімпаном, який по периметру оброблений штукатурними тягами й має напівкругле вікно. Площини сторін квадратних в плані колон портика прикрашені спареними пілястрами йдосить оригінальними капітелями.

Вхідні двері й два вікна, що знаходяться поряд ыз ними мають завершення у вигляді стрільчатих готичних арок і обрамлені лиштвами у вигляді кокошників. Сім прямокутних вікон головного фасаду прикрашені ламаними поличками – сандриками.

На портиках і верхній частині стін усього будинку встановлені ліпні елементи у вигляді перевернутих пірамідок.

Дворовий фасад будинку із гладкими стінами в яких встановлено 8 стрільчатих вікон аналогічних головному фасаду та має невелику прибудову – тамбур для прислуги.

По завершенню будівництва будинок був поштукатурений вапняно-піщаним розчином дуже високої якості, який практично зберігся до нашого часу, й був пофарбований мінеральними фарбами в два кольори білий та кремовий.

Будинок являє собою цікавий зразок будівництва кінця XIX ст.

За роки радянської влади маєток використовували як об'єкт соціально – побутового призначення. У 1927 р. на честь десятиріччя революції тут була відкрита початкова школа, а в 1950 р. її реорганізували в семирічку. З 2010 р.

приміщення займає Крячківський загальноосвітній навчальний заклад I – II ступенів.

Див. також. поз. № 219.

Джерела та література: Довідка Крячківського навчально-виховного комплексу // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Робочий зошит з експедицій по Пирятинському району // Там само; Липские // Список дворян, внесенных в дворянскую родословную книгу Полтавской губернии за 1802 – 1907 годы. – М.: Старая Басманная, 2013. – С.325 – 326.

Н.Г. Купріян, О.А. Скирда, В.О. Мокляк

219. Могила Липського Олександра Лукича, професора медицини (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільського будинку культури. Похований Липський Олександр Лукич (1839 – 1906) – професор медицини. (Див. поз. № 218). На могилі (1,5 х 0,7 м) встановлено бетонний пам'ятник (0,8 х 0,65 х 0,65 м), у верхній частині якого металевий хрест (0,5 х 0,21 м). На чільній стороні пам'ятника закріплено табличку з неіржавіючої сталі (0,20 х 0,27 м) з пам'ятним написом: «Липський Олександр Лукич 1839 – 1906».

Джерела: Довідка Крячківського навчально-виховного комплексу // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Робочий зошит з експедицій по Пирятинському району // Там само.

О.А. Скирда

220. Могила радянського воїна (1941) (іст.)

Знаходиться в центральній частині старого кладовища.

Похований воїн із частин Південно-Західного фронту, який загинув у вересні 1941 р. в бою з гітлерівськими загарбниками при виході з оточення.

Первісно воїн був похований місцевими жителями в чагарнику біля болота і лише в 1965 р. його останки були перепоховані в одиночну могилу на сільському кладовищі.

Того ж року на могилі встановлено цегляний оштукатурений обеліск (вис. 5 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті невідомому солдату 1941 – 1945».

Розмір могили (0,6 х 4,0 х 2,5 м).

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-61. – Арк. 106; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 15; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2102-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

А.О. Овсяницький

221. Пам'ятна дошка на честь Вовка Федора Кіндратовича (2008) (іст.)

Встановлена в центрі села, на сільському будинку культури.

ВовкФедірКіндратович(17.03.1847, с. Крячківка Пирятинського повіту Полтавської губ. – 25.08.1918, м. Жлобин, Білорусь) – антрополог, етнограф, археолог, громадський діяч.

Народився в старовинній козацькій родині. По закінченні Ніжинського ліцею вступив до Новоросійського університету в м. Одесі, згодом продовжив навчання на природничому факультеті Київського університету св. Володимира. З 1905 р. – доцент антропології Петербурзького університету, послідовник французької антропологічної школи. Вивчав етнографічні матеріали в різних країнах Європи. Видатний член київської Громади. Через переслідування 1879 р. був змушений надовго виїхати за кордон. З 1887 р. оселився в Парижі, де вивчав антропологію, порівняльну етнографію та археологію. У 1904 – 1906 рр. здійснив наукові екскурсії в Галичині, Буковині та Угорщині.

Був членом Російського географічного товариства у Петербурзі, Історичного та Антропологічного товариств у Парижі. Один із перших дослідників палеонтологічних пам'яток на території України. Зібрав значний матеріал із етнографії українського народу.

Залишив понад 200 наукових робіт різними мовами. Автор праць «Антропологічні особливості українського народу», «Етнографічні особливості українського народу», в яких доводив, що українці – окремий слов'янський народ.

У 2008 р. в пам'ять про видатного земляка була встановлена дошка з чорного полірованого граніту (0,4 х 0,6 м) з портретним зображенням і пам'ятним написом: «В с. Крячківка народився визначний український етнограф, антрополог і археолог Вовк Федір Кіндратович 1847 – 1918 рр.»

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської районної державної адміністрації № 261 від 3 серпня 2009 р. // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 2005. – С.589; Шевченківський словник. У 2-х тт. – Т. 1. – К.: Головна редакція УРЕ, 1976. – С. 132 – 133. Інтернет-ресурс: режим доступу ua.wikipedia.org/wiki/Вовк_Федір_Кіндратович.

О.А. Скирда

222. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в центральній частині села біля ставка.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні у селі померла невідома кількість жителів. Встановлено імена 261 особи. Місця поховань невідомі.

У пам'ять про померлих у 2008 р. на насипаному кургані (1,2 х 4,0 х 4,0 м) встановлено дерев'яний хрест (2,3 х 1,3 м).

Джерела та література: Довідка Березоворудської сільської ради // Робочий

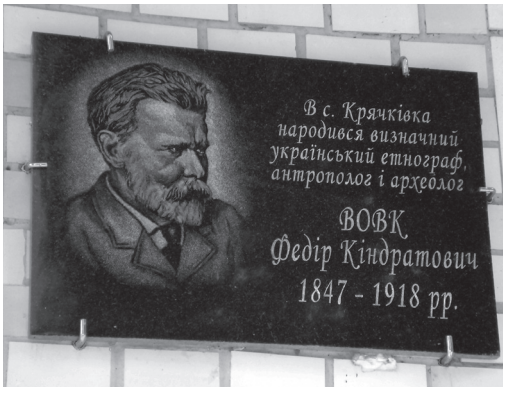

архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 564 – 571.

О.А. Скирда

223. Пам'ятник Пєшкову Олексію Максимовичу (Максиму Горькому) (1967) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільського будинку культури.

Встановлений на виконання рішення виконкому Пирятинської районної ради депутатів трудящих від 18 березня 1967 р. колгоспом, який носив ім'я письменника Пєшкова Олексія Максимовича (Максима Горького).

Пєшков Олексій Максимович (Максим Горький) (28.03.1868, м. Нижній Новгород, Російська імперія, нині Російська Федерація – 18.06.1936, м. Горки, Московська область) – російський та радянський письменник, прозаїк, драматург.Один із самих значних і відомих у світі письменників і мислителів радянської доби. Основоположник соціалістичного реалізму в літературі.

Із 1884 по 1888 рр. відвідував нелегальні гуртки. Тричі був заарештований (1889, 1901, 1905). З 1906 по 1912 рр. жив в Італії на о. Капрі, де зблизився з соціалістично-демократичною групою «Вперед», 1912 р. повернувся до Російської імперії. Брав активну участь у суспільно-політичному житті країни. У 1921 – 1931 рр. проживає в Італії. 1931 р. повертається до СРСР. Виступив організатором і головою 1-го Всесоюзного з'їзду радянських письменників (1934). Від 1934 р. очолював спілку радянських письменників.

М. Горький підтримував зв'язки з багатьма українськими митцями М. Коцюбинським, О. Кобилянською, Лесею Українкою та іншими. В різні роки він відвідав мм. Київ, Харків, Херсон, Одесу та інш.У 1897 і 1900 рр. жив у с. Верхня Мануйлівка нинішнього Козельщинського району Полтавської області.

Основні твори: романи «Фома Гордеев» (1899), «Трое» (1900), «Мать» (1906), «Жизнь Клима Самгина» (1925 – 1936); п'єси «Мещане» (1901), «На дне» (1902) та ін.

Залізобетонна скульптура (2,6х0,9м) на цегляному оштукатуреному постаменті (2,9 х 0,85 х 0,85 м), виготовлена майстрами Черкаської художньо-виробничої майстерні.

Зображений без головного убору, у довгій сорочці, підперезаний поясом, на праве плече накинуто пальто, яке він підтримує правою рукою, лівою спирається на виступ скелі.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1089-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та інш. – Т. 2. – К.: Наук. думка, 2005. – С. 176; Українська Радянська Енциклопедія. – Т. 3. – К.: Головна редакція УРЕ, 1979. – С.

123 – 124; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 419.

О.А. Скирда

Леляки, с., Сасинівська сільська рада

224. Леляківський загальнозоологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в районі сс. Леляки та Кейбалівка. Знаходиться у віданні сільських рад: Каплинцівської – 184,4 га та Сасинівської – 379,9 га; ВАТ «Каплинцівське» – 149 га; ДП «Пирятинський лісгосп» – 32,7 га.

Площа 746 га. Охороняється згідно з рішеннями вісімнадцятої сесії Полтавської обласної ради четвертого скликання від 23.03.2005 р. та десятої сесії Полтавської обласної ради п'ятого скликання від 06.09.2007 р. (розширення площі).

Обстежувався А.В. Подобайлом (1990 – до сьогодення); Є.Д. Яблоновською, В.М. Грищенком (1993 – 2002); О.О. Сенчилом (2002); В.В. Казанником, А. Турчиним (2007 – 2008); Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2008); В.В. Казанником, І.В. Головком, Ю.В. Проценком, В.А. Горобчишиним (2011).

Заповідний об'єкт створено з метою збереження цінних водно-болотних угідь в заплаві р. Удай, з різноманітним тваринним світом, у т.ч. рідкісними видами.

Територія заказника репрезентує цінні лучно-болотні природні комплекси в заплаві р. Удай. Із північного боку заповідний об'єкт межує з гідрологічним заказником місцевого значення «Гурбинським». Східною та південною межею заповідного об'єкта є східний край заплавного болота, що співпадає з межею Сасинівської та Каплинцівської сільських рад, а далі на південь – середина головного русла р. Удай. Західною межею заказника є межа населених пунктів Леляки та Кейбалівка.

Заказник охоплює русло р. Удай із заплавою та кількома островами алювіального походження. Рослинність на руслі та у відкритих водоймах (канали, стариці, старичні озера) представлена комплексами гідрофітів (асоціації ряски триборозенчастої, спіродели багатокореневої, водяного різака алоєподібного, латаття білого, глечиків жовтих, жабурника звичайного, сальвінії плаваючої та вольфії безкореневої). На заплаві поширені комплекси гелофітів. Деревно-чагарникова рослинність представлена чорновільховими фітоценозами, переважно облямівкового типу та значними за площею заростями верб: попелястої, білої та інших видів. На лучно-болотних ділянках із незначним засоленням відмічені популяції зозулинця болотного. Алювіальні острови вкриті деревно-чагарниковою рослинністю з в'язово-тополевим деревостаном, з кленом татарським, калиною, крушиною ламкою, свидиною криваво-червоною та ожиною в чагарниковому ярусі.

Флора нараховує бЛИЗЬКО 500 видів. У т.ч. занесених до Червоної книги України: сальвінія плаваюча, зозулинець болотний. Відмічені регіонально рідкісні види: бобівник трилистий, проліска сибірська, оман високий, валеріана висока, латаття біле, пухирник звичайний. Угруповання сальвінії плаваючої, глечиків жовтих та латаття білого занесені до Зеленої книги України.

Фауна досить різноманітна. Відмічені види тварин, занесені до Червоної книги України (жук-олень, махаон, видра річкова, горностай, хом'як звичайний, хом'ячок сірий, голуб-синяк,

сиворакша, лелека чорний, гоголь, крех довгоносий, змієїд, лунь польовий, журавель сірий, кульон великий, сорокопуд сірий) та регіонального списку (норець малий, чапля біла велика, лебідь-шипун, нерозень, широконіска, шилохвіст, чернь чубата, шуліка чорний, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, дупель, вальдшнеп, веретенник великий, крячок світлокрилий, щеврик польовий, кропивник, вівчарик весняний, мухоловка мала, чиж, просянка, гадюка звичайна, часничниця звичайна, тритон гребінчастий, кажанок північний, бобер, вовчок лісовий).

Виконує екологічні та рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. №01-116. – Арк. 115, 118; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К. : Альтерпрес, 2009. – С. 305 – 306; 315 – 316, 343 – 344; Казанник В., Турчин А. Пташине населення лісових угідь Пирятинського району // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 78 – 83; Пирятинські пам'ятки природи: навчально методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 14; Рябоконь О. П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти...» // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38, 155; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 114, 141, 405, 413, 416, 420, 425, 442, 455, 462, 471, 477, 531, 532, 539, 543; Kazannik V.V., Gorobchishin V. A, Protsenko Y. V., Podobaylo A. V., Matushkina N. A. Ornithological excursions along the Udaj river. – Kiev : Geoprint, 2011. – С. 15 – 20.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

225. Старий шлях – комплексна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована між сс. Гурбинці та Леляки, на відстані 200 м на схід від автошляху Прилуки – Пирятин.

Перебуває у віданні Сасинівської сільської ради.

Площа 2,5 га. Охороняється згідно з рішенням двадцять другої сесії Полтавської обласної ради п'ятого скликання від 28.08.2009 р.

Обстежувалася А.В. Подобайлом, Є.Д. Яблоновською, В.М. Грищенком (1990, 1993, 1996 рр.); А.В. Подобайлом, Л.І. Остапенко (2006 р.); О. Щедріною (2007 р.); І. Омельянчуком, А. Турчиним (2007 – 2008 рр.).

Територія пам'ятки природи має форму балки, що простягнулася з пів-

нічного заходу на південний схід, лесові схили якої мають східну експозицію. З усіх боків заповідний об'єкт оточений орними землями.

Територіально пам'ятка природи співпадає з ділянкою старого чумацького шляху з м. Прилук до м. Пирятина. Експлуатація території призвела до ерозійних процесів. Поступово змінилося розташування шляху, відбулося заростання непридатних для експлуатації ділянок. Нині від нього збереглися дві жолобоподібні заглибини, по яких і проходила дорога в різні часи. Ерозійні процеси зараз призупинені внаслідок залуження і заростання лісовою рослинністю.

Північні, більш плоскі ділянки заповідного об'єкта зайняті лучно-степовою рослинністю (із переважанням злакових угруповань) та лучно-степовим різнотрав'ям, південні – похилі, вкриті лісовою рослинністю, здебільшого чагарникового характеру. На лучно-степових ділянках відмічені лікарські рослини: цикорій дикий, цмин пісковий, материнка звичайна, звіробій звичайний, деревій майжезвичайний, чебрець Маршалла та ін.

На схилах західної експозиції відмічені жилі нори лисиці. У центральній частині лісового масиву сова сіра, занесена до Додатку 2 Бернської конвенції. Фоновими представниками тваринного світу є: канюк звичайний, лунь очеретяний, іволга, біла і жовта плиски, ластівка берегова, лелека білий, чапля сіра, ящірка прудка, часничниця звичайна, ропуха сіра. Відмічені представники перетинчастокрилих.

Флора нараховує близько 350 видів рослин. Червонокнижних та регіонально-рідкісних представників не виявлено (потребує спеціальних досліджень).

Фауна досить різноманітна. Відмічені тварини, занесені до Червоної книги України: сорокопуд сірий, жукколень, сфекс рудуватий, сколія гігантська, махаон. Зустрічаються богомол, часничниця звичайна, занесені до регіонального списку.

Виконує екологічні, природоохоронні та рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 144; Миленко В. М. Старий шлях // Пирятинські вісті. – 2006. – №52 (10519). – 29 грудня. – С. 8; Миленько В.М. Удайський ланцюг: етапи розбудови та перспектива // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 50 – 58; Омельянчук І., Турчин А. Птахи водно-болотних угідь деяких заповідних територій Пирятинського району // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 62 – 67; Піддубний І. А. Розбудова екологічної мережі Полтавської області // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 15 – 22; Рябоконь О. П. Вивчити, щоб зберегти... // «Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить...»: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009.– С. 3 – 11; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Щедріна О. Результати ботаніко-зоологічних досліджень існуючих та перспективних заповідних територій Пирятинського району // До чистих джерел Пирятинського краю:

матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 59 – 61; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 114, 141, 227, 241, 477.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

226. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 7 воїнів із частин 5-ї, 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули 17 вересня 1941 р. в боях із гітлерівськими загарбниками при виході з оточення. Первісно воїни були поховані в різних місцях на території села в одиночних могилах і лише в 1956 р. їх останки перепоховано до братської могили в центрі села. Прізвище відоме одного воїна – старший лейтенант Шлеєв Олександр Дмитрович.

У 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру воїна на цегляному оштукатуреному постаменті. Ліворуч від пам'ятника встановлено горизонтальну цегляну оштукатурену стелу, на якій закріплена дошка з сірого граніту з прізвищами 36 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

Пізніше, в середині 1980-х рр., пам'ятник було демонтовано і на місці старого встановлено стелу з бутового каменю (2,8 х 2,0 х 0,7 м), у центральній частині закріплено дошку з попереднього пам'ятника з сірого граніту (1,2 х 0,7 м) з прізвищами загиблих земляків. Перед стелою братська могила, обкладена залізобетонними блоками (0,4 х 3,7 х 2,25 м), на якій покладено бетонну плиту (0,3 х 1,12 х 0,6) з гранітною дошкою (0,5 х 0,3 м) з портретним зображенням старшого лейтенанта Шлеєва О.Д. та мармуровою дошкою (0,23 х 0,4 м) з пам'ятним написом: «Здесь похоронен ст. лейтенант

Шлеев Алексей Дмитриевич 1914 – 1941 и шесть неизвестных воинов».

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 49 земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-62; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 28; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1070 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т.9.: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 762 – 764.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

227. Могила жертви нацизму Лисенка Івана (1941 – 1943) (іст.)

Знаходиться в північно-східній частині старого кладовища .

Похований місцевий житель Лисенко Іван, який був розстріляний гітлерівцями в період тимчасової окупації села 1941 – 1943 рр.

У 1970-х рр. на могилі встановлено дерев'яний обеліск (1.3 х 0,2 х 0,2 м).

Джерело: Повідомлення Сасинівської сільської ради // Робочий архів науково-

методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

О.А. Скирда

228. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в південно-західній частині кладовища, біля входу.

Встановлений у 2007 р. в пам'ять про земляків, жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 років. Місця поховань і загальна кількість загиблих невідомі. За свідченням

Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні встановлено імена 45 осіб.

Нагадуванням про трагедію є дерев'яний хрест (2,8 х 1,5 м), на якому закріплена пластикова дошка (0,2 х 0,4 м) з написом: «Пам'яті Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: НА ПКМ. – 09 – 953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 627 – 628.

Н.М. Сиволап

Мала Круча, с., Великокручанська сільська рада

229. Поселення І, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 50 м на захід від дерев'яного мосту через р. Соболицю (права притока р. Удай), праворуч від польової дороги с. Мала Круча – м. Пирятин, на першій надзаплавній терасі.

Виявлене І.В. Головком та В. Головком у 2010 р.

Поселення розмірами – 100 х 50 м має рівну поверхню яка постійно розорюється.

На поверхні зібрано підйомний матеріал, який складався з фрагментів

гончарного посуду черняхівської культури (III – V ст. до н. е.).

Розкопки не проводилися. Матеріали до колекції не відбиралися.

Джерело: Головко І.В. Поселення І [сільська рада Пирятинського району] // НА ПКМ. – Спр. - № 04-378. – Арк. – 1 – 4.

І.В. Головко

230. Поселення II, ранній залізний вік, раннє середньовіччя (археол.)

Знаходиться на південній, «острівній» околиці села, у низинній частині острова, утвореного р. Удай та її правою притокою р. Соболиця, на присадибних ділянках, розміщених на незначному підвищенні в основі другої тераси, поряд із дюнами, що перетинаються насипом дороги до с. Велика Круча.

Виявлене й обстежене 2008 р. Пирятинським загоном Охоронної археологічної експедиції ЦОДПА (у скл. О.Б. Супруненка, І.В. Головка, О.В. Сидоренка та ін.).

Поселення розміром 120 х 60 м (бл. 0,7 га) займає розорану видовжену в широтному напрямку ділянку надзаплави, де на поверхні знайдені уламки світлоглиняних амфор елліністичного часу, фрагменти ліпних округлобоких горщиків пізньоскіфського часу (III – I ст. до н. е.). До кола старожитностей пеньківської культури (V – VII ст. н. е.) відносяться уламки ліпних біконічних горщиків із домішками жорстви і шамоту в формувальній масі, фрагмент біконічного лискованого пряслиця.

Шурфування і розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області: (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Супруненко О. Б., Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2008; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 548. – Арк. 22 – 23; Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю: (матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) / Головко І. В. // АЛІЛУ. – Полтава: Археологія, 2008. – № 1/2 (23/24). – С. 98 – 99. – Рис. 1: 1; 4: 1 – 3, 5, 6, 7; 5: 1 – 3, 4 – 8.

І.В. Головко, О.Б. Супруненко

Малютинці, с., Малютинська сільська рада

231. Гришківка – ентомологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований за 1,5 км на північ від с. Малютинці.

Перебуває у віданні Смотриківської сільської ради.

Обстежувався: О.М. Байрак, Н.О. Стецюк на початку XXI ст.; І.В. Головком, Ю.В. Проценком, А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним, О. Щедріною у 2008 та у 2010 – 2011 рр.

Площа 79,2 га. Охороняється згідно з рішенням двадцять другої сесії Полтавської обласної ради народних депутатів 5 скликання від 28.08.2009 р.

Створений у 2009 р. з метою збереження природних комплексів у межиріччі рр. Удай та Супой, резервату рідкісних видів рослин та тварин. Територія заказника – одна із найпівнічніших у Полтавській області ділянок лучного степу, результат натуралізації території вимерлого с. Гришківка.

Флора нараховує близько 450 видів рослин.

Рослинність заказника репрезентує заплавні водно-болотні, прибережно-водні природні комплекси. На схилах терас мають місце остепнені луки та окремі (фрагментарні) ділянки лучно-степової рослинності. Старі хатища

поросли чагарниками, насамперед, із терну та гльодів. По периметру урочище облямоване лісосмугою, яка пов'язана із межовим ровом. На вологих ділянках формуються вербняки. Мозаїчність рослинного покриву зумовлює високий рівень різноманітності тваринного світу.

На території заказника зустрічається близько 200 видів комах. Деякі з них рідкісні, занесені до Червоної книги України: жук-олень, сфекс рудуватий, соколія гігант, махаон. Серед птахів, мешканців заповідного об'єкту, можна побачити сорокопуда сірого – занесеного до Червоної книги України. До регіонального списку включений богомол.

Заказник є основним рефугіумом для фауни межиріччя рр. Удай та Сула. Виконує екологічні, краєзнавчі функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр.№01-116. – Арк.144 зв.; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 114, 141, 227, 241, 477.

Н.О. Стецюк, А.А. Лавріненко

232. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на схід від південної околиці села та за 0,5 км на північ від автомагістралі мм. Харків – Київ, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих за 30 м один від одного по лінії північ-південь. Один курган має висоту – 5 м, діаметр – 50 м – задернований, на його вершині та біля підніжжя північного й західного схилів ростуть дерева. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. Другий курган висотою – 0,4 м, діаметр – 20 м розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 89 – 90. – Рис. 22.1,2,3; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 43; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 43; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.76.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

233. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на схід від кладовища на східній околиці села, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих за 50 м один від одного з півночі на південь. Висота насипів – 0,3 м, діаметр – 12 м.

Розкопки не проводилися.

Насипи курганів розорюються.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 90; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 43; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 43; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.76.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

234. Курган I (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на північний схід від колишньої молочнотоварної ферми села, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 88 – 89. – Рис. 22.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 43; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 43; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.76.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

235. Курган II (археол.)

Знаходиться за 2,1 км на південний схід від південної околиці села, біля північного узбіччя автомагістралі мм. Харків – Київ, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 1,5 м, діаметр – 33 м. Насип дещо видовжений у напрямку з півночі на південь, розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської

області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 89. – Рис.22.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 43; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С.453; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.76; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 39.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

236. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля школи в парку.

Поховані 3 воїни 835-го стрілецького полку 237-ї стрілецької дивізії, які загинули 19 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Первісно воїни були поховані в одиночних могилах на околиці села і лише в 1957 р. їх останки було перепоховано до братської могили в центрі села. Прізвища відомі 2 воїнів.

У 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 3,1 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (1,0 х 1,8 х 1,7 м). З обох сторін від пам'ятника встановлено 2 вертикальні цегляні оштукатурені стели (1,27 х 1,55 х 0,8 м), на яких закріплено металеві дошки (1,2 х 0,6 м) з прізвищами 127 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. На могилі покладено дошку (0,5 х 0,7 м) із сірого граніту з пам'ятним написом та прізвищами загиблих воїнів: «Тут поховані радянські воїни Сидоренко Олексій Петрович, Шкарабура Микола Григорович та один невідомий воїн які віддали своє життя за свободу і незалежність нашої батьківщини Вічна слава

героям!»

Під час тимчасової німецької окупації села в 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було розстріляно місцевих жителів Бутенка Н.М., Бутенка П.П., Дубовика Л.Д., Охріменка І.І., Сарану Н.Д., Ткаченка А.Я., Туку В., Цяпко А.А. та 5 радянських військовополонених.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 138 воїнів-односельців.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 835 сп. – Оп. 73311. – Спр. 8. – Арк. 34; Ф. 1075. – Оп. 1. – Спр. 52. – Арк. 93; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 10; Ф.Р-3388. – Оп. 1.– Спр. 1116. – Арк. 23; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1066-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 746 – 751; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський

район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

237. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в центрі села, поряд із братською могилою радянським воїнам та пам'ятним знаком загиблим землякам.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні, в селі померла невідома кількість жителів. Встановлено імена 119 осіб. Місця поховань невідомі.

У пам'ять про померлих жителів села у 2007 р. встановлено дерев'яний хрест (3,7 х 2,0 м), у центрі якого закріплено пластикову дошку (0,2 х 0,4 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті Голодомору 1932 – 1933». У нижній частині хреста – лабрадоритова тумба (0,35 х 0,58 х 0,55 м).

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації від 6.11.2008 р. № 01-17/1384 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоуська, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С.611 – 617.

А.М. Скирда

Мар'їнське, с., Березоворудська сільська рада

238. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 0,5 – 0,6 км на південний схід від села, на підвищенні вододільного плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з п'яти компактно розташованих із заходу на схід у два ряди насипів. До північного ряду входить три кургани, до південного – два. Крайній східний курган задернований, його висота – 1,5 м, діаметр – 30 м. Курган висотою 0,8 м та діаметром 20 м, частково перерізаний лісосмугою.

Інші кургани висотою 0,3 – 0,6 м, діаметром 10 – 22 м, розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в

Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 92. – Рис. 23.1, 2, 3 1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 47; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 47; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.80; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

239. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,5 – 1,7 км на південь від села, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох насипів розташованих по лінії північ — південь за 0,6 км один від одного. Висота курганів – 0,5 м, діаметр – 20 м, насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 92 – 93. – Рис. 23.1, 2, 3; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 47; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 47; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.80; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

240. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 0,25 – 0,30 км на північний схід схід від колишнього господарчого двору колгоспу, на північній околиці села, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним з південного заходу на північний схід на відстані 0,3 км. Висота насипів – 0,3 м, діаметр – 15 м.

Насипи курганів розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007

року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА.–Ф.е.–Спр.480.–Арк.93.–Рис.23.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 47; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 47; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 80; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

241. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 1,5 – 2,0 км на північний схід від села, ліворуч східного узбіччя автошляху сс. Крячківка – Мар'їнське, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох насипів, розташованих на відстані 0,5 км один від одного вздовж південного узбіччя автошляху між сс. Березова Рудка – Крячківка.

Висота курганів – 0,5 – 0,7 м, діаметр – 15 – 20 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 94. – Рис. 23.1; Мельникова И. С Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 47; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 47; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 80; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

242. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на північ від колишнього господарчого двору колгоспу, на північній околиці села та за 0,15 км на південь від автошляху сс. Крячківка – Березова Рудка, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 90 – 91. – Рис. 23.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 47; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 47; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 80; Макарен-

ко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

243. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,25 км на захід від колишнього господарчого двору колгоспу, на північній околиці села, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,4 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 91. – Рис. 23.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 47; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 47; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 80; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С.79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

244. Курган III (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південний захід від села, на вододільному плато рр. Перевод та Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 25 м.

Насип кургану вкритий деревами та чагарниками.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 91 – 92. – Рис. 23.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 47; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 47; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 80; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 79.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

Меченки, с., Сасинівська сільська рада

245. Селище, давньоруський час (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південний захід від села, на першій надзаплавній терасі правого берега р. Перевод. Інтерпретується як осередок територі-

альної сільської общини споріднених сімей – «верві» або ж «миру».

Виявлене І.В. Головком у 1999 та оглянуте ним же у 2007 рр.

Селище розмірами – 800 х 100 м Видовжене з північного заходу на південний схід, із заходу та півдня обмежене заболоченою заплавою р. Перевод.

На селищі зібрано фрагменти гончарного давньоруського посуду, які датують пам'ятку X – XIII ст.

Поверхня селища розорюється.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 94 – 95. – Рис. 24.1.1; 24.2.1; Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X-XIII ст. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2005. – № 1/2. – С. 125; Пирятинщина : Ст., нариси, фотодок. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: Просвіта, 2004. – С. 34.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

246. Курган (археол.)

Знаходиться за 2 км на північ від села та за 1 км на захід від автошляху мм. Пирятин – Прилуки – Чернігів, на вододільному плато рр. Удай та Руда.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота – 1,5 м, діаметр – 35 м, насип задернований, поли розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 95. – Рис. 24.1, 2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 53; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 53; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 85; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

Могилівщина, с., Олександрівська сільська рада

247. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться на північно-західній околиці села, за 0,4 км на північ від

автомагістралі мм. Харків – Київ, на підвищенні плато межиріччя рр. Удай, Сліпорід та Перевод.

Обстежувався В.Г. Ляскоронським наприкінці 1890-х та у 1907, І.С. Мельниковою у 1988. І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з шести курганів, три з яких розташовані компактно, їх поли дотичні, ще три кургани знаходяться за 0,2 км на схід від попередніх і розташовані на одній лінії – з північного заходу на південний схід, на відстані 50 м один від одного.

Висота курганів 0,2 – 1,2 м, діаметр – 10 – 25 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 96 – 97. – Рис. 25.1, 25.2; Мельникова И.С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 53; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 53; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.86; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 63; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): Монографія. – Київ-Полтава: Археологія, 2000[2001]. – С. 234.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

248. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на північ від села обабіч лісосмуги, на підвищенні плато межиріччя рр Удай, Сліпорід та Перевод.

Обстежувався В.Г. Ляскоронським наприкінці 1890-х та у 1907, І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з восьми курганів: п'ять курганів утворюють скупчення на північ від лісосмуги, три – розташовані на південь від неї, на відстані 50 – 70 м один від одного. Через північну полу одного з них проходить польова дорога.

Висота насипів 0,2 – 1 м, діаметр 7 – 20 м.

Кургани розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу

пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 97 – 98. – Рис. 25.1, 25.3; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 53 – 54; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 53 – 54; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.86; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 63; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

249. Курган І (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від села та за 0,25 км на північ від автомагістралі мм. Київ – Харків, на підвищенні плато в межиріччі рр Удай, Сліпорід і Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 95 – 96. – Рис. 25.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 53; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 53; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): Монографія. – Київ-Полтава: Археологія, 2000[2001]. – С. 234.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

Олександрівка, с., Олександрівська сільська рада

250. Олександрівський дуб – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Росте в с. Олександрівка, біля церкви. Перебуває у віданні Олександрівської сільської ради.

Обстежувався А.В. Подобайлом, Л.І. Остапенко (2006); А.В. Подобайлом, Н.О. Стецюк (2010), О.А. Скирдою (2012).

Площа 0,02 га. Охороняється згідно з рішенням двадцять другої сесії Пол-

тавської обласної ради п'ятого скликання від 28.08.2009 р.

Дерево віком близько 400 років, обхватом стовбура – 4,5 м, висотою – понад 25 м. Перше галуження дуба відзначене на висоті 4 м.

У XIX ст. дуб входив до лісопарку маєтку генерала Олександра Богдановича. Дубова алея прикрашала центральний вхід до маєтку. Однак, судячи із розмірів дерева, воно виросло задовго до насадження парку і було «вписано» в загальну структуру насаджень.

Поряд із деревом зростають практично в одній лінії два вікових дуби, менші за розмірами, дерева потребують обстеження та лікування.

Має декоративне та освітньо-виховне значення. Виконує природоохоронні та рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 144, 145 зв; Миленько В. М. Удайський ланцюг: етапи розбудови та перспектива // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 50 – 58; Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 4; Піддубний І. А. Розбудова екологічної мережі Полтавської області // «Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить...»: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава : Полтавський літератор, 2009. – С. 15 – 22; Рябоконь О. П. Вивчити, щоб зберегти...// «Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить...»: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 15 – 22; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

251. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться на південній околиці села, біля сільського кладовища, за 0,4 км на захід від автошляху сс. Олександрівка – Рівне, на підвищенні вододільного плато рр. Перевод та Сліпорід.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним у напрямку з північного заходу на південний схід на відстані 10 м один від одного. Висо-

та насипів – 1,2 м та 0,8 м, діаметри – 20 м та 15 м.

Розкопки не проводилися.

Насипи курганів розорюються.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 98. – Рис. 25.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 54; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 54; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

252. Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), військовополонених, жертв фашизму, пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля школи.

Поховано 10 воїнів, серед них: воїни із частин 5-ї та 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули у другій половині вересня 1941 р. під час виходу з оточення, а також воїни 10-го танкового корпусу Воронезького фронту, які загинули 18 вересня 1943 р. в боях за звільнення села.

Первісно воїни були поховані в різних місцях села в одиночних могилах і лише в 1955 р. їх останки було перепоховано в центрі села в братську могилу. Прізвища похованих невідомі.

У 1957 р. біля могили згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Ілліча встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на постаменті з бутового каменю (вис. 1,25 х 1,5 х 1,5 м), на чільному боці якого вмонтовано дошку (0,3 х 0,4 м) із сірого граніту з пам'ятним написом: «Жителі сіл Олександрівка та Рівне, які розстріляні німецько-фашистськими загарбниками в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.Камінський П.Ю. 1908 р., Захожий С.О. 1908 р., Жижера К.К. 1919 р., Жижера І.К. 1909 р., Степовий І.М. 1923 р.» Ліворуч і праворуч від пам'ятника встановлено дві залізобетонні стели (1,3 х 0,9 х 1,0 м) з двома дошками (1,1 х 0,75 м) з рожевого граніту, на яких викарбувано прізвища 107 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та пам'ятним написом:

«Вічна слава воїнам полеглим в боях за Батьківщину 1941 – 1945 рр.».

Під час тимчасової німецької окупації села в 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було розстріляно 3 радянських військовополонених, місця їх поховань невідомі.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 39 воїнів-односельців.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-62. – Вх. 2639. – С.

68; ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – С.24; ДАПО. – Ф. р.–3388. – Оп. 1. – Спр. 1116. – С. 16; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – С. 26; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1071-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 704 – 705; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

253. Пам'ятна дошка на честь Клименка Василя Юхимовича та Харченка Петра Павловича (2008) (іст.)

Встановлена в центральній частині села на будинку Олександрівської загальноосвітньої школи І – ІІІ ступенів.

Встановлена у 2008 р. в пам'ять про Клименка Василя Юхимовича та Харченка Петра Павловича, які врятували жителів села від Голодомору 1932 – 1933 рр.

Дошка виготовлена із чорного полірованого граніту (0,6 х 0,8 м) з портретними зображеннями та пам'ятними написами: «Прикладом особистої громадянської мужності та людяності вони об'єднали громаду с. Олександрівка в протистоянні голодній смерті, зашморг якої був накинутий на українське село у 1932 – 1933 роках. Посіяні ними зерна добра вічно проростатимуть колоссям вдячності нащадків. Клименко Василь Юхимович 1904 – 1964 рр.Голова колгоспу с. Олександрівка в 1932 – 1933 роках. Харченко Петро Павлович 1903 – 1974 рр.Голова Олександрівської сільської ради в 1932 – 1933 роках».

Джерела та література: Робочий зошит експедицій по Пирятинському району // робочий рхів науково-мотодичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 215.

О.А. Скирда

254. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1967) (іст.)

У центрі села, біля школи.

Споруджений у 1967 р. відповідно до рішення виконкому Пирятинської районної Ради депутатів трудящих № 34 від 18 березня 1967 р. на честь Ульянова (Леніна) Володимира Ілліча.

Ульянов (Ленін) Володимир Ілліч (22.04.1870, м. Симбірськ, Російська імперія, нині м. Ульяновськ, Російська Федерація – 21.01.1924 р., с. Горки, Московська обл., саркофаг з його тілом встановлений у мавзолеї на Красній площі у Москві) – російський політичний і державний діяч. (Див. поз. № 42).

Залізобетонна скульптура (вис. 4,0 м) встановлена на цегляному постаменті (2,45 х 1,70 х 2,10 м).

Зображений на повний зріст, у капелюсі, пальто розстебнуте, лівою рукою тримається за борт пальто, голова піднята.

Скульптура виготовлена виробничими майстернями у м. Миколаєві на

замовлення колгоспу «Промінь Ілліча». Автор скульптури невідомий.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування комуністичної ідеології широким масам населення.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1090-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Енциклопедія історії України: У 10 Т./ Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – Т.6. – К.: Наук.думка, 2009. – С.112 – 114; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 419; Володимир Ілліч Ленін. Біографія. Вид. 4-те. – К.: Видавництво політичної літератури України, 1970. – 693 с.

А.М. Скирда

Першотравневе, с., Сасинівська сільська рада

255. Поселення І, епоха бронзи, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний захід від села та за 2 км на південь від залізничної станції Сасинівка, ліворуч залізниці Гребінка – Прилуки, в урочищі Лиса Гора.

Виявлене І.В. Головком у 1996, досліджувалося ним же у 1996, 1997, 1999 та було оглянуте у 2007 рр.

Знаходиться на другій надзаплавній терасі р. Перевод. З півдня обмежене лісосмугою, з заходу – бруківкою сс. Першотравневе – Сасинівка та заболоченою заплавою річки. Від дороги та залізниці відділене рівчаками. Площа (виключаючи ділянку під лісонасадженням) – 0,8 га. Розкопано 33 м2 .

На поселенні зафіксовано два горизонти культурного шару.

Перший горизонт, потужністю 0,5 – 0,8 м, залягав на глибині 1,2 – 2 м і містив залишки поселення кінця середньої та пізньої фаз середньодніпровської культури (перша чверть II тис. до н. е.), кераміку малополовецького типу (друга чверть II тис. до н. е.) та кілька фрагментів кераміки зрубної культури (середина II тис. до н. е.). Серед знахідок уламки ліпного посуду, вироби з каменю, кременю, бурштину та кістки тварин. Розкопками було досліджено споруду стовпової конструкції напівземлянкового типу розміром 1,5 м х 1,2 м, та безінвентарне поховання небіжчика.

Другий горизонт, потужністю 0,2 м, датується XVII – XVIII ст. представлено нечисельними фрагментами гончар-

ного та скляного посуду доби пізнього середньовіччя.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 3 – 26, 30 – 48, 90 – 100; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 98 – 99. – Рис. 27.1.1,2; 27.2.1.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

256. Поселення І, епоха бронзи, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться на північно-східній околиці села, поблизу молочнотоварної ферми, на другій надзаплавній терасі правого берега р. Перевод.

Виявлене І.В. Головком та М.Г. Руднєвою у 2009 р.

Займає схил тераси, з півдня обмежене дорогою та фруктовим садом, з півночі – заболоченою заплавою річки. Площа – близько 2 га.

На зораній поверхні зібрано фрагменти ліпного посуду бондарихінської культури XII – VIII ст. до н. е. та кераміка XVIII ст.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерело: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480в. – Арк. 9.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

257. Курган, (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на захід від села та за 0,4 км на південь від поселення, ліворуч залізниці Гребінка – Прилуки, за лісосмугою, на другій надзаплавній терасі правого берега р. Перевод.

Відомий з початку XX ст. Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Висота кургану – 1 м, діаметр – 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 99. – Рис. 27.1.1; 27.2.2; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

258. Братська могила радянських військовополонених (1941) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 11 воїнів із частин Південно-Західного фронту, під час виходу з оточення потрапили в полон до гітлерівців.

Восени 1941 р. в с. Першотравневе знаходився табір для радянських військовополонених. За втечу 3-х військовополонених гітлерівці розстріляли ні в чому не винних 11 військовополонених.

Первісно їх було поховано на північ від села, в лісі у братській могилі, але в 1950 р. останки воїнів було перенесено до братської могили в центр села.

У 1960 р. на могилі згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Ілліча встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,7 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (2,0 х 3,0 х 3,0 м), із закріпленою на ньому металевою дошкою (0,5 х 0,75 м) з пам'ятним написом: «Вечная слава героям павшим за Родину в Великой Отечественной войне 1941 – 1945».

Під час тимчасової німецької окупації 1941 – 1943 рр. було розстріляно мешканців села: Потапенка Олександра Григоровича, Старик Ганну Андріївну, Кибця Кирила Орестаровича, Корчомаху Миколу Ілліча, Шевченко Євдокію, місце їх поховання не відоме.

Джерела: ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 53; Ф.Р-105. – Оп. 1. – Спр. 304. – Арк. 7 – 9; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1487 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

Повстин, с., Великокручанська сільська рада

259. Бурти – комплексна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташований на правому березі р. Удай, на північному сході вниз по течії від с. Повстин.

Перебуває у віданні Великокручанської сільської ради.

Обстежувався: В.Г. Ляскоронським в кін. XIX ст.; М.П. Кучерою та О.В. Сухобоковим у 1971; Ю.Ю. Моргуновим у 1988 рр.; О. Щедріною на поч. XXI ст.; Н.О. Панченко у 2010 – 2011; І.В. Головком, Ю.В. Проценком, А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним у 2010 – 2011 рр.

Площа 2,3 га. Охороняється згідно з рішенням двадцять другої сесії Полтавської обласної ради народних депутатів 5 скликання від 28.08.2009 р.

Межі заповідного об'єкту приурочені до залишків давньоруського міста Полкстінь (Полкостень, Полстень; перша літописна згадка – 1125 р.). на правому березі р. Удаю, на відстані 3км на північній схід вниз по течії від с. Повстин (Див. поз. 261).

Назва об'єкту походить від польського burt, нім. bord – край, борт, і пов'язана з виглядом земляних насипів, які залишились тут після селітроварного промислу (XVII – XVIII ст.). Біорізноманітність урочища збереглася завдяки тому, що угіддя не були придатні для розорювання, оскільки у X – XII ст. тут знаходилися масивні оборонні споруди літописного давньоруського поселення «Полкостень». Таким чином, упродовж близько 800 років ця земля не знала плуга і перетворилася на своєрідний резерват, де збереглося

степове біорізноманіття. Флора нараховує близько 400 видів рослин.

Основні площі об'єкту зайняті угрупованнями лучних степів із домінуванням тонконогу вузьколистого, костриці валіської, келерії стрункої, стоколосу безостого. Серед рослинного різноманіття виявлено сон лучний (сон чорніючий), занесений до Червоної книги України, куртинки ковили волосистої, занесеної до Червоної книги України, угруповання – до Зеленої книги України. Основне флористичне ядро формують лучно-степові рослини, серед яких – види з лікарськими властивостями: материнка звичайна, суниці зелені, звіробій звичайний. Підмаренник руський, шавлія степова, чебрець Маршаллів, полин австрійська та ін. Угруповання ковили волосистої є, як правило, монодомінантними.

Фауна місцевості за результатами попередніх досліджень нараховує близько 150 видів. Тваринний світ є типовим для відкритих трав'янистих степових біотопів. Чисельною є ентомофауна. Звичайною на даній місцевості є ящірка прудка. На відкритих степових ділянках відкладає яйця черепаха болотна. Зустрічаються рідкісні види комах, занесених до Червоної книги України: сфекс рудуватий, махаон, подалірій. До регіонального списку включений богомол звичайний.

Має наукову цінність.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр.№01-116. – Арк.144; Зелена книга України / під. заг .ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 193 – 195; Пам'ятка природи «Бурти»: історико-етнографічна довідка та характеристика біорізноманітності // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 71 – 73; Пирятинські пам'ятки природи: навчально – методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – С.10 – 11; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська Енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С.689; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Українська радянська енциклопедія: В 12 – ти томах / Головний редактор М. П. Бажан. – К.: Головна редакція УРЕ, 1978.– Т. 2. – С. 80; Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 244, 566; Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009 .– С.141, 142, 241; Щедріна О. Результати ботаніко-зоологічних досліджень існуючих та перспективних заповідних територій Пирятинського району // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково – практичної конференції, присвяченої 145-річно від дня народження академіка В. І. Вернадського. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 59 – 61.; Kazannik V. V., Gorobchishin V. A., Protsenko Y. V., Podobaylo A. V., Matushkina N. A. Ornithological excursions along the Uday river / Kiev : Geoprint, 2011. – P. 27.

Н.О. Стецюк, В.А. Яремченко, А.А. Лавріненко

260. Куквинський гідрологічний заказник загальнодержавного значення (природа)

Розташований поблизу с. Повстин, у заплаві р. Удай.

Перебуває у віданні Великокручанської сільської ради.

Обстежувався Т.Л. Андрієнко, О.М. Байрак, М.Л. Клєстовим (1994); О.М. Байрак, Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2008); Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2008); В.В. Казанником, В.А. Горобчишиним, Ю.В. Проценком, А.В. Подобайлом, Н.А. Матушкіною (2011).

Площа 300 га. Охороняється згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР № 132 від 25.02.1980 р.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження цінних водно-болотних угідь в заплаві р. Удай із багатим біорізноманіттям, у складі якого – рідкісні види. Місце гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу.

Територія заказника репрезентована водно-болотними угіддями заплави р. Удай та прилеглими до них лучними ділянками і лісовими насадженнями. Водна рослинність зосереджена переважно вздовж берегової лінії. Суцільною смугою розташовані угруповання ряски малої та триборозенчастої, спіродели багатокореневої, жабурника звичайного, сальвінії плаваючої, латаття сніжно-білого. Для водотоків заказника характерне прогресуюче їх заростання водяним різаком алоєвидним. Відмічені фрагменти вологих лісів (біловербові та осичники з вербою попелястою, жостером проносним, бузиною чорною).

Високотравні болота репрезентовані угрупованнями очерету звичайного, рогозу вузьколистого, лепешняку великого з типовим болотним високотрав'ям. Досить часто високотравні болота чергуються із осоковими, домінантом яких виступає осока гостровидна. В умовах більшого зволоження домінує ситняг болотний. На екотонних ділянках виявлені популяції очеретянки звичайної. Окремі ділянки зайняті угрупованнями болотистих лук. На центральній частині болота сформовані монодомінантні угруповання рогозу широколистого та куги озерної. На сухіших підвищених – зустрічаються угруповання засолених лук.

Флора нараховує близько 500 видів рослин. Серед яких: сальвінія плаваюча (занесена до Червоної книги України) та регіонально рідкісні види – бобівник трилистий, вовче тіло болотне, дзвоники персиколисті, латаття сніжно-біле, оман високий, півники угорські, пухирник звичайний. Угруповання латаття білого занесене до Зеленої книги України.

Фауна досить різноманітна. Зустрічаються види тварин, занесені до Червоної книги України: лелека чорний, гоголь, крех довгоносий, змієїд, лунь польовий, голуб-синяк, сиворакша, журавель сірий, кульон великий, сорокопуд сірий, видра річкова, горностай, хом'як звичайний, нерозень, шуліка чорний, баранець великий. Серед регіонально рідкісних видів відмічені: норець малий, чапля біла велика, лебідь-шипун, широконіска, шилохвіст, чернь чубата, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, вальдшнеп, веретенник великий, крячок світлокрилий, щеврик польовий, кропивник, вівчарик весняний, мухоловка мала, чиж, просянка, гадюка звичайна, часничниця звичайна, тритон гребінчастий, кажанок північний, бобер.

Стабілізатор мікроклімату, регулятор ґрунтових вод та гідрорежиму річки. Виконує екологічні та рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 36; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 167; Байрак О. М., Грицай І. А., Криворучко Т. В. Ресурсна цінність гідрологічних заказників Полтавської області // Роль довкілля у валеологічній освіті і вихованні: М-ли Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДПУ, 2005. – С. 88 – 94; Байрак О. М., Проскурня М. І., Стецюк Н. О. та інші. Еталони природи Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2003. – С. 96 – 98; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 27, 31, 32, 79, 111, 126, 138, 147, 178, 225; Рябоконь О. П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти...» // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної

конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 405, 410, 413,416, 419, 420, 425, 442, 453, 455, 462, 471, 477, 531, 539, 543; Kazannik V. V., Gorobchishin V. A, Protsenko Y. V., Podobaylo A. V., Matushkina N. A. Ornithological excursions along the Udaj river. – Kiev: Geoprint, 2011. – P. 26 – 27.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

261. Археологічний комплекс: Городище, поселення, селище, ґрунтовий могильник, епоха бронзи, ранній залізний вік, середньовіччя (археол.)

Археологічний комплекс різночасових пам'яток за 3 км на північний схід від села, в ур. Бурти, на краю другої надзаплавної тераси правого берега р. Удай: давньоруське городище – залишки літописного «міста» Полкостень, – майже овальної у плані форми, поч. XII – сер. XIII ст., споруджене на поселенні доби бронзового віку, селищах скіфського часу та рубежу X – XI ст. Городище використовувалося в якості місця забору сировини для роботи селітряного заводу XVIII ст.

Інтерпретується як феодальний замок – центр володінь одного з торкських феодалів-конфедератів, посаджених у переяславському Посуллі.

Вперше згадується у літописних джерелах під 1125 р. як місце перемоги переяславського князя Ярополка Володимировича над половцями. Відоме з актових матеріалів 1428 р. та документів 1632 – 1668 рр. Його параметри наведені в анкетуванні Центрального статистичного комітету Російської імперії 1873 р. і Листах опитування статистичного бюро Полтавського губернського земства.

Перший детальний опис і план городища укладені В.Г. Ляскоронським в сер. 1890-х рр. Він же зазначив наявність на майданчику городища додаткових валоподібних споруд, а також великої печі для виварювання селітри, не розуміючи їх призначення. Пам'ятка обстежувалася І.М. Самойловським у 1927, Ф.Б. Копиловим у 1946, М.П. Кучерою в 1979, Ю.Ю. Моргуновим у 1980, І.В. Головком 2007 рр.; врахована у зведеннях І.І. Ляпушкіна та О.В. Сухобокова. Під час розвідок 1946 р. було доведено існування у XVIII ст. на городищі решток селітряного заводу.

Площа задернованого майданчика городища – 1,2 га (120 х 110 м). Поверхня нерівна, вкрита відвалами та ямами селітроварників. Вал, також пошкоджений, захищає майданчик по всьому периметру. Найкраще збереглася його східна частина, що досягає висоти 2,0 м над рівнем майданчика; за ним знаходиться напівкруглий у плані рів із чітким трапецієподібним

перерізом. Ширина рову 13 – 15 м, глибина – 2 м, ширина дна – 8 м. В'їзд розриває укріплення із заходу.

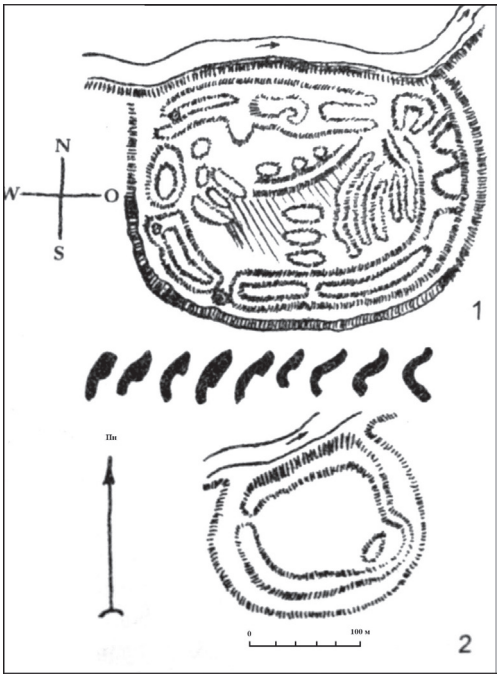

Культурний шар потужністю 1,2 м, за результатами розвідкових обстежень, значною мірою перемішаний і, поряд із подрібненою керамікою XII – XIII ст., містить фрагменти цегли, кахлів та посуду XVII – XVIII ст.

Селище розташоване вздовж берега річки, на захід, схід та південь від городища. Його площа становить – 12 га. Розорюється. Культурний шар має потужність 0,7 – 0,8 м.

У 1980 р. Ю.Ю. Моргуновим на селищі-посаді досліджені рештки давньоруської двоповерхової житлової будівлі другої половини XII – поч. XIII ст. квадратної в плані форми (3,4 х 3,4 м, площа 11,5 м^2), із заглибленим у материк підклітом, напівсферичною глинобитною піччю та залишками ще однієї, що впала з верхнього ярусу під час пожежі.

Зібрані на селищі підйомні матеріали представлені фрагментами ліпного посуду доби ранньої і пізньої бронзи, скіфського та пізньоскіфського часу, кількома уламками ліпних горщиків роменської культури (IX – X ст.), численними давньоруськими речами X – XIII ст., в тому числі шматками рожевого овручського шиферу, пряслицями, виготовленими з нього, фрагментами скляних браслетів, залізними шлаками, уламками кераміки тощо.

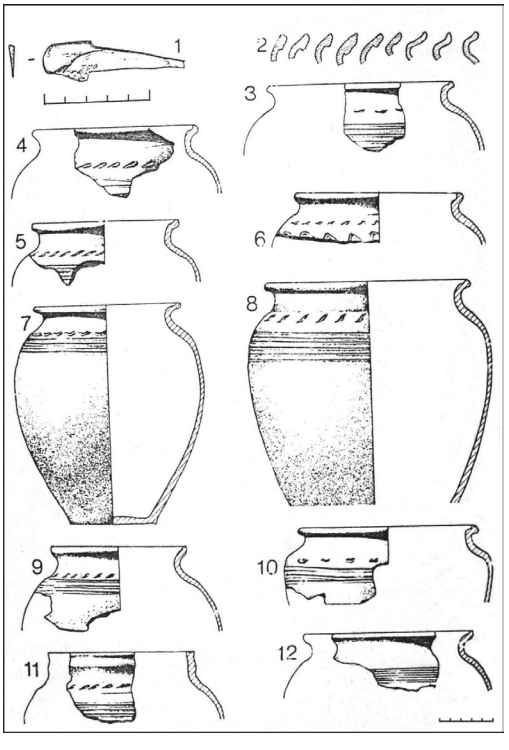

Неподалік селища, на північно-східній околиці села виявлена діоритова сокира-молот доби раннього бронзового віку, два бронзові наконечники стріл скіфського часу і срібний денарій Марка Аврелія (II ст. н. е.).

У 2003 р. на посаді Полкостеня «металозбирачами» знайдений скарб срібних празьких грошів XIV ст. – понад 200 монет.

2013 р. за 0,4 – 0,5 км на південний схід від городища й решток селища вздовж підвищення правого берега р. Удай мародерами виявлені рештки

ґрунтового некрополя. Є відомості про виявлення кількох поховань XII – XIII ст., здійснених у західній орієнтації, що супроводжувалися прикрасами і предметами поясного набору.

Матеріали з Повстина зберігаються у фондах ІА НАН України та Полтавському краєзнавчому музеї (в т.ч. з розкопок на посаді Ю.Ю. Моргунова 1980 р.).

Складові частини археологічного комплексу взяті під охорону держави Рішенням Полтавського облвиконкому № 247 від 23 квітня 1982 р. та № 165 від 23 квітня 1984 р. за порядковим № 63.

У Пирятинському краєзнавчому музеї експонується виявлена на селищі мініатюрна посудинка пізньоскіфської доби (III – I ст. до н. е.).

Джерела та література: Фонди Полатвського краєзнавчого музею. – Од. зб., №№ А-107, А-11908; Самойловський І. М. Археологічна розвідка по Удаю на Пирятинщині 1927 р. / І. М. Самойловський; Полтав. Республ. іст.-краєзн. муз. // НА ІА НАНУ. – Ф. ВУАК. – № 116/42а. – Арк. 11 – 13; Копилов Ф. Б. Звіт про роботу Посульської археологічної експедиції 1946 року; Ф. Б. Копилов; АН УССР, Ін-т археол. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1946/22. – № 431. – Арк. 27; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області: (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області); Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 107 – 110; Полное собрание русских летописей: Лаврентиевская летопись по Академическому списку / Ин-т истории СССР АН СССР. – М.-Л.: Изд-во Вост. литры АН СРСР, 1962. – Т. 1. – С. 295; Т. 2. – С. 289 – 290; Білоусько О. А., Супруненко О. Б., Мироненко К. М. Середньовічна історія Полтавщини (V – I половина XVI століття): Підручник для 6 кл. загальноосв. шк. – Полтава: Оріяна, 2004. – С. 80; Головко І. В. Ліпна посудинка з Повстина / Головко І. В. // АЛЛУ.— Полтава: Археологія, 2003. – № 2 (14). – С. 61; Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X – XIII ст. / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2005. – № 1-2 (17-18). – С. 117–118; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» / І. В. Головко // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини»: зб. наук. ст. – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38; Древнерусские поселения Среднего Поднепровья: Археологическая карта / Кучера М. П., Сухобоков О. В. и др.; АН УССР, Ин-т археол. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 147 – 148; Кропоткин В. В. Клады римских монет на территории СССР / В. В. Кропоткин; АН СССР, Ин-т археол. // САИ. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – Вып. Г4-4.–С. 72; Кулатова І. М. Пізньоскіфські та пізньозарубинецькі старожитності Полтавщини / Кулатова І. М., Супруненко О. Б., Терпиловський Р. В.; Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА. – К. – Полтава : Археологія, 2005. – С. 21; Ляпушкин И. И. Днепровское Лесостепное Левобережье в эпоху железа / И. И. Ляпушкин; АН УССР, ИИМК // МИА. – М. – Л.: Изд-во АН СССР, 1961. – № 104. – С. 339 – 340; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы / В. Г. Ляскоронскаго // Тр. XI АС / МАО. – М., 1901. – Т. 1. – С. 430 – 431; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сб. топограф. сведений) / Николай Макаренко; ПУАК. – Полтава: Тип. Тов-ва Печатного Дела, 1917. – С. 4; Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» / Мельникова І.С. // АЗ ПКМ: зб. наук. ст. / ПКМ; [ред. кол.: Кулатова І. М., Мокляк В. О., Супруненко О. Б. (відп. ред.)]. – Полтава, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137; Моргунов Ю. Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН, Курск. гос. обл. муз. археологии. – Курск, 1996. – С. 83 – 85; Моргунов Ю. Ю. Еще раз о «переяславских торках» / Ю. Ю, Моргунов // РА. – М.: Наука, 2000. – № 1. – С. 23 – 36; Моргунов Ю. Ю. Летописный город Снепород и его округа X – XIII в. / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН. – СПб.: Филологический факультет, 2012. – С. 185 – 186; Моргунов Ю. Ю. Посульская граница: этапы формирования и развития / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН, Курск. гос. обл. муз. археологии. – Курск, 1998. – С. 85 – 86; Моргунов Ю. Ю. Работы Посульской разведочной группы / Ю. Ю. Мор-

гунов // АО 1980 г.: сб. науч. ст. / АН СССР, Ин-т археол. – М.: Наука, 1981. – С. 286 – 287; Моргунов Ю. Ю. Сампсониев Остров: Пограничная крепость на посульской окраине Южной Руси в XI – XIII веках / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН. – М.: Наука, 2003. – С. 10 – 11; Моргунов Ю. Ю. Функциональное назначение пограничных городищ Юго-Восточной Руси / Ю. Ю. Моргунов // Археологические исследования на Полтавщине: сб. науч. тр. / ПКМ; [ред. кол.: Кулатова И. Н., Супрун Т. Ю., Супруненко А.Б. (отв. ред.)]. – Полтава, 1990. – С. 102, 107; Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: Исследование и м-лы / Л. В. Падалка; ПУАК. – Полтава: тип. Тов-ва Печатного Дела, 1914. – С. 172; Памятники материальной культуры древней и средневековой Полтавщины: Каталог выставки / Сост. Гороховский Е. Л., Кулатова И. Н., Луговая Л. Н., Моргунов Ю. Ю., Супруненко А. Б.; ПКМ. – Полтава, 1985. – С. 45; Пирятинщина: Статті, нариси, фотодокументи / Упорядн. О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: Просвіта, 2004. – С. 25 – 36; Полкостень / [Кулатова І.М.] // Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. Кудрицького А.В. – К.: УЕ, 1992. – С. 689; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України: Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; Ін-т археол. АН УССР; УТОПІК. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 79 – 80; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України: (Лубенський музей К. М. Скаржинської) / Супруненко О. Б.; Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА; [наук. ред. П. П. Толочко] . – К. – Полтава: Археологія, 2000. – С. 236 – 237; Супруненко О. Б. Старожитності золотоординського часу Дніпровського лісостепового Лівобережжя / Супруненко О. Б., Приймак В. В., Мироненко К. М.; Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА; Сум. обл. орг.УТОПІК; [відп. ред. О. П. Моця]. – К. – Полтава: Археологія, 2005. – С. 40.

Ю.Ю. Моргунов, І.В. Головко, О.Б. Супруненко

262. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,2 – 1,5 км на південь-південний схід від господарчого двору (МТФ та СТФ) та північніше автомагістралі мм. Київ – Харків, на краю плато правого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988 та 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з 8 курганів. Два з них розташовані поряд уздовж східного узбіччя ґрунтової дороги, що веде з автомагістралі до села. Решта насипів – на протилежному боці поля, за 0,7 – 0,8 км на схід від дороги, тягнуться ланцюгом у напрямку із північного заходу на південний схід на відстані 50 – 100 м один від одного.

Найпівнічніший курган у групі курган задернований. Його висота – 1,5 м, діаметр – 25 м. За 0,05 км на південь від нього знаходиться курган висотою 0,6 м та діаметром 15 м, через насип якого проходить польова дорога, а поли розорюються.

Інші кургани висотою – 0,5 – 1 м та діаметром – 17 – 22 м розорюються.

Пам'ятка не розкопувалася.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 111 – 112.—Рис.29.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 57; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 57; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 89; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 80.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

263. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,1 – 1,3 км на південь від колишнього господарчого двору (МТФ), на північному узбіччі автомагістралі мм. Харків – Київ та ліворуч ґрунтової дороги від автомагістралі до села, на підвищенні вододільного плато рр. Удай та Сліпорід.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох насипів. Один із них, знаходиться біля самого узбіччя автомагістралі. Два інших, один біля одного, за 0,25 км на північний захід від першого. Висота 0,4 – 0,5 м, діаметр 20 – 22 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 112 – 113. – Рис.29.; Мельникова И. С., Ткаченко А.М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 40; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 80; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 80.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

264. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться між сс. Карпилівка та Повстин, за 0,5 км на південь від городища, на вододілі рр. Удай і Сліпорід. На південь від групи розташоване степове блюдце.

Відомийа за картографічними джерелами XIX ст. Обстежений та описаний І.В. Головком, за участю М.Г. Руднєвої в 2008 р.

Складається із 7 розораних курганів, 3 з яких розташовані компактно, поряд: поли двох із них дотичні, третій – на одній лінії — із заходу на схід. Розташований із заходу курган має висоту 0,4 м і діаметр 15 м. Всі інші насипи висотою 0,1 – 0,3 м і діаметром 13 – 20 м.

На поверхні курганів зібрані матеріали скіфського часу: фрагменти стінок та денець ліпних горщиків, уламок червоноглиняної амфори.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області: (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Супруненко О. Б., Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2008; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 548. – Арк. 23 – 27; Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю: (Матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2008. – № 1/2 (23/24). – С. 95, 105. – Рис. 1.

І.В. Головко

265. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північний схід від села, ліворуч від дороги між сс. Повстин і Карпилівка, на другій надзаплавній терасі правого берега р.Удай та за 0,7 км на захід від давньоруського літописного городища Полкостеня (поч.XII – середини XIII ст.) (Див. поз. № 261).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 10 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 110. – Рис.29.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 57; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 57; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.89; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии : (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України : Полтавська область. – К. : Наук. думка, 1982. – С. 80; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): Монографія. – Київ-Полтава: Археологія, 2000[2001]. – С. 237.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

266. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на північний схід схід від села, ліворуч дороги між сс. Повстин і Карпилівка на другій надзаплавній терасі правого берега р. Удай та за 0,6 км на південь від давньоруського літописного городища Полкостеня (поч.XII – середини XIII ст.).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 15 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 110. – Рис.29.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 57; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 57; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис.89; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии : (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України : Полтавська область. – К. : Наук. думка, 1982. – С. 80; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): Монографія. – Київ-Полтава: Археологія, 2000. – С. 237.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

267. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільського будинку культури.

Поховано 5 воїнів із частин 5-ї Армії Південно – Західного фронту, які загинули в ході боїв під час виходу з оточення у другій половині вересня 1941 р. Первісно воїни були поховані в одиночних могилах, у різних місцях села і лише в 1956 р. їх останки перепоховали до братської могили в центрі села.

У 1957 р. біля могили було встановлено залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,5 м) на цегляному оштукатуреному постаменті.

У 1974 р. цегляний постамент замінено на гранітний (1,4 х 1,1 х 1,0 м).

Праворуч і ліворуч від пам'ятника у 1974 р. було встановлено дві вертикальні залізобетонні стели (1,3 х 0,55 х 0,8 м), на яких закріплено плити (1,8 х 0,8 м) з лабрадориту з викарбуваними прізвищами 114 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.

На могилі покладено плиту (0,5 х 0,8 м) з лабрадориту з пам'ятним написом: «Нахиліться віти, зупиніться люди, землякам безсмертну шану віддамо».

У 2011 р. вертикальні стели з плитами було демонтовано, а поряд із могилою встановлено вертикальну стелу (2,2 х 6,90 х 0,67 м) з бутового каменю, у центральній частині якої бетонний барельєф (1,93 х 3,1 м), праворуч і ліворуч закріплено 6 дощок (1,2 х 0,6 м) із чорного полірованого граніту з прізвищами 111 загиблих земляків та пам'ятними написами: «Смертю смерть здолавши вічна пам'ять» , «Землякам безсмертним шану віддамо».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр.101-4-12, вх..20805-42; ДАПО. – Ф.Р-1876, Оп.8, Спр. 98, Арк. 23; Ф.Р-3388, Оп.1, Спр. 1116, Арк. 3; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1054 – 2.16. 18 // Робочий архів науково – методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Хронологічний довідник про період тимчасової окупації населених пунктів Полтавської обл. 1941 – 1943 рр.– Полтава, 2005. – С. 153.

А.О Овсяницький, О.А. Скирда

268. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на сільське кладовище.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні у селі померла невідома кількість жителів. Встановлено імена 379 осіб. Місця поховань невідомі.

У пам'ять про померлих у 1993 р. встановлено дерев'яний хрест (1,9 х 1,3 м) на насипаному кургані (0,8 х 3,5 х 2,0 м) (хрест частково зруйнований).

Джерела та література: Довідка Великокручанської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С.586 – 595.

О.А. Скирда

269. Церква в ім'я Архистратига Господнього Михаїла (Архистратигомихайлівська церква) (архітектура)

Церква в ім'я св. Архистратига Господнього Михаїла в с. Повстин Пиря-

тинського повіту (тепер Пирятинський р-н) була збудована в 1775 р. Це була тридільна, одноверха споруда, встановлена «на дубовых подвалах, вместо фундамента и была крыта досками». Над центральною дільницею за допомогою парусів розмістили восьмигранний світловий барабан, площини якого прикрашали прямокутні вікна. Покрівля купола «покрыта черным железом в шашку»і мала барокові форми.

У 1852 р. споруду реконструювали. Храм поставили на мурований цоколь і прибудували до бабинця триярусну дерев'яну дзвіницю з шатровою покрівлею. З півночі, півдня і заходу до церкви прибудували чотириколонні портики, прикрашені трикутними фронтонами, а до східної вівтарної частини ризницю та паламарню. За тогочасними вимогами барокову покрівлю купола замінили на напівсферичну. На ній встановили декоративний восьмигранний ліхтарик із цибулястою маківкою. Дерев'яна покрівля була замінена на металеву, яку пофарбували олійною фарбою в зелений колір, а стіни в білий.

Споруда збереглася до нашого часу і є однією з небагатьох дерев'яних церков XVIII ст.

У новітній час релігійна громада була утворена як громада Української Православної Церкви Московського Патріархату. Зареєстрована органами державної влади 19.02.1993 р. за № 72. Для релігійних відправ використовує споруду колишньої церкви.

Із священиків відомі: Данило Базилевський (1894), ієрей Михаїл Головчак (2008); псаломників: Яків Попов (1894); церковних старост: Олександр Гнатович Михеда (2008).

Джерела та література: Релігійні громади Полтавської області станом на 01.01.2008 р. // Інформація відділу у справах національностей та релігій Полтавської облдержадміністрації. – Арк. 128; ПЕВ. ЧО. – 1894. - № 4. – С. 217.

В.А. Павленко

Прихідьки, с., Дейманівська сільська рада

270. Яри-Поруби – заповідне урочище місцевого значення (природа)

Розташований на території Пирятинського лісництва – кв. 14 – 19. Перебуває у віданні ДП «Пирятинський лісгосп».

Обстежувався Т.Л. Андрієнко (1994); О.М. Байрак (1994, 2002); Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2002, 2008); С.В. Гапон (2010).

Площа 325 га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів № 437 від 16.11.1979 р.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження глибокої розгалуженої балкової системи в басейні р. Удай з лісовою та лучно-степовою рослинністю. Збереглися масиви грабово-дубових лісів (одне з відомих місцезнаходжень лілії лісової в Полтавській області) та ділянки лучного степу на схилах балки із багатим біорізноманіттям, у складі якого – рідкісні види (барвінок малий, горицвіт весняний, перстач білий та ін.).

Територія заповідного урочища являє собою масив типового широколистяного лісу на придолинних вододілах і схилах розгалуженої балки з річечкою – протоком р. Удай. Рельєф місцевості хвилястий. Схили та днища балок вкриті дубовим та грабово-дубовим лісом. Середній вік дерев – 80 – 100 років. На схилах балок, особливо на дубово-грабових ділянках, зустрічається лілія лісова, занесена до Червоної книги України.

Флора нараховує близько 600 видів рослин, у т.ч. види, занесені до Червоної книги України: коручка чемерникоподібна, підсніжник білосніжний, лілія лісова, зозулині сльози яйцеподібні, лунарія оживаюча, гніздівка звичайна, тюльпан дібровний, горицвіт весняний, сон чорніючий. Відмічені регіонально рідкісні види: барвінок малий, глід український, дзвоники персиколисті, зеленчук жовтий, зубниця бульбиста, зубниця п'ятилиста, конвалія звичайна, наперстянка великоцвіта, первоцвіт весняний, перстач білий, півники угорські, проліска дволиста, проліска сибірська, ряст Маршалла, ряст порожнистий, чемериця чорна, черешня, вишня степова.

Бріофлора урочища налічує 57 видів.

Фауна досить різноманітна. Зустрічаються види тварин, занесені до Червоної книги України: лунь польовий, журавель сірий, шуліка чорний, кульон великий, сорокопуд сірий, сиворакша, баранець великий, видра річкова, горностай. Відмічені регіонально рідкісні види: біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик луговий, кропивник, чиж, просянка, вуж водяний, часничниця звичайна, тритон гребінчастий.

Виконує екологічні та рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 31; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. Та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 63 – 66, 168, 181; Байрак О. М., Криворучко Т. В. Еколого-ценотичні особливості рідкісних ефемероїдів Полтавщини // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Серія Екологія. Біологічні науки. – 2004. – Полтава. – Випуск 4 (37). – С. 174 – 180; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 42, 43, 54, 55, 56, 68, 77, 78, 80, 81, 106, 120, 129, 138, 160, 164, 165, 170, 171, 172, 174, 178, 189, 195, 196, 227; В гаю заграли проліски (розповіді про весняні рослини Полтавщини та їх охорону) / Під заг. ред. О. М. Байрак.– Полтава: Верстка, 2001. – С. 16, 24, 25, 29, 33, 46, 67; Гапон С. В. Мохова рослинність урочища «Яри-Поруби» (Пирятинський район, Полтавська область) // Пирятинські екологічні читання: матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції, 25 травня 2011 р., м. Пирятин. – Полтава: Астрая, 2011. – С. 49 – 51; Збережи, де стоїш, де живеш. По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – С. 34, 115, 122, 123, 124, 128, 139, 141, 152, 160, 162, 197; Івашин Д. С., Самородов В. М., Буйдін В. В. та ін. Щоб росли горицвіти (розповіді про рідкісні рослини та тварини Полтавщини). – Полтава, 1992. – С. 1, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 26; Коваленко О. А, Сенчило О. О. Рідкісні види степових ценозів національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин).– Полтава: Просвіта, 2011. – С. 75 – 78; Криворучко Т. В. Ефемероїди Полтавської області та стан їхньої охорони // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України (до 115-річниці М. І. Гавриленка) / Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції.– Полтава: ПДПУ, 2004. – С. 288 – 290; Криворучко Т. В. Рідкісні ефемероїди у флорі Полтавської області // Екологічні проблеми довкілля та шляхи їх вирішення: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. (IX Каришинські читання). – Полтава, 2002. – С. 94 – 96; Лобань Л. О. По-

ширення на території річки Удай рослинних угруповань із весняними синузіями, їх склад та охорона // Пирятинські екологічні читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 травня 2011 р., м. Пирятин. – Полтава: Астрая, 2011. – С. 60 – 63; Природно-заповідний фонд Української СРСР. Реєстр-довідник / За ред. М. А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 117; Рябоконь О. П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти...» // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 63, 141, 148, 177, 192, 196, 373, 552, 566; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 420, 442, 453, 455,471, 477, 539, 543.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

271. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,1 – 1,5 км на схід від південної околиці села, біля північного узбіччя автошляху мм. Пирятин – Лохвиця – Суми, на підвищенні вододільного плато рр. Удай та Многа.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з семи насипів. У центрі групи розташований дуже розораний майдан (?). Три насипи, що знаходяться навколо нього, напевно є викидами відпрацьованої землі – «буртами». Висота майдану – 0,8 м, діаметр – 40 м. Глибина центральної заглибини – 1,8 м, діаметр – 25 м. Висота «буртів» – 0,2 – 0,5 м, діаметр – 10 – 17 м.

Решта насипів знаходяться дещо осторонь від центрального скупчення: № 1 за 0,35 км на північний захід має висоту 1 м, діаметр 25 м; № 6 за 0,35 км на південний захід висоту 0,4 м, діаметр 12 м; № 7 за 0,4 км на північ від майдану за лісосмугою висоту 0,5 м та діаметр 15 м.

Пам'ятка розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 113 – 114; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 38; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 75; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

272. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,75 км на північний схід від колишньої тракторної бригади біля північно-східної околиці села та за 1,25 – 1,3 км ліворуч ґрунтової дороги сс. Прихідьки – Яцини, в ур. Броварки, на підвищенні вододільного плато рр. Удай і Многа.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з шести насипів, розташованих компактно на підвищенні. Поли курганів майже дотичні. Можливо, серед них знаходяться насипи так званих «Наумових могил» – комплексу пам'яток у складі кургану та майдану з «крилами», відомого ще з початку XX ст.

Висота насипів від 0,2 до 0,8 м, діаметри відповідно – 10 – 28 м.

Один курган знаходиться у лісосмузі і заріс чагарником, інші розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 114 – 115. – Рис. 30.1; 30.2.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 38. Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 75; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

273. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 3 км на північ від колишньої тракторної бригади та за 0,25 км на схід від узбіччя ґрунтової дороги між сс. Прихідьки та Білоцерківці, на підвищенні вододільного плато рр. Удай та Многа.

Обстежувався І.С. Мельниковою та О.М. Ткаченком у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох курганів, розташованих дуже компактно. Їх поли майже зливаються у вигляді трикутника.

Висота 0,7 м, 0,3 м, 0,2 м, діаметр відповідно – 15 м, 10 м, 12 м.

Всі насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 115. – Рис. 30.2.2; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 37-38; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 75.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

274. Братська могила радянських воїнів (1941) (іст.)

Знаходиться на околиці села, на 172 км автошляху мм. Київ – Суми.

Поховано 107 воїнів із частин 289-ї стрілецької дивізії 31-го стрілецького корпусу 5-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 18 – 20 вересня 1941 р. в боях із гітлерівськими загарбниками при обороні села, прикриваючи вихід із оточення колони штабу і Військової Ради фронту, яка слідувала в напрямку м. Лохвиці.

Прізвища похованих воїнів невідомі.

Первісно воїни були поховані в одиночних та братських могилах вздовж дороги мм. Київ – Суми на полях і лише в 1956 р. останки 107 воїнів були перезахоронені в одну братську могилу біля автошляху. У 1957 р. на виконання заходів Пирятинського райкому Компартії України і Пирятинського райвиконкому на могилі встановлено залізобетонну скульптуру скорботної жінки (вис. 2,85 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 1,85 х 1,45 х 1,45 м). На чільному боці закріплено пластикову дошку (0,6 х 0,6 м) з пам'ятним написом: «Вечная память воинам погибшим за свободу и независимость нашей Родины 1941 – 1945 гг.».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805. – Арк. 18; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 25; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1063-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

275. Братська могила радянських воїнів та військовополонених (1941, 1942) (іст.)

Знаходиться на сільському кладовищі, ліворуч від входу.

Поховано 21-го воїна, серед яких 14 – із частин 289-ї стрілецької дивізії 31 стрілецького корпусу 5-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 18 – 20 вересня 1941 р. в боях із гітлерівськими загарбниками, прикриваючи вихід із оточення колони штабу та Військової Ради Південно-Західного фронту в напрямку м. Лохвиця, а також 7 воїнів, які потрапили в полон і були розстріляні гітлерівцями у 1942 р. під час конвоювання їх до табору військовополонених.

Прізвища похованих невідомі.

Первісно воїни були поховані у різних місцях села і лише в 1956 р. їх останки були перенесені до братської могили на сільському кладовищі, у цьому ж році – на могилі встановлено залізобетонний обеліск (2,2 х 0,6 х 0,6 м), на якому закріплено алюмінієву дошку (0,6 х 0,4 м) з пам'ятним написом «Вічна слава героям, які полягли в боях за честь свободу і незалежність нашої

Батьківщини в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805. – Арк. 18; ДАПО. – Ф.Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 1116. – Арк. 8; Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 25; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1062-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

276. Братські могили (2) радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

У двох могилах поховано 46 воїнів із частин 21-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 17 – 20 вересня 1941 р. в боях з гітлерівськими загарбниками при обороні села та виході з оточення, а також воїни 178-ї, 183-ї танкових бригад, 11-ї мотомеханізованої стрілецької бригади 10-го танкового корпусу, 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії, які загинули в боях, звільняючи село від гітлерівців 18 вересня 1943 р.

Первісно воїнів було поховано в одиночних могилах на околиці села та в полі й лише в 1956 р.останки перенесено до братської могили в центрі села. Прізвища відомі 4 воїнів. У 1957 р. біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (2,5 х 1,8 х 1,8 м) та на триступінчатому бетонному цоколі (0,8 х 3,1 х 3,1 м). На лицьовій стороні постаменту закріплені 2 металеві дошки (0,5 х 0,7 м), (1,0 х 0,7 м) із прізвищами похованих воїнів і 114 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та пам'ятний напис: «Вічна слава воїнам, полеглим в боротьбі за свободу і незалежність нашої Батьківщини 1941 – 1945 рр. Антонов Костянтин Григорович, Прокоф'єв Володимир Федорович, Макаров Сидір Макарович». У 1975 р. між могилами споруджено цегляну тумбу (0,7 х 2,9 х 1,0 м), на якій покладено гранітну плиту (1,27 х 0,9 м) з прізвищами загиблих воїнів- земляків та пам'ятним написом: «Наші земляки, які загинули в роки Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. відстоюючи честь і свободу нашої Вітчизни».

Під час тимчасової німецької окупа-

ції 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було розстріляно жителів села Безрук М.В., Кагамлик В.Я., Цегельник О.О., Ющенко І.М., Хропко М.Й., Ковалівського Я.В.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 107 воїнів-односельців.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805. – Арк. 18; Ф. 1617. – Оп. 2. – Спр. 7. – Арк. 3; Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 32; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 25; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1061-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 728 – 733; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решети-

лівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

277. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на центральному кладовищі праворуч від входу.

За свідченням Національної Книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померла невідома кількість жителів. Встановлено імена 87 осіб. Місця їх поховань невідомі. У пам'ять про померлих у 2007 р. встановлено дерев'яний хрест (2,3 х 1,35 м), у центрі якого закріплено табличку із пластика (0,18 х 0,24 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.»

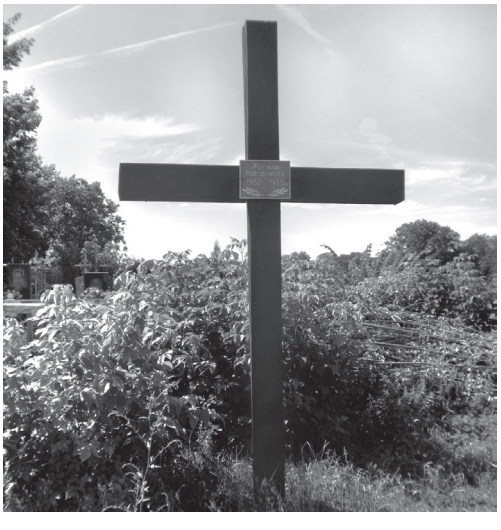

Джерела та література: Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації Полтавської області від 6.11.2008 р. № 01-17/1384 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 607 – 610.

О.С. Лимар

278. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1945) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Ульянов (Ленін) Володимир Ілліч (22.04.1870, м. Симбірськ, Російська імперія, нині м. Ульяновськ, Російська Федерація – 21.01.1924 р., с. Горки Московська обл., саркофаг з його тілом встановлений у мавзолеї на Красній площі у Москві) – російський політичний і державний діяч (Див. поз. № 42).

Погруддя було придбано колгоспом ім. В.Чкалова у 1936 р.

До початку Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. погруддя стояло у кабінеті голови колгоспу, а перед приходом гітлерівських загарбників голова колгоспу Ковалівський Я.В., який був залишений для підпільної роботи на тимчасово окупованій території, заховав його в будинку сільського пожежного депо.

У 1942 р. гітлерівці розстріляли Ковалівського Я.В., а погруддя Леніна В.І. жителі села, ризикуючи своїм життям, зберегли до визволення села

від окупантів у вересні 1943 р. Воно було розміщено спочатку на сцені сільського будинку культури, а у 1945 р. залізобетонне погруддя (0,9 х 0,5 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (1,45 х 1,0 х 0,9 м), у центральній частині якого напис: «В.І.Ленін 1870 – 1924 р.», було встановлене біля контори колгоспу ім. Чкалова.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування комуністичної ідеології широким масам населення.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1087-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею. Енциклопедія історії України: У 10 тт. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 6. – К.: Наук. думка, 2009, – С.112 – 114; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 419; Володимир Ілліч Ленін. Біографія. Вид. 4-е. – К.: Видавництво політичної літератури України, 1970. – 693 с.

О.А. Скирда

Рівне, с., Олександрівська сільська рада

279. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південний схід від східної околиці села, на вододільному плато рр. Сліпорід та Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих неподалік один від одного по лінії з північного заходу на південний схід. Висота насипів 0,3 та 0,4 м, діаметр 10 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 118; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк 54; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 54; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

280. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на захід від перехрестя автомагістралі мм. Харків – Київ та автодороги м. Пирятин – с. Рівне, біля південного узбіччя автомагістралі, на вододільному плато рр. Сліпорід та Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один біля одного по лінії схід-захід. Висота насипів 0,3 та 0,4 м, діаметр – 15 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 118 – 119; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) //

НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк 54-55; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 54 – 55; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

281. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться на північній околиці села, на вододільному плато рр. Сліпорід та Удай.

Відомий з початку XX ст. Обстежувався І.В. Головком у 2007 р.

Складається з двох курганів, розташованих один біля одного по лінії схід-захід. Висота насипів 1,3 та 1,4 м, діаметр – 25 м.

Насипи розорюються. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 480. – Арк. 119; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

282. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південь від села майже на межі з Гребінківським районом, на вододільному плато рр. Сліпорід та Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,2 м, діаметр – 12 м.

Геодезичний знак на вершині кургану станом на 2007 р. демонтовано.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 115 – 116. – Рис. 25.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 41 – 42; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

283. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,75 км на південний схід від села на вододільному плато рр. Сліпорід та р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, І.В. Головком у 2007.

Висота кургану – 0,2 м, діаметр – 10 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 116. – Рис.25.1; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 42; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

284. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від східної околиці села, ліворуч автомагістралі мм. Харків – Київ, на вододільному плато рр. Сліпорід та Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література : Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 116-117. – Рис. 25.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк 42; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 54; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85; Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. М. Скаржинської): Монографія. – Київ-Полтава: Археологія, 2000. – С. 234.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

285. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на південний схід від села, біля північного узбіччя ґрунтової дороги сс. Пирятин – Майорщина, на вододільному плато рр. Сліпорід та Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 117. – Рис. 25.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк 54; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 54; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

286. Курган V (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на схід від села та за 0,2 км від південного узбіччя автодороги м. Пирятин – с. Рівне, на вододільному плато рр. Сліпорід та Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 117 – 118. – Рис. 25.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк 54; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 54; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 86; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

Сасинівка, с., Сасинівська сільська рада

287. Сасинівський гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в околицях с. Сасинівка, в заплаві р. Перевод.

Перебуває у віданні Сасинівської сільської ради.

Площа 150 га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів № 74 від 17.04.1992 р.

Обстежувався Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2008); І.В. Головком, Ю.В. Проценком, А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним (2011).

Заказник створено з метою збереження водно-болотних угідь в заплаві р. Перевод. Місце гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу.

Територія заказника розташована в заплаві р. Перевод. Основні площі зайняті лучно-болотними природними комплексами. Лучна рослинність репрезентована ценозами справжніх лук. На вологіших ділянках формуються угруповання заболочених та засолених лук. Болота поширені евтрофні високотравні та низькотравні.

Флора нараховує близько 400 видів рослин, серед яких сальвінія плаваюча, занесена до Червоної книги України, а її угруповання до Зеленої книги України. Відмічені регіонально рідкісні види: валеріана висока, оман високий, родовик лікарський.

Фауна досить різноманітна. Відмічені види тварин, занесені до Червоної книги України: сиворакша, шуліка чорний, лунь польовий, журавель сірий, кульон великий, сорокопуд сірий, видра річкова, горностай. Серед регіонально рідкісних видів зустрічаються: чапля біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, лунь луговий, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, дупель, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик луговий, кропивний, чиж, просянка, вуж водяний, часничниця звичайна, тритон гребінчастий.

Заповідний об'єкт виступає стабілізатором клімату, регулятором ґрунто-

вих вод і водного режиму річки. Виконує екологічні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр. № 01-116. – Арк. 51; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та інші. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 168, 175; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 343 – 344; Пирятинські пам'ятки природи: навчально методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К. : Геопрінт, 2011. – С. 18; Рябоконь О. П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти...» // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченої 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава : Просвіта, 2011. – С. 44 – 57; Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 38; Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 420, 442, 455, 471, 477, 539, 543.

Н.О. Стецюк, О.О. Вільмовська

288. Поселення, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1 км на схід від східної околиці села, на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Перевод, в урочищі Русівщина.

Виявлене та картографоване І.В. Головком у 1996, обстежувалося ним же у 1998 та 2007 рр.

Поселення площею 1,5 га, видовжене з заходу на схід. З півдня місце його розташування оточене заболоченою заплавою р. Перевод, на півночі – доходить до південного узбіччя автошляху сс. Меченки – Сасинівка, на сході перерізається залізницею Гребінка – Прилуки, на заході – межує з давньоруським селищем. Поверхня нерівна – в центральній частині поселення знаходиться низовина.

На зораній поверхні зібрано підйомний матеріал: фрагменти гончарного посуду, залізний ніж, шиферне пряслице, кістяний стиль та фрагмент скляного кубку. На початку XX ст. на поселенні було знайдено срібний денарій Марка Аврелія.

Пам'ятка датується IV ст. н. е. і відноситься до черняхівської культури.

Площа пам'ятки розорюється. Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Ма-

шинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 7, 27; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 119 – 120. – Рис. 32.1; 32.2.2; Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини». – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32–38; Головко І. В. Римська монета на території Пирятинського району на Полтавщині // Охорона та дослідження пам'яток археології: Матеріали 7-го науково-практичного семінару: Зб. наук. статей / Редкол.: Гаврилюк Н. О., Годзенко В. Д., Супруненко О. Б. та ін. – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс»», 2006. – С. 36; Кропоткин В. В. Клады римских монет на территории СССР // САИ. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – Вып. Г4-4. – С. 72; Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 80.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

289. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 3 км на південний захід від колишкього господарського двору та за 2 км на південь від старої ґрунтової дороги між сс. Першотравневе і Березова Рудка, на плато правого берега р. Перевод.

Відомий із розвідок В.Г. Ляскоронського кінця 1890-х та 1907, обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з 12-ти курганів. Серед них, напевно, і розораний майдан. Кургани тягнуться ланцюжком із півночі на південь на 1 км. Відстань між насипами 50 – 100 м.

Найпівнічніший курган задернований, поли підрізані. Висота – 4 м, діаметр – 40 м. Висота інших – 2,1 – 0,2 м, діаметр – 10 – 35 м.

Пам'ятка не розкопувалася.

Всі кургани, за винятком першого, руйнуються щорічною оранкою.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 121 – 122; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 48; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 48; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 82; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 63; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 40, 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

290. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 2,6 км на південний захід від колишнього господарського двору та за 1 км на північний захід від задернованого кургану попереднього могильника (Див. поз. № 289), на плато правого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, насипи яких дотичні по лінії схід-захід. Висота 0,6 – 0,7 м, діаметр – 20 м.

Розкопки не проводилися. Насипи курганів розорюються.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу

пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 122 – 123. – Рис. 32.1; Мельникова И С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 48 – 49; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 48 – 49; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 82; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

291. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від колишнього господарського двору, за 0,8 км на південь від ґрунтової дороги на с. Крячківка та за 1 км на північний схід від попереднього могильника, на плато правого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих на відстані 20 м один від одного по лінії схід-захід. Висота 0,3 м, діаметри – 7 та 10 м.

Розкопки не проводилися. Насипи розорюються.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 123. – Рис. 32.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 49; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 82; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

292. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південний захід від колишнього господарського двору та за 0,6 км на північний схід від попереднього могильника (Див. поз. № 291), біля південного узбіччя ґрунтової дороги на с. Крячківка, під лісосмугою, на плато правого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих по лінії північ-південь на відстані 55 м один від одного. Висота – 0,5 м, діаметр – 15 м.

Розкопки не проводилися. Насипи курганів розорюються.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 123 – 124. – Рис. 32.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 49; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 49; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 82; Макаренко Н. Е. Городища

и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

293. Курганний могильник V (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на захід від села, за 1 км на північний схід від с. Червоне, праворуч дороги між сс. Сасинівка та Вечірки, на підвищенні плато лівого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з 10 насипів. Кургани тягнуться ланцюгом із заходу на схід на 0,6 км між двома лісосмугами, відстань між ними від 5 до 60 м.

Висота насипів – 0,2 – 1,5 м, діаметр – 10 – 30 м.

Пам'ятка не розкопувалася. Всі кургани розорюються.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 124 – 125. – Рис. 32.1,4.2; 32.5.1,2; 32.6.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 49; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 49; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 82; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья // Тр. XIV АС. – М., 1911. – Т. III. – С. 63; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

294. Курган І (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на захід від колишнього господарського двору, біля північного узбіччя ґрунтової дороги на с. Крячківка та за 0,8 км від краю правого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 1 м, діаметр – 30 м.

Розкопки не проводилися. Насип розорюється.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 120 – 121. – Рис. 32.1; 32.3 2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду

памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 49; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 49; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 82; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

295. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на південний схід від колишнього господарського двору, на плато правого берега р. Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота – 2 м, діаметр – 30 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 121. – Рис. 32.1, 32.3.1; Мельникова И. С Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 49; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 49; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 82; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 85.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

296. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1960) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 20 воїнів із частин 5-ї, 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули 18 вересня 1941 р. при обороні села від гітлерівських загарбників та виході з оточення. Первісно воїни були поховані в одиночних могилах на полях та на околиці села і лише в 1957 р. їх останки перепоховали до братської могили в центрі села.

У 1960 р. біля могили згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Ілліча встановлено залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,4 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (1,6 х 2,3 х 3,9м). Попереду пам'ятника встановлено 3 плити (1,4 х 0,83; 1,35 х 0,84; 1,1 х 0,83м) із сірого граніту, на яких викарбувано 164 прізвища воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Під час тимчасової гітлерівської окупації 1941 – 1943 рр. були розстріляні місцеві жителі Космачевський А.І., Якуба М.Ф., Трохименко М.І., Павлик К.В., Носенко І.Т., Мовчан І.А., Бих Н.Г., Гирашенко І.Г., Головко В.І., Головко В.Л., Дохтаренко М.О., Жук О.М., Жура О.,

Задорожний Ф.С., Коваленко Ю.П., Герасименко А.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 227 земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 101-6-2. – Вх. 2639. – Арк. 68; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – С. 20; Ф.Р-105. – Оп. 1. – Спр. 304. – Арк. 6 – 7; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1068 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 752 – 760; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

кляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С.629 – 637.

Н.М. Сиволап

297. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині сільського кладовища.

У невідомій кількості братських і одиночних могил поховано невстановлену кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 років. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні встановлено імена 345 осіб.

У 2007 р. місце поховання увічнене дерев'яним хрестом (3,0 х 1,5 м), на якому закріплена пластикова дошка (0,2 х 0,4 м) з написом: «Пам'яті Голодомору 1932 – 1933».

Література: Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько Ю. М. Варченко, В. О. Мо-

Смотрики, с., Смотриківська сільська рада

298. Селище, розвинуте середньовіччя (археол.)

Знаходиться в центрі села, на високій надзаплавній терасі р. Оржиця, в урочищі Викопіровка.

Виявлене та обстежене І.В. Головком у 2001 та оглянуте ним же у 2007 рр.

Площа близько 0,2 га, з півдня забудована приватними садибами і обмежена яром та глиняним кар'єром, із півночі та заходу – крутим схилом останця, зі сходу – вул. Артема.

На зораній поверхні зібрано фрагменти вінець гончарних горщиків, ко-

ваний залізний ключ та наконечник сулиці, які датують пам'ятку XIII – XIV ст.

Площа інтенсивно розорюється.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 137 – 140: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 125. – Рис. 33.1; 33.2.1.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

299. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 3 км на північний захід від колишньої тракторної бригади на північній околиці села, на вододільному плато рр. Гнила Оржиця та Перевод.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один від одного на відстані 70 м по лінії схід-захід. Висота насипів – 1,2 м, діаметр – 30 м.

Розкопки не проводилися. Насипи розорюються.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 126. – Рис. 11.1; 33.2; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 43; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 77.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

300. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться між с. Смотрики та колишнім с. Гришківка (зняте з обліку), в 1 – 2 км на північ від колишнього польового стану першого та на захід від останнього, на плато в межиріччі рр. Переводу та Гнилої Оржиці.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І. Головком – у 2007 рр.

Складається з чотирьох розрізнених насипів.

Перший, розташований за 0,5 км на захід від західної околиці села, має висоту 0,8 м, діаметр 25 м. Другий – за 0,6 км на південний захід від нього, на західному узбіччі ґрунтової дороги на с. Білошапки Прилуцького району Чернігівської області – висота 0,8 м, діаметр 23 м. Третій – за 0,7 км на захід від

попереднього кургану – висота 0,5 м, діаметр 17 м. Четвертий – за 1 км на північний захід від останнього – висота 0,5 м, діаметр 15 м.

Всі кургани руйнуються щорічною оранкою.

Пам'ятка не розкопувалася.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 61. – Рис. 11.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 44; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 44; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 7; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

301. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 4 км на північ північний захід від колишнього польового стану та за 1,3 – 1,5 км на північ від колишнього с. Гришківка (зняте з обліку), майже на межі з землями Березоворудського сільськогосподарського технікуму, на плато в межиріччі рр. Переводу та Гнилої Оржиці.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, експедицією Полтавського краєзнавчого музею (в складі Л.М. Лугової, Р.С. Лугового, І.С. Мельникової, О.М. Ткаченка, О.В. Коваленко, І.М. Гавриленка) – у 2002, І. Головком – у 2007 рр.

Складається з чотирьох насипів: три поряд по лінії північ-південь, а четвертий – за 0,5 км на південний схід від них.

Самий північний курган, висотою – 3,5 м та діаметром – 40 м, задернований. На східному та західному схилах ростуть дерева. Поли насипу підрізані оранкою. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. За 20 м на південь від нього знаходиться другий курган висотою – 0,5 м та діаметром – 20 м. За 0,1 км на південь – третій курган висотою – 0,1 м та діаметром – 10 м. Висота четвертого 0,2 м, діаметр – 20 м.

Усі насипи, за винятком першого, розорюються.

Пам'ятка не розкопувалася.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 61 – 62. – Рис. 11.2; 11.3; 11.4; Лугова Л., Луговий Р., Ткаченко О. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2005. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 24. – Рис.1; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 44; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 44; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 77, 78; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

302. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 5 км на північ від села та за 3 км на північ від колишнього с. Гришківка (за 1,7 км на північний захід від попередньої групи (Див. поз. № 301), на західному узбіччі ґрунтової дороги на с. Білошапки Чернігівської обл., в межиріччі рр. Переводу та Гнилої Оржиці.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з семи курганів, три з яких розташовані один від одного через 30 м, по лінії північний захід – південний схід. Ще два кургани розташовані майже перпендикулярно до попередніх, на відстані 50 м один від одного по лінії північ-південь. Шостий курган, висотою 1 м та діаметром 25 м, знаходиться за 80 м на південний схід від попередніх. Найбільший в групі має висоту – 1,2 м, діаметр – 30 м, має задерновану вершину та розорані поли і розташований від перших трьох за 65 м на схід, майже на узбіччі дороги. Геодезичний знак на його вершині станом на 2007 р. демонтовано.

П'ять курганів скупчення мають висоту – 0,5 – 1 м та діаметр – 15 – 25 м і їх насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 62 – 63; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 44; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 44; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 77; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

303. Курганний могильник V (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північний захід від попередньої групи та за 0,1 – 0,3 км на південь від ґрунтової дороги між с. Лукімщина Чернігівської обл. та с. Березова Рудка Полтавської обл., на плато в межиріччі рр. Переводу і Гнилої Оржиці.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним з заходу на схід на відстані 0,5 км один від одного. Висота західного – 0,5 м, діаметр – 20 м. Висота східного – 0,3 м, діаметр – 15 м.

Насипи розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 63 – 64; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 45; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 45; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 77; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 84.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

304. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від колишньої птахоферми на північній околиці села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988 та І. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,8 м, діаметр – 25 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 125 – 126; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 43; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 77.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

305. Братська могила радянських воїнів (1941,1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957,1980) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 9 воїнів із частин 31-го стрілецького корпусу Південно-Західного фронту, які загинули 17 вересня 1941 р. в боях із гітлерівськими загарбниками при виході з оточення, та воїни 10-го танкового корпусу, які загинули 18 вересня 1943 р. звільняючи село.Первісно воїни були поховані в одиночних могилах в різних місцях села і лише в 1956 р. їх останки було перепоховано до братської могили в центрі села. Прізвища похованих невідомі.

У 1957 р. на могилі встановлено залізобетонну скульптуру воїна, виготовлену Київськими художньо-виробничими майстернями на замовлення колгоспу ім. Артема. У 1974 р. біля пам'ятника встановлено пам'ятну дошку із прізвищами воїнів-односельців, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., і на могилі покладено плиту, виготовлені на виконання Постанови бюро Полтавського обкому Компартії України та Полтавського облвиконкому № 20 від 14.III.1975 р.

У 1985 р. до 40-річчя Перемоги пам'ятник було замінено, на могилі встановлено новий пам'ятник – скульптуру скорботної матері з дитиною (вис. 3,5 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (вис.0,70 х 1,9 х 1,8 м). Праворуч від пам'ятника встановлені: цегляна оштукатурена горизонтальна стела (1,5 х 3,10 х 0,47 м), на якій закріплено 7 металевих дощок (1,1 х 0,5 м) з прізвищами 166 загиблих воїнів-земляків; вертикальна стела з сірого граніту (вис. 4,7 х 0,6 х 0,35 м), яка обкладена плиткою з рожевого граніту, у її верхній частині закріплено барельєф із зображенням ордену Вітчизняної війни. А також горизонтальна цегляна стела (1,5 х 3,05 х 0,38 м) із символом «рука тримає автомат», на якій дошка з сірого граніту (1,08 х 0,8 м). Поряд зі стелою 2 цегляні тумби (0,62 х 1,0 х 0,25), на яких дошки з рожевого граніту (0,62 х 1,0 м) з написом: «1941–1945».

Під час тимчасової окупації села 1941–1943 рр., гітлерівцями були розстріляні місцеві жителі Олександренко А.В., Бондаренко К.Л., Сидоренко М.О., Щербина П.І., Кучма П.Г., Уляненко В.Ф., Карман Н.П., Петриця С.П., Савченко С.Ф., Горб А.Я., Гавриленко О. Р., Уляненко В.П., Наконечний П.С., Уляненко Е., Коваленко О. П., Іванов А.І., Вакуленко Е. Ю., Воронько П. Ф. та жителі нині неіснуючого села Гриш-

ківки Смотриківської сільської ради Шкарлупа М.П., Юрченко М.Г.

Згідно Книги пам'яті України загинуло 184 земляки.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-62. – Вх. 2639. – Арк. 68; Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 76; Спр. 27. – Арк. 32; Спр. 18. – Арк. 24; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 4; Ф.Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 116. – Арк. 22 – 25. Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1072 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 767 – 774; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

306. Меморіальна дошка на честь Сушка Олексія Івановича, учасника бойових дій в Афганістані (1983) (іст.)

Знаходиться на будинку Смотриківської загальноосвітньої школи I – II ступенів.

Встановлена у 1983 р. у пам'ять про Сушка Олексія Івановича, воїна-афганця, який навчався у цій школі. (Див. поз. № 307).

Дошка з чорного полірованого граніту (0,4 х 0,6 м) з пам'ятним написом: «У цій школі з 1968 по 1975 рік навчався Сушко Олексій Іванович. 21 квітня 1980 року загинув в Афганістані виконуючи військовий обов'язок».

Джерела та література: Поточний архів Полтавського облвійськкомату. – Ф-3. – ДУШ-313/7/0756 від 24.05.1984. – Спр.18. – С. 558; Пам'ять живе…: Спогади про воїнів- полтавців, загинувших в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 88; Книга памяти о Советских воинах, погибших в Афганистане. – М., 1999. – Т. 2. – С. 433.

О.А. Скирда

307. Могила Сушка Олексія Івановича, учасника бойових дій в Афганістані (1980) (іст.)

Знаходиться в східній частині сільського кладовища.

Сушко Олексій Іванович (9.12.1960, с. Смотрики Пирятинського району Полтавської обл. – 21.04.1980, Демократична Республіка Афганістан, похований с. Смотрики Пирятинського р-ну Полтавської обла.).

У 1978 р. закінчив місцеву школу. Після закінчення працював у тракторній бригаді місцевого колгоспу. 12 травня 1979 р. Пирятинським райвійськкоматом призваний на військо-

ву службу. Пройшов початкову підготовку, далі проходив службу в обмеженому контингенті радянських військ в Демократичній Республіці Афганістан у військовій частині 51932. Рядовий, мотострілок Олексій Іванович Сушко був учасником 14 бойових операцій. 21 квітня 1980 р. колона, в складі якої знаходився Олексій Іванович Сушко, була атакована противником. Бойову машину, де він знаходився, було підбито пострілом із гранатомету. Екіпаж десантувався, однак у машині залишився тяжкопоранений командир. О.І. Сушко кинувся на допомогу. Під вогнем противника він витягнув сержанта через верхній люк і відтягнув його у безпечне місце. При цьому рядовий Олексій Сушко отримав 11 поранень, від яких помер. Рядовий Олексій Іванович Сушко посмертно нагороджений орденом Червоної Зірки.

У його рідному селі школа, в якій навчався, названа його іменем.

У 1982 р. на могилі встановлено обеліск (1,3 х 0,6 м) із чорного лабрадориту з фотопортретом воїна (0,18 х 0,13 м) і пам'ятним написом: «Военнослужащий Сушко Алексей Иванович 9.XII.1960 – 1980.21.IX погиб при исполнении служебных обязанностей». На могилі покладено плиту (1,2 х 0,7 м) із чорного граніту.

Джерела та література: Пам'ять живе...: Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 88; Книга памяти о Советских воинах, погибших в Афганистане. – М., 1999. – Т.2. – С. 433.

Н.Ф. Шаповал, Г.М. Ротар, О.А. Скирда

308. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться в північно-східній частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні у селі загинуло 374 особи. Встановлені імена 326 осіб.

У пам'ять про померлих у 2009 р. на кургані (5,7 х 10,0 м), на якому знаходилися могили, встановлено 3 дерев'яні хрести (1,6 х 1,0 м), (2,5 х 1,5 м), (1,6 х 1,0 м). Біля одного із них покладено плиту (1,2 х 0,5 м) з чорного полірованого граніту з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. Пробачте мертві, нам живим За те, що через років низку, Через десятки літ крутих Ми ставимо Вам обеліски І пишемо, і вдячності слова Вирізьблюєм на мраморі й на серці Хоч Ваших пальців

вже давно трава До сонця буйно проросла й сміється. Від односельців».

Джерела та література: Довідка Білоцерківської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С.638 – 646.

О.А. Скирда

Теплівка, с., Теплівська сільська рада

309. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 2 км на південь від села, біля північного узбіччя автомагістралі мм. Харків – Київ та за 0,6 км на захід від повороту на село з автоагістралі, на вододільному плато рр. Гнила Оржиця і Чумгак, у басейні р. Сула.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988 та І. Головком у 2007 рр.

Складається з двох курганів, розташованих один за одним по лінії південний захід – північний схід на відстані 0,50 км один від одного. Висота курганів – 1,5 м і 1 м, діаметр, відповідно – 32 м і 25 м, насипи розорюються

Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 129; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк 42; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 72.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

310. Курган І (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на захід від колишньої свиноферми, на північному узбіччі ґрунтової дороги на с. Журавка Яготинського р-ну Київської обл., на вододільному плато рр. Гнила Оржиця і Чумгак, у басейні р. Сула.

Обстежувався І.С. Мельниковою у1988 та І. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,3 м, діаметр – 12 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 127 – 128; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 41; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 72.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

311. Курган ІІ (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на захід від колишньої свиноферми та за 0,3 км на північ від ґрунтової дороги на с. Журавка Яготинського р-ну Київської обл., на вододільному плато рр. Гнила Оржиця і Чумгак.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988 та І. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 2,5 м, діаметр – 30 – 35 м. Південна та північна поли розорюються, вершина задернована.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 128; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк. 41; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 72.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

312. Курган ІІІ (археол.)

Знаходиться за 4,7 км на південний захід від села та за 0,5 км на захід від ґрунтової дороги на с. Кононівка Черкаської обл., на вододільному плато рр. Гнила Оржиця та Чумгак у басейні р. Сула.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1988, І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 20 м. Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 129; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 20. – Арк 42; НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 42; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 72; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава : Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 83.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

313. Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля сільського будинку культури, в парку.

Поховано 6 воїнів: із частин 31-го стрілецького корпусу 5-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули у другій половині вересня 1941 р. при виході з оточення, та екіпаж танку 178-ї танкової бригади 10 танкового корпусу Воронезького фронту, який підірвався на міні біля села.

Первісно воїни були поховані біля кладовища в одиночних могилах і лише в 1956 р. їх останки були перепоховані до братської могили у центр села. Прізвища похованих невідомі.

У 1956 р. біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура

воїна (вис. 2,4 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (2,6 х 3,6 х 3,9 м). На могилі покладена плита з сірого граніту (0,9 х 0,65 м) з пам'ятним написом: «Вони загинули, щоб ми жили. Здесь похоронено шесть воинов, имена которых неизвестно погибших за освобождение села Тепловки от фашистских захватчиков во время Великой Отечественной войны 1941 – 1945 гг.». Перед могилою у 2000-х рр. встановлено металевий хрест (1,2 х 0,7 м), у центральній частині якого закріплено пластикову дошку (0,18 х 0,24 м) з написом: «Вічна пам'ять воїнам визволителям від вдячних мешканців с. Теплівка». Біля підніжжя пам'ятника встановлено 2 дошки (0,88 х 0,85 м), (1,0 х 0,75 м) з чорного граніту, 1 дошка (0,8 х 0,88 м) з лабрадориту, 1 дошка (0,87 х 0,83 м) з сірого граніту, на яких викарбувано прізвища 221 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр., та мешканців села, розстріляних гітлерівцями біля с. Тарасівка Гребінківського р-ну в період тимчасової окупації 1941 – 1943 рр.: Ващенко В.Ф., Жеребчевський В.А., Камський І.З., Капштик М.С., Лисенко О.Д., Марченко Я.Т., Марченко Я.Т., Ціпак О.О.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 269 воїнів-земляків. Серед загиблих Герой Радянського Союзу Бідненко Олександр Іванович (1920, с. Теплівка, Пирятинський район, Полтавська область – 7.05.1945, м. Познань, Польща). Народився в сім'ї селянина. Закінчив місцеву школу. До Червоної Армії призваний у 1940 р. На фронті з 1941 р. Батальйон 961-го стрілецького полку 274-ї стрілецької дивізії 69-ї Армії 1-го Білоруського фронту під командуванням майора Бідненка О.І. 14.01.1945 р., проводячи розвідку боєм, прорвав сильно укріплену оборону противника і, розвиваючи наступ 16.01.1945 р. у взаємодії з іншими підрозділами, оволоділи містом Радомль (Польща). 14.02.1945 р. батальйон вийшов до р. Одер в районі м. Франкфурт (Німеччина). В цих боях було знищено багато живої сили та техніки противника. За зразкове виконання завдань командування, мужність і відвагу Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27.02.1945 р. майору Олександру Івановичу Бідненку було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. В боях на підступах до м. Берлін він отримав тяжке поранення, внаслідок якого помер (Див. також поз. № 314).

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 24; Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 63; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 20; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1073 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в двух томах. – Т. 2: Любов-Ящук / Пред. ред. коллегии И. Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1988. – С. 161; За мужество и отвагу: Док. очерки о Героях Сов. Союза – уроженцах Полт. обл. – Х: «Прапор», 1976. – С. 52 – 53; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 775 – 786; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський

район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О.Овсяницький, О.А. Скирда

314. Пам'ятна дошка на честь Бідненка Олександра Івановича, Героя Радянського Союзу (1975) (іст.)

Знаходиться на будинку Теплівської загальноосвітньої школи I – III ступенів.

Бідненко Олександр Іванович (1920, с. Теплівка Пирятинського району Полтавської області – 1945, м. Познань, Польща) – Герой Радянського Союзу. Народився в сім'ї селянина. З 1929 по 1938 рр. навчався в місцевій середній школі. Закінчив 9 класів. Працював підіймальником на одній з шахт Донбасу. В 1940 р. був призваний до Червоної Армії. З перших днів Великої Вітчизняної війни на фронті. Воював на Північно-Кавказькому, 1-му Білоруському фронтах. Захищав мм. Одесу, Севастополь, Ростов і Таганрог. Командир батальйону, майор О.І. Бідненко виявив мужність і відвагу, під його командуванням було знищено багато техніки та живої сили ворога в боях, а особливо в штурмі м. Радом. За героїзм і успішне виконання завдань Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 лютого 1945 р. майору Олександру Івановичу Бідненку було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

17 квітня 1945 майор Бідненко провів свій останній бій. У бою на Берлінському напрямку був тяжко поранений. Помер від ран 7 травня 1945 р. Похований у польському м. Познань на кладовищі російських воїнів.

У 1975 р. на будинку Теплівської загальноосвітньої школи I – III ступенів встановлено бронзову дошку (0,8 х 1,2 м) з портретним зображенням Бідненка О.І. та пам'ятним написом: «В с. Теплівці народився, вчився, жив і працював Герой Радянського Союзу Олександр Іванович Бідненко» (Див. поз. № 313).

Література: За мужність та відвагу. – Харків: Прапор, 1973. – С. 51 – 53; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. – М.: Военное издательство, 1987. – Т. 1. – С. 161.

О.А. Скирда

315. Пам'ятна дошка на честь Ремесла Василя Миколайовича, двічі Героя Соціалістичної Праці (2007) (іст.)

Знаходиться в центрі села, на будинку Теплівської загальноосвітньої школи I – III ступенів.

Дошку відкрито у 2007 р. з нагоди 100-річчя від дня народження Ремесла Василя Миколайовича (10.02.1907, с. Теплівка Пирятинського повіту Полтавської губернії – 4.09.1983, м. Київ) – двічі Героя Соціалістичної Праці, ученого-селекціонера, депутата Верховної Ради УРСР п'яти скликань (Див. поз. № 41).

Дошку виготовлено із чорного полірованого граніту (0,4 х 0,6 м) з портретним зображенням та пам'ятним написом: «У селі Теплівка у 1907 році народився видатний учений-селекціонер, двічі Герой Соціалістичної Праці, Академік Василь Миколайович Ремесло. Славетному вченому від земляків з нагоди 100-річчя з дня народження».

Джерела та література: Довідка Теплівської загальноосвітньої школи I – III ступенів // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Пирятинщина: Ст., нариси, фотодрук. / Упоряд.: О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: «Просвіта», 2004. – С. 230 – 231; Биологи: Биографический справочник / Авт. Т. П. Бабий, Л. Л. Коханова, Г. Г. Костюк и др. – К.: Наук. думка, 1984. – С.531 – 532.

О.А. Скирда

316. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на сільське кладовище праворуч.

Встановлений у 2003 р. в пам'ять про жителів села, померлих під час Голодомору 1932 – 1933 рр. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі загинуло 142 жителі, імена та місця поховань невідомі.

На насипній могилі (0,9 х 4,0 х 1,8 м) встановлений дерев'яний хрест (2,65 х 2,1 м), у центрі якого закріплено табличку (0,18 х 0,3 м) із нержавіючої сталі з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. 2003 р.» Біля підніжжя бетонна тумба (0,27 х 0,75 х 0,7 м), на якій покладено дошку (0,6 х 0,4 м) із чорного полірованого граніту з пам'ятним написом:

«В літах минулих не сховати
Жахіття тих голодних років
Живі – повинні пам'ятати,
А жертвам мору – вічний спокій

Вічна пам'ять Жертвам голодомору 1932 – 1933 років».

Джерела та література: Довідка Теплівської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 646.

О.А. Скирда

317. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1967) (іст.)

Знаходиться в центрі села біля сільського будинку культури.

Споруджений у 1967 р. на виконання рішення виконавчого комітету Пирятинської районної Ради депутатів трудящих № 34 від 18 березня 1967 р. на честь Ульянова (Леніна) Володимира Ілліча.

Ульянов (Ленін) Володимир Ілліч (22.04.1870, м. Симбірськ, Російська імперія, нині м. Ульяновськ, Російська Федерація – 21.01.1924 р., с. Горки Московська обл., саркофаг з його тілом встановлений у мавзолеї на Красній площі у Москві) – російський політичний і державний діяч. (Див. поз. № 42).

Залізобетонна скульптура (3,2 х 0,9 м) встановлена на цегляному оштукатуреному постаменті (1,85 х 1,35 х 1,45 м), на залізобетонному двоступінчатому цоколі (0,5 х 2,6 х 2,6 м).

На лицьовій стороні постаменту викарбувано напис: «В.І.Ленін».

Зображений на повен зріст, у капелюсі, лівою рукою тримається за борт розстебнутого пальто, права рука в кишені, голова припіднята.

Скульптура виготовлена майстрами Київського живописно-скульптурного комбінату на замовлення правління колгоспу ім. Леніна.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування комуністичної ідеології широким масам населення.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1091-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Енциклопедія історії України: В 10 тт. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 6. – К.: Наук. думка, 2009. – С. 112 – 114; Украинский Советский Энциклопедический Словарь: В 3-х тт./ Редкол.: А. В. Кудрицкий и др.– К.: Глав. ред. УСЭ, 1988. – Т. 2. – 1988 – С. 244 – 246; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 419; Володимир Ілліч Ленін. Біографія. – Вид. 4-те. – К.: Видавництво політичної літератури України, 1970. – 693 с.

О.А. Скирда

Усівка, с., Каплинцівська сільська рада

318. Поселення І, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на південь від села, праворуч від дороги сс. Харківці – Усівка, в ур. Хрести, на вододільному плато рр. Удай та Многа.

Виявлене І.В. Головком та М.Г. Руднєвою у 2009 р.

Розміри 120 х 60 м. На сході обмежене заплавою р. Кушнарівки (сучасні гідроніми – Гребля, Течія), лівої притоки р. Удай.

На зораній поверхні знайдено фрагменти гончарного посуду черняхівської культури IV ст. н.е. та кераміки XVII – XVIII ст.

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

У 1967 р. під час спорудження автошляху сс. Харківці – Усівка у верхній частині поселення було виявлено могильник черняхівської культури. Проте дослідження на ньому не проводилися.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480в. – Арк. 12.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

319. Поселення II, ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на північ від села, ліворуч від польової дороги сс. Усівка – Антонівка (Прилуцький р-н Чернігівської обл.). Вододільне плато рр. Удай та Многа.

Виявлене І.В. Головком та М.Г. Руднєвою у 2009 р.

Площа – близько 2 га. На заході обмежене заплавою р. Удаю, на сході – яром.

На забур'яненій поверхні знайдено фрагменти гончарного посуду та залізний ніж черняхівської культури. (IV ст. н. е.).

Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480в. – Арк. 13.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

320. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на схід від села та за 0,25 км праворуч від грунтової дороги на с. Вишневе, на вододільному плато рр. Удай та Многа, у басейні р. Сула.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989 та І. Головком у 2007 рр.

Складається з трьох курганів, розташованих компактною групою.

Висота найбільшого – 4 м, діаметр – 35 м, вершина задернована., біля підніжжя східного та південного схилів ростуть дерева. Геодезичний знак на вершині станом на 2007 р. демонтовано. За 0,50 км на південний схід та за 0,30 км на південний захід від нього інші два кургани. Висота кожного близько 1 м, діаметр до 20 м, насипи розорюються.

Пам'ятка не розкопувалася.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 130; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 35; Мельникова И.С., Ткаченко А.М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 68; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

321. Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села біля сільського будинку культури.

Поховано 8 воїнів із частин 5-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в другій половині вересня 1941 р. в боях із гітлерівськими загарбниками при виході з оточення, та із частин 835-го стрілецького полку 237-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту, які загинули 18 вересня 1943 р. звільняючи село.

Первісно воїни були поховані в одиночних могилах на околиці села і лише в 1954 р. їх останки були перепоховані до братської могили в центр села. Прізвища воїнів невідомі.

У 1957 р. згідно з рішенням виконавчого комітету Каплинцівської сільської ради біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,4 м) на цегляному, обкладеному гранітною плиткою постаменті (1,25 х 1,75 х 2,4 м). У 1966 р. біля підніжжя пам'ятника покладено 3 плити (1,0 х 0,7 м), дві з чорного граніту (1,0 х 0,7 м) та з пам'ятним написом: «Наші земляки які загинули в роки Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. відстоюючи честь і свободу рідної Вітчизни» та одна з лабрадориту (1,0 х 0,3 м), на яких викарбовано прізвища 97 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Під час тимчасової німецької окупації села гітлерівцями розстріляно в с. Тарасівка Гребінківського р-ну 22 мирних жителі с. Усівка: Боярчук І.Л., Бусло Я.А., Бутич М.О., Дідович О І., Жагло Г.В., Жагло Г.А., Жагло Г.З., Жагло М.Ф., Жагло Н.Я., Жагло О.І., Жагло П.П., Жук Г.П., Жук А.І., Кушнір М.М., Мокієнко П.Г., Сенченко М.Д., Тищенко В.Г., Тищенко С.А., Тищенко Т.Т., Ширай І.Р., Ширай Р.І., Ширай Я.Н.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 99 воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. ІХ від. – Спр. 101-62, вх. 2639. – Арк. 68; Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 76; Ф. 835сп. – Оп. 73311. – Спр. 8. – Арк. 34; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 19; Ф.Р-3388. – Оп. 1. – Спр.1116. – Арк. 27;Ф.Р-105. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 23, 138, 148; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1065 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 742 – 746; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

322. Могила Прокопенко Параски Данилівни (1981) (іст.)

Знаходиться в східній частині сільського кладовища.

Похована Прокопенко Параска Данилівна (6.10.1903, с. Усівка Пирятинського повіту Полтавської губ. – 05.04.1981, с. Усівка Пирятинського р-ну Полтавської обл.) – Герой Соціалістичної Праці.

Народилася у сім'ї бідняків. У 1916 р. закінчила Усівську чотирикласну початкову школу. Трудову діяльність почала в першому організованому в селі колгоспі. У 1930 – 1937 рр. працювала ланковою по вирощуванню тютюну. 1937 – 1941 рр. – свинаркою колгоспу «Комсомолець». У 1941 – 1943 рр. – на різних роботах на громадському дворі. Після визволення села від гітлерівських окупантів працювала свинаркою на фермі, телятницею у колгоспі ім. 40-річчя Жовтня. У 1953 – 1960 рр. – завідуюча свинофермою. У 1949 р. виростила від 7 свиноматок по 25 поросят в середньому

на свиноматку при середній вазі 15,6 кг у двомісячному віці.

За високі виробничі досягнення Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16 серпня 1950 р. Прокопенко П.Д. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордену Леніна та золотої медалі «Серп і молот».

У 1970 р. Прокопенко П.Д. нагороджена Ленінською ювілейною медаллю. Обиралася депутатом сільської та Полтавської обласної Рад народних депутатів.

У 1981 р. на могилі встановлений металевий хрест (вис. 1,6 м) з прізвищем і фото на кераміці, пізніше замінено на обеліск із мармурової крихти (вис. 1,5 х 0,55 м), у верхній частині фото на кераміці (0,18 х 0,12 м), у центрі – дошка з нержавіючої сталі (0,15 х 0,2 м) з написом: «Прокопенко Парасковія Данилівна 6.10.1903 – 5.04.1981».

Джерело: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.1.2106 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Некролог // Шляхом Ілліча. – 1981. – № 41 (2770). – 7 травня. – С. 4.

В.А. Андрієць

323. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на сільське кладовище ліворуч.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі Усівка загинуло 205 жителів. Встановлено імена 79 осіб. Місце поховань невідоме.

У пам'ять про померлих жителів села у 1993 р. на насипаному кургані (1,0 х 3,0 х 2,0 м) встановлений дерев'яний хрест (4,5 х 1,8 м).

Джерела та література: Довідка Каплинцівської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 612 – 614.

О.А. Скирда

Харківці, с., Харковецька сільська рада

324. Харківецький – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований у с. Харківці, на території Пирятинського лісництва кв. 43 – 45.

Перебуває у віданні Харковецької сільської ради – 367,2 га, ДП «Пирятинський лісгосп», Пирятинське лісництво, кв. 43 – 45 – 173,0 га.

Обстежувався: О.М. Байрак, Н.О. Стецюк у 1996 р., на початку XXI ст.; Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем у 2008 р.

Площа 540,2га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів №74 від 17.04.1992 р. та згідно з рішенням десятої сесії Полтавської обласної ради народних депутатів п'ятого скликання від 06.09.2007 р. (розширення площі).

Створений з метою збереження водно-болотних угідь в заплаві р. Удай, де зустрічаються рідкісні та малопоширені види рослин. Територія являє собою природний заплавний комплекс на заплаві р. Удай. Основні площі заказника зайняті ценозами справжніх та заболочених лук. На знижених в рельєфі заплавних ділянках формуються евтрофні болота. На заплавних водоймах – водна рослинність, представлена типовими ценозами з периферійними ділянками, зайнятими прибережно-водною рослинністю, яка за флористичним складом є подібною до болотної.

Флора заказника нараховує близько 500 видів рослин. До Червоної книги України занесені: плодоріжка болотна (зозулинець болотний), зозульки м'ясочервоні (пальчатокорінник м'ясочервоний). Види рослин, занесені до регіонального списку: бобівник трилистий, валеріана висока, вовче тіло болотне, кизляк китицецвітий, латаття сніжно-біле (угрупування включені до Зеленої книги України), пухирник звичайний(комахоїдна рослина). Серед мешканців заказника до Червоної книги України занесені: лунь польовий, лунь луговий, шуліка чорний, журавель сірий, кульон великий (кроншнеп великий), баранець великий (дупель), сорокопуд сірий, сиворакша, видра, горностай. Види тварин, занесені до регіонального списку: чапля біла велика, чапля біла мала, широконіска, шилохвіст, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, мородунка, турухтан, вальдшнеп, веретенник великий, крячок білощокий, крячок світлокрилий, щеврик лучний, кропивник, чиж, просянка, вуж водяний, часничниця звичайна, тритон гребінчастий.

Стабілізатор клімату, регулятор ґрунтових вод і водного режиму річки. Місце гніздування та перебування під час міграцій водоплавної і болотної птиці. Стабілізатор клімату, регулятор грунтових вод і водного режиму річки. Виконує екологічні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр.№01-116. – Арк.51; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 168; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини .– Полтава: Верстка, 2005 – С. 31, 32, 67, 79, 111, 126, 199, 220, 168; Байрак О. М., Проскурня М. І., Стецюк Н. О., Слюсар М. В., Томін Є. М., Гостудим О. М. Еталони природи Полтавщини : Розповіді про заповідні території Полтавщини. Науково-популярне видання. – Полтава: Верстка, 2003. – С. 42; Байрак О.М., Стецюк Н.О. Охорона деяких рідкісних лікарських рослин Полтавщини в природно-заповідній мережі Полтавщини // Проблеми лікарського рослинництва: Тези доповідей Міжнарод. наук.-практ. конф. – Лубни: Інститут лікарських рослин УААН, 1996. – С. 4 – 6; В гаю заграли проліски

(розповіді про весняні рослини Полтавщини та їх охорону) / О. М. Байрак, В. М. Самородов, Н. О. Стецюк та ін. За ред. О. М. Байрак. – 2-ге вид., доп. – Полтава: Верстка, 2001. – С. 17; Збережи, де стоїш, де живеш. По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Кол. авторів, під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – С. 90, 104, 108, 143, 196; Зелена книга України / під. заг .ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 315 – 318. Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44-57; Химич Н. П. Шляхи збереження рідкісних лікарських рослин Полтавської області // Академік В. І. Вернадський і світ у третьому тисячолітті: М-ли Всеукр. студ. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДПУ, 2003. – С. 149 – 151; Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 155, 168; Червона книга України Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 420, 422, 442, 453, 455, 471, 477, 539, 543; Шляхи охорони дендрофлори на Полтавщині // Науково-педагогічна спадщина академіка В. І. Вернадського як планетарне явище: М-ли Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДПУ, 2001. – С. 122 – 124.

Н.О. Стецюк, А.А. Лавріненко

325. Археологічний комплекс: Городище, курганний могильник, ранній залізний вік (археол.)

Археологічний комплекс, за 2 км на захід від села та за 0,1 км на північний схід від колишнього Харківецького хутора, в ур. Смикова Левада, на острові р. Удай, в лісі.

1. Городище

Виявлене і картографоване І.В. Головком у 2007 р.

Розміри — 300 х 200 м (6 га), у плані має трапецієподібну форму. Вали укріплень простежуються з трьох боків. Північний – неукріплений бік городища виходить на високий лівий берег р. Удай. Висота валів – 1,5 – 2,0 м, ширина – бл. 2,0 м. Вали оточенні ровом шириною – 2,0 м і глибиною 1,0 – 1,5 м. Розриви валів простежуються зі всіх трьох укріплених боків: на заході – 2, на півдні – 2, на сході – 1. Ширина більшості розривів-в'їздів – 10 – 12 м, один із західних має ширину 30 м. Рів біля східного розриву, на відміну від інших, не засипаний. У північній частині майданчика наявні залишки трьох рівчаків, можливо, грабіжницьких траншей.

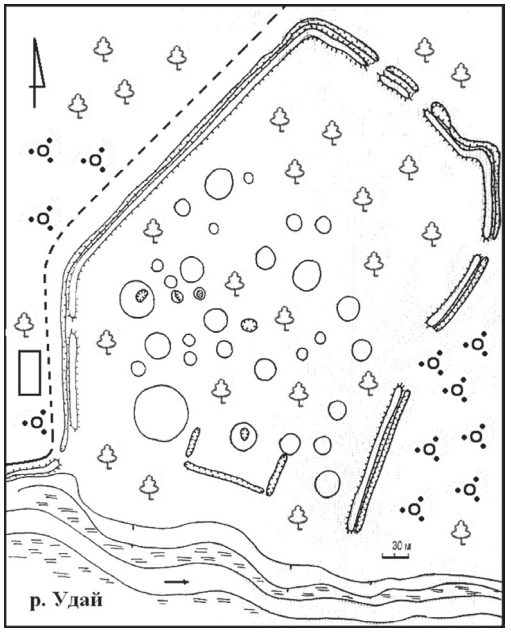

Розкопки не проводилися.

2. Курганний могильник

Займає північну та центральну частини городища. Розміри – 200 х 200 м.

Складається з 32-х насипів курганів, висотою 0,5 – 2,0 м і діаметром – 7 – 30 м. Центральним у групі є курган у північно-східній частині відрогу, висотою 2 м та діаметром 30 м. Другий за величиною курган знаходиться за 50 м на південь від нього. Його висота – 1,8 м, діаметр – 25 м.

Більшість курганів розташована у південно-східній частині майданчика. Їх – 21, компактно розташованих на відстані 10 – 40 м один від одного.

Насипи всіх курганів вкриті деревами та чагарниками. Частина – пошкоджена грабіжницькими ямами, а кілька з них стали об'єктами для забору ґрунту місцевим населенням.

Поряд із пошкодженими насипами зібрано фрагменти ліпного посуду, керамічне пряслице біконічної форми, бронзові: орнаментовану пряжку із залізним кованим язичком та амулет-підвіску скіфського часу (V – IV ст. до н. е.).

Кургани, як об'єкти комплексу, не досліджувалися.

Матеріали розвідок зберігаються у фондах Полтавського краєзнавчого музею.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області : (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 131 – 132; Головко І. В. Розвідки в Пирятинському районі на Полтавщині / І. В. Головко // АДУ – 2006 – 2007: зб. наук. ст. / Ін-т археол. НАН України; [гол. ред. Козак Д. Н.]. – К.: Академперіодика, 2009. – С. 67 – 72; Головко І. В. Дослідження в середній течії р. Удай: (Матеріали до археологічної карти Пирятинського р-ну) / І. В. Головко // АДУ – 2009: зб. наук. ст. / Ін-т археології НАН України; [гол. ред. Козак Д. Н.; ред. кол.: Болтрик Ю. В., Бунятян К. П. та ін.]. – К. – Луцьк: Волин. старожитності, 2010. – С. 76 – 77.

І.В. Головко

326. Курган (археол.)

Знаходиться за 4,3 км на північний схід від села та за 1 км на північний схід від перехрестя доріг м. Пирятин – с. Вишневе і сс. Харківці – Білоцерківці на підвищенні вододільного плато рр. Удай та Многа.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989 та І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,7 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 132; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 34 – 35; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 66; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

327. Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля школи.

Поховано 86 воїнів, із них: 77 – із частин 5-ї та 21-ї Армій Південно-Західного фронту, які загинули 18 – 20 вересня 1941 р. при обороні села та виході з оточення, 9 воїнів із частин 309-ї та 237-ї стрілецьких дивізій 52-го стрілецького корпусу 40-ї Армії Воронезького фронту, які загинули 18 вересня 1943 р. при визволенні с. Харківці від гітлерівських загарбників.

Прізвища відомі 25 воїнів.

Первісно воїнів було поховано в одиночних могилах в різних місцях села і лише в 1957 р. їх останки було перепоховано до братської могили в центрі села.

У 1957 р. біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,7 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (1,3 х 1,2 х 1,2 м), на якому закріплено дошку з бетону (0,38 х 0,47 м) з пам'ятним написом: «Вечная память героям павшим в боях за нашу Родину», та з сірого граніту (0,85 х 0,35 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих воїнів, які віддали своє життя при визволенні с. Харківці від гітлерівських загарбників серед них: «Гулько Л.С. комісар

Догадайло І.Г. рядовий

Колінкович рядовий

Мухін льотчик

Розцінко І.І. рядовий

Чекарін рядовий

Вічна пам'ять воїнам визволителям».

Перед пам'ятником на цегляній оштукатуреній стелі (1,6 х 2,9 х 1,6 м) закріплено 3 дошки (1.3 х 0,75 м), (1,1 х 0,75 м), (1,5 х 0,72 м) з сірого граніту з прізвищами 171 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та пам'ятним написом: «Земляки які загинули відстоюючи честь і свободу нашої Батьківщини в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.», «Вічна пам'ять і слава воїнам які загинули у роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.».

Під час тимчасової німецької окупації села в 1941 – 1943 рр. були розстріляні мешканці села: Самбур М.Я., Кривохвост Г.В., Сенчило В.Ф., Сергієнко М.О., Ярош С.Н., Рубан І.І., Кучер П.А., Пліва А.А., Ковеня І.В., Божко Ф.Г., Тищенко П.І., Ярош М.В., Сенчило К.Л., Балацький С.Й., Пояс Ж.Й., Балянко Ф.І., Беканов М.І., Гусар Н.А., Дорошенко А.А., Кривохвіст Г.В., Ляшко П.І., Пліва І.М., Сенчило В.Ф., Шарпич М.Я., Тишенко П.І.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 192 односельців.

У 2010 р. на околиці села було знайдено останки радянського воїна, який загинув у 1941 р., їх було перепоховано у центрі села біля братської могили.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 76; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 8, 8 зв; Ф.Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 1116. – Арк. 15; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.1074 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 9: Ново-

санжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С. 786 – 794; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, М. Н. Попович

328. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на стару частину сільського кладовища.

Встановлений у 1993 р. в пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі Харківці загинула невідома кількість людей. Імена відомі 48 осіб. Місця поховань невідомі.

На насипаному кургані (1,3 х 3,5 х 3,5 м) встановлено дерев'яний хрест (2,5 х 1,2 м), біля якого покладено гранітну брилу (0,8 х 0,7 х 0,6 м) з написом: «Жертвам Голодомору».

Джерела та література: Довідка Харківецької сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 647 – 648.

О.А. Скирда

Червоне, с., Сасинівська сільська рада

329. Поселення, епоха бронзи (археол.)

Знаходиться за 2 км на північний захід від села, на незначному підвищенні в заплаві лівого берега р. Перевод.

Виявлене і обстежене І.В. Головком у 1999 та було оглянуте ним же у 2007 рр.

Площа – 1,5 га. З півдня, сходу та заходу поселення огинає польова дорога на с. Вечірки. У минулому територія розташування пам'ятки розорювалася.

На задернованій поверхні зібрано фрагменти стінок та вінець ліпного посуду культури багатоваликової кераміки. Зважаючи на це, пам'ятка може бути датована другою половиною XVI – початком XV ст. до н.е.

Матеріали обстежень зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. – Пирятин, 2002. – Машинопис; рисунки // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – Арк. 162; Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 130 – 131; Головко І. В. Поселення доби бронзового віку у Пирятинському районі // Охорона та дослідження пам'яток археології: Матеріали 7-го науково-практичного семінару: Зб. наук. статей / Редкол.: Гаврилюк Н. О., Годзенко В. Д., Супруненко О. Б. та ін. – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс»», 2006. – С. 40.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

Шкурати, с., Дейманівська сільська рада

330. Шкуратівський – ботанічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований у с. Шкурати.

Перебуває у віданні ДП «Пирятинський лісгосп».

Обстежувався: О.М. Байрак, Н.О. Стецюк на поч. XXI ст.; Я. Дебелим, О Сенчилом; А.В. Подобайлом у 2005; Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем у 2008, І.В. Головком, Ю.В. Проценком, А.В. Подобайлом, В.А. Горобчишиним, В.В. Казанніком, Н. Матушкіною у 2010 – 2011 рр.

Площа 12,0 га. Охороняється згідно з рішенням вісімнадцятої сесії Полтавської обласної ради народних депутатів четвертого скликання від 23.03.2005 р.

Створений у 2005 р. Мета створення: збереження лісового масиву в яружно-балковій системі з кленово-липово-дубовими угрупованнями, багатим біорізноманіттям, у складі якого рідкісні види рослин. Територія заказника знаходиться на північно-західній околиці с. Шкурати. Східною межею заказника є протиерозійний вал, який споруджений у верхів'ях системи ярів урочища «Крутий яр». Західною межею заказника є ґрунтова дорога сс. Дейманівка – Шкурати, що проходить по межі борової та лесової терас. Місцева назва – «Нижня дорога». Південною межею заказника є схил північної експозиції «Крутого яру». Північною межею заказника є початок схилу яру «Сасів».

Територія репрезентує типові, добре сформовані флористично повночленні степові фітоценози. Ці угруповання розміщені в оточенні масивів широколистяних неморальних лісів, заплавних лук та чорновільхових боліт, що дякуючи екотонним впливам значно підвищує рівень біологічного різноманіття заказника. Чагарникова рослинність заказника також носить степовий характер і складається з зіноваті австрійської, терну звичайного та насаджень маслинки вузьколистої і в'яза коркового. Наявність проростків деревних порід (шовковиця, клен ясенолистий, клен гостролистий) становить потенційну небезпеку для збереження флористичного ядра. Процеси спонтанного заліснення території нейтралізуються періодичними весняними випалами. Дана ділянка відіграє

роль резервату насіння степових рослин, які здатні здійснювати експансію на прилеглі території. Значна частина території заказника розміщена на крутосхилах.

Домінантами угруповань є злаки (ковила волосиста, ковила пірчаста, тонконіг вузьколистий, келерія стрункa, стоколос безостий) та чагарники (зіновать руська, терен звичайний). Степові угруповання на території заказника є одним із північних локалітетів лучного степу у Полтавській області. На території заказника охороняються також угруповання кленово-липово-дубових лісів, флора і рослинність яких є типово-неморальними.

Серед флористичного різноманіття, яке нараховує близько 600 видів є рослини, занесені до регіонального списку: анемона лісова, дзвоники персиколисті, конвалія звичайна, первоцвіт весняний, півники угорські, проліска сибірська, вишня степова.

Серед тварин, мешканців заказника, є види, занесені до Червоної книги України: сиворакша, хом'як звичайний, хом'ячок сірий, гадюка степова, махаон. До регіонального списку включені: куріпка сіра, чиж, просянка, гадюка звичайна, часничниця звичайна. Влітку зустрічаються рідкісний птах – бджолоїдка.

У межах заказника зростають рослини, занесені до Червоної книги України: горицвіт весняний, сон лучний (сон чорніючий), ковила пірчаста, ковила волосиста (дані Сенчило О., Подобайло А. (2003). Угруповання ковил занесені до Зеленої книги України.

Виконує екологічні, рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ. – Спр.№01-116. – Арк. 115.; Волошина К. Перспективи розширення території ботанічного заказника «Шкуратівський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 63 – 67; Зелена книга України / під. заг .ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – С.193 – 195, 213 – 214; Коваленко О., Сенчило О. Рідкісні види степових ценозів національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 75 – 78; Монько В. Д. Лісовими стежками заказників «Куквин» та «Шкуратівський» // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить...: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 84–87; Пирятинські пам'ятки природи: навчально – методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – С. 2; Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини : М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44–57; Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 244, 257, 552, 566; Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С.141, 471, 531, 532; Kazannik V. V., Gorobchishin V. A., Protsenko Y. V., Podobaylo A. V., Matushkina N. A. Ornithological excursions along the Uday river/ Kiev: Geoprint, 2011. – P. 33.

Н.О. Стецюк, А.А. Лавріненко

331. Поселення, епоха бронзи (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний захід від північної околиці села, праворуч ґрунтової дороги між сс. Шкурати – Дейманівка, на відрозі другої надзаплавної тераси р.Удай (права притока р. Сула).

Виявлене та обстежене І.В. Головком у 2003 і 2007 рр.

Площа – близько 0,8 га. На зораній поверхні зібрано фрагменти ліпного посуду бондарихінської культури (Х – початок VIII ст. до н. е.).

Площа пам'ятки розорюється. Розкопки не проводилися.

Матеріали зберігаються в Пирятинському краєзнавчому музеї.

Джерела: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 134.

І.В. Головко, І.С. Мельникова

332. Курган І (археол.)

Знаходиться за 1,4 км на північ від села, у 0,25 км праворуч від ґрунтової дороги між сс. Дейманівка – Курінька, за 0,3 км від краю плато лівого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989 та І.В. Головком у 2007 рр.

Насип кургану висотою 1 м, діаметром 7 м по лінії схід-захід та 10 м по лінії південь-північ має задерновану вершину і розорані схили. Геодезичний знак станом на 2007 р. демонтовано.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 132 – 133; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 34 – 35; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 66; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

333. Курган ІІ (археол.)

Знаходиться за 2,6 км на північ від села, за 1 км ліворуч від ґрунтової дороги між сс. Дейманівка – Курінька, на плато лівого берега р. Удай (права притока р. Сула).

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989 та І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,5 м, діаметр – 12 м.

Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 133; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 34 – 35; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 66; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87; Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» // АЗ ПКМ. – Полтава: видання ПКМ, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

334. Курган ІІІ (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на північ від села, за 0,5 км ліворуч від ґрунтової дороги між сс. Дейманівка – Курінька, на плато лівого берега р. Удай.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989 та І.В. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 0,4 м, діаметр – 10 м.

Насип розорюється.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 133 – 134; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 34 – 35; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 66; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

335. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 5 воїнів із частин 289-ї стрілецької дивізії Південно-Західного фронту, які загинули 18 вересня 1941 р. при обороні села та прикриваючи вихід із оточення колони штабу і Військової Ради Південно-Західного фронту.

Первісно воїни були поховані місцевими жителями у різних місцях села в одиночних могилах і лише в 1956 р. їх останки було перепоховано до братської могили в центрі села. Прізвища воїнів не відомі.

У 1957 р. на могилі встановлено цегляний оштукатурений обеліск (2,8 х 1,0 х 1,0 м), у передній частині якого закріплено металеву дошку (1,0 х 0,8 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям які полягли в боях за честь свободу і незалежність нашої Батьківщини в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.»

У 1975 р. на могилі покладено металеву плиту (1,0 х 0,7 м) з викарбуваними прізвищами 54 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., та мешканців села Гавриленка М.М., Дудки Г.Р., Костяного Г.О., Назаренка С., Сенчила Ф.Х., розстріляних гітлерівцями в період тимчасової окупації 1941 – 1943 рр.

Згідно Книги пам'яті України загинуло в 56 воїнів-односельців.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. ІХ відділу. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805-

42. – С. 5; ДАПО. – Ф.Р-3388. – Оп. 1. – Спр. 1116. – Арк. 2,3; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1085-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С.733-736; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – С. 303-342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

Яцини, с., Білоцерківська сільська рада

336. Курган «Яськова могила» (археол.)

Знаходиться в центрі села, біля сільського кладовища, на краю плато правого берега р. Многа. Місцева назва «Яськова могила».

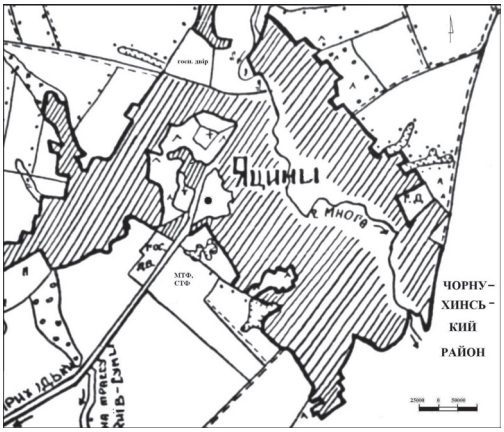

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1989, та І. Головком у 2007 рр.

Висота кургану – 3 м, діаметр – 20 м. Насип задерновано, на вершині росте дерево, поли кургану розорюються.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області (Матеріали до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області). – Полтава, 2007 // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – Арк. 134; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) – Полтава, 1989 // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-331. – С. 37; Мельникова И. С., Ткаченко А. М. Альбом иллюстраций к отчету о разведках 1989 года на территории Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) – Полтава, 1989 // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА; НА ПКМ. – Спр. № 03-332. – Рис. 76,7 7; Макаренко Н. Е. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений). – Полтава: Типогр. Товарищества Печатного Дела, 1917. – С. 87; Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» // АЗ ПКМ. – Полтава: видання ПКМ, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137.

І.С. Мельникова, І.В. Головко

337. Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, у сквері.

Поховано 44 воїни із частин 21-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 18 – 20 вересня 1941 р. в боях при обороні села від гітлерівських загарбників та виході з оточення у напрямку Чорнухи – Лохвиця. Прізвище відоме одного воїна.

Первісно воїни були захоронені в одиночних могилах у різних місцях села і лише у 1950 р. їх останки було

перепоховано до братської могили в центрі села.

У 1957 на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на цегляному обкладеному чорною гранітною плиткою постаменті (1,7 х 1,15 х 1,15 м), в центральній частині якого закріплено дошку (1,25 х 1,1 м) із чорного граніту з прізвищами 149 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр, з пам'ятним написом: «Вони загинули, щоб жили ми 1941 – 1945». Під час тимчасової німецької окупації 1941 – 1943 рр. було розстріляно мешканців села Дудку Л.І., Жук А.І., Легеня І.О., Малька Д.І., Москаленка Г.Я., Уханя В.А., Білько Я.М., Кравця А.М., Несторенка К.Л., Петренка М., Пономаренка К.С.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 120 воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX від. – Спр. 101-6-2. – Вх. 2639. – Арк. 68; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 16; Ф.Р-3388. – Оп.1. – Спр.1116. – Арк.28; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1052-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 9: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – С.681–686; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенський район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 303 – 342.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

338. Могила Молдавана Артема Михайловича (1941) (іст.)

Знаходиться в південній частині села, на садибі Петренка І.П., під горою.

Похований Молдаван Артем Михайлович (1908, с. Торків Тульчинського району Вінницької області – 18.09.1941, с. Яцини Пирятинського району Полтавської області).

Із 1932 р. служив у органах НКВС м.Дніпропетровськ. У серпні 1941 р. Красногвардійським РВК м. Дніпропетровська мобілізований до лав Червоної Армії. У званні старший лейтенант був направлений у підрозділи 21-ї Армії Південно-Західного фронту. Загинув при обороні с. Яцини й виході з оточення.

У 1984 р. на могилі встановлено металевий обеліск (1,7 х 0,5 х 0,3 м) з п'ятикутною зіркою, на цементному оштукатуреному цоколі (0,3х0,8х0,6м). На лицьовому боці обеліску закріплено металеву дошку (0,20 х 0,25 м) з пам'ятним написом: «Молдаван

Артем Михайлович» «Вічна слава герою Молдавану Артему Михайловичу, який загинув в боях з німецько-фашистськими загарбниками за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф.58. – Оп. 977520. – Спр. 897; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.4.2.107-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Робочий зошит експедиції по Пирятинському району // Там само.

А.О. Овсяницький, О.А. Скирда

339. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в північній частині старого сільського кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 років. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні у селі померло 246 жителів. Встановлено імена 81 особи.

У пам'ять про померлих на могилах у 2008 р. встановлено дерев'яний хрест (2,8 х 1,6 м) у центрі якого пластикова дошка (0,3 х 0,4 м) з написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: Довідка Білоцерківської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні : Полтавська область. / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна. – 2008. – С. 581 – 583.

О.А. Скирда

Список воїнів Червоної Армії, підпільників та партизан, які загинули, зникли безвісти на території Пирятинського району.

N Артем N, тракторист. 1913 р.н., с. Крячківка. Розстріляний карателями за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похований в с. Крячківка.

Аврущенко Володимир Ізраілевич, технік-інтендант 1-го рангу, журналіст фронтової газети «Боевой поход» 5-ї Армії Південно-Західного фронту. 1908 р.н., м. Ямпіль Сумської обл. Поранений потрапив у полон в районі м. Пирятин, замордований гестапівцями у жовтні 1941 р. Похований у с. Кейбайлівка. Рідні: дружина Орлова Собіна Зіновіївна. Проживала за адресою: м. Москва, Лаврушинський провулок, 17, кв. 48.

Агапов Микола Якович, молодший лейтенант, командир кулеметного взводу 110-го стрілецького полку 68-ї стрілецької дивізії. Загинув у 1941 р. в м. Пирятин. Рідні проживали за адресою: м. Чкалов, станція Перволуцьк.

Агранович Михайло Абрамович, єфрейтор, водій 123-го окремого мінно-понтонного батальйону. 1924 р.н., Пензенська область, Лопатинський р-н, Іванівська сільська рада. Призваний Лопатинським райвійськкоматом. Помер від ран 12.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні проживали за адресою: Саратовська обл., Аркадакський р-н, с. Шептани.

Аграновичі, родина єврейської національності, жителі м. Пирятин. Розстріляні за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 6.04.1942 р. Поховані в урочищі Яблунівщина.

Адамський Мойсей Пінхусович, рядовий. 1905 р.н., Загинув у 1941 р., біля м. Пирятин.

Адераймович Абрам Самойлович, молодший сержант 379-го гвардійського стрілецького полку 1923 р.н., Челябінська область. Призваний Покровським райвійськкоматом. Загинув 25.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: сестра Адераймович Раїса Соломонівна. Проживала за адресою: Пензенська область, м. Новоломов, п/я 5.

Азинов Микола Володимирович, капітан автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період з 13.09 по 1.10.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Акулінич, політрук 657-го окремого лінійно-саперного батальйону Південно-Західного фронту. Зник безвісти в оточенні восени 1941 р. в районі м. Пирятин.

Алексєєв Єремей Костянтинович, рядовий, кулеметник 200-го гвардійського стрілецького полку. 1905 р.н., Призваний Аургазинським райвійськкоматом. Загинув 29.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Євдокія Макарівна. Проживала за адресою: Башкирська АРСР, Аургазинський район, с. Олексієве.

Алексєєв, капітан, інспектор відділу комплектування й формування Південно-Західного фронту, Кадровий військовий. Зник безвісти в період 13 – 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Алексєєнко Всеволод Матвійович, майор артилерійського управління Південно-Західного фронту. 1902 р.н., Зник безвісти в період 13 – 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Алексейчук Олексій, молодший лейтенант, помічник начальника шифрувального відділу Південно-Західного фронту. 1917 р.н., Зник безвісти 13.09 – 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: мати Фрейман Дарія Пейсахівна проживала за адресою: м. Уфа, вул. К. Маркса, 32, кв 17.

Алешкевич, червоноармієць управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період з 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Алешко Сергій Георгійович, капітан, старший помічник начальника 1-го відділення відділу кадрів управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період з 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Алешко Людмила. Проживала за адресою: м. Новохаперськ. Брат – у м. Уфа, вул. Цюрупи 66.

Алікабаєв Сазгіл, рядовий, стрілець 1123-го стрілецького полку. 1908 р.н., Челябінська область, Чорнульський район, с. Кабула. Загинув у бою 2.11.1943 р. Похований у

м. Пирятин на кладовищі, могила № 3 (перша з півночі). Рідні: дружина Алібакаєва Нюра. Проживала за адресою: Челябінська область, Чорнульський район, с. Кабула.

Аменьджанов Азеньджан, рядовий, стрілець 270-го стрілецького полку. Помер від ран 27.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Відомості про рідних відсутні.

Андреєв Василь Михайлович, рядовий 979-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії 1909 р.н., Свердловська область, м. Свердловськ. Призваний Свердловським міськвійськкоматом. Загинув 18.09.1943 р., в с. Велика Круча. Рідні: мати Андреєва Тетяна Ларіонівна. Проживала за адресою: Свердловська область, м. Свердловськ, вул. Декабристів, 54, кв. 7.

Андреєва Анастасія Петрівна, підпільниця. 1909 р.н., с. Яцини. Страчена за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в травні 1942 р.

Андрюхін, лейтенант. 1918 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09. 1941 р. в районі Пирятин- Сенча.

Андрющенко, інтендант 3-го рангу Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятина.

Анісімов Віктор Георгійович, старший лейтенант, командир батареї 17-го окремого артилерійського дивізіону. 1921 р.н., м. Свердловськ. Призваний Жовтневим райвійськкоматом м. Свердловськ. Помер від ран у спецгоспіталі № 653 21.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 3. Рідні: мати Анісімова Ніна. Проживала за адресою: м Свердловськ, вул. Комсомольська, 7.

Антонов Костянтин Григорович, рядовий 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту. 1909 р.н., Калінінська область, Великолуцький район, с. Успенка. Призваний Пеновським райвійськкоматом Калінінської області. Помер від ран 17.09.1943 р. Похований у с. Прихідьки. Рідні: дружина Антонова Єлизавета Олексіївна. Проживала за адресою Калінінська область, Великолуцький район, с. Успенка.

Антонов Микола Миколайович, рядовий 136-го стрілецького полку 1925 р.н., Призваний Соколовським райвійськкоматом. Помер від ран 9.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: мати Любов Іванівна. Проживала за адресою: Вологодська область, Соколовський район, с. М. Озерки.

Апасов Яків Єгорович, рядовий 1-го стрілецького полку 40-ї Армії. 1904 р.н., Чкаловська область. Призваний Октябрським райвійськкоматом Чкаловської області. Помер від ран 13.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Апасова. Проживала за адресою: Чкаловська область, Октябрський район, с. Октябрське.

Апонасенко Федір Федорович, рядовий 23-ї механізованої бригади. 1919 р.н., Київська область, Переяславський район, с. Стропове. Помер від ран 6.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: Апонасенко Ольга Андріївна. Проживала за адресою: Київська область, Переяславський район, с. Стропове.

Ардаширов Акбар Сабірович, рядовий. Помер від ран 11.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 27. Рідні проживали за адресою: Башкирська АРСР, м. Кармаскалинськ.

Арендров Михайло Ідилжулович, старший лейтенант, командир роти 200-го стрілецького полку 68-ї стрілецької дивізії. 1925 р.н., Помер від ран 7.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Сестра проживала за адресою: Узбецька РСР, Андижанська область, Ізбалненський район, с. Байтіч.

Арехіджанов Бофомант, сержант 71-ї стрілецької бригади. 1915 р.н., Узбецька РСР, Пирязька область, м Пиряниці. Призваний Ферганським райвійськкоматом Ферганської області. Помер від ран 31. 10. 1943 р. Похований у м. Пирятин, кладовище, могила № 5. Рідні: Араджанова Тетяна Олексіївна, Узбецька РСР, Пирязька область, м Пиряниці.

Аржеватин Іван Петрович, старший лейтенант, командир роти 178-ї танкової бригади 10-го танкового корпусу Воронезького фронту. 1917 р.н., Челябінська обл, Увальський район. Призваний Троїцьким райвійськкоматом Челябінської області. Загинув 18.09.1943 р. Похований в с. Велика Круча. Рідні: мати Касаткіна Олена Костянтинівна. Проживала за адресою: Челябінська область, Увальський район.

Аросипенко Єлизавета Терентіївна, директор Грабарівського будинку інвалідів. 1877 р.н., с. Грабарівка. Померла після поранення 30.08.1945 р. Похована в с. Грабарівка.

Артеменко, інтендант 3-го рангу Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Артемов Йосип Ісидорович, старший лейтенант, помічник начальника 1-го відділу Південно-Західного фронту. 1896 р.н Харківська область, Павлоградский район, с. Панютино. Призваний Дарницьким райвійськкоматом м. Києва. Зник безвісти 20.09.1941 р. в районі м. Пирятин.

Архипенко Дмитро Данилович, старший лейтенант. Калінінська область, м. Вишній Волочок, вул. Московська. Помер від ран 28.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 30. Рідні: батько Сеньков В.Н.

Афонін Михайло Михайлович, старший сержант, помічник командира взводу. 1919 р.н., Горьківська область, Лисковський район, с. Чорне. Помер від ран 2.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 17 (третя з півночі). Рідні: мати Афоніна, пороживала за адресою: Горьківська область, Лисковський район, с. Чорне.

Ахмемедшин Нулькарат Давлеторович, молодший лейтенант 10-го танкового корпусу Воронезького фронту. 1916 р.н., Помер від ран 6.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Знайомі проживали за адресою: м Казань, вул Наріманова, 22, кв. 14, Фіртхіновій.

Бабанін Микола Степанович, технік-інтендант 3-го рангу, помічник начальника 3-го відділу автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. 1905 р.н., с. Сретенське Єфремівського району Тульської області Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Березіна Надія Олексіївна. Проживала за адресою: м. Москва, вул. 1-а Самаріна, буд. 4, кв. 16.

Бабенко Андрій Тихонович, технік-інтендант 2-го рангу 289-ї стрілецької дивізії Південно-Західного фронту. 1911 р.н., с. Олександрівка Приазовського району Запорізької області. Зник безвісти 17.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин. Рідні: дружина Бабенко Уляна Леонтіївна.

Багмут Сергій Акакійович, колгоспник. 1892 р.н., с. Шевченкове. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Шевченкове.

Багрело Василь Савович, рядовий. Помер від ран 13.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Бадеров Авакій Авакійович, рядовий. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Шевченкове.

Базила Василь Сисоєвич, рядовий 722-го стрілецького полку 1909 р.н., Полтавська область, Чорнобаївський район, с Мала Бурімка. Призваний Чорнобаївським райвійськкоматом. Помер від ран 13.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Базила Надія. Проживала за адресою: Полтавська область, Чорнобаївський район, с. Мала Бурімка.

Байдаков Олексій Якович, рядовий 52-ї гвардійської танкової бригади. м. Томськ. Призваний Томським міськвійськкоматом. Помер від ран 16.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 10. Рідні: батько Байдаков Яків Михайлович. Проживав за адресою: м Томськ, пров. ім. Нахалевича, буд. 12, кв. 6.

Балацький Василь Кирилович, військовослужбовець. Зник безвісти восени 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Баличев Петро Прокопович, рядовий 1926 р.н., с. Добрянське, Великописарівського району Сумської області. Помер від ран 29.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Баличев Федір Прокопович, рядовий, стрілець 318-го стрілецького полку. 1926 р.н., Сумська область, Охтирський район, с. Стара Рябина. Призваний Піскарівським райвійськкоматом Сумської області. Помер від ран 29.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: мати Баличева Акуліна Самійлівна. Проживала за адресою: Сумська область, Охтирський район с. Стара Рябина.

Балянко (Баленко) Федір І., службовець. 1893 р.н., с. Харківці. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Харківці. Могила не віднайдена.

Бандура Г.Д , військовий фельдшер. 1911 р.н., Зник безвісти Рідні: в період із 13.09 по 17.09. 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Банних Василь Іванович, полковник, начальник управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. 1896 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09. 1941 р. в районі Пирятин- Лохвиця.

Барабаш Петро Калістратович, службовець. 1901 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у вересні 1942 р. Похований у с. Верхоярівка. Могила втрачена.

Баранник Яків Тимофійович, військовослужбовець. 1894 р.н., Черкаська область, Чорнобаївський район, с Хрестителеве. Призваний Чорнобаївським райвійськкоматом. Помер від ран 27.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 17 (перша з півночі). Відомості про рідних відсутні.

Баранов Володимир Іванович, старший сержант, командир відділення 272-го стрілецького полку. 1917 р.н., Призваний Ухівським райвійськкоматом. Помер від ран 4.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Анастасія Петрівна, проживала за адресою: Рязанська обл , Ухівський район, с. Поляки.

Баранов Григорій Єфимович, технік-інтендант 2-го рангу, помічник начальника 3-го відділу інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із13.09 по 17.09. 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Барвінський Олексій, лейтенант 40-ї Армії Воронезького фронту. В оточенні викликав вогонь на себе. Загинув 19.09.1943 р. Був похований на території Пирятинського району. Точне місце поховання невідоме.

Бардак Федір Іванович, сержант 753-го стрілецького полку. 1897 р.н., Сумська область. Помер від ран 2.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина проживала за адресою: Сумська область, Роменський район, с. Герасимівка.

Барсуков Георгій Прокопович, військовий інженер 2-го рангу, помічник начальника 2-го відділу інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09. 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Басін Тихін Юхимович, технік-інтендант 2-го рангу, інтендантське управління Південно-Західного фронту. 1902 р.н., Орловська область, м. Єльц. Призваний Ленінським райвійськкоматом м. Києва. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Батрак Григорій Семенович, молодший сержант 52-ї танкової бригади. 1921 р.н., Призваний Первомайським райвійськкоматом. Помер від ран 6.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Батрак Ларіон, підпільник 1901 р.н., м. Пирятин. Страчений за наказом німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований у м. Пирятин.

Батрак Пантелеймон Дмитрович, працівник Пирятинського райвиконкому. 1915 р.н., м. Пирятин. Заарештований жандармерією 18.05.1942 р. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в урочищі Яблунівщина.

Батрак Сергій Васильович, рядовий, стрілець 575-го стрілецького полку. 1896 р.н., Полтавська область, м. Пирятин, вул Лубенська, 19. Призваний Пирятинським райвійськкоматом. Помер від ран 11.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Батрак Фекла. Проживала за адресою: Полтавська область, м. Пирятин, вул. Лубенська, 19.

Батрак Софія Михайлівна, 1915 р.н., м Пирятин. Розстріляна за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похована в м. Пирятин.

Батурін Михайло Миколайович, сержант, командир відділення 3-ї танкової дивізії. 1925 р.н., Московська область, м. Павлов-Посад, пров. Кооперативний, 9. Призваний Павло-Посадським райвійськкоматом. Помер від ран 12.10.1943 р. в 5211-му хірургічному похідному польовому госпіталі. Похований у м Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: мати Марія Василівна. Проживала за адресою: Московська область, м. Павлов-Посад, Кооперативний пров., 9.

Башилов Василь Семенович, рядовий 174-го кавалерійського полку. 1913 р.н., Призваний Курловським райвійськкоматом. Помер від ран 30.09.1943 р. у 65-му похідному по-

льовому госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Башилова М.А.. Проживала за адресою: Іванівська область, Курловський район, с. Талавшове.

Бедрик Андрій Іванович, рядовий, стрілець 675-го стрілецького полку. 1911 р.н., Полтавська область, Чорнухинський район. Призваний Чорнухинським райвійськкоматом. Помер від ран 7.11.1943 р., у 4658-му евакогоспіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: мати Немець Уляна Дмитрівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Чорнухинський район, с. Герлиці.

Безрук Микола Григорович, 1921 р.н., с. Прихідьки. Загинув у 1941 р. Похований у с. Білоцерківці.

Безрук Михайло Васильович, учень, 1935 р.н., с. Прихідьки. Загинув від розриву снаряду 27.07.1946 р. Похований у с. Прихідьки.

Безручко Петро Іванович, учень. 1933 р.н., с. Високе. Помер у результаті поранення 10.05.1945 р. Похований у с. Високе.

Безхмельницин Єгор Макарович, рядовий. 1891 р.н., Помер від ран 27.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Бей Катерина Григорівна, підпільниця. 1922 р.н., с. Прихідьки. Страчена за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у травні 1943 р.

Бей Олексій Логвинович, рядовий 955-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1898 р.н., Сумська область, Тростянецький район, с. Гуска. Призваний Тростянецьким райвійськкоматом. Загинув 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Ганна К. Проживала за адресою: Сумська область, Тростянецький район, с. Гуска.

Беканов Михайло Іванович, різноробочий радгоспу ім. Чапаєва. 1932 р.н., с. Харківці. Загинув у результаті попадання осколку міни 1.09.1945 р. Похований у с. Харківці.

Беляков Лазар Тихонович, старший сержант, 1911 р.н., с. Романово Ковернинського району Нижегородської області. Помер від ран 17.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Беляков Микола Іванович, молодший сержант, стрілець 23-ї механізованої бригади. 1925 р.н., Калінінська область, ст. Миксач. Помер від ран 23.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: мати Таїсія Іванівна. Проживала за адресою: Калінінська область, ст. Миксач.

Беляков, лейтенант, начальник хімічного постачання батальйону. Загинув у вересні 1941 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Белянкін, червоноармієць, водій управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період з 13.09 по 17.09. 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Береза Кирило Гнатович, червоноармієць 737-го стрілецького полку 206-ї стрілецької дивізії. Помер від ран 6.11.1943 р. Похований у м .Пирятин на кладовищі. Відомості про рідних відсутні.

Березов Григорій Федорович, рядовий, стрілець 454-го стрілецького полку. 1924 р.н., Сумська область, Лебединський район, с. Будолка. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Помер від ран 29.10.1943 р., у 653-му похідному польовому госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: Параска Сергіївна. Проживала за адресою: Сумська область, Лебединський район, х. Садишівка.

Берман Ф. З., військовий лікар 2-го рангу. Зник безвісти в період з 13.09 по 17.09. 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Беспалов Анатолій Кирилович, сержант. 1921 р.н., Помер від ран 19.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Бєлов Л., військовослужбовець. Розстріляний за наказом німецької окупаційної адміністрації 20.01.1942 р. Похований у с. Березова Рудка.

Бєлов, військовий технік 2-го рангу, військовослужбовець відділу постачання пального Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період з 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище при виході з оточення.

Бєльський Арон Вікторович, червоноармієць. 1901 р.н., м. Макарів Київська область. Призваний Петровським райвійськкоматом м. Києва. Помер від ран 21.08.1941 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Бизо Никифор Григорович, коваль. 1902 р.н., с. Сасинівка. Розстріляний карателями за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Сасинівка.

Бистров, військовослужбовець. Зник безвісти у 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Бих Никифор Григорович, коваль. 1902 р.н., с. Сасинівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Сасинівка.

Бичков Василь Іванович, рядовий, стрілець 182-го стрілецького полку. 1910 р.н., Помер від ран 2.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 3 (2-а з півночі). Відомості про рідних відсутні.

Бієнко Іван Васильович, учитель. 1907 р.н., с. Заріччя. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Заріччя.

Бієнко Михайло Васильович, службовець. 1911 р.н., с. Заріччя. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Заріччя.

Бієнко Олександр Васильович, працівник НКВС. 1913 р.н., с.Заріччя. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Заріччя.

Білаш Василь Федорович, голова колгоспу. 1882 р.н., с Білоцерківці Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с Білоцерківці.

Білений Мирон Якович, військовослужбовець 132-ї польової контори державного банку Південно-Західного фронту. 1910 р.н., Призваний Ленінським райвійськкоматом м. Києва. В період із 17.09 по 18.09 1941 р., зник безвісти в районі Пирятина. Рідні: Шехтман Юлія Григорівна. Проживала за адресою: м. Вороніж.

Біллера Іван Павлович, рядовий 472-го стрілецького полку. 1925 р.н., Сумська область, Охтирський район, с. Хухра. Призваний Охтирським райвійськкоматом. Помер від ран 31.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні: мати Біллера Улита Федорівна. Проживала за адресою: Сумська область, Охтирський район, с. Хухра.

Білоусов Іван Васильович, старший лейтенант, військовослужбовець управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Білько Яків Мусійович, підпільник. 1902 р.н., с. Яцини. Страчений у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Бірюков, молодший лейтенант, начальник технічної майстерні 5-ї Армії. Зник безвісти, потрапивши в оточення у 1941 р. в районі м. Пирятин.

Бледуха Андрій Іванович, рядовий 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1909 р.н., Сумська область, Лебединський район, с. Білодідівка. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Загинув 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Ганна Кузьмівна. Проживала за адресою: Сумська область, Лебединський район, с. Білодідівка.

Близнюк Василь Михайлович, капітан, помічник начальника 1-го відділення відділу кадрів управління Південно-Західного фронту. 1910 р.н., Житомирська область, Базарський район. Поранений залишений на полі бою у вересні 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Доля невідома.

Бобров Василь Михайлович, рядовий. Помер від ран 28.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 28. Рідні: мати Боброва Євдокія. Проживала за адресою: Курська обл., Мужанський район, с. Нижемойка.

Бобров Іван Іванович, рядовий 979-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту. 1914 р.н., Калінінська область, Халтуринський район. Призваний Сталінським райвійськкоматом м. Молотов. Зник безвісти 18.09.1943 р. в районі с. Велика Круча. Рідні: дружина Львовська Раїса Іванівна, проживала в м. Молотов.

Богачук Феодора Антонівна, старший лейтенант. 1915 р.н., с. Косків Хмельницької обл. Загинула 20.09.1941 р. Похована в м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Богдан Фаддей Ісидорович, технік-інтендант 2-го рангу, начальник 2-го пересильного пункту. Зник безвісти 18.09.1943 р. в районі м. Пирятин.

Бодровських Костянтин Максимович, технік-інтендант 2-го рангу Південно-Західного фронту. Зник безвісти 22.09.1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Бойко, старший політрук, комісар 1044-го стрілецького полку 289-ї стрілецької дивізії. Розстріляний у полоні у 1941 р., в м. Пирятин. Інші відомості відсутні.

Бойцов Федір Павлович, робітник шкірзаводу. 1898 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин.

Бокша, військовослужбовець. Зник безвісти у вересні 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Бондаревський Г.І., старший лейтенант, командир взводу. 1898 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09. 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Бондаренко Володимир Терентійович, батальйонний комісар, комісар госпіталю № 829. 1892 р.н., м. Кіровоград. Загинув у вересні 1941 р., біля м. Пирятин. Рідні: дружина Бондаренко Поліна Петрівна. Проживала за адресою: м. Київ, вул. Чкалова, 43/14.

Бондаренко Григорій Йосипович, службовець. 1907 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Бондаренко Корній Лукич, підпільник. 1906 р.н., с. Смотрики. Страчений за наказом німецької окупаційної адміністрації в травні 1942 р. Похований у с. Смотрики. Точне місце поховання невідоме.

Бондаренко Семен Семенович, військовослужбовець. 1918 р.н., с. Чайківщина. Помер у полоні у 1942 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Бондаренко Степан Семенович, зубний технік. 1907 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Бондаренко, капітан відділу комплектування й формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Бондаренко, мирний житель. м. Пирятин. Забраний до тюрми 18.05.1942 р. Розстріляний карателями в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Бондаренко, молодший лейтенант, командир взводу 370-го мінометного полку Південно-Західного фроту. Зник безвісти 11.09.1941 р., під час виходу з оточення в районі с. Прихідьки.

Бондарьов, лейтенант шифрувального відділу. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Боровіков Максим Олександрович, рядовий, стрілець 198-го стрілецького полку. 1905 р.н., Башкирська АРСР, Ілінський район. Призваний Ілінським райвійськкоматом. Помер від ран 3.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: дружина Боровиковська Марія Василівна. Проживала за адресою: Башкирська АРСР, Ілінський район, с. Баранцево.

Бородін Трохим Устинович, військовослужбовець. Зник безвісти перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин у вересні 1941 р.

Борщ Андрій Самійлович, підпільник. 1907 р.н., с. Гурбинці. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р.

Борщ Федір Самійлович, підпільник. 1911 р.н., с. Гурбинці. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в червні 1942 р.

Браславська В.І., представниця єврейської громади. 1901 р.н., Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 18.05.1942 р. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська Г.Ю., представниця єврейської громади. 1923 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська Д.К., представниця єврейської громади. 1900 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська Л.Я., представниця єврейської громади. 1932 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська М.Ю., представниця єврейської громади. 1933 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська М.Я., представниця єврейської громади. 1938 р.н., Розстріляна карателями 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська Р.Л., представниця єврейської громади. 1940 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська С.Г., представниця єврейської громади. 1905 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська С.І., представниця єврейської громади. 1903 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславська Ф.Я., представниця єврейської громади. 1934 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Браславський Б.Б., представник єврейської громади. 1927 р.н., Розстріляний 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в с. Березова Рудка.

Браславський Г.Д., представник єврейської громади. 1934 р.н., Розстріляний 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в с. Березова Рудка.

Браславський Д.Г., представник єврейської громади. 1903 р.н., Розстріляний 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в с. Березова Рудка.

Браславський Ю.Г., представник єврейської громади. 1904 р.н., Розстріляний 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в с. Березова Рудка.

Браславський Я.Г., представник єврейської громади. 1901 р.н., Розстріляний 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в с. Березова Рудка.

Бровар Данило Микитович, підпільник. 1903 р.н., Гребінківський район, с Олексіївка. Загинув у грудні 1942 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Бугаєнко, військовий інженер 2-го рангу. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Бузоверов Л.А., політрук, військовий комісар автороти штабу Південно-Західного фронту. 1916 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні проживали за адресою: м. Київ, вул. Саксаганського, 37, кв 31.

Булкіни, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина.

Бульбас Іван Олексійович, підпільник. с. Гурбинці. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у червні 1942 р.

Бунь П.І., мирний житель. м. Пирятин. Забраний до Пирятинської тюрми 18.05.1942 р. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в урочищі Яблунівщина.

Бурано, військовослужбовець. Зник безвісти у вересні 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Бутенко Іван Іванович, рядовий, стрілець 454-го стрілецького полку. 1897 р.н., Сумська область, Грунський район, с. Пирне. Помер від ран 31.12.1943 р. Похований у м. Пи-

рятин на кладовищі – могила № 13 (9-а з півночі). Рідні: дружина Боровиковська Марія Василівна. Проживала за адресою: Сумська область, Грунський район, с. Пирне.

Бутенко, начальник пошти Пирятинського району. Арештований за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації і розстріляний у парку ім. Леніна, м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Бухчіян (Бахчіян) Осип (Йосип) Григорович, рядовий, водій. 1924 р.н., Грузія, Ахалцихський район, с. Суфліс. Призваний Ахалцихським райвійськкоматом. Помер від ран 23.06.1944 р. Похований у с. Велика Круча на кладовищі.

Бяльський Арон Вікторович, червоноармієць. 1901 р.н., смт. Макарів Київської області. Призваний Петрівським райвійськкоматом м. Києва. Помер від ран 22.08.1941 р. Похований у м. Пирятин.

Вайдман Микола Іванович, старший лейтенант. 1908 р.н., Загинув у вересні 1941 р. Похований у м. Пирятин.

Валенков Олексій Якович, рядовий 136-го стрілецького полку. Помер від ран 17.11.1943 р. у 653-му польовому похідному госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 9. Відомості про рідних відсутні.

Василевський Семен Львович, інтендант 3-го рангу, відділ постачання пального Південно-Західного фронту. 1904 р.н., Зник безвісти в період з 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Василевська Раїса Борисівна. Проживала за адресою: Куйбишевська область, с. Стара Рачейка.

Василенко Іван Семенович, колгоспник. 1906 р.н., с. Повстин. Розстріляний під час відступу німецьких військ у 1943 р.

Василенко Федір Ілліч, колгоспний комірник. 1899 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний під час відступу німецьких військ у 1943 р. Похований у с. Дейманівка.

Васильєв Олексій Васильович, рядовий 979-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту. 1920 р.н., Ленінградська область, М.Вишерський район. Призваний М.Вишерським райвійськкоматом. Загинув 18.09.1943 р. в районі с. Велика Круча. Рідні: мати, Чеснокова Дарія Іванівна проживала за адресою: Ленінградська область, М.Вишерський район.

Васильчуков Олексій Іванович, рядовий. 1925 р.н., Помер від ран 31.10.1943 р. Похований у м. Пирятин.

Васін Тихін Юхимович, технік-інтендант 2-го рангу інтендантського управління Південно-Західного фронту. 1902 р.н., м. Єлець Липецької області. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09.1941 р. в районі м. Пирятин.

Вдовин Микола Андрійович, рядовий, ветеринарний фельдшер. 1907 р.н., Мурманська область, Кандалакшський район, с. Кияж. Призваний Кандалакшським райвійськкоматом. Помер від ран 10.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 18 (1-а з півночі). Рідні: дружина Вдовина Уляна Терентіївна. Проживала за адресою: Мурманська область, Кандалакшський район, с. Кияж.

Величко, військовослужбовець. Зник безвісти, перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин у вересні 1941 р.

Величковський Андрій Олександрович, військовослужбовець. Зник безвісти перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин у вересні 1941 р.

Веліев Фазвалі, рядовий, стрілець 71-го стрілецького полку. Помер від ран 27.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 12 (1-а з півночі). Відомості про рідних відсутні.

Верина, військовослужбовець. Зник безвісти, перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин у вересні 1941 р.

Вернер Василь Петрович, старший сержант, командир відділення 293-го стрілецького полку. 1895 р.н., Молотовська область. Призваний Чердинським райвійськкоматом. Помер від ран 21.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні проживали за адресою: м. Челябінськ, вул Спартака, 65.

Вернигора Бела Рахмаїлівна, представниця єврейської громади. 1919 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Вернигора Жанна Антонівна, представниця єврейської громади. 1940 р.н., Розстріляна 18.05.1942 р., за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Верник Мордук Гершкович, рядовий. 1898 р.н., Загинув у вересні 1941 р. Похований м. Пирятин на кладовищі. Точне місце поховання невідоме.

Вертипорох Андрій Степанович, підпільник. 1915 р.н., с. Повстин. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у квітні 1943 р.

Вертипорох Степан Ілліч, колгоспник колгоспу ім. В. Маяковського. 1887 р.н., с. Повстин. Убитий осколком при розриві міни 19.05.1945 р. Похований в с. Повстин.

Верченко (Вірченко) Макар Єлисейович, мирний житель. с. Харківці. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Харківці.

Весельчуков Олексій Іванович, рядовий 23-ї гвардійської механізованої бригади. 1925 р.н., Московська область. Призваний Зарайським райвійськкоматом. Помер від ран 31.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні: батько Весельчуков Олексій. Проживав за адресою: Московська область, Зарайський район, с. Борисове-Оконце.

Весхилвицький Єгор Макарович, рядовий, стрілець. Курська область, Старооскольський район, с. Чернікове. Помер від ран 27.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: дружина Весхилвицька. Проживала за адресою: Курська область, Старооскольський район, с. Чернікове.

Вилисов Дмитро Степанович, техник-інтендант 3-го рангу, старший помічник начальника 3-го відділу інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Виногоров Георгій Тимофійович, капітан, старший помічник начальника речового відділу інтендантського управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин-Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Виногорова Ревека Самойлівна. Проживала за адресою: Татарська АРСР.

Виноградов В.В., лейтенант. Загинув 18.09.1943 р. Похований у с. Вікторія.

Виноградов Іван Васильович, військовий технік 2-го рангу. Зник безвісти в 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Вишневецький, бригадний лікар, начальник санітарної служби 5-ї Армії Південно-Західного фронту. 1893 р.н., Миколаївська область, м. Олександрія. Загинув на мосту в м. Пирятин під час бомбардування у вересені 1941 р.

Відий Йосип Кирилович, 1908 р.н., Гребінківський район, с. Олексіївка. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації як партизан у 1943 р. Похований у м. Пирятин.

Власенко Іван Андрійович, мирний житель. с. Яцини. У 1941 р., тяжко поранений німецьким солдатом, помер від ран у 1943 р. Похований у с. Яцини.

Власлов Віктор, лейтенант. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1943 р., в районі Пирятин – Лохвиця.

Власов Михайло Миколайович, рядовий. Помер від ран 21.10.1943 р. Похований у м. Пирятин.

Волик Василь Кузьмович, мирний житель. 1932 р н. Загинув під час вибуху протитанкової гранати на р. Удай 18.06.1946 р. Похований на території Каплинцівської сільської ради. Точне місце поховання невідоме.

Волков Григорій Павлович, лейтенант управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Володко Микита Сергійович, агент Пирятинського райкомзагу. 1895 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний під час відступу німецьких військ.

Володько Григорій Іванович, бригадир, підпільник. 1918 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Волошин Павло Григорович, голова колгоспу. 1903 р.н., с. Білоцерківці. Ув'язнений у тюрмі і розстріляний 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Білоцерківці.

Волошин Юхим Григорович, колгоспник. 1903 р.н., с. Білоцерківці. Ув'язнений у тюрмі і розстріляний 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Білоцерківці.

Вольченко, капітан, помічник начальника оперативного відділу. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Воробйов Петро Михайлович, технік-інтендант 2-го рангу, завідуючий діловодством 3-го відділення відділу кадрів управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Воробйова А.Н.. Проживала за адресою: Калінінська область м. Старица вул. Красноармійська 2, кв. 8.

Ворожейкін Микола Карпович, рядовий, стрілець 31-го стрілецького полку. 1924 р.н., Кабардино-Балкарська АРСР, м. Нальчик. Призваний Похвистинським райвійськкоматом. Помер від ран 26.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К. Маркса, кладовище, могила № 2. Рідні: дружина Ворожейкіна Христина. Проживала за адресою: Кабардинська АРСР, м. Нальчик, вул Червоноармійська, 135.

Ворона Іван Петрович, рядовий. 1912 р.н., м. Пирятин. Помер від ран у 1941 р. Похований у м. Пирятин.

Воронін І.Н., військовий лікар 3-го рангу, начальник санітарної частини адміністративно-господарського відділу Південно-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні проживали за адресою: м. Харків, вул. Карла Лібкнехта, 69, кв. 11.

Вороховські, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина.

Гавриленко Григорій Ілліч, 1903 р.н., Гребінківський район, с. Короваї. Загинув 22.07.1942 р. Похований у м. Пирятин.

Гавриленко Марія Микитівна, колгоспниця колгоспу «Червона Зірка». 1892 р.н., с. Шкурати. Вбита осколками при розриві снаряду 14.06.1946 р. Похована в с. Шкурати.

Гадяцький Іван Павлович, рядовий 955-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1911 р.н., Сумська область, Тростянецький район Призваний Тростянецьким райвійськкоматом Сумської області. Загинув 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Марія Дмитрівна. Проживала за адресою: Сумська область, Тростянецький район с. Микитівка.

Газін, старший політрук. Зник безвісти 18.09.1941 р. перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин.

Галаган Яків Федорович, рядовий 1131-го стрілецького полку. 1903 р. н., Полтавська область, Пирятинський район, с. Велика Круча. Призваний Пирятинським райвійськкоматом 12.10.1943 р. Помер від ран 15.11.1943 р. Похований у м. Пирятин, кладовище. Рідні: дружина Олександра Левкова, м. Пирятин, с. Велика Круча.

Галаєв Павло Гаврилович, рядовий 10-го танкового корпусу Воронезького фронту. 1924 р.н., Саратовська область, с. Большой Мелик. Призваний Балашовським райвійськкоматом. Помер від ран 4.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: мати Катерина Павлівна. Проживала за адресою: Саратовська область, Балашовський район, с. Большой Мелик.

Галушка Кирило Васильович, колгоспник. 1896 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у 1943 р.

Гарбуз Андрій Андрійович, рядовий. 1922 р.н., Токмацький район, Запорізька область. Помер від ран 11.11.1943 р. Похований у м. Пирятин у братській могилі.

Гейно (Гайно) Степан Михайлович, колгоспник. 1903 р.н., с. Крячківка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Крячківка.

Геккер Єсфір Ісаківна, представниця єврейської громади. 1920 р.н., Розстріляна в листопаді 1941 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка.

Георгієв Валентин Степанович, рядовий, стрілець 722-го стрілецького полку. 1921 р.н., Полтавська область, Гадяцький район, с. Римарівка. Призваний Гадяцьким райвійськкома-

том. Помер від ран 16.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 9. Рідні: батько Георгієв Степан Іванович. Проживав за адресою: Полтавська область, Гадяцький район, с. Римарівка.

Герасименко Микола Борисович, підпільник. 1912 р.н., с. Теплівка. Страчений у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Теплівка.

Герасименко Терентій Гаврилович, рядовий 957-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. Загинув 17.09.1943 р. Похований у м. Пирятин.

Герасимов Ілля Григорович, рядовий 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1896 р.н., Московська область, Пушкінський район, м. Івантєєвка, селище Туо, буд. 4. Призваний Пушкінським райвійськкоматом Московської області. Загинув у бою 13.09.1943 р. Похований у с. Дейманівка. Рідні: дружина Герасимова Н. А.. Проживала за адресою: Московська область, Пушкінський район, м Івантєєвка, селище Туо, буд. 4.

Гирашенко (Горошенко) Іван Григорович, колгоспник. 1903 р.н., с. Сасинівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової німецької окупації 1941 – 1943 рр. Похований у с. Сасинівка.

Гнєдін Михайло, лейтенант, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Говоров Євген Михайлович, інтендант 3-го рангу, помічник начальника відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча під час виходу з оточення. Рідні проживали за адресою: Новосибірська область, м. Томськ, вул.. Войкова, 13, кв. 3.

Гоголь Тимофій Васильович, завгосп, колгоспник. 1893 р.н., с. Грабарівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований у с. Грабарівка.

Годенін Михайло М, капітан, старший помічник начальника оперативного відділення управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Загинув у період із 13.09 по 17.09 1941 р. під час виходу з оточення в районі Пирятин – Лохвиця.

Гожа Єгор Іванович, рядовий, стрілець 565-го стрілецького полку. 1916 р.н., Полтавська область, Гадяцький район. Призваний Гадяцьким райвійськкоматом. Помер від ран 4.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 13. Рідні: дружина Гожа В.М.. Проживала за адресою: Полтавська область, Гадяцький район.

Голив Іван Петрович, молодший сержант. Загинув 11.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні проживали за адресою: Горьківська область, Фоминський район, с. Гончарівка.

Голобородько І. І., військовослужбовець. Похований у м. Пирятин, площа Борців Революції.

Головін Василь Андрійович, військовослужбовець. 1890 р.н., м. Київ. Призваний Ленінським райвійськкоматом м. Київ. Зник безвісти в період із 14.09 по 15.09 1941 р. в районі м. Пирятин. Рідні: дружина А. Головіна.

Головко Василь Іванович, мирний житель. 1896 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований у с. Сасинівка.

Головко Устина Макарівна, голова сільради. 1904 р.н., с. Шевченкове. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Точне місце поховання невідоме.

Голуб Л.А., військовослужбовець. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 20.01.1942 р. Похований у с. Березова Рудка.

Голубков Олексій Андрійович, рядовий 96-го стрілецького полку. 1899 р.н., Ярославська область. Призваний Рибінським райвійськкоматом. Загинув 13.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні: дружина Голубкова А.П. Проживала за адресою: Ярославська область, Рибінський район, с. Федюшкіно.

Гольденберг Абрам Олександрович, капітан, помічник начальника 1-го відділення інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Гонорейко Микола Мойсейович, військовий інженер 2-го рангу відділу постачання пального Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1943 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Гончаров Петро Костянтинович, рядовий. 1904 р.н., Челябінська область, м. Копейськ. Призваний Копейським райвійськкоматом. Загинув 28.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Гончарова О.Л.. Проживала за адресою: Челябінська область, м. Копейськ, вул. Труда, 55.

Горб Артемон Прохорович, утриманець. 1861 р.н., с. Олександрівка. Помер 18.03.1945 р. в результаті отриманого поранення Похований у с.Олександрівка.

Горбанівський Пантелеймон Семенович, робітник. 1899 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Горбатенко Леонтій Васильович, рядовий, стрілець 318-го стрілецького полку. 1903 р.н., Полтавська область, Ковалівський район, с. Кононівка. Призваний Ковалівським райвійськкоматом. Поранений у бою 1.11.1943 р. Помер від ран 14.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 18. Рідні: дружина Горбатенко Тетяна Пилипівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Ковалівський район, с. Кононівка.

Горбунов В'ячеслав Андрійович, рядовий, стрілець. 1915 р.н., м. Нижній Новгород. Призваний Сормовським райвійськкоматом. Помер від ран 8.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 3. Рідні: мати Горбунова Степанида Семенівна. Проживала за адресою: Горьківська область, м. Сормово, вул. Станіславського, буд. 17, кв. 20.

Горджанов Бекчан, військовослужбовець, Киргизька РСР. Призваний Хорезмським райвійськкоматом. Помер від ран 1.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4.

Горецький Іван Павлович, рядовий 955-го стрілецького полку. 1898 р.н., Загинув 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Горін Андрій Микитович, рядовий 52-го артилерійського полку. 1903 р.н., м. Омськ. Призваний Молотовським райвійськкоматом. Загинув 4.12.1943 р. (за іншими джерелами 4.10.1943 р.). Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 13 (четверта з півночі). Рідні: дружина Горіна Ганна Кузьмівна. Проживала за адресою: м. Омськ, вул. 3-я Транспортна, буд. 10, кв. 11.

Горкін Ісак Борисович, робітник, 1893 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Городнищев Микола Михайлович, рядовий 979-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту. 1921 р.н., Курська область, Касторненський район. Призваний Касторненським райвійськкоматом. Загинув 18.09.1943 р. в районі с. Велика Круча. Рідні: мати Софія Михайлівна. Проживала за адресою: Курська область, Касторненський район Краснодолинська сільська рада.

Гранаткін Іван Матвійович, червоноармієць. 1914 р.н., Рязанська область, Шиловський район, станція Шилово. Помер від ран 7.10.1943 р. в хірургічному похідному польовому госпіталі № 5211. Похований у м. Пирятин, площа К. Маркса. Рідні: дружина Гранаткіна Катерина Семенівна. Проживала за адресою: Рязанська область, станція Шилово.

Гребельник Устина Павлівна, колгоспниця. 1902 р.н., с. Шевченкове. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Гребенченко Федір Миколайович, рядовий, стрілець 722-го стрілецького полку. 1902 р.н., Полтавська область, Гадяцький район, с. Харківці. Призваний Комишнянським райвійськкоматом Полтавської області. Помер від ран 20.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 15 (друга з півночі). Рідні: дружина Гребенченко Катерина Денисівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Гадяцький район, с. Харківці.

Гречко Федот Никифорович, рядовий, стрілець 301-го стрілецького полку. 1903 р.н., Полтавська область, Комишнянський район, с. Мокри. Призваний Комишнянським райвійськкоматом. Помер від ран 25.12.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К. Маркса, кладовище – могила № 14 (п'ята з півночі). Рідні: дружина Гречко Г.А. Проживала за адресою: Полтавська область, Комишнянський район, с. Мокри. (С. Мокри – Вірогідно, село Мокріївка нинішньої Черкащанської сільської ради Миргородського р-ну).

Григор Петро Григорович, рахівник Пирятинської районної санепідемстанції. 1888 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Григор'ев Володимир Миколайович, військовослужбовець. 1899 р.н., Помер від хвороби 4.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Григор'єва Агрипіна Гаврилівна. Проживала за адресою: м. Саратов, вул. Кирпична, 62.

Григор'ев, військовослужбовець. Зник безвісти перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин у вересні 1941 р.

Гриценко (Грищенко) Оникій Феодосійович, колгоспник. 1899 р.н., с. Грабарівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Грабарівка. Точне місце поховання невідоме.

Гриценко Микита Федорович, колгоспник. 1900 р.н., с. Грабарівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Грабарівка. Точне місце поховання невідоме.

Гриценко Олексій Федорович, колгоспник. 1899 р.н., с. Грабарівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Грабарівка. Точне місце поховання невідоме.

Гриценко Юхим Опанасович, рядовий. 1911 р.н., Пирятинський р-н. Зник безвісти у жовтні 1943 р.

Гришанович Михайло Якович, червоноармієць, курсант 69-ї танкової бригади. 1926 р.н., Могильовська область, Осиповський район, с. Теплухи. Помер від ран 12.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні проживали за адресою: Могильовська область, Осиповський район, с. Теплухи.

Гришенко Василь, інженер. с. Дейманівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу в 1943 р. Похований у с. Дейманівка.

Гришин. Загинув 29.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Грищенко Анатолій Олександрович, рядовий. Помер від ран 4.03.1945 р. Похований у м. Пирятин, площа К. Маркса.

Грішнєв Микола Степанович, сержант, командир відділення 52-ї танкової бригади. 1925 р.н., Помер від ран 7.10.1943 р. Похований у м Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: мати Єлизавета Дмитрівна. Проживала за адресою: Чуваська АРСР, Порецький район, вул. Леніна, 67.

Грудман Йосип, рядовий, курсант школи молодшого командного складу Південно-Західного фронту. Зник безвісти 13 – 17.09.1941 р. в районі Пирятин-Городище при виході з оточення.

Губар Іван Петрович, рядовий. 1893 р.н., с. Каплинці, Пирятинський район, Полтавська область. Помер від ран 9.10.1943 р. Похований у м. Пирятин.

Губарев Іван Петрович, рядовий, стрілець 343-го стрілецького полку. 1893 р.н., Сумська область. Призваний Тростянецьким райвійськкоматом. Помер від ран 9.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: дружина Губарева Ганна Дем'янівна. Проживала за адресою: Сумська область, Тростянецький район.

Губін Микола Мусійович, військовий технік 1-го рангу автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Губка Микола Степанович, рядовий, с. Давидівка, Пирятинський район, Полтавська область. Помер від ран 21.02.1944 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Гук Н., м. Пирятин. Забраний до в'язниці 18.05.1942 р. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в урочищі Яблунівщина.

Гук Свирид Іванович, підпільник. 1901 р.н., м. Пирятин. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1943 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Гуляєв Араз, рядовий, стрілець 3-го стрілецького полку. 1925 р.н., Наримська область, Байрам-Алимський район. Загинув 9.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі –

могила № 19. Рідні: мати Мал-Амал Гуляєва. Проживала за адресою: Наримська область, Байрам-Алимський район.

Гуляєв Іван Петрович, рядовий, стрілець 290-го окремого батальйону зв'язку. 1924 р.н., Призваний Полузинським райвійськкоматом. Помер від ран 10.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: мати, Гуляєва В. Н. Проживала за адресою: Сталінградська область, Полузинський район, с. Тизулей.

Гунь (Бунь) Павло Гнатович, завгосп «Полтавторгу». 1903 р.н., м. Пирятин. Розстріляний карателями за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Гусак Михайло Семенович, рахівник 2-го відділу автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Гусар (Пусар) Наталія Антонівна, колгоспниця. 1884 р.н., с. Харківці. Розстріляна карателями за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Харківці. Могила не віднайдена.

Гусєв Олександр Васильович, капітан, старший помічник начальника 2-го відділення організаційно-планового відділу управління тилу Південно-Західного фронту. Калінінська область, Луканиковський район, с. Яльгоно. Зник безвісти у період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Гусєва. Проживала за адресою: Башкирська АРСР, Куйбишевська залізнична дорога, станція Товтимоново, Покровська сільська рада.

Гусєв, військовий технік 2-го рангу відділу постачання пального Південного-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Далаєв Микола Петрович, рядовий, стрілець 202-го гвардійського стрілецького полку. 1913 р.н., Загинув 3.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, кладовище. Точне місце поховання невідоме.

Данилов Олександр Олексійович, рядовий 56-ї механізованої бригади. 1925 р.н., Вологодська область. Призваний Бабушкінським райвійськкоматом. Помер від ран 7.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: Данилов Олександр Андрійович, Вологодська область, Бабушкінський район, с. Сисоєве.

Даточний Вольня Срульович, інтендант 1-го рангу організаційно-планового відділу управління тилу Південно-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Дацєнко Семен Іванович, підпільник. 1893 р.н., с. Крива Руда. Страчений у 1941 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Дашкін Гейзат Хеврудинович, рядовий, водій 123-го понтонно-мостового батальйону Резерву Головного Командування. 1912 р.н., Сталінградська обл, Краснодарський район, с. Тарасівка. Призваний Краснодарським райвійськкоматом. Загинув 12.10.1943 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме. Рідні: дружина Туктабаєва Киргіз.

Дворник Максим Іванович, колгоспник. 1886 р.н., с. Повстин. Закатований карателями. Похований у с.Повстин. Могила не віднайдена.

Дегтярьов Борис Сергійович, капітан, помічник начальника 1-го відділу інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти у період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Дегтярьов Федір Михайлович, сержант 1-го кавалерійського полку 40-ї Армії. Призваний Асенським райвійськкоматом. Помер від ран 9.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К. Маркса.

Дейнега Іван Гаврилович, рядовий, стрілець 667-го стрілецького полку. 1905 р.н., Полтавська область, Драбівський район. Призваний Драбівським райвійськкоматом. Поранений 10.01.1944 р. Помер від ран 11.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 17. Рідні: дружина Дейнега Ганна Петрівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Оржицький район, с. Великоселецьке.

Дементій Петро Григорович, рядовий, стрілець 132-го гвардійського стрілецького полку. 1918 р.н., Полтавська область, м. Пирятин. Помер від ран 20.10.1943 р. в евакогоспіталі № 4658. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 11 (четверта з півночі).

Дементьєва Катерина Миколаївна, червоноармієць, зв'язківець. 1922 р.н., Призвана Нікольським райвійськкоматом Ярославської області. Померла від отруєння 8.10.1943 р. Похована у м. Пирятин, кладовище. Батько Микола Якович, Ярославська область, Нікольський район, с. Горки.

Денисов Гурій Миколайович, лейтенант. 1922 р.н., Архангельська область, Південний залізничний шлях, станція Єрша. Призваний Плісецьким райвійськкоматом. Помер від ран 28.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 3. Рідні: мати Денисова Марія Павлівна. Проживала за адресою: Архангельська область, Південний залізничний шлях, станція Єрша, вул Партизанська, буд. 27.

Денисов Петро Іванович, старший лейтенант, командир батареї школи молодшого командного складу артилерійської розвідки Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р. перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин.

Дергачов М. І, молодший лейтенант, командир танка 178-ї танкової бригади 10-го танкового корпусу Воронезького фронту. 1922 р.н., Московська область, Серебрянопрудський район, с. Свинне. Призваний Пролетарським райвійськкоматом м. Москви. Загинув 18.09.1943 р. Похований у с. Велика Круча. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Джоєв Макмот, рядовий. Помер від ран 2.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні проживали у Сталінабадській області, Файзобадському районі.

Дзигун Андрій Мойсейович, рядовий. 1925 р.н., Помер від ран 01.01.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Діденко Іван Іванович, підпільник. 1908 р.н., Гребінківський район, с. Мар'янівка. Загинув у грудні 1942 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Діденко Пилип Іванович, підпільник. 1903 р.н., Гребінківський район, с. Мар'янівка. Загинув у грудні 1942 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Дідович Володимир Павлович, учень. 1932 р.н., м. Пирятин. Загинув при розриві снаряду 6.06.1946 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Дмитрюк Кирило Якович, сторож. 1883 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Добреля Кіндрат Кирилович, підпільник. 1900 р.н., Гребінківський район, с. Михайлівка. Загинув у грудні 1942 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Добровольський Павло Олексійович, інтендант 3-го рангу, старший помічник начальника 2-го відділу автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні проживали в м. Сизрань.

Довлетов Рахман, рядовий, автоматник 1129-го стрілецького полку. 1907 р.н., Казахська РСР, Туртульський район, Туртульська адміністративна Рада. Помер від ран 1.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 17, друга з півночі. Рідні: Довлетова А.. Проживала за адресою: Казахська РСР, Туртуловський район, Туртулівська адміністративна Рада.

Догадайло Іван Гаврилович, рядовий. 1918 р.н., Харківська область, Кегичівський район, с. Нова Парафівка. Загинув у бою у вересні 1941 р. Похований у с. Харківці.

Докінієв Сайдаш, рядовий, стрілець 737-го стрілецького полку. 1895 р.н., Ісомирдарський район, м. Грозний, ст. Ярмольська. Помер від ран 7.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 17 (п'ята з півночі). Рідні проживали за адресою: Ісомирдарський район, м. Грозний, ст. Ярмольська.

Дорохов Яків Родіонович, рядовий 309-го стрілецького полку 40-ї армії. 1894 р.н., Курська область. Призваний Волоканівським райвійськкоматом. Помер від ран 6.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Дорохова А.П.. Проживала за адресою: Курська область, Волоканівський район.

Дорошенко Дмитро Олексійович, підпільник. 1886 р.н., с. Білоцерківці. Страчений у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Білоцерківці. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Дорошенко Степан Карпович, рядовий, стрілець 981-го стрілецького полку. 1901 р.н., Полтавська область, Пирятинський район, с. Харківці. Призваний Пирятинським райвійськкоматом. Помер від ран 13.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8 (четверта з півночі). Рідні: дружина Агрипина Федорівна. Проживала за адресою: Пирятинський район, с. Харківці.

Дорфман Н.І., старший лейтенант, командир господарчої роти. 1902 р.н., Зник безвісти 13 – 17.09.1941 р. в районі Пирятин-Сенча. Рідні проживали м. Київ, вул. 9 січня, 4/56.

Доценко, військовослужбовець. Зник безвісти перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин у вересні 1941 р.

Дробишев Єгор Іванович, рядовий 200-го гвардійського стрілецького полку. 1901 р.н., м. Кустанай. Призваний Кустанайським райвійськкоматом. Помер від ран 13.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: дружина Дробишева Олександра Тимофіївна. Проживала за адресою: м. Кустанай, свиноферма № 32.

Дубина Кирило Васильович, колгоспник. 1894 р.н., с. Білоцерківці. Розстріляний карателями у 1942 р. за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Білоцерківці. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Дубов Василь Миколайович, молодший сержант, командир відділення 39-ї танкової бригади. 1924 р.н., Призваний Калязинським райвійськкоматом. Помер від ран 29.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на міському кладовищі у братській могилі. Рідні: батько Дубов Микола Михайлович. Проживав за адресою: Калінінська область, м. Калязін, с Моншино.

Дубовик Лука Дем'янович, столяр. 1897 р.н., с. Малютинці. Розстріляний карателями за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похований с. Малютинці.

Дудін Іван Федотович, рядовий. Пермська область, Карагайський район. Помер від ран 3.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Дудка Леонтій Іванович, тракторист. 1905 р.н., с. Яцини. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р.

Дудко Павло Семенович, технік-інтендант 2-го рангу відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. 1913 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Дудник Дмитро Денисович, сержант. 1911 р.н., м. Одеса. Помер від ран 26.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на міському кладовищі у братській могилі.

Дьомін Опанас Іванович, технік-лейтенант, військовий технік 882-го автомобільного батальйону. 1919 р.н., м Москва. Помер від ран 14.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Точне місце поховання невідоме. Рідні: Дьомін. Проживав за адресою: м. Москва, 66-й Єликовський проїзд, буд., 51/50.

Євенков Микола Васильович, майор організаційно-планового відділу управління тилу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Єгоров Олексій Іванович, технік-інтендант 3-го рангу, помічник начальника 2-го відділу інженерного управління Південно-Західного фронту Зник безвісти в період із 13.09 – 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Єгорцев Іван Романович, інтендант 2-го рангу інтендантського управління Південно-Західного фронту. 1894 р.н., Рязанська область, с. Воронезькі Верхи. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин-Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Кричевцева Л.А. Проживала за адресою: м. Харків, вул. Володимирська, 28.

Єлінський Йосип Аронович, рядовий. 1903 р.н., м. Пирятин. Загинув у 1941 р.

Єльцов Іван Іванович, старший сержант, розвідник 1-го мотострілецького батальйону 11-ої мотострілецької бригади. 1924 р.н., Запорізька область, Акімовський район, с. Шело. Загинув у бою 29.08.1943 р. Похований в с. Замостище. Місце знаходження могили не встановлювалося. Рідні: батько Єльцов Іван Іванович. Проживав за адресою: Запорізька область, Акімовський район, с. Шело.

Ємельянов Микола Федорович, рядовий. Загинув 30.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Ємельянова Ніна Миколаївна, учениця. 1934 р.н., м. Пирятин. Загинула від необережного поводження з вогнепальною зброєю 9.11.1946 р. Похована у м. Пирятин.

Єна Гаврило Іларіонович, голова сільради. 1887 р.н., с. Білоцерківці. Розстріляний у травні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Білоцерківці. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Єпихін, військовослужбовець. Зник безвісти в оточенні в районі м. Пирятина у вересні 1941 р.

Єпіфанцев Олексій Полікарпович, рядовий 979-го стрілецького полку. 1893 р.н., Рязанська область, Бобровський район. Призваний Рязанським райвійськкоматом. Помер від ран 27.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: дружина Єпіфанцева П.Я. Проживала за адресою: Рязанська область, Бобровський район.

Єременко Андрій Карпович, оперуповноважений НКВС. 1913 р.н., Полтавська область, с. Нові Санжари. Зник безвісти у вересні 1941 р. на території Пирятинського району.

Єсень Леонтій Якович, рядовий 959-го стрілецького полку 309-ої стрілецької дивізії. Загинув у бою 13.09.1943 р. Похований у с Дейманівка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Єсипов І.Н., молодший військовий технік. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Єськов Володимир Андрійович, лейтенант 529-го стрілецького полку. 1924 р.н., м. Курськ, вул Володарського, 28. Призваний Ястребовським райвійськкоматом. Помер від ран 13.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні: тітка Хохалева Лідія Федорівна. Проживала за адресою: м. Курськ, вул Володарського, 28.

Жабинські, родина, представники єврейської громади м Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Жагло Гнат Васильович, відомості відсутні. Житель Усівської сільської ради. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жагло Горпина Андріївна, колгоспниця. 1899 р.н.. Жителька Усівської сільської ради. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жагло Іван Федорович, колгоспник. 1925 р.н., Житель Усівської сільської ради. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жагло Михайло Федорович, голова Усівської (?) сільської ради, 1896 р.н.. Житель Усівської сільської ради. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жагло Никифір Ярехтійович, мірошник. 1923 р.н., Житель Усівської сільської ради. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жагло Олександр Ілліч, колгоспник. 1900 р.н., Житель Усівської сільської ради. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жагло Параска Пилипівна, колгоспниця, 1904 р.н., Жителька Усівської сільської ради. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жагло Харитон Ілліч, відомості відсутні. Житель Усівської сільської ради. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жежера Григорій Петрович, мирний житель. 1926 р.н., с. Рівне. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жежера Іван Петрович, працівник міліції. 1918 р.н., с. Рівне. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жежера Кирило Петрович, секретар районного комітету комсомолу. 1920 р.н., с. Рівне. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Жеребчевський Велька Абрамович, представник єврейської громади. 1894 р.н., с. Теплівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Теплівка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Жук Андрій Іванович, бухгалтер. 1904 р.н., с. Яцини. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у період тимчасової окупації 1941 – 1943 рр.

Жук М.К., технік-інтендант 2-го рангу 1912 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні проживали за адресою: м. Київ, вул. Обсерваторна, 10.

Жуков Михайло Пахомович, рядовий, сапер 337-го стрілецького полку. 1895 р.н., Призваний Сизранським райвійськкоматом. Загинув у бою 4.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Аграфіна Гаврилівна. Проживала за адресою: Куйбишевська область, м. Сизрань, колгосп Ворошилова.

Жулай Н.К., технік-інтендант 2-го рангу. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Жура Олексій М., рахівник колгоспу. 1897 р.н., с. Сасинівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової німецької окупації 1941 – 1943 рр. Похований у с. Сасинівка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Журавльов Євген Андрійович, технік-інтендант 2-го рангу, начальник таємного сектору інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Зав'ялов Валерій Павлович, 1933 р.н., м. Пирятин. Убитий осколками протитанкової гармати 6.06.1946 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Загожий Симон Олексійович, завідуючий Пирятинським райздороввідділом. 1908 р.н., с. Рівне. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований у с. Рівне. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Загорулько Іван Дмитрович, підпільник. 1914 р.н., с. Крячківка. Страчений у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Крячківка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Зайковський Михайло Володимирович, секретар Давидівської сільради. 1896 р.н., с. Давидівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Зайнулієв Олексій Дмитрович, військовослужбовець. Прибув до шпиталю у безсвідомому стані. Помер від ран 28.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 12 (третя з півночі).

Зайченко Іван Артемович, другий секретар Гребінківського райкому партії. 1905 р.н., м. Пирятин. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Зайченко Кирило Кирилович, підпільник, 1901 р.н., Гребінківський район, с. Рудка. Загинув у грудні 1942 р. Похований у м. Пирятин. Вірогідно похований в урочищі Пирогова Левада.

Замана Леонтій Миколайович, підпільник, 1903 р.н., Гребінківський район, с. Слободо-Петрівка. Загинув у березні 1943 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Заноздін Іван Іванович, рядовий 71-ї бригади 1925 р.н., Казахська РСР, Алма-Атинська область, ст. Талгор. Призваний Тульським райвійськкоматом. Помер від ран 14.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні: мати Заноздіна Надія. Проживала за адресою: м. Алма-Ата, ст. Талгор, спиртзавод.

Запара Петро Іванович, голова колгоспу. 1900 р.н., с. Кейбалівка. Розстріляний гітлерівцями під час тимчасової окупації 1941 – 1943 рр.

Зелений, лейтенант, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Зівахін Василь Федорович, сержант 970-го стрілецького полку. 1925 р.н., Кіровська область. Призваний Тихвинським райвійськкоматом Ленінградської області. Помер від ран 27.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні: батько Зівахін. Проживав за адресою: Кіровська область, Великолукський район, с. Федорково.

Зігун Андрій Мойсейович, рядовий. с. Сватки, Гадяцького району. Помер від ран 29.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, на кладовищі у братській могилі.

Зінін Кіндрат Іванович, полковник, відділ укомплектування і формування Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Зінченко Володимир Хомич, працівник відділу освіти. 1906 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Зманя Іван Гаврилович, рядовий 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н., Сумська область, Лебединський район, х. Саморотовка. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Загинув 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Анастасія Якимівна. Проживала за адресою: Сумська область, Лебединський район, х. Саморотовка.

Зозуля Микита Микитович, колгоспник. 1887 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1941 р. Похований у с. Дейманівка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Зозуля Тимош, рядовий. Помер від ран 9.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні проживали за адресою: Дніпропетровська область, Дніпропетровський район, с. Н.Миколаївка.

Зойченко Костянтин Максимович, старший сержант, кресляр-конструктор інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Золотарьов Петро Митрофанович, рядовий. Помер від ран 7.06.1944 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Зубков Андрій Степанович, рядовий, стрілець 72-го стрілецького полку. Помер від ран 13.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 14 (друга з півночі). Відомості про рідних відсутні.

Зудін Микола, курсант школи молодшого командного складу. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Ібекчак Патрік Миронович, лейтенант 685-го стрілецького полку 193-ї стрілецької дивізії Південно-Західного фронту. 1920 р.н., м. Майкоп. Загинув у вересні 1941 р. північніше м. Пирятина в оточенні.

Ібрагімов Назарбай, рядовий, стрілець 198-го стрілецького полку. 1908 р.н., Призваний Парганським райвійськкоматом. Помер від ран 4.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: дружина Руяхан, пароживала за адресою: Парганська область, Парганський район.

Іванець, військовослужбовець. Зник безвісти, перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин у вересні 1941 р.

Іванина Михайло Якович, рядовий, трудова армія. 1912 р.н., Полтавська область, с. Теплівка. Призваний Гребінківським райвійськкоматом. Помер від ран 18.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 10. Рідні: дружина Іванина Галина Іванівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Гребінківський район, с. Теплівка.

Іванов Єгор Тимофійович, єфрейтор, стрілець 22-ої танкової бригади 1915 р.н., Московська область. Призваний Красногорським райвійськкоматом. Помер від ран 8.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: Іванова Олена Архипівна. Проживала за адресою: Московська область, Красногорський район, с. Архангельське, Робітниче містечко, кв. 2.

Іванов Олексій Іванович, військовослужбовець, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1943 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Іванов, лейтенант. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Івановський Володимир Потапович, майор автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Іванцов, військовослужбовець. Зник безвісти 18.09.1941 р. перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин.

Іванюк Карпо Іванович, рядовий. 1903 р.н., Полтавська область, с. Дейманівка. Призваний Пирятинським райвійськкоматом. Помер від ран 14.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні: дружина Іванюк Марія Григорівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Пирятинський район, с. Дейманівка.

Іванюк Тимофій Іванович, колгоспник. 1921 р.н., с. Повстин. Загинув під час окупаціїї. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Іващенко Григорій Михайлович, голова сільради. 1907 р.н., с. Кейбалівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Іващенко Іван Іванович, голова сільради. 1916 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Іващенко Іван Іванович, підпільник. 1915 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний у червні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин

Іващенко Іван, голова сільської ради, с. Гурбинці. Повішений в січні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Іващенко Петро Іванович, підпільник. 1917 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний у травні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Іващенко Петро Трохимович, рядовий, стрілець 1911 р.н., Полтавська область, Комишнянський район, с. Стовбино. Призваний Комишнянським райвійськкоматом. Помер від ран 11.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 13 (восьма з півночі). Рідні: дружина Іващенко Марфа А.. Проживала за адресою: Полтавська область, Комишнянський район, с. Стовбин**о.**

Іващенко Феодосій Федорович, старший лейтенант школи молодшого командного складу артилерійської розвідки. Зник безвісти 18.09.1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Івченко Григорій Іванович, мирний житель, с. Повстин. Розстріляний за розпорядженням гестапо. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ільєнко Василь П., колгоспник. 1904 р.н., с. Смотрики. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ільєнко Єлизавета П., колгоспниця. 1892 р.н., с. Смотрики. Розстріляна гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ільтібаєв Ібай Іванович, лейтенант управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Загинув у період із 13.09 по 17.09 1941 р. під час виходу з оточення в районі Пирятин – Лохвиця.

Іскоростенський Олександр Степанович, єфрейтор. 1925 р.н., Помер від ран 12.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Ісманов Юсуф, рядовий, стрілець 667-го стрілецького полку 1919 р. н., Дербентський район, с. Низдим. Призваний Кіровським райвійськкоматом м. Дербент. Помер від ран 9.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: дружина Ханум Ісманова. Проживала за адресою: Дагестанська АРСР, м. Дербент, буд. 17.

Іщенко Володимир Прокопович, лейтенант, топографічний відділу. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Іщенко Григорій Іванович, директор школи. 1912 р.н., с. Повстин. Загинув під час окупації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Кагамлик Василь Якович, коваль. 1906 р.н., с. Прихідьки. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Прихідьки. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Казаков, військовослужбовець. Зник безвісти у вересні 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Казанцев Федір Кирилович, єфрейтор 237-ої стрілецької дивізії. 1922 р.н., Кемеровська область, Козодоївський район. Призваний Козодоївським райвійськкоматом. Помер

від ран 8.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: батько Казанцев Кирило С.. Проживав за адресою: Кемеровська область, Козодоївський район, рудник Темертау, 5-й район, буд. 14, кв. 2.

Казимиров Василь Іванович, інтендант 3-го рангу, помічник начальника відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р., потрапивши в оточення в районі Пирятин – Сенча. Рідні: дружина Казимирова. Проживала за адресою: Новосибірська область, м. Томськ, вул. Войкова, 13, кв. 3.

Какунін Іван Сергійович, молодший лейтенант 131-ої окремої стрілецької роти. 1922 р.н., Башкирська АРСР, Шаранський район. Призваний Шаранським райвійськкоматом. Помер від ран 16.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 9. Рідні: батько Какунін Сергій Якович. Проживав за адресою: Башкирська АРСР, Шаранський район.

Калайтан Андрій Микитович, підпільник. 1905 р.н., с. Велика Круча. Розстріляний у червні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Калайтан Андрій Микитович, підпільник. 1905 р.н., м. Пирятин. Страчений карателями за наказом німецької окупаційної адміністрації 1.05.1942 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Калашник Петро Іванович, колгоспник. 1903 р.н., с. Білоцерківці. Ув'язнений і розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Калашник Сергій Іванович, колгоспник. 1888 р.н., с. Білоцерківці. Ув'язнений і розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Калиниченко Артем Антонович, тракторист. 1903 р.н., с. Крячківка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Калиниченко Григорій Антонович, ветфельдшер. 1903 р.н., с. Крячківка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в Бабиному Яру – м. Київ.

Калиниченко Прокіп Назарович, технік-інтендант 2-го рангу, завідуючий діловодством інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Калініченко Пелагея. Проживала за адресою: Чкаловська область, м. Сорочинськ, вул. Фрунзе, 1.

Калинович І.Г., рядовий. Похований у братській могилі с. Харківці.

Калімбет Дмитро Петрович, мирний житель. 1915 р.н., с. Велика Круча. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації у 1941 – 1943 рр. Похований у с. Велика Круча. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Камінський Прокіп Юхимович, міліціонер. 1908 р.н., с. Рівне. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Рівне. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Камський Іван Захарович, командир партизанського загону. 1904 р.н., с. Теплівка. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце поховання невідоме.

Камський Іван Якович, рядовий. 1926 р.н., с. Теплівка. Помер від ран у 1944 р. Похований у с. Теплівка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Каневський Герш Ісакович, військовослужбовець. 1897 р.н., м. Пирятин. Загинув у вересні 1941 р. Місце поховання невідоме.

Каненгісер Матвій Соломонович, полковий комісар. 1904 р.н., м. Миколаїв. Загинув у вересні 1941 р. поблизу м. Пирятин. Місце поховання невідоме.

Канюка Юрій Кузьмович, учитель. 1900 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації 1941 – 1943 рр. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Капелюшин Іван Павлович, молодший сержант, механік-водій 1893-го самохідно-артилерійського полку. 1910 р.н., Молотовська область, Солікамський район, селище Бо-

ровськ. Помер від ран 21.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні проживали за адресою: Молотовська область, Солікамський район, селище Боровськ.

Капетій Леонтій Григорович, підпільник. 1884 р.н., с. Білоцерківці. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Білоцерківці.

Капура Юрій Михайлович, сержант, командир відділення 42-ої гвардійської стрілецької дивізії 45-ої окремої моторизованої бригади. 1922 р.н., Актюбинська область, ст. Верчогур, шахта № 1. Призваний Верчогурським райвійськкоматом. Помер від ран 15.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: мати Капурова Ольга Василівна. Проживала за адресою: Актюбинська область, ст. Верчогур, шахта № 1.

Капустянський Іван Андрійович, військовослужбовець 688-го стрілецького полку. 1909 р.н., Помер від ран 16.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 9.

Капшпик Григорій Степанович, підпільник. 1906 р.н., с. Теплівка. Страчений у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Розстріляний в урочищі Бабин Яр у м. Київ.

Капштик Марко Степанович, голова сільської ради. 1900 р.н., с. Теплівка. Розстріляний карателями за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 25.08.1943 р. Місце поховання невідоме.

Капштик Петро Кирилович, помічник машиніста держмлина. 1906 р.н., м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. Розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Капштик Степан Степанович, підпільник. 1906 р.н., с. Теплівка. Страчений у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Карабейніков І.Т., військовослужбовець. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 20.01.1942 р. Похований с. Березова Рудка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Карапець Юрій, політрук, відповідальний секретар партбюро школи молодшого командного складу артилерійської інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Кардаш Спартак Матвійович, капітан, помічник начальника 1-го відділення відділу кадрів управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Склярова Олена Володимирівна. Проживала за адресою: Оренбурзька залізнична дорога, станція Каргала, колгосп «Путь к социализму».

Кармазін Іван Іванович, інтендант 3-го рангу, помічник начальника 2-го відділу військово-санітарного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Карман Назар П., колгоспник. 1907 р.н., с. Смотрики. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Карнаушко Юхим Трохимович, голова колгоспу. 1900 р.н., Гребінківський район, с. Рудка. Загинув 18.08.1943 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Карнаушко Юхим Юхимович, підпільник, 1896 р.н., Гребінківський район, с. Рудка. Загинув у 1943 р Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Карпенко Дмитро Феодосійович, мирний житель. 1907 р.н., Гребінківський район, с. Григорівка. Загинув 29.11.1942 р. Похований у м Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Карпенко Петро Феодосійович, рядовий, стрілець 202-го стрілецького полку 58-ої стрілецької дивізії. 1914 р.н., м. Пирятин, вул. Гребінківська, 9. Помер від ран 19.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі, могила № 3. Рідні: дружина Олександра Іванівна. Проживала за адресою: м. Пирятин, вул. Гребінківська. 9.

Карсим Феодосій Савович, старший воєнфельдшер. Зник безвісти 20.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин. Рідні: дружина Карсим Марія Тимофіївна.

Карякін Григорій Олександрович, лейтенант, командир взводу 232-ї танкової бригади. 1918 р.н., Полтавська область, Драбівський район, с. Примири. Помер від ран 6.11.1943 р.

Похований у м Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні: мати Корягіна Пелагея Іванівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Драбівський район, с. Примири.

Кафтанов Олексій Зіновійович, лейтенант, командир роти 232-ої танкової бригади. 1918 р.н., Ворошиловградська область, Лисичанський район, м. Верхнє. Призваний Лисичанським райвійськкоматом. Помер від ран 9.11.1943 р. Похований у м Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: батько Кафтанов Зіновій Іванович, Ворошиловградська область, Лисичанський район, м. Верхнє, б 131.

Кацалат Федір Васильович, підпільник. 1909 р.н., с. Жовтневе Гребінківського району. Загинув 22.06.1942 р. Похований на території Пирятинського району. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Качан Григорій Іванович, голова сільради. 1906 р.н., с. Вечірки. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у м. Пирятин. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Качура І. О., рядовий. Загинув у вересні 1941 р. в районі села Велика Круча. Місце поховання невідоме.

Кашеваров Борис Лаврентійович, військовий технік 2-го рангу, відділ постачання пального Південно-Західного фронту. 1904 р.н., м. Київ. Призваний Кагановичським райвійськкоматом м. Києва. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Кошеверова Ольга Іванівна

Кашлами, родина, представники єврейської громади м Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Кашников Віктор Мефодійович, підполковник, заступник начальника інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Кашникова Евстолія Миколаївна. Проживала за адресою: м Сорочинськ Чкаловської області, вул.. Куйбишева, 11.

Квасніков Іван Федорович, рядовий 71-ї мотострілецької бригади. 1905 р.н., Ташкентська область, Нижньо-Чертильський район. Призваний Нижньо-Чертильським райвійськкоматом. Помер від ран 1.11.1943 р. Похований у м Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні: батько Квасніков Федір. Проживав за адресою: Ташкентська область, Нижньо-Чертильський район, с Солдатське.

Кигель, політрук, відділ укомплектування і формування Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Кикоть, батальйонний комісар, відділ укомплектування і формування Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Кирилов, військовослужбовець. Зник безвісти у вересні 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Кисельов Григорій Олександрович, військовий інженер 3-го рангу. Кадровий військовий. 1904 р.н., Зник безвісти 20.09.1941 р. в районі м. Пирятин.

Кисенко Пантелеймон, капітан, старший помічник начальника 2-го відділення автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. 1903 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні проживали в м. Сизрань.

Кібець Кирило Орестович, мирний житель. 1898 р.н., с. Меченки. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Меченки. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Климовицькі, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Ключніков Олександр Федорович, сержант 1850-го винищувально-протитанкового артилерійського полку. 1921 р.н., м Харків, вул. Половецька, 13. Призваний Гайворовським райвійськкоматом. Помер від ран 14.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8.

Князьков Герман Никифорович, інтендант 2-го рангу, завідуючий діловодством 1-го відділення відділу кадрів управління Південно-Західного фронту. 1916 р.н., Зник безвісти в період із 13.06 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Князькова Віра. Проживала за адресою: м. Воронеж, вул. Пролетарська, 61, кв. 11.

Кобанов Дмитро Андрійович, сержант, санінструктор 748-го стрілецького полку. 1909 р.н., Івановська область, Комсомольський район, с. Ново. Призваний Комсомольським райвійськкоматом. Помер від ран 27.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: дружина Кобанова Єлизавета Іванівна. Проживала за адресою: Івановська область, Комсомольський район, с. Ново.

Кобзар Михайло Степанович, секретар сільської ради. 1908 р.н., с. Меченки. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Меченки. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Кобяков Федір Олексійович, інтендант 1-го рангу, начальник адміністративно-господарського відділу штабу Південно-Західного фронту. 1895 р.н., Зник безвісти 20.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Коваленко Олексій Павлович, голова сільради. 1905 р.н., с. Смотрики. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Коваленко Сергій Трохимович, військовослужбовець 65-го геодезичного загону. 1904 р.н., м. Київ. Зник безвісти в період із 14.09 по 15.09 1941 р. в районі Пирятин – Лубни.

Коваленко Федір Кирилович, рядовий. 1913 р.н., с. Грабарівка. Загинув у бою 18.09.1941 р. Похований у с. Грабарівка.

Коваленко, капітан, командир 38-го окремого стрілецького батальйону. Загинув у вересні 1941 р. Похований у м. Пирятин.

Ковальчук Василь Іванович, лейтенант, командир взводу 8-ї гвардійської механізованої бригади. 1923 р.н., Краснодарський край, Чорноєрківський район, ст. Петрівка. Призваний Чорноєрківським райвійськкоматом. Помер від ран 11.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 3. Рідні: Ковальчук Парасковія. Проживала за адресою: Краснодарський край, Чорноєрківський район, ст. Петрівка.

Ковеня Марина Іванівна, підпільниця. 1901 р.н., с. Харківці. Страчена за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у травні 1942 р. Похована в с. Харківці? Місце знаходження могили не встановлювалося.

Ковінська Горпина П., завідуюча дитячими яслами. 1906 р.н., с. Давидівка. Розстріляна карателями під час відступу у вересні 1943 р. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Коврига Микола Якович, молодший військовий технік. 1916 р.н., м. Пирятин. Загинув у бою 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин. Місце поховання невідоме.

Когтєв, капітан. Похований у братській могилі в с. Харківці.

Козаченко А.Ф., лейтенант. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Козикова, мирна жителька. 1906 р.н., м. Пирятин. Арештована 18.05.1942 р. Розстріляна в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Козина Федір Андрійович, підпільник. 1910 р.н., с. Тарасівка Гребінківського району. Обставини загибелі невідомі. Похований на території Пирятинського району. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Козинець, технік-інтендант 2-го рангу відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Козирев Петро Калинович, старший сержант НКВС. 1916 р.н., Новосибірська область, Тяжинський район. Призваний Усольським райвійськкоматом Іркутської області. Помер від ран 17.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: Козирева Надія. Проживала за адресою: Іркутська область, м. Усольськ, вул. Сталіна, 18.

Коленський Борис Якович, рядовий. 1914 р.н., с. Сингаї Народицького, тепер Коростенського району Житомирської області. Загинув у жовтні 1941 р. Похований у м. Пирятин. Місце поховання невідоме.

Колесник Олексій Федотович. 1910 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Колесніков Микола Єгорович, сержант 150-го піхотного полку. Похованиу у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6.

Колодко Ларіон Кузьмович, жертва війни, робітник колгоспу «13-річчя РСЧА». 1935 р.н., с. Високе. Загинув в результаті вибуху міни на полі 11.04.1946 р. Похований у с. Високе? Місце знаходження могили не встановлювалося.

Коломієць Микола Феоктистович (Охтизович), підпільник. 1901 р.н., с. Теплівка. Страчений у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Теплівка? Місце знаходження могили не встановлювалося.

Колошко, військовослужбовець. Зник безвісти, перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин у 1941 р.

Кольніченко Михайло Іванович, рядовий, стрілець. 1905 р.н., Чернігівська область. Призваний Лосинівським райвійськкоматом Чернігівської області. Помер від ран 5.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні проживали за адресою: Чернігівська область, Лосинівський район, х. Сталь.

Коляда Григорій Якимович, підпільник 1894 р.н., Гребінківський район, с. Короваї. Загинув у березні 1943 р. Похований у м. Пирятин? Місце знаходження могили не встановлювалося.

Компанієць Йосип Федорович, підпільник, перший секретар Пирятинського підпільного райкому КП(б)У, м. Пирятин. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1941 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Конишев Володимир Опанасович, рядовий 155-го стрілецького полку. Помер від ран 16.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1.

Коноваленко Микола Зіновійович, рядовий, стрілець 198-го стрілецького полку. 1910 р.н., Полтавська область, Пирятинський район, с. Крячківка. Призваний Пирятинським райвійськкоматом. Помер від ран 7.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: дружина Коноваленко А.Ю.. Проживала за адресою: Полтавська область, Пирятинський район, с. Крячківка.

Коновалов В'ячеслав Петрович, молодший сержант. Загинув 11.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Коновалов Федір Іванович, полковник, начальник відділу укомплектування і формування Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Коновалова. Проживала за адресою: Чкаловська область, ст. Сорочинськ, вул. Жовтнева, 2.

Кононко Василь Павлович, мирний житель. 1929 р.н., Вбитий під час вибуху протитанкової гармати на р. Удай 18.06.1946 р. Похований на території Каплинцівської сільської ради. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Концевий Михайло Захарович, рядовий. 1905 р.н., с. Теплівка. Помер від ран у 1943 р. Похований у с. Теплівка – братська могила.

Корбовський Павло Тарасович, технік-інтендант фінансового відділу 132-ї контори Держбанку. 1901 р.н., м Київ, Залізничний район. Призваний Залізничним райвійськкоматом м. Києва. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Корбовська Надія Олександрівна. Проживала за адресою: м. Київ, вул. Новокараваївська, 1, кв. 1.

Корнеєв Микола Андрійович, молодший лейтенант. 1922 р.н., Помер в результаті отриманих поранень 12.02.1944 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Корнієнко, військовослужбовець. Зник безвісти у 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Коробов Іван Васильович, рядовий, кулеметник 957-го стрілецького полку 1898 р.н., Пензенська область, Пачелмський район, с. Введенське. Призваний Пачелмським рай-

військкоматом. Помер від ран 13.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Коробова Марія. Проживала за адресою: Пензенська область, Пачелмський район, с. Введеньке.

Коробченко Віталій Павлович, учень. 1926 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Корольов, військовослужбовець. Зник безвісти 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Коротка Ганна Самуїлівна, представниця єврейської громади. 1916 р.н., Пирятинський район. Розстріляна 18.05.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в с. Березова Рудка – братська могила.

Короткий Яків Іванович, представник єврейської громади. 1941 р.н., Пирятинський район. Розстріляний 18.05.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Березова Рудка – братська могила.

Корчемаха Марія Гаврилівна, мирна жителька. с. Меченки. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Корчемаха Микола Ілліч, мирний житель. 1894 р.н., с. Меченки. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Корчемаха, мирний житель. Пирятинський район. Розстріляний на залізничній станції Пирятин у жовтні 1941 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Корякін Олександр Іванович, рядовий 133-ої стрілецької дивізії. Помер від ран 14.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 21. Рідні: мати Корякіна. Проживала за адресою: Мордовська АРСР, Тенкушевський район, селище Такуша.

Косенко, військовослужбовець. Зник безвісти 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Космачевський Андрій Іванович, підпільник. с. Сасинівка. Страчений у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Космінін Михайло Львович, старший сержант, механік-водій 178-ї танкової бригади 10-го танкового корпусу Воронезького фронту. 1914 р.н., Чкаловська область, Покровський район, с. Лігачовка. Призваний Сорочинським райвійськкоматом Чкаловської області. Загинув 18.09.1943 р. Похований у с. Велика Круча. Рідні: мати Віра Кузьмівна. Проживала за адресою: Чкаловська область, Покровський район, с. Лігачовка.

Костенко Г., мирний житель. Пирятинський район. Розстріляний в парку ім. Леніна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у м. Пирятин? Місце знаходження могили не встановлювалося.

Костиков Михайло Федорович, рядовий. 1910 р.н., Краснодарський край, ст. Дундуковка. Призваний Пашковським райвійськкоматом Краснодарського краю. Зник безвісти у вересні 1941 р., потрапивши в оточення північніше м. Пирятин. Рідні: мати Костикова Тетяна Степанівна. Проживала за адресою: Ставропольський край, м. Єсентуки, вул. Інтернаціональна, 42.

Костяний Григорій Олександрович, підпільник. 1900 р.н., с. Дейманівка. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у червні 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Костяницин Геннадій Миколайович, капітан, помічник начальника 2-го відділення інженерного управління Південно-Західного фронту. 1904 р.н., Калінінська область, Калязінський район. Призваний Калязінським райвійськкоматом Калінінської області. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Костяницина Зінаїда Іванівна. Проживала за адресою: м. Актюбинськ, вул. М.Горького, буд. 70.

Косяц Микита Васильович, старший сержант 246-го стрілецького полку. 1905 р.н., Полтавська область, Ковалівський район, с. Ковалівка. Призваний Ковалівським райвійськкоматом. Помер від ран 15.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – брат-

ська могила. Рідні: дружина Косяц Галина Кузьмівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Ковалівський район, с. Ковалівка.

Котеленець Григорій Іванович, завідуючий нафтобазою. 1900 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Котенко Андрій Овсійович, мирний житель, 1891 р.н. Житель Пирятинського району. Розстріляний у м. Лубни в січні 1942 р.

Котенко Василь Порфирович, директор МТС. 1903 р.н. Житель с. Давидівка. Розстріляний у м. Лубни в січні 1942 р.

Котенко Іван Сергійович, підпільник. 1897 р.н., Гребінківський район, с. Грушівка. Загинув 23.11.1942 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Котенко Іван Сергійович, працівник сільради. 1897 р.н., с. Меченки. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося, (можливо те ж, що і попередній).

Котенко Лаврін Кирилович, мирний житель. 1888 р.н., Житель Пирятинського району Розстріляний у м. Лубни в січні 1942 р.

Котенко Павло Павлович, рядовий. 1922 р.н., Полтавська область, Пирятинський район, с. Меченки. Призваний 1.09.1941 р. Макіївським райвійськкоматом Сталінської області. Зник безвісти в грудні 1943 р. в районі с. Меченки. Рідні: батько Котенко Павло Миронович. Проживав за адресою: Північний Батмаж, буд. 8.

Котов Василь Іванович, інтендант 3-го рангу. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Коцеруба Сергій Митрофанович, технік-інтендант 3-го рангу, помічник начальника шифрувального відділу. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Кочарава Спиридон Петрович, старший сержант 71-ої стрілецької бригади. 1915 р.н., Грузинська РСР, Абаський район, с. Сакичаров. Призваний Абаським райвійськкоматом. Помер від ран 16.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні проживали за адресою: Грузинська РСР, Абаський район, с. Сакичарово.

Кошовий Григорій Демидович, колгоспник. 1891 р.н., с. Білоцерківці. Арештований і розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Кошовий Михайло Федорович, колгоспник колгоспу ім. Свердлова. 1928 р.н., с. Дейманівка. Загинув від розриву вибухівки 23.11.1944 р. Похований у с. Дейманівка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Кошовий Панас Михайлович, підпільник, секретар сільської ради. 1883 р.н., с. Дейманівка. Страчений за наказом німецької окупаційної адміністрації у травні 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Кравцов, військовий технік 2-рангу 200-го окремого розвідувального батальйону. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в м. Пирятин у 1941 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Кравченко Андрій Микитович, мирний житель. с. Повстин. Закатований карателями у жовтні 1941 р. за наказом німецької окупаційної адміністрації.

Кравченко Дмитро Іванович, колгоспник, 1903 р.н., Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Крагель Тимофій Ульянович, машиніст Пирятинського шкіряного заводу. 1882 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Крамаренко Кирило Іванович, директор Пирятинської контори «Заготзерно». 1903 р.н., м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженнямм німецької окупаційної адміністрації.

Крамаренко Костянтин Іванович, мирний житель. 1884 р.н., м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. Розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Красюк Кузьма Опанасович, рядовий, стрілець 794-го стрілецького полку. 1902 р.н., Житомирська область. Призваний Попельнянським райвійськкоматом. Помер від ран 23.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 25. Рідні: дружина Єлизавета Прокопівна. Проживала за адресою: Житомирська область, Попелянський район, с. Ставище.

Кривенко Іван Свиридович, механік державного млина. 1904 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Кривенко Іван Трохимович, працівник Пирятинського районного відділу НКВС. 1914 р.н., с. Крячківка. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Кривенко Михайло Кіндратович, секретар Пирятинської міської ради. 1907 р.н., м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Кривець Андрій Мусійович, підпільник. 1901 р.н., с. Яцини. Страчений у травні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Кривець Михайло Григорович, рядовий, стрілець 981-го стрілецького полку 40-ї Армії. 1918 р.н., Полтавська область, с. Харківці. Призваний Пирятинським райвійськкоматом Української РСР. Помер від ран 6.11.1943 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.Рідні: дружина Кривець. Проживала за адресою: Полтавська область, Пирятинський район, с. Харківці.

Кривоніс Леонід Абрамович, молодший лейтенант 200-го стрілецького полку. 1923 р.н., Помер від ран 16.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 22. Рідні: мати Кривоніс. Проживала за адресою: Карагандинська область, м. Балхаш, рудник Кошрад.

Криворотенко Іван Андрійович, рядовий 23-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1903 р.н., Полтавська область, Пирятинський район. Призваний Пирятинським райвійськкоматом. Помер від ран у 14.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні проживали за адресою: Полтавська область, Пирятинський район.

Кривохвіст Григорій Васильович, колгоспник. 1898 р.н., с. Харківці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Крилов, військовий ветеринарний лікар 1-го рангу відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Крічка Антон Пилипович, рядовий. 1925 р.н., Загинув 12.10.1943 р. Похований у братській могилі в м. Пирятин, площа К.Маркса.

Кротенко Є., мирний житель. 1906 р.н., м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Круглик Михайло Юрійович, інтендант 2-го рангу, начальник відділення відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні: дружина Круглик. Проживала за адресою: Чкаловська область, станція Сорочинськ, вул. Радянська, 28.

Крюков Петро Федорович, рядовий, стрілець 460-го стрілецького полку. 1921 р.н., Архангельська область, Вельський район. Призваний Великим райвійськкоматом. Помер від ран 4.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: батько Крюков Федір Опанасович. Проживав за адресою: Архангельська область, Вельський район, с. Косигорське.

Кудиненко Микола Олександрович, рядовий. Харківська область, с. Синиха. Загинув 23.09.1943 р. Похований на території Пирятинського району. Точне місце поховання невідоме.

Кудреватих Петро Фіногентович, старший сержант. Молотовська область, Кунгульський район, с. Черепахи. Загинув 4.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Кудрін Прокіп Пантелейович, рядовий 959-го стрілецького полку. Призваний Яготинським райвійськкоматом. Помер від ран 16.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 31. Рідні: Кудрін Григорій. Проживав за адресою: Полтавська область, Яготинський район, с. Сулимівка.

Кудрявцев Сергій Веніамінович, рядовий, стрілець 55-ої гвардійської танкової бригади. 1925 р.н., Татарська АРСР, Стовбищенський район, с. Девлекєєво. Призваний Стовбищенським райвійськкоматом. Помер від ран 14.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8 (п'ята з півночі). Рідні: мати Кудрявцева Марія Миколаївна. Проживала за адресою: Татарська АРСР, Стовбищенський район, с. Девлекєєво.

Кузнєцов Іван Павлович, лейтенант, командир взводу 194-го стрілецького полку. 1903 р.н., Призваний Саратульським райвійськкоматом. Помер від ран 11.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: Кузнєцова Пелагея Дмитрівна. Проживала за адресою: Удмуртська АРСР, Саратульський район, с. Ненашеєво.

Кузьмін Іван Артемович, рядовий, стрілець 823-го стрілецького полку. 1907 р.н., м. Шахти, вул. Мілан, буд. 2, кв. 7. Помер від ран 7.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 23. Рідні: дружина Кузьміна Євгенія Федорівна. Проживала за адресою: м. Шахта, вул. Мілан, буд. 2, кв. 7.

Кузьмін Михайло Михайлович, молодший сержант держбезпеки, уповноважений особливого відділу при школі молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Кукало Михайло Юхимович, підпільник. 1908 р.н., с. Теплівка. Страчений у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Кулажкін Василь Григорович, підпільник. 1912 р.н., с. Грабарівка. Страчений у червні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Кулик Юхим Опанасович, рядовий 309-го стрілецького полку. 1904 р.н., Чернігівська область. Помер від ран 14.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: дружина Кулик Варвара Йосипівна. Проживала за адресою: Сумська область, Тростянецький район.

Куликов Олексій Дмитрович, старший лейтенант 659-го стрілецького полку. 1909 р.н., м. Магнітогорськ. Призваний Магнітогорським райвійськкоматом. Помер від ран 16.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 9. Рідні: дружина Новоковська Марія Іванівна. Проживала за адресою: м. Магнітогорськ, просп. Чайковського, корп. 13, кв. 30.

Кулініч Михайло Семенович, рядовий, стрілець 1131-го стрілецького полку. 1895 р.н., Сумська область, Лебединський район, х. Березів Яр. Помер від ран 25.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні проживали за адресою: Сумська область, Лебединський район, х. Березів Яр.

Кумпан Микола Митрофанович, лейтенант, диспетчер 1-го розряду відділ військових сполучень Південно-Західного фронту 1908 р.н., м. Полтава. Кадровий військовий. Зник безвісти 20.09.1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин. Рідні: дружина Кумпан Д.П.. Проживала за адресою: Оренбурзька область, ст. Сорочинськ, вул. Куйбишева, 72.

Курбанбаєв Софа Лавіцович, лейтенант 955-го стрілецького полку 309-ої стрілецької дивізії. Зник безвісти 10.09. 1943 р. в районі м. Пирятин.

Курбатов Іван Олександрович, сержант 69-ї мотострілецької бригади. Помер від ран 4.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Курбатов, капітан. Загинув у вересні 1941 р. в районі м. Пирятин.

Курлянський Павло, лейтенант, командир взводу школи молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту 1919 р.н., Зник безвісти 18 09 1941р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Курсеєв, молодший лейтенант. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Кутовий Григорій Степанович, мирний житель. 1902 р.н., с. Меченки. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Кутузов Микола Тихонович, капітан, старший помічник начальника оперативного відділення управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. 1907 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.091941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Куцевол Іван Степанович, бухгалтер. 1895 р.н., с. Велика Круча. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Кучер Платон Антонович, мирний житель с. Харківці. Розстріляний 22.06.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Кушнаренко Микола Омелянович, рядовий. с. Дейманівка. Помер в результаті отриманих поранень у 1943 р. Похований у с. Дейманівка – братська могила.

Кушнаренко Микола Омелянович, рядовий, стрілець 127-го стрілецького полку 40-ї стрілецької дивізії. Помер від ран 16.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 15 (перша з півночі). Рідні: дружина Параска Михайлівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Пирятинський район, с. Дейманівка.

Лабунський, молодший лейтенант, командир санітарної роти 4-ї повітряно-десантної бригади. Зник безвісти у 1941 р., в 12 км за м Пирятин.

Лавренко Микита Степанович, батько червоноармійця. (75 р.). с. Меченки. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Лавренов Василь Наумович, лейтенант, інтендантське управління Південно-Західного фронту Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: батько, Лавренов Наум М. Проживав за адресою: Омська область, Тарський район.

Лагуш Костянтин Васильович, рядовий 955-го стрілецького полку. 1913 р.н., Помер від ран 29.10.1943 р. (за іншими джерелами 30.08.1943 р.). Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила.

Лазоренко Марина Іванівна, колгоспниця. 1882 р.н., с. Білоцерківці. Розстріляна у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Лазоренко Михайло Іванович, підпільник. с. Давидівка. Страчений у 1941 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце поховання невідоме, вірогідно Пирогова Левада.

Латушко Данило Якович, інтендант 1-го рангу, інтендантське управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Лахно, військовослужбовець. Зник безвісти 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Левитинський Віктор, лейтенант, начальник радіопосту 45-го пункту зв'язку 5-ї Армії. Зник безвісти 18.09.1941 р. в районі м. Пирятин.

Легеня Іван Омелянович, колгоспник. 1882 р.н., с. Яцини. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Леонтьєв Микола Васильович, рядовий 23-ої гвардійської мотострілецької бригади. 1925 р.н., Помер від ран 25.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні проживали за адресою: Московська область, Комуністичний район, с. Куликове.

Лещенко Іван Романович, інтендант 3-го рангу. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1943 р. в районі Пирятин – Сенча.

Леновік І.П., рядовий. Помер від ран 20.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 24. Рідні проживали за адресою: Житомирська область, В.Герещанський район, с. Шпицеваки.

Ливантовський Максим Петрович, рядовий. Помер від ран 28.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 31. Рідні: дружина Ливантовська. Проживала за адресою: Київська область, Таращанський район, с. Селихи.

Лимаренко Петро Володимирович, учень. 1931 р.н., с. Рівне. Убитий осколками при вибухові снаряду 20.06.1945 р. Похований у с. Рівне. Могила втрачена.

Линдін Іван Юхимович, старший політрук, відділ комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Липовий Іван Дмитрович, рядовий, стрілець 955-го стрілецького полку 309-ої стрілецької дивізії. 1899 р.н., Сумська область, м. Лебедин. Загинув у бою 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Марія Борисівна. Проживала за адресою: Сумська область, м. Лебедин.

Лисенко І.М., молодший військовий технік. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Лисенко Іван Степанович, технік-інтендант 2-го рангу, начальник бібліотеки школи молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. 1909 р.н., Кадровий військовий. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Лисенко Кіндрат Петрович, мирний житель, 1866 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Лисенко Олександр Дмитрович, голова сільського споживчого товариства 1906 р.н., с. Мар'янівка. Розстріляний у 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Лисенко Олександр Дмитрович, працівник споживчого товариства. 1899 р.н., с. Теплівка. Розстріляний у 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося. (Можливо те ж, що й попередній).

Лисокобилка Ничипір Федотович, голова колгоспу «14 партз'їзду». 1908 р.н., с. Овсюки, Гребінківського району. Загинув 28.03.1943 р. (за іншими джерелами у грудні 1942 р.). Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Литвиненко Григорій Микитович, начальник Пирятинського (?) районного відділу міліції. 1903 р.н., с. Березова Рудка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований у с. Березова Рудка – братська могила.

Литовченко Федір Антонович, рядовий, стрілець 253-го стрілецького полку. 1903 р.н., Полтавська область, Петрово-Роменський район, с. Розбишівка. Призваний Петрово-Роменським райвійськкоматом. Помер від ран 29.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 20. Рідні: дружина Литовченко Марія Федорівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Петрово-Роменський район, с. Розбишівка.

Личман Микола Дмитрович, директор контори «Заготзерно». 1908 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Лишофай Никифор Минович, голова Кротівської сільської ради. 1911 р.н., с. Кроти. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Ліпницька Глафіра Іванівна, завідуюча дитячими яслами. 1908 р.н., м. Пирятин. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Лісова Марія П., мирна жителька. 1873 р.н., м. Пирятин. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Лобачев Павло Андрійович, рядовий, зв'язківець 22-ї мотострілецької бригади 1-го Українського фронту. 1912 р.н., Призваний Калязинським райвійськкоматом Калінінської області. Загинув 14.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: Лобачова. Проживала за адресою: Калінінська область, Казалинський район, с. Корильово.

Лобода Пантелеймон Іванович, мирний житель. 1902 р.н., Гребінківський район, с. Григорівка. Загинув у 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Логвиненко Григорій Семенович, голова колгоспу. 1885 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Логвиненко Павло Семенович, агроном. 1891 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Лозицький, військовослужбовець. Зник безвісти 18.09.1941 р. в районі м. Пирятин.

Лохвицький Леонід Семенович, лейтенант, школа молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Лукаш Григорій Михайлович, учень. 1931 р.н., с. Рівне. Убитий осколками при вибухові снаряду 20.06.1945 р. Похований у с. Рівне. Могила не віднайдена.

Лукін Федір Тимофійович, сержант 565-го стрілецького полку 161-ої дивізії. 1905 р.н., Воронезька область. Призваний Желєзнодорожним райвійськкоматом. Помер від ран 4.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: дружина Лукіна Раїса Андріївна. Проживала за адресою: Воронезька область, ст. Отрожки, вул. Молотова, буд., 50, кв. 1.

Лупанов Петро Дмитрович, капітан, помічник начальника 1-го відділення відділу кадрів управління Південно-Західного фронту. 1905 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Лупанова. Проживала за адресою: Чкаловська область, Павловський район, Бродецька сільська рада.

Луценко Іван Петрович, рядовий 529-го стрілецького полку. 1914 р.н., Узинський район. Призваний Узинським райвійськкоматом Київської області. Помер від ран 25.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 26. Рідні: дружина Луценко А.Ю. Проживала за адресою: Київська область, Узинський район, с. Розалівка.

Львов, молодший політрук, начальник ОВС 799-го стрілецького полку. Залишений у 1941 р. пораненим у м. Пирятин. Подальша доля невідома.

Любченко Семен Іванович, рядовий, стрілець 1118-го стрілецького полку. 1924 р.н., Таращанський район. Помер від ран 21.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 27. Рідні: батько Любченко. Проживав за адресою: Київська область, Таращанський район, с. Криве.

Ляликов Олександр Леонтійович, майор, помічник начальника відділу укомплектування і формування Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Ляликова. Проживала за адресою: ст. П'ятигорська, вул. Урицького, 32.

Лялкін Семен Семенович, старший сержант, стрілець 52-ї танкової бригади. 1923 р.н., Красноярський край, м. Богодал. Помер від ран 22.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 11 (третя з півночі). Рідні: дружина Лялкіна Ганна Іванівна. Проживала за адресою: Красноярський край, м. Богодал, вул. Вокзальна, 12.

Ляшенко Федір Леонтійович, рядовий, стрілець 958-го стрілецького полку. 1911 р.н., Призваний Краснопольським райвійськкоматом. Помер від ран 30.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: дружина Ляшенко Марія Пилипівна. Проживала за адресою: Сумська область, Краснопольський район, с. В.Сироватка.

Ляшко Григорій Федорович, директор коопторгу. 1907 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Ляшко Петро Іванович, різноробочий колгоспу ім. Дмитрова. 1906 р.н., с. Харківці. Помер у результаті тяжкого поранення 16.07.1945 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Ляшенко Григорій Т., директор торфорозробки. 1908 р.н., м. Пирятин. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Лященко Іван Т., кравець. 1889 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Лященко, мирний житель. 1906 р.н., м. Пирятин. Арештований і 18.05.1942 р. розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Мадеєв, майор 323-го стрілецького полку 81-ї стрілецької дивізії. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Мадрущак Федір, лейтенант, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Майліс Арон Федайлевич, червоноармієць. 1898 р.н., Призваний Московським міськвійськкоматом. Зник безвісти у вересні 1941 р. в районі м. Пирятин.

Майоров Григорій Миколайович, лейтенант, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Поранений під час виходу з оточення 18.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Залишений на території противника. Подальша доля невідома.

Майтев Іван Михайлович, рядовий 23-ої мотострілецької бригади. 1925 р.н., Кіровська область, Сумський район. Призваний Сумським райвійськкоматом. Помер від ран 23.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: Майтева Олександра Олексіївна. Проживала за адресою: Кіровська область, Сумський район.

Макаров Сидір Макарович, військовослужбовець. 1921 р.н., Чуваська АРСР, Шихазанський район, с. Атиково. Загинув 18.09.1943 р. Похований у с. Прихідьки. Місце поховання невідоме. Вірогідно в одній із трьох братських могил. Рідні: сестра Сидорова Клавдія Макарівна. Проживала за адресою: Чуваська АРСР, Ібресинський район, завод № 2 артілі «За Комунізм».

Максимов Олександр Пилипович, рядовий. 1918 р.н., Призваний Раюшинським райвійськкоматом. Помер від ран 3.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: сестра, Павлова Євгенія Пилипівна. Проживала за адресою: Алтайський край, Раюшинський район, с. Шнагіно.

Макшаков Павло Іванович, старший сержант 178-ї танкової бригади. 1919 р.н., Призваний Сарапульським райвійськкоматом. Помер від ран 1.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: батько, Іван Федорович. Проживав за адресою: Удмуртська АРСР, Сарапульський район, с. Сполохове.

Маленко Денис Йосипович, учитель. 1900 р.н., с. Шевченкове. Гребінківського р-ну. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Вірогідно похований в урочищі Пирогова Левада.

Маліженко Василь Іванович, рахівник колгоспу. 1916 р.н., с. Крячківка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Крячківка.

Малкін Семен Маркович, інтендант 3-го рангу, помічник начальника відділу постачання пального Південно-Західного фронту. 1898 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Малкіна Ганна Йосипівна. Проживала за адресою: Куйбишевська область, с. Стара Рачейка.

Малько Дмитро Іванович, колгоспник. 1892 р.н., с. Яцини. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Мальцев Павло Михайлович, рядовий. 1903 р.н., Рязанська область, Ряжський район, с. Введенівка. Призваний Краснополянським райвійськкоматом. Зник безвісти у вересні 1941 р. в районі м. Пирятин.

Мамедалієв, рядовий 218-го стрілецького полку Призваний Андижанським райвійськкоматом. Помер від ран 18.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7.

Манжосов Іван Тихонович, рядовий 71-ї механізованої бригади. Помер від ран 17.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: батько, Манжосов Тихін Васильович. Проживав за адресою: м. Ташкент, Пехентський район, Алмаликбуд.

Марголіна Іда Львівна, представниця єврейської громади. с. Березова Рудка. Убита поліцаями у лютому 1942 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Мартинчик Микола Петрович, полковник, начальник військово-топографічного відділу Південно-Західного фронту. 1901 р.н., Білоруська РСР, м. Духовичі. Зник безвісти

в період із 13.09 пол 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні: дружина Мартинчик Єлизавета Степанівна. Проживала за адресою: Челябинська область, Котайський район, с. Петропавловське.

Мартюгін Яків Олексійович, рядовий 121-ї гвардійської стрілецької бригади. 1925 р.н., Івановська область, Учежський район. Призваний Кагановицьким райвійськкоматом. Помер від ран 7.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: батько, Мартюгін Олексій. Проживав за адресою: Івановська область, Учежський район, с. Дейцево.

Марченко Яків Тихонович, підпільник, 1905 р.н., Гребінківський район, с. Овсюки. Голова колгоспу в с. Теплівка Пирятинського району. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Марчук Макар Семенович, рядовий 43-го стрілецького полку. Київська область. Призваний Володарським райвійськкоматом. Помер від ран 11.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: дружина Марчук. Проживала за адресою: Київська область, с. Тадіївка.

Маслов Віктор, лейтенант, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Матвієнко Платон Андрійович, працівник міліції. 1910 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Матепс Костянтин Іванович, капітан, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Матюшенко Семен Якович, рядовий. Помер від ран 11.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 26. Рідні: мати, Матюшина А-ра1*. Проживала за адресою: м. Київ, Пуща Водиця, х. Мошино.

Мащенко Петро Трохимович, рядовий. с. Стовбино. Помер від ран у 1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила.

Медяник Федот Кузьмович, кравець. 1890 р.н., с. Шевченкове. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Мельников Леонід Прокопович, молодший лейтенант 10-го танкового корпусу 11-ї мотострілецької бригади. 1924 р.н., Призваний Кильмезьким райвійськкоматом. Помер від ран 25.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: мати, Ганна Степанівна. Проживала за адресою: Кіровська область, Кильмезький район, с. Віхарєвка.

Мельниченко Іван Маркович, сержант 979-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії Воронезького фронту. 1924 р.н., Актюбинська область, Хобдинський район. Призваний Крючевським райвійськкоматом Актюбинської області. Зник безвісти 18.09.1943 р. в районі с. Велика Круча. Рідні: батько, Марко Григорович. Проживав за адресою: Актюбинська область, Хобдинський район, колгосп «Пролетарій».

Мельцов Григорій Полікарпович, рядовий, стрілець 983-го стрілецького полку. 1906 р.н., Алтайський край, Румянцевський район, с. Кипрено. Призваний Румянцевським райвійськкоматом. Помер від ран 3.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: Мельцова Катерина Пилипівна. Проживала за адресою: Алтайський край, Румянцевський район, с. Кипрено.

Метер Ілля Савелійович, технік-лейтенант 229-го танкового полку. 1912 р.н., Помер від ран 19.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: мати, Марія Ульянівна. Проживала за адресою: Куйбишевська область,Черкаський район, с. Свободні Ключі.

Милихман Абрам Іцикович, рядовий 955-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н., Польща. Призваний Іскренинським райвійськкоматом Сталінградської області. Загинув у бою 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: батько, Іцик Янкелевич. Проживав за адресою: Польща, Кілецьке воєводство, Єлитенська область, Повятковський район.

---

[1] Так в оригіналі. Можливо скорочення російського варіанту імені «Олександра» «Александра».

Мироненко Іван Матвійович, рядовий, стрілець. 1919 р.н., Полтавська область, Лазірківський район, с. Райозеро. Зник безвісти у жовтні 1943 р. в районі м. Пирятин. Рідні: мати: Тарасенко Дарина. Проживала за адресою: Полтавська область, Лазірківський район, с. Райозеро.

Митрофанов Георгій Митрофанович, сержант, командир стрілецького відділення 979-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н., Горьківська область, Лукоянівський район. Призваний Лукоянівським райвійськкоматом Горьківської області. Загинув 18.09.1943 р. в районі с. Велика Круча. Вірогідно похований в одній із двох братських могил. Рідні: дружина Агрипина Олексіївна. Проживала за адресою: Горьківська область, Лукоянівський район, с. Романово.

Митрофанов І.О., сержант. Загинув у вересні 1941 р. під час виходу з оточення в районі с. Велика Круча. Місце поховання невідоме.

Михайленко Олександр Карпович, рядовий, стрілець 640-го стрілецького полку. 1908 р.н., Курська область, Борисівський район, с. Борисівка. Призваний Борисівським райвійськкоматом. Помер від ран 23.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 15 (третя з півночі). Рідні: дружина Михайленко Мотрона Митрофанівна. Проживала за адресою: Курська область, Борисівський район, с. Борисівка.

Михайленко, старший лейтенант, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Михайличенко Борис Харитонович, рядовий. 1910 р.н., с. Хрушево-Микитівка. Загинув 19.11.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Михайлов Василь Миколайович, молодший лейтенант. Помер від ран 18.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні проживали за адресою: Комі АРСР, Сторожевський район, с. Сторожевськ.

Михайлов Петро Гаврилович, технік-лейтенант, командир взводу 88-ї рухомої ремонтної бази. 1907 р.н., м. Нижній Тагіл, вул. Тельмана, 22, кв. 3. Помер від ран 24.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 15 (четверта з півночі). Рідні: дружина Михайлова Ганна Титівна. Проживала за адресою: м. Нижній Тагіл, вул. Тельмана, 22, кв. 3.

Михайлов, військовослужбовець. Зник безвісти 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Михалев Терентій Федорович, рядовий 691-го стрілецького полку 237-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н., Молотовська область, Чардинський район, с. Уралка. Призваний Чардинським райвійськкоматом. Помер від ран 17.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні проживали за адресою: Молотовська область, Чардинський район, с. Уралка.

Мишаков Василь, лейтенант, ад'ютант начальника управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1943 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Мішин Іван Олексійович, капітан, старший помічник начальника 3-го відділення організаційно-планового відділу управління тилу Південно-Західного фронту. Чкаловська область, Пономаревський район, с. Самодуровка. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Мішина Євдокія Платонівна. Проживала за адресою: Чкаловська область, Пономаревський район, с. Самодуровка.

Міллер Макс Самійлович, рядовий 969-го стрілецького полку. 1896 р.н., м. Пирятин. Призваний Сталінським райвійськкоматом м. Київ. Зник безвісти у вересні 1941 р. Виключений із списків діючої армії у листопаді 1944 р. Рідні: дружина Міллер Софія Юхимівна.

Мінченко Ніна Василівна, учениця. 1936 р.н., м. Пирятин. Загинула від вибуху гранати 6.06.1946 р. Похована у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Мірошниченко Андрій Іванович, мирний житель. 1907 р.н., Гребінківський район, с. Григорівка. Загинув 29.09.1942 р. Розстріляний на території Пирятинського району. Місце поховання невідоме.

Місюра Прокіп Петрович, рядовий. 1913 р.н., с. Полуніївка. Загинув у бою в 1941 р. Похований у с. Березова Рудка. Місце поховання невідоме.

Міхеєв Ілля Миколайович, майор, старший помічник начальника 1-го відділення автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин-Лохвиця. Рідні: дружина Міхеєва Марія Тимофіївна. Проживала за адресою: м. Ростов-на-Дону, вул. Книжна, 107, кв. 39.

Міхуто Сергій Миколайович, рядовий. Загинув 17.08.1941 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Міщенко Іван Романович, інтендант 2-го рангу, помічник начальника відділення відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні: дружина Міщенко. Проживала за адресою: Чкаловська область, ст. Сорочинськ, 1-а лінія, буд. 317.

Міщенко Степан Федорович, військовослужбовець. Помер від ран 17.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні проживали за адресою: Київська область, Рокитненський район, с. Кути.

Могила Микола Іванович, інтендант 2-го рангу, помічник начальника шифрувального відділу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Молчанов М.П., рядовий 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії Загинув у бою 14.09.1943 р. Похований у с Дейманівка. Вірогідно похований у братській могилі.

Монот, технік-інтендант 2-го рангу, помічник начальника шифрувального відділу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Мороз Павло Михайлович, технік-інтендант 1-го рангу, помічник начальника фінансової частини військово-топографічного відділу Південно-Західного фронту. 1902 р.н., Полтавська область, Кременчуцький район, с. Рокитне. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні: дружина Мороз Тетяна. Проживала за адресою: Чкаловська область, Павловський район, с. Чорногір'я.

Морозов Павло Петрович, молодший сержант 22-ї мотострілецької бригади. 1922 р.н., Призваний Молотовським райвійськкоматом. Помер від ран 10.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: мати, Морозова Олександра Василівна. Проживала за адресою: Московська область, с. Октябрське.

Москавець Павло, мирний житель. 1883 р.н., м. Пирятин. Розстріляний гітлерівцями 19.09.1943 р. за те, що намагався врятувати від вогню власну оселю. Похований на кладовищі м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Москаленко Григорій Якович, голова ревізійної комісії колгоспу. 1896 р.н., с. Яцини. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1941 – 1943 рр. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Москаленко Михайло Гнатович, учитель. 1898 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Москалець Микола Григорович, колгоспник. 1929 р.н., м. Пирятин. Помер в результаті поранення 28.03.1945 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Мостовий Федір Дмитрович, рядовий, стрілець 16-го стрілецького полку мотострілецької бригади. 1910 р.н., Київська область. Призваний Переяславським райвійськкоматом. Помер від ран 12.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8 (друга з півночі). Рідні: дружина Ганна Іванівна. Проживала за адресою: Київська область, Переяславський район, с. Засупоївка.

Мостовий Федір Федорович, рядовий, стрілець 29-го стрілецького полку 1899 р.н., Сумська область, Грушський район, с. Грушки. Призваний Грушським райвійськкоматом. Помер від ран 22.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 18 (друга з півночі). Рідні: дружина Мостова Ганна Семенівна. Проживала за адресою: Сумська область, Грушський район, с. Грушки.

Мочилов Мурат, рядовий 171-го стрілецького полку. 1909 р.н., Узбецька РСР, Бухарська область, Онедевонський район. Призваний Бухарським райвійськкоматом. Помер

від ран 8.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні проживали за адресою: Узбецька РСР, Бухарська область, Онедевонський район.

Мринський Федір Якович, інструктор Новогеоргіївського районного комітету партії. 1906 р.н., с. Калинів Міст. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Муравець Яків Григорович, рядовий. Гадяцький район, с. Сватки. Помер від ран 29.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила.

Мурашкін Іван Васильович, майор, начальник 2-го відділу інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Ковиліна Лідія Олексіївна. Проживала за адресою: м. Саратов, вул. Леніна, буд. 24, кв. 10.

Муржа Макар Карпович, підпільник. 1890 р.н., Гребінківський район, с. Тарасівка. Загинув у червні 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Муржа Олексій Макарович, підпільник. 1924 р.н., Гребінківський район, с. Тарасівка. Загинув у червні 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Мустіпан Андрій Лукич, рядовий. 1910 р.н., Лубенський район, с. Халепщі. Помер від ран 1.11.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Мухін, майор. Похований у братській могилі с. Харківці.

Назаренко Степан І., мирний житель. 1918 р.н., с. Шкурати. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р.

Назаренко Степан Степанович, рядовий. 1922 р.н., Запорізька область, Пологівський район. Загинув у бою 17.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, братська могила.

Назаров Андрій Дмитрович, рядовий. 1911 р.н., Курська область, Глазуновський район, с. Старожилово. Загинув у бою 17.10.1943 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Наконечний Петро С., колгоспник. 1885 р.н., с. Смотрики. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Науменко Данило, рядовий, стрілець 312-го стрілецького полку. 1915 р.н., Помер від ран 25.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 14 (шоста з півночі). Рідні: дружина Надія Кіндратівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Пирятинський район, с Майковул.

Науменко Данило Антонович, рядовий. Полтавська область, Пирятинський район, с. Харківці. Помер від ран 27.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Нахман Йосип Львович, інтендант 1-го рангу, заступник начальника інтендантського управління Південно-Західного фронту. 1899 р.н., м. Таганрог. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Нахман Юлія Абрамівна. Проживала за адресою: Татарська АРСР, м. Арськ.

Н**едавайхліб Наум Миколайович,** рядовий, стрілець 72-ої танкової бригади. 1895 р.н., Сумська область, Хотинський (тепер Сумський) район, с. Кекине. Призваний Хотинським райвійськкоматом. Помер від ран 21.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 14 (сьома з півночі). Рідні: дружина Недавайхліб Н.Д.. Проживала за адресою: Сумська область, Хотинський район, с. Кекине.

Неживенко Іван Папійонович, директор комітету заготівель. 1906 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Нємков Дмитро Олексійович, рядовий, водій. 1914 р.н., м. Воронеж. Призваний Ворошиловським райвійськкоматом. Помер від ран 21.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: дружина Нємкова Марія. Проживала за адресою м. Воронеж, вул. Микитинська.

Нестевенко (Нестеренко) Іван П., директор заготконтори. 1906 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце поховання невідоме.

Нестеренко Кузьма Леонтійович, підпільник. 1901 р.н., с. Яцини. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Нестеренко Сергій Миколайович, рядовий 29-ої мотострілецької бригади. 1924 р.н., Курська область, Волоконовський район, с. Грушівка. Помер від ран 15.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 9. Рідні: Нестеренкова Василіса Іванівна, Курська область, Волоконовський район, с. Грушівка.

Нестеренко Сергій Миколайович, рядовий. Загинув у бою 15.11.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Нестеренко Сергій Митрофанович, комірник держмлина. 1890 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Нечипоренко Степан Йовович (за іншими джерелами – Євтухович), голова сільського споживчого товариства. 1902 р.н., с. Кебайлівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ниршберг С. М., військовий лікар 2-го рангу санітарної частини штабу Південно-Західного фронту. 1898 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні: мати Ниршберг Л.С.. Проживала за адресою: м. Київ, вул. Тимофіївка, 21.

Нікітенко Яків Іванович, колгоспник. 1916 р.н., с. Шевченкове. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили невідоме.

Нікітін Павло Прокоф'євич, рядовий. Загинув у бою 25.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Нікітін Петро Опанасович, рядовий. Казахстанська область, с. Солдатське. Призваний Куклинським райвійськкоматом. Помер від ран 29.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4.

Ніконов Петро Дмитрович, сержант 23-ї мотострілецької бригади. 1923 р.н., Саратовська область. Призваний Балаковським райвійськкоматом. Помер від ран 3.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: мати Раїса Кузьмівна. Проживала за адресою: Саратовська область, Балаковський район, с. Дмитрівка.

Ніорба Ілько Васильович, рядовий 1-ї окремої чехословацької бригади. 1916 р.н., Карпатська Україна, Волове район, с. Нижній Бистрій. Помер у хірургічно-похідному польовому госпіталі 5211 у вересні 1943 р. в результаті отриманих поранень. Похований у м. Пирятин Рідні: мати, Ніорба Гаділе. Проживала за адресою: Карпатська Україна, с. Нижній Бистрій.

Носенко Іван Васильович, червоноармієць. Призваний Лохвицьким райвійськкоматом Полтавської області. Зник безвісти у вересні 1941 р. в оточенні в районі м. Пирятин.

Носко Трохим Микитович, підпільник. 1908 р.н., с. Теплівка. Страчений у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Нужний Дмитро Олексійович, рядовий, стрілець, слюсар 8-ої танкової бригади. 1908 р.н., Кам'янець-Подільська область, Летичівський район, с. Кирилівка. Кадровий військовий. Помер від ран 10.11.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса, кладовище, могила № 8, перша з півночі. Рідні: дружина Нужна Марія Миколаївна. Проживала за адресою: Кам'янець-Подільська область, Летичівський район, с. Кирилівка.

Нурматов Баймат, рядовий, стрілець 22-ї бригади. 1916 р.н., м. Ленінабад. Призваний Ленінабадським райвійськкоматом. Помер від ран 12.10.1943 р. в 5211-му хірургічному похідному польовому госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 3. Рідні проживали у м. Ленінабад.

Овчаренко Наталія Григорівна, колгоспниця. 1908 р.н., с. Березова Рудка. Розстріляна у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Овчаренко Дмитро Юхимович, директор маслозаводу. с. Березова Рудка. Страчений у липні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Березова Рудка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Оганесян Микола Костянтинович, рядовий, стрілець 225-го артилерійського полку. 1903 р.н., Вірменська РСР, м. Єреван, Ахбанський район, с. В.-Охта. Призваний Ахтинським райвійськкоматом. Помер від ран 9.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладо-

вищі – могила № 13 (шоста з півночі). Рідні: дружина Оганесян. Проживала за адресою: Вірменська РСР, Ахбанський район, с. В.-Охта.

Огризко Григорій Олексійович, начальник зв'язку 183-го зенітного полку 146-ї артилерійської дивізії. Зник безвісти у квітні 1941 р. в районі м. Пирятин.

Олександренко Антон Васильович, голова колгоспу. 1893 р.н., с. Смотрики. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований у с. Смотрики. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Олексієнко Всеволод Матвійович, майор, старший помічник начальника стройового відділу артилерійського управління Південно-Західного фронту. 1902 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Олексієнко С.І.. Проживала за адресою: м. Іркутськ, передмістя Марата, вул. Ангарська, 26, кв. 4.

Олефіренко І.А., капітан, відділ комплектування і формування Південно-Західного фронту. Загинув залишений на полі бою у вересні 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Олефіренко Параска Костянтинівна. Проживала за адресою: Павловська область, Павловський район, с. Павлівка. Місце поховання невідоме.

Омельченко, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р. перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин.

Омеляненко Кузьма Гнатович, підпільник. 1900 р.н., с. Усівка. Розстріляний у червні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Онищенко Мокрина Онисимівна, підпільниця. м. Пирятин. Страчена за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1941 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Онищенко Софія М., колгоспниця. 1902 р.н., с. Шевченкове. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації під час тимчасової окупації в 1941 – 1943 рр. Місце поховання невідоме.

Орел Федір Андрійович, секретар сільської ради. 1900 р.н., с. Березова Рудка. Страчений у 20.01.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Березова Рудка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Орлов Костянтин Іванович, старшина 983-го стрілецького полку. 1905 р.н., Свердловська область, Арашинський район, с. В.Русло. Призваний Арашинським райвійськкоматом. Помер від ран 27.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 12 (друга з півночі). Рідні: дружина Орлова Ганна Пилипівна. Проживала за адресою: Свердловська область, Арашинський район, с. В.Русло.

Орлов Роман Васильович, молодший сержант, кресляр 2-го відділу військових повідомлень Південного-Західного фронту. 1915 р.н., м. Москва. Призваний Дзержинським райвійськкоматом м. Москви. Зник безвісти 20.09.1941 р. в районі м. Пирятин. Рідні проживали за адресою: Куйбишевська область, ст. Безимянка.

Осадчий Андрій Єрмолайович, рядовий, Сумська область Краснопільський район, х. Весехоня. Призваний Краснопільським райвійськкоматом. Помер від ран 13.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8 (третя з півночі). Рідні: дружина Ганна Григорівна. Проживала за адресою: Сумська область, Краснопільський район, с. Весехоня.

Осмоловська Ріва, представниця єврейської громади. Пирятинський район. Розстріляна у листопаді 1941 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Оханов Мотайяд, рядовий, стрілець 74-го стрілецького полку. 1923 р.н., Призваний Заднашовським райвійськкоматом. Помер від ран 21.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі, могила № 29.

Охріменко Іларіон Ілліч (за іншими джерелами – Ісакович), рахівник. 1898 р.н., с. Малютинці. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Охріменко С.Г., м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Павелко Семен Якович, підпільник. 1898 р.н., с. Велика Круча. Розстріляний у березні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Павленко Геня Львівна, домогосподарка, представниця єврейської громади, м. Пирятин. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Павлік Ольга Григорівна, військовий фельдшер. Залишена пораненою у 1941 р. в м. Пирятин. Подальша доля невідома.

Павлов Михайло Іванович, військовослужбовець. Помер від ран 2.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні проживали за адресою: Калінінська область, Великолуцький район, с. Федорівка.

Палаєв Михайло Петрович, рядовий 202-го гвардійського стрілецького полку 69-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1913 р.н., м. Пирятин. Помер від ран 3.10.1943 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Паляниця Федір, директор валюшної фабрики. Пирятинський район. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 1.05.1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Паніщев Василь Павлович, старший лейтенант 202-го гвардійського стрілецького полку 69-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1903 р.н., Призваний Сталінським райвійськкоматом. Помер від ран 9.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Паніщева Є.І.. Проживала за адресою: Кемеровська область, м. Сталінськ, селище Ентузіастів, 230.

Панкратович Микола Григорович, військовослужбовець, начальник клубу школи молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Панталіонов Микола Степанович, сержант, командир відділення 22-ї механізованої Армії. Помер у госпіталі в м. Пирятин в результаті отриманих поранень 9.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2, місце № 2.

Панфілов Володимир Іванович, рядовий 23-ї бригади. 1925 р.н., Московська область, м. Дєдовськ. Призваний Істринським райвійськкоматом Московської області. Помер від ран 25.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: мати, Макарова Євдокія Романівна. Проживала за адресою: Московська область, м. Дєдовськ.

Паранук Юсуф Якубович, молодший лейтенант, командир роти 632-го стрілецького полку 175-ї стрілецької дивізії 37-ї Армії Південно-Західного фронту. 1915 р.н., Краснодарський край. Зник безвісти в 1941 р. перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин. Рідні: дружина Хурімова Мулінат Адишесовна. Проживала за адресою: Теучезький район, аул Пчегатлукай.

Паращієнко Семен Тимофійович, колгоспник. 1908 р.н., с. Верхоярівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Паріжков Василь Костянтинович, сержант. Загинув 19.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Парфенов Микола Родіонович, рядовий, стрілець 839-го стрілецького полку. 1925 р.н., Красноярський край, Шариновський район, с. Іванівка. Помер від ран 30.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 21. Рідні: батько, Парфенов Родіон Ф.. Проживав за адресою: Красноярський край, Шариновський район, с. Іванівка.

Пархоменко П.І., лейтенант. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Пасічний Тимофій Онопрійович, підпільник. 1903 р.н., Гребінківський район, с. Тарасівка. Загинув у червні 1942 р. Похований на території Пирятинського району. Точне місце поховання невідоме.

Пастухов Іван Федорович, технік-інтендант 2-го рангу шифрувального відділу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пиря-

тин – Лохвиця. Рідні: дружина Пастухова А.П. Проживала за адресою: Мордовська АРСР, станція Кодошкіно, с. Руська-Паївка.

Пекарський Мир Маркович, військовослужбовець. Помер від ран 20.01.1944 р. Похований у м Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Мікояш Хая Лазарівна. Проживала за адресою: Ферганська область, Кагановицький район.

Пенхаржевський, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Перепелиця Петро Григорович, рядовий, стрілець окремого дивізіону. 1908 р.н., Харківська область. Призваний Волчанським райвійськкоматом. Помер від ран 5.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: дружина Марія Іванівна. Проживала за адресою; Харківська область, Волчанський район.

Перепьолкін Анатолій Васильович, курсант школи молодшого командного складу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Пересадін Павло Іванович, рядовий 144-го гвардійського стрілецького полку. 1910 р.н., Краснодарський край, ст. Ярославська. Призваний Майкопським райвійськкоматом Краснодарського краю Адигейського Автономного Округу. Зник безвісти у листопаді 1941 р. в районі м. Пирятин. Рідні: дружина Пересадіна Антоніна Іванівна. Проживала за адресою: м. Майкоп, вул. Низова, 1.

Перлієв, лейтенант шифрувального відділу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Пісня Яків Кіндратович, підпільник. 1919 р.н., Гребінківський район, с. Тарасівка. Загинув і похований на території Пирятинського району. Точне місце поховання невідоме.

Петренко Митрофан Іванович, лісничий. 1894 р.н., с. Яцини. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Петриця Лука Леонтійович, підпільник. 1903 р.н., Гребінківський район, с. Олексіївка. Загинув у грудні 1942 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Петров Володимир Олексійович, рядовий, стрілець 722-го стрілецького полку. 1923 р.н., Призваний Рассказовським райвійськкоматом. Помер від ран 6.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: батько, Петров Олексій Михайлович. Проживав за адресою: Тамбовська область, м. Рассказов, вул. Тамбовська, 268.

Петров Павло Петрович, інтендант 1-го рангу інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Печаткін А.Ф., капітан, відділ укомплектування і формування Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Пивоваров Йосип Семенович, рядовий. Помер від ран 21.04.1944 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Писаренко А.В., військовослужбовець. Загинув у бою 1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Писаренко Андрій Васильович, секретар Лубенського районного комітету партії. 1906 р.н., с. Заріччя. Повішений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Пичков Василь Петрович, лейтенант 955-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1905 р.н., м. Москва. Призваний Московським міськвійськкоматом. Зник безвісти 16.09.1943 р. в районі м. Пирятина.

Півторацький Степан Іванович, завідуючий базою. 1886 р.н., с. Калинів Міст. Розстріляний гітлерівцями під час відступу в 1943 р.

Підуст Федір Якович, рядовий, санінструктор 15-го стрілецького полку. 1898 р.н., Полтавська область, Кременчуцький район, с. Горошин. Призваний Кременчуцьким райвійськкоматом. Помер від ран 21.12.1941 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – моги-

ла № 16 (перша з півночі). Рідні проживали за адресою: Полтавська область, Кременчуцький район, с. Горошин.

Пікуль Федосій Гнатович, працівник Пирятинського райвійськкомату. 1904 р.н., Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 1.05.1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Піменов Георгій Якович, старший лейтенант, помічник начальника 1-го відділення організаційно-планового відділу управління тилу Південно-Західного фронту. Татарська АРСР, м. Зеленоподольськ. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Піменова Раїса Іванівна. Проживала за адресою: Марійська АРСР, п/о Звенигово-Затон ім. Бутякова.

Плахотний І., мирний житель. м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Плахотнюк Костянтин Федорович, технік-інтендант 1-го рангу, відділ укомплектування і формування Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Плетень Іван Андрійович, сержант. 1917 р.н., Загинув у бою 30.09.1943 р., Похований у с. Грабарівка – братська могила.

Плюскін Сергій Михайлович, сержант, командир розрахунку 11-ї мотострілецької бригади. 1922 р.н., Призваний Кіровським райвійськкоматом. Помер від ран 10.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: батько, Плюскін Михайло Прокопович. Проживав за адресою: м. Кіров, вул. Свободна, к. 1.

Пляшечник Іван Якович, голова сільради. 1886 р.н., с. Грабарівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Повзнери, родина, представники єврейської громади. м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Повшедний Василь Гурович, мирний житель, бухгалтер. м. Пирятин. Розстріляний у вересні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Поднебеснов Костянтин, лейтенант, командир взводу БЗР школи молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. 1920 р.н., м. Москва. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Попко Степан Михайлович, колгоспник. 1904 р.н., м. Пирятин. Розстріляний гітлерівцями у 1942 р. в с. Тарасівка. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Пойриф, лейтенант шифрувального відділу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Полев Дмитро Трохимович, старший сержант, водій. 1908 р.н., Комі АРСР, Усть-Вимський район. Призваний Усть-Вимським райвійськкоматом. Помер від ран 16.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: дружина Тверіна В.І.. Проживала за адресою: Комі АРСР, Вогвоздіно, Усть-Вимський район.

Поліскіни, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Половець Ананій Васильович, рядовий, бронебійник 198-го гвардійського стрілецького полку. 1914 р.н., Призваний Культинським райвійськкоматом. Помер від ран 28.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Євдокія Єгорівна. Проживала за адресою: Іркутська область, Культинський район.

Полочанський Микола Костянтинович, референт редакції (за іншими джерелами працівник НКВС), 1905 р.н., м. Пирятин. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Полочанський Петро Костянтинович, завідувач пекарні. 1900 р.н, м. Пирятин. Забраний до в'язниці 18.05.1942 р. Розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Полторацький Нестор Іванович, військовослужбовець. Помер від ран 14.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 20. Рідні проживали за адресою: Київська область, Канівський район, с. Коплево.

Полуектов Аркадій Іванович, рядовий 22-ї мотострілецької бригади 1-го Українського фронту. 1925 р.н., Кіровська область, Бєлохолуніцький район. Призваний Бєлохолуніцьким райвійськкоматом Кіровської області. Помер від ран 29.12.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Полюх Октябрин Семенович, рядовий. 1925 р.н., Загинув у бою 12.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Поляков В., мирний житель, лікар, м. Пирятин. Повішений гітлерівцями на воротах лікарні у вересні 1941 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Полянський, військовослужбовець. Помер від ран 20.02.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 23. Рідні: мати, Полянська,проживала за адресою: Саратовська область, Федоровський район.

Пономаренко Іван Костянтинович, мирний житель. с. Яцини. Розстріляний німецьким солдатом у 1941 р. через підозру в зв'язку з підпільниками. Похований у с. Яцини. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Пономаренко Михайло Дмитрович, учень. 1936 р.н., с. Дейманівка. Вбитий осколками від розриву міни 3.05.1945 р. Похований у с. Дейманівка. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Пономаренко Михайло Іванович, рядовий 1919 р.н., м Суми. Призваний у 1939 р. Сумським міськвійськкоматом. Загинув у жовтні 1941 р. Похований у м Пирятин. Точне місце поховання невідоме. Рідні: мати, Пономаренко Наталія Григорівна. Проживала за адресою: м Суми, вул Братушинська, 44.

Пономаренко Павло Іванович, 1914 р.н., Вивезений у 1942 р. до м Лубни. Розстріляний у м. Лубни. Місце поховання невідоме.

Пономаренко Павло Михайлович, 1903 р.н., Вивезений у 1942 р. до м Лубни. Розстріляний у м. Лубни. Місце поховання невідоме.

Пономаренко Пантелеймон Савович, колгоспник. 1909 р.н., с. Яцини. Розстріляний у травні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Попов Віктор Миколайович, лейтенант, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Поривай Іван Трохимович, заступник голови Пирятинського (?) райвиконкому. 1910 р.н., м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Пороло Калістрат Андрійович, підпільник. 1896 р.н., м. Пирятин. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у липні 1942 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Поршнєв, військовий ветеринарний лікар 1-го рангу відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Потапенко Олександр Федорович, мирний житель. 1890 р.н., с. Меченки. Розстріляний поліцією. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Потов Василь Іванович, інтендант 3-го рангу, помічник начальника відділення відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. 1903 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні: дружина Потова Марія Дмитрівна. Проживала за адресою:м. Ашхабад, вул. Крупської, 9.

Пояс Жорж Федорович, учитель. 1898 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації у 1942 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Пояс Жорж Федорович, механік. 1911 р.н., Харківецька сільська рада. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин. Можливо те ж, що й попередній.

Прахов Федір Олексійович, лейтенант, командир взводу 130-го стрілецького полку. 1913 р.н., Башкирська АРСР, Воскресенський район. Помер від ран 18.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 10. Рідні: дружина Прахова Клавдія Сергіївна. Проживала за адресою: Башкирська АРСР, Воскресенський район, с. Верхотор.

Предатченко Андрій Кузьмович, рядовий, стрілець 959-го стрілецького полку. 1895 р.н., Сумська область, Лебединський район, с. Ульянівка. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Помер від ран 27.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7 (місце 4). Рідні: дружина Предатченко Анастасія Давидівна. Проживала за адресою: Сумська область, Лебединський район, с. Ульянівка.

Пресснов Федір Полікарпович, рядовий, стрілець 202-го стрілецького полку. 1909 р.н., Тамбовська область, Юрловський район, с. Андріївка. Призваний Юрловським райвійськкоматом. Помер від ран 25.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: батько, Прєснов Полікарп Микитович. Проживав за адресою: Тамбовська область, Юрловський район, с. Андріївка.

Привалов Дмитро Карпович, Герой Радянського Союзу, старшина 957-го стрілецького полку 309-ої стрілецької дивізії. 1908 р.н., Татарська АРСР, Чистопольський район, с. Єлантово. Призваний у 1941 р. Загинув при форсуванні Дніпра 26.09.1943 р. Похований у м. Пирятин у братській могилі на площі Борців Революції.

Приймак Георгій Лукич, старшина. 1914 р.н., Помер від ран у 1941 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Приймак Трохим Іванович, мирний житель. с. Олександрівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Прилуцький Семен Анатолійович, інтендант 3-го рангу, відділ укомплектування і формування Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище.

Приходько Андрій Максимович, підпільник. 1891 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний у липні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Пріщенко Василь, інженер торфорозробки. Пирятинський район. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Пріщенко Михайло Григорович, начальник міліції. 1901 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Продан Дмитро Андрійович, старший політрук, військовий комісар БЗР школи молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р. в районі м. Пирятин.

Проженюрко Давид Якович, капітан, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Прокопенко Павло Павлович, старший лейтенант 1881-го стрілецького полку. 1917 р.н., Київська область, Шполянський район, с. Товмач. Призваний Київським райвійськкоматом. Помер від ран 25.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 3. Рідні: батькол, Прокопенко Павло Никифорович. Проживав за адресою: Київська область, Шполянський район, с. Товмач.

Прокоф'єв Володимир Федорович, військовослужбовець. Загинув 18.09.1943 р. Похований у с. Прихідьки – братська могила.

Протопопов Федір Захарович, рядовий, стрілець 569-го стрілецького полку. 1909 р.н., Сумська область, Большанський район. Призваний Большанським райвійськкоматом. Помер від ран 6.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, на кладовищі – могила № 6. Рідні: Прокопович Ганна Яківна. Проживала за адресою: Сумська область, Большанський район, с. Вільне.

Пустовгар Костянтин Павлович, рядовий 979-го стрілецького полку. 1913 р.н., Полтавська область, Гадяцький район, с. Розбишівка. Помер від ран 13.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні: дружина Пустовгар Парасковія Федорівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Петрово-Роменський район, с. Розбишівка.

Путь, капітан, помічник начальника зв'язку 31-го стрілецького корпусу. Загинув у вересні 1941 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили невідоме.

Равікович, лейтенант, начальник зв'язку 183-го зенітно-артилерійського полку. Загинув у вересні 1941 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили невідоме.

Разумовський, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Райман Анатолій Миколайович, старший сержант, стрілець 637-го штурмового авіаційного полку 227-ї штурмової авіаційної дивізії. Помер від ран 1.02.1944 р. Похований у с. Березова Рудка – братська могила. Рідні проживали за адресою: Ленінградська область, Оранієнбаумський район, ст. Лебяж'я.

Раков Григорій Петрович, сержант, командир відділення 38-ї стрілецької дивізії 40-ї Армії. 1914 р.н., Сумська область. Помер від отриманих ран 11.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Рассадніков В.П., лейтенант. Помер від отриманих ран 9.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: Рассаднікова Ганна Іванівна. Проживала за адресою: Свердловська область, робітниче селище Висим, вул. Красний партизан, 42.

Ратуш, технік-інтендант 1-го рангу відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Рахманійко (Рохманійко) Петро Степанович, працівник міліції. 1905 р.н., м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Рвачев, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Ребрик Яків Прокопович, інтендант 3-го рангу, бухгалтер 132-ї контори Держбанку фінансового відділу Південно-Західного фронту. 1902 р.н., Кам'янець-Подільська область, м. Полонне. Призваний Ленінським райвійськкоматом м. Київ. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу із оточення. Рідні: дружина Ребрик Надія Львівна. Проживала за адресою:Молотовська область, Молотовський район, с. Обросєво.

Ревун Митрофан Петрович, рядовий. 1898 р.н., с. Сасинівка. Зник безвісти в грудні 1943 р. в районі с. Сасинівка.

Резнікова Віра, представниця єврейської громади, лаборантка. 1915 р.н., м. Пирятин. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Рекун Андрій Кіндратович, інструктор районного комітету ВКП(б)У. 1920 р.н., Гребінківський район, с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Рекущій Максим Карпович, інструктор Пирятинського райкому партії. м. Пирятин. Розстріляний карателями за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ремесло Прокіп Дем'янович, підпільник. 1890 р.н., с. Теплівка. Страчений у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Решетняк, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Рибалка Петро Мефодійович, рядовий, стрілець 1915 р.н., Полтавська область, Козельщинський район, с. Миргородщина. Призваний 29.06.1941 р. Козельщинським райвійськкоматом. Загинув у бою в 1941 р. Похований у м. Пирятин. Місце поховання невідоме. Рідні: дружина Рибалка Віра Семенівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Козельщинський район, с. Миргородщина.

Рибальченко Кирило Олександрович, рядовий, автоматник 111-го стрілецького полку. 1912 р.н., Помер від ран 11.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 13 (сьома з півночі).

Рибка Іван Макарович, голова колгоспу ім. Фрунзе с. Замостище. 1883 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ризанови, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Риков Михайло Андрійович, рядовий. Загинув у бою 24.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Ричков Віктор Миколайович, курсант школи молодшого командного складу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Різак Д.Г., мирний житель. 1899 р.н., Пирятинський район. Розстріляний 18.05.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Різак І.М., мирний житель. 1893 р.н., Пирятинський район. Розстріляний 18.05.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Родіонов Олексій Тимофійович, рядовий, стрілець 182-го окремого стрілецького батальйону. 1905 р.н., Татарська АРСР, Куйбишевський район. Помер від ран 19.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Родіонова Марія Федорівна. Проживала за адресою: Татарська АРСР, Куйбишевський район, с. Тримозеро.

Романов Микола Олександрович, рядовий, навідник 1251-го гарматного артилерійського полку. 1893 р.н., Вологодська область, Грязовецький район, с. Лукинське. Призваний Талди-Курганським райвійськкоматом Алма-Атинської області. Помер від ран 8.10.1943 р. в 653-му хірургічному польовому похідному госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: син Романов Валерій Миколайович. Проживав за адресою: Алма-Атинська область, Талди-Курганський район, с. Малогорівка.

Рубан Іван Іванович, ветфельдшер, 1902 р.н., с. Харківці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Рубан Т., мирний житель. м. Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Рубаха Петро, молодший політрук, військком школи молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. 1910 р.н., Призваний Переяславським райвійськкоматом Київської області. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Руденко Петро Якимович, рядовий. 1901 р.н., (за іншими джерелами 1898 р.н.), Полтавська область, Гадяцький район, с. Білеченківка. Помер від ран 5.03.1944 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Руденко, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Рудерман, візник, представник єврейської громади м. Пирятин. Убитий поліцією 6.04.1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Рудник Дмитро Денисович, молодший сержант. 1911 р.н., м. Одеса. Помер від ран 26.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні проживали за адресою: м. Одеса, вул. Уютна, 5.

Рудченко Данило Онисимович, рядовий. 1903 р.н., Гадяцький район, с. Сари. Загинув 16.01.1944 р. Похований в с. Каплинці.

Рудяков Ілля Лаврентійович, рядовий, стрілець 35-го стрілецького полку 30-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н., Казахська РСР, Джамбульська область, Ісхудульський лісопункт, дільниця № 2. Помер від отриманих ран 3.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 13 (перша з півночі). Рідні: дружина Рудякова Ганна. Проживала за адресою: Казахська РСР, Джамбульська область, Ісхудульський лісопункт, дільниця № 2.

Сав'яненко П.П., молодший політрук. Загинув у 1941 р. на території Київської області У 1964 р. останки були перенесені й перепоховані в м. Пирятин, біля меморіалу на площі Борців Революції.

Савельєв Володимир Іванович, інтендант 3-го рангу, помічник начальника операційного відділу складу № 64 Південно-Західного фронту. Зник безвісти в 1941 р. перебуваючи в оточенні в районі м. Пирятин.

Савченко М., мирний житель. Пирятинський район. Розстріляний на залізничній станції Пирятин у жовтні 1941 р. Точне місце поховання невідоме.

Сайко Іван Йосипович, підпільник. 1900 р.н., с. Дейманівка. Страчений за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в травні 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Сайко Іван Йосипович, підпільник. с. Кроти. Розстріляний у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Сайченко Н.В., військовий технік 1-го рангу. 1909 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні проживали за адресою: м. Київ, вул. Бочковського, 1а, кв. 9.

Сакун Григорій Іванович, колгоспник. 1913 р.н., с. Повстин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Самиров, м Пирятин. Арештований 18.05.1942 р. і розстріляний в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада) за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Самодуров Микола, курсант школи молодшого командного складу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Самойлов Павло Миколайович, рядовий 979-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н., м. Ленінград. Призваний Сєровським міськвійськкоматом м. Сєрова Свердловської області. Зник безвісти 17.09.1943 р. в районі с. Велика Круча. Рідні: батько, Микола Петрович, проживав у м. Ленінград.

Сапков, червоноармієць, інженерне управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Сапринін, військовослужбовець шифрувального відділу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1943 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Сарана Ничипір Демидович, священик. 1897 р.н., с. Малютинці. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Саранський, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Сафронов Іскам (Аскям) Закірович, рядовий, стрілець. 1909 р.н., Туркменська РСР, м. Мари, 2-й Козачий пров., буд. 3. Помер від отриманих ран 13.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: дружина Сафронова Марія Василівна. Проживала за адресою: Туркменська РСР, м. Мари, 2-й Козачий пров., буд. 3.

Сахно Іван Іванович, тракторист. 1900 р.н., с. Крячківка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Сахно Макар Іванович, рядовий, стрілець 983-го стрілецького полку. 1910 р.н., Полтавська область, Гадяцький район, с. Малі Будища. Призваний Гадяцьким райвійськкоматом. Помер від ран 31.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні: дружина Сахно Марія Іванівна. Проживала за адресою: Полтавська область, Гадяцький район, с. Малі Будища.

Сахно Трохим Варлампійович, голова колгоспу. 1880 р.н., Вивезений у 1942 р. до м. Лубни. Розстріляний у м. Лубни – місце знаходження могили невідоме.

Свечєв Василь Семенович, сержант 178-ї танкової бригади 10-го танкового корпусу Воронезького фронту. 1923 р.н., Чкаловська область, Свердловський район, с. Приютне.

Призваний Молочинським райвійськкоматом Читинської області. Загинув 18.09.1943 р. Похований у с. Велика Круча – похований у братській могилі в центрі села. Рідні: мати, Марія Федорівна. Проживала за адресою: Чкаловська область, Свердловський район, с. Приютне.

Светник П.І., лейтенант. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Северин В.Ф., військовослужбовець фінансової частини. 1918 р.н., Зник безвісти в період із 13,09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні проживали за адресою: Київська область, Петрівський район, с. В'язівок.

Северинов О.Ф., старший лейтенант. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Селютін Микола Кузьмович, електромонтер. 1923 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Семененко Микита Денисович, мирний житель. с. Дейманівка. Гітлерівці шомполами викололи очі, довго катували і розстріляли 1.05.1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Семеняка Михайло Іванович, активіст, колгоспник. 1901 р.н., с. Дейманівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Семерєв Олександр Петрович, учитель. 1911 р.н., с. Заріччя. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Семченко Іван Платонович, молодший політрук 323-го стрілецького полку 81-ї стрілецької дивізії. Зник безвісти 18.09.1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Сенчило Кирило Левкович, колгоспник. 1894 р.н., с. Харківці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Сербин Никифор Хомич, завідувач їдальні. 1901 р.н., м. Прилуки. Житель с. Вечірки. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Сергієнко Петро Герасимович, колгоспник. 1911 р.н., с. Білоцерківці. Ув'язнений і розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Серебрін С.П., полковник, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Серьогін Семен Іванович, рядовий, стрілець 22-ї мотострілецької бригади 40-ї Армії. 1925 р.н., Смоленська область. Помер від отриманих ран 4.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: мати Кононова М.О. Проживала за адресою: Смоленська область, Дзержинський район, с. Малиновка.

Середа Іван Іванович, мирний житель. с. Олександрівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Сідий Йосип Кирилович, підпільник. 1910 р.н., Гребінківський район, с. Олексіївка. Загинув у грудні 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Сидоренко Влас Андрійович, рядовий, стрілець 640-го стрілецького полку. 1913 р.н., Полтавська область, Гельмязівський район, с. Горбані. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом. Помер від ран 7.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Сидоренко С.В.. Проживала за адресою: Полтавська область, Гельмязівський район, с. Горбані.

Сидоренко Марія Олександрівна, голова колгоспу.. 1908 р.н., с. Гришківка Смотриківської сільської ради. Страчена у липні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Сидоренко Олексій Петрович, рядовий. Загинув 09.10.1943 р. Інша інформація відсутня. Місце поховання невідоме.

Силка Сергій Степанович (Іванович), конюх. 1903 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Симонок Іван Полікарпович, технік-інтендант 2-го рангу, начальник відділу зберігання складу № 289 Народного Комісаріату Оборони. 1915 р.н., Чернігівська область, Добрянський район. Зник безвісти 17.09.1941 р. перебуваючи в районі м. Пирятин. Рідні: дружина Симонок Федосія Кузьмівна.

Синіцин Василь Матвійович, рядовий, стрілець 835-го стрілецького полку. 1917 р.н., Сумська область. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Помер від отриманих ран 9.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: мати: Синіцина Ганна Степанівна. Проживала за адресою: Сумська область, Лебединський район, х. Караван.

Ситнер Кузьма Павлович, приймальник бурякопункту. 1886 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Ситник Роман Пилипович, рядовий, стрілець 90-ої гвардійської дивізії. 1903 р.н., Харківська область, Богодухівський район, с. Полкова-Микитівка. Призваний Богодухівським райвійськкоматом. Загинув у бою 19.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 11 (друга з півночі). Рідні: дружина Ситникова Пелагея Андріївна. Проживала за адресою: Харківська область, Богодухівський район, с. Полкова-Микитівка.

Сіма, столяр. м. Пирятин. Розстріляний карателями 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Сіробаба Микола Андрійович, рядовий, стрілець 344-го стрілецького полку. 1908 р.н., Сумська область, Лебединський район, с. Межиричі. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Помер від отриманих ран 5.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 13 (третя з півночі). Рідні: дружина Анастасія Андріївна. Проживала за адресою: Сумська область, Лебединський район, с. Межиричі.

Скляр Микола Лукич, начальник Пирятинського районного відділу НКВС. 1911 р.н., м. Пирятин. Розстріляний гестапо 18.05.1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Сколота Віктор Іванович, учень, жертва війни. 1933 р.н., с. Рівне. Убитий осколками в результаті вибуху снаряду 20.06.1945 р. Похований у с. Рівне. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Скубко Корній Андрійович, рядовий 565-го стрілецького полку. 1905 р.н., Полтавська область, м. Гадяч. Призваний Гадяцьким райвійськкоматом. Помер від отриманих ран 20.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 11 (перша з півночі). Рідні: дружина Скубко А.М.. Проживала за адресою: Полтавська область, Гадяцький район, с. Благовірне.

Слефіненко І.А., капітан. Кадровий військовий. Загинув (залишений на полі бою), потрапивши в оточення в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні проживали за адресою: Павловська область, Павловський район, с. Павлівка.

Смаговський Андрій Андрійович, інтендант 3-го рангу, помічник начальника 2-го відділу інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. перебуваючи в районі Пирятин – Лохвиця.

Смирнов Михайло Олександрович, полковник, начальник речового відділу інтендантського управління Південно-Західного фронту. 1897 р.н., Калінінська область, Єльнянський район, с. Вахново. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. перебуваючи в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Смирнова Катерина Степанівна. Проживала за адресою: Татарська АРСР, м. Арськ.

Смирнов, капітан, організаційно-плановий відділ управління тилу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 1.09 по 17.09 1941 р. перебуваючи в районі Пирятин – Лохвиця.

Смоляренко, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Снігир Григорій Михайлович, колгоспник. 1922 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу в 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Снігир Дем'ян Миколайович, голова колгоспу. 1906 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний у травні 1942 р. за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Снігир Кузьма Павлович, підпільник. 1886 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний у травні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Снігир Семен, мирний житель. с. Гурбинці. Загинув у результаті вибуху міни під час бою у вересні 1943 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Соковніков Іван Андрійович, курсант 22-ї мото-механізованої бригади. 1925 р.н., Вологодська область, Верховарський район, с. Заручев'є. Призваний Верховарським райвійськкоматом. Доля невідома. Рідні проживали за адресою; Вологодська область, Верховарський район, с. Заручев'є.

Соловей Федір Андрійович, рядовий 47-го гвардійського стрілецького полку 1-го Українського фронту. 1903 р.н., Сумська область, Охтирський район, с. Яблучне. Призваний Охтирським райвійськкоматом Сумської області у 1943 р. Помер від ран 23.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: дружина Соловей Фекла Данилівна. Проживала за адресою: Сумська область, Охтирський район, с. Яблучне.

Соловей Федір Андрійович, рядовий 47-го гвардійського стрілецького полку. 1903 р.н., Сумська область, Охтирський район, с. Яблучне. Призваний Охтирським райвійськкоматом. Помер від ран 23.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: дружина Фекла Денисівна. Проживала за адресою: Сумська область, Охтирський район, с. Яблучне.

Соломка Кузьма Іванович, підпільник. 1889 р.н., с. Теплівка. Розстріляний у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Сороджук Володимир Юрійович, рядовий 12-го окремого мотоциклетного батальйону 3-ї понтонної мотострілецької бригади. 1922 р.н., Смоленська область, м. Рославль, Індустріальний пров., 6. Призваний Рославським райвійськкоматом. Помер від ран 13.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: мати, Сороджук Анисія Іванівна. Проживала за адресою: Смоленська область, м. Рославль, Індустріальний пров. 6.

Сорока Фатей Гнатович, військовослужбовець. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Помер від хвороби 7.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні проживали за адресою: Сумська область, Лебединський район, с. Міжріччя.

Сорока, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Сорокін Федір Михайлович, рядовий, стрілець 160-ї стрілецької дивізії. Башкирська АРСР, Зілаірський район. Призваний Зілаірським райвійськкоматом Башкирської АРСР. Загинув у бою 22.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Сорокіна Марія Олексіївна. Проживала за адресою: Башкирська АРСР, Зілаірський район, с. Авашла.

Спартак Михайло Федорович, підпільник. 1906 р.н., с. Велика Круча. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Спесівцев Микола Пилипович, молодший лейтенант 289-ої стрілецької дивізії 26-ої Армії Південно-Західного фронту. 1915 р.н., м. Майкоп. Зник безвісти 14.09.1941 р. в оточенні біля м. Пирятин.

Спірін М.О., рядовий, механік-водій 178-ї танкової бригади 10-го танкового корпусу. 1910 р.н., Калінінська область, Завадовський район, с. Мелкове. Призваний Ленінським райвійськкоматом м. Караганди. Загинув 20.09.1943 р. Похований у с. Велика Круча – братська могила в центрі села. Рідні: дружина Катерина Степанівна. Проживала за адресою: Калінінська область, Завадовський район, с. Мелкове.

Спірін Василь Іванович, рядовий, стрілець 136-го стрілецького полку. 1915 р.н., м. Пирятин. Призваний Ленінським райвійськкоматом. Помер від ран 5.10.1943 р. Похо-

ваний у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: батько, Спірін Іван Пилипович. Проживав за адресою: Тульська область, Ленінський район, с. П'ятниця.

Спокойний Роман Йосипович, майор, відділ постачання пального Південно-Західного фронту. 1903 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище при виході з оточення. Рідні: дружина Спокойна Клара Соломонівна, проживала за адресою: Куйбишевська область, с. Стара Рачейка.

Ставицькі, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Стадник Ганна Андріївна, бригадир колгоспу. 1906 р.н., с. Меченки. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Стадниченко Іван Кузьмович, підпільник. 1908 р.н., с. Теплівка. Страчений у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Станкевич Єгор, лейтенант, командир взводу школи молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Стеновський Іван Миколайович, службовець. 1923 р.н., с. Олександрівка. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Стегній Феодосій Несторович, підпільник 1905 р.н, с Теплівка Страчений у травні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Стельмах Ананій Іванович, технік-інтендант 2-го рангу, завідувач діловодством 3-го відділення Південно-Західного фронту. Зник безвісти 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: батько, Стельмах Іван. Проживав за адресою: Житомирська область, Андрушівський район, с. Зарубинці.

Степанов Павло Георгійович, старшина 136-го стрілецького полку. 1903 р.н., Призваний Липецьким райвійськкоматом. Помер від ран 5.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.Рідні: дружина Олена Миколаївна. Проживала за адресою: Воронезька область, м. Липецьк, вул. Колгоспна, 20.

Степанов, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Степанський, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Стефанчук Панас Филимонович, рядовий. 1897 р.н., м. Вишневці. Призваний Ленінським райвійськкоматом м Київ. Зник безвісти в 1941 р. в районі м. Пирятин.

Стиф Дем'ян Михайлович, голова колгоспу. 1906 р.н., с. Гурбинці. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Стиф Кузьма Павлович, приймальник бурякопункту. 1886 р.н., м. Пирятин. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Стогній Василь Данилович, рядовий 955-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н., Сумська область, м. Лебедин. Загинув у бою 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Єлизавета Антонівна. Проживала за адресою: Сумська область, м. Лебедин.

Столбов Євген Михайлович, полковий комісар, військовий комісар інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Столбова. Проживала за адресою: Татарська АРСР, м. Арськ.

Суботін Іван Михайлович, молодший сержант 69-ї механізованої бригади. 1924 р.н., Кемеровська область, Титовський район, с. Титове. Призваний Дзержинським райвійськкоматом. Помер від ран 26.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: мати, Соломія Титівна. Проживала за адресою: Кемеровська область, Титовський район, с. Титове.

Сувинський Михайло Давидович, молодший політрук, армійський кореспондент Південно-Західного фронту. Загинув у бою 21.09.1941 р. Похований у м. Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Сувінов Іргош, рядовий 7-ї гвардійської механізованої бригади. 1925 р.н., Самаркандська область. Призваний Ільгунським райвійськкоматом. Помер від ран 8.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: дружина Мекем. Проживала за адресою: Самаркандська область, Ільгунський район.

Сусарихін Микола Єгорович, лейтенант, командир взводу 229-го танкового полку. 1917 р.н., Рязанська область, Шиловський район, с. Барок. Помер від ран 17.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: сестра, Сусарихіна Парасковія Григорівна. Проживала за адресою: Рязанська область, Шиловський район, с. Барок.

Суслін Олексій Іванович, старший сержант 22-ої мотострілецької бригади. Помер від ран 30.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі.

Сучков Олександр Андрійович, рядовий 169-го стрілецького полку. Помер від ран 16.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 9.

Талдикін Пилип Григорович, рядовий, санітар. 1909 р.н., Призваний Ірманським райвійськкоматом. Помер від ран 9.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Талдикіна Пелагея Денисівна. Проживала за адресою: Сталінградська область, Івасинський район, х. Нижньопечамський.

Таміров Юлдамбай, рядовий 955-го стрілецького полку. Помер від ран 25.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2.

Танкін Іван Миколайович, рядовий, стрілець 4-ї окремої мотострілецької бригади. 1903 р.н., Тульська область Сафоновський район. Помер від ран 16.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2, місце 2. Рідні: дружина Танкіна Євдокія Іванівна. Проживала за адресою: Тульська область, Сафоновський район, с. Вашкове.

Таран Семен Микитович, рядовий 955-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1896 р.н., Сумська область, Лебединський район, с. Боровенька, чи Боровеньки. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Загинув у бою 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Агафія Платонівна. Проживала за адресою: Сумська область, Лебединський район, с. Боровеньки.

Таранець Іван, токар МТС. 1910 р.н., с. Давидівка. Вивезений із села під час окупації у березні 1943 р. Подальша доля не відома.

Таранець Юхим Пудович, підпільник. 1906 р.н., с. Велика Круча. Розстріляний у серпні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Тарасенко Іван Іванович, працівник держмлина – помічник мірошника. 1904 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Тарасенко Іван Іванович, працівник райвійськкомату. 1910 р.н., с. Грабарівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Тарасов Петро Павлович, лейтенант, начальник розвідувального дивізіону 865-го стрілецького полку. 1923 р.н., м. Чкалов, вул. Комітерна. Помер від ран 31.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 22. Рідні: батько, Тарасов Павло Васильович. Проживав за адресою: м. Чкалов, вул. Комітерна, 28.

Тарасюк, інтендант 2-го рангу інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Тепляшін Веніамін Сергійович, рядовий, кулеметник 22-ї мотострілецької бригади 40-ї Армії. 1925 р.н., Удмуртська АРСР. Призваний Удвинським райвійськкоматом. Помер від ран 12.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: батько, Тепляшин. Проживав за адресою: Удмуртська АРСР, Лебединський район, с. Пихта.

Тиличка Пилип Якович, рядовий 309-ої стрілецької дивізії. 1902 р.н., Сумська область, Лебединський район. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Помер від ран

13.11.1943 р. Похований м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: дружина Мотрона Дмитрівна. Проживала за адресою: Сумська область, Лебединський район.

Тимонов Гаврило Євдокимович, рядовий, зв'язківець 132-го стрілецького полку. 1924 р.н., Тульська область. Призваний Єпіфаловським райвійськкоматом. Помер від ран 12.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні: мати, Тимонова Євгенія Захарівна. Проживала за адресою: Тульська область, Єпіфаловський район, с. Таболове.

Тимченко Григорій Павлович, директор контори «Заготсіно». 1899 р.н., с. Верхоярівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Тихомиров Василь Омелянович, рядовий 232-го гвардійського стрілецького полку 80-ї гвардійської стрілецької дивізії. Горьківська область, Колощинський район. Помер від ран 22.11.1943 р. Похований у м. Пирятин. Місце поховання невідоме. Рідні проживали за адресою: Горьківська область, Колощинський район.

Тихонов Михайло Іванович, військовий інженер 3-го рангу організаційно-планового відділу управління тилу Південно-Західного фронту. 1915 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Тихонова М.К.. Проживала за адресою: Свердловська область, м. Нижній Тагіл, пров. Клубний, 2/15.

Тищенко Павло Іванович, учитель. 1900 р.н., с. Харківці. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ткаченко Арсен Якович, голова колгоспу. с. Малютинці. Розстріляний у 1941 р. в м. Полтава за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Томашевський С.М., молодший лейтенант командир взводу. 1909 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні проживали за адресою: м. Київ, вул. Бочковського, буд. 1, кв. 33.

Тонконогий І.Є., технік-інтендант 2-го рангу, рахівник фінансової частини Південно-Західного фронту. 1902 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні проживали за адресою: м. Київ, вул. Червоноармійська, 30.

Топоренко Микола Мусійович, військовий інженер 2-го рангу, інженер-технолог відділу постачання пального Південно-Західного фронту. 1902 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Топоренко Надія Йосипівна, Куйбишевська область, с. Стара Рачейка.

Торішній Іван Андрійович, мирний житель. с. Олександрівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Торган Михайло Якович, механік. 1911 р.н., с. Харківці. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Тоскаєв Микола Олексійович, рядовий, сапер 178-ї танкової бригади 10-го танкового корпусу Воронезького фронту. 1902 р.н., м. Новосибірськ. Призваний Займуровським райвійськкоматом. Новосибірської області. Загинув 18.09.1943 р. Похований у с. Велика Круча, за іншими джерелами – загинув 16.09.1943 р. в районі с. Липова Долина (тепер Сумської області). Рідні: дружина Тоскаєва Тетяна Трохимівна. Проживала за адресою: м. Новосибірськ.

Третяк Микола, рядовий 183-го зенітно-артилерійського полку 146-ї артилерійської дивізії. Зник безвісти в 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Тригуб Василь Пилипович, завуч школи. 1914 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Тройний Іван Петрович, рядовий. Дергачівський район, ст. Пересічна. Помер від ран 4.02.1944 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Трохименко Марко Семенович, голова Давидівської (?) сільради. 1913 р.н., с. Давидівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Троян Андрій Андрійович, рядовий, стрілець 963-го стрілецького полку. 1907 р.н., с. Кроти. Призваний Пирятинським райвійськкоматом. Помер від ран 1.11.1943 р., Похований у м. Пирятин, тіло видане родині. Рідні: дружина Троян Уляна Олександрівна, проживала в с. Кроти. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Трушков Григорій Максимович, рядовий 955-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1900 р.н., Молотовська область, Кизилський район, м. Кизил. Призваний Кизилським райвійськкоматом. Загинув у бою 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Ганна Григорівна. Проживала за адресою: Молотовська область, Кизилський район, м. Кизил.

Тужик Антон, політрук пожежної команди. 1906 р.н., м. Пирятин. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила.

Туляєв Урамбек, рядовий. Загинув у бою 25.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Туришев Михайло Олексійович, рядовий, стрілець 200-го стрілецького полку. 1925 р.н., м. Свердловськ, вул. Бикова, 36, кв. 2. Призваний Азбестовським райвійськкоматом м. Свердловськ. Помер від ран 12.10.1943 р. в 5211-у хірургічному похідному польовому госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2 (місце 2). Рідні: мати, Туришева А.М.. Проживала за адресою: м. Свердловськ, вул. Бикова, 36, кв. 2.

Убішев Гусман Гусманович, лейтенант 318-го стрілецького полку 40-ї Армії. 1918 р.н., Куйбишевська область, Большечернігівський район. Помер від ран 14.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 3. Рідні проживали за адресою: Куйбишевська область, Большечернігівський район, радгосп ім. Наркомрадгоспів.

Уголков Федір Іванович, сержант. Загинув 5.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Улітін Євген Михайлович, єфрейтор, заступник командира гармати 1370-го зенітно-артилерійського полку. 1921 р.н., м. Іванове. Призваний Кіровським райвійськкоматом. Помер від ран 30.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: Улітіна Євдокія Юхимівна. Проживала за адресою: м. Іванове, вул. III Інтернаціоналу, 25.

Умханицький Михайло Наумович, єврей, завідуючий господарством Давидівської торфорозробки. 1881 р.н., с. Давидівка. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Устінов Олександр Васильович, старший сержант. Помер від ран 11.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні проживали за адресою: м. Вологда, Харовський район.

Утаганов Ходжан, рядовий, стрілець 200-го стрілецького полку. 1924 р.н., Сурхан-Дар'їнський округ, Шорге район, колгосп Кузолтоме. Призваний Шорге райвійськкоматом. Помер від ран 12.10.1943 р. в 5211-у хірургічному похідному польовому госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4 (місце 4). Рідні: Пордаєва Отален. Проживала за адресою: Сурхан-Дар'їнський округ, Шорге район, колгосп Кузолтоме.

Уточкін Андрій Петрович, старший сержант, помічник командира роти 32-ої окремої розвідувальної роти. 1911 р.н., м. Москва. Призваний Таганським райвійськкоматом м. Москва. Помер від ран 14.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: Уточкіна Катерина. Проживала за адресою: м. Москва, вул. Тагановська, 57/6.

Уханов, військовослужбовець. Був доставлений у госпіталь у безтямному стані, без документів. Помер від ран 2.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2.

Ухань Василь Андрійович, бригадир. 1903 р.н., с. Яцини. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ухов Микола Олександрович, майор, начальник відділення по забезпеченню топографічними картами топографічного відділу Південно-Західного фронту. 1898 р.н., Івановська область, м. Фурманов. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Сенча. Рідні: дружина Ухова Валентина. Проживала за адресою: Чкаловська область, Павловський район, с. Чорноріччя.

Фадєєв Валентин Кузьмич, рядовий 58-ї мотострілецької бригади. 1923 р.н., Помер від ран 17.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1.

Файгор (мати), представниця єврейської громади м. Пирятин. Розстріляна поліцаями у травні 1942 р. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Файгор (син), представник єврейської громади м. Пирятин. Розстріляний поліцаями у травні 1942 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Фараонов Іван Тимофійович, рядовий. Загинув 15.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Федір, невідомий. Спійманий під час облави і розстріляний карателями за наказом німецької окупаційної адміністрації. Похований у с. Березова Рудка – братська могила на території Березоворудського технікуму.

Федоров Василь Васильович, інтендант 1-го рангу, начальник продовольчого відділу інтендантського управління Південно-Західного фронту. 1893 р.н., Володимирська губернія, с. Меленки. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Федорова К.. Проживала за адресою: Татарська АРСР, м. Арськ, робітниче селище.

Федосій Микола Олександрович, старший сержант. Загинув 2.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Федяков, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Феоктістов Микола Георгієвич, батальйонний комісар, начальник топографічного відділу штабу 21-ї Армії Зник безвісти у вересні 1941 р в районі Лубни – Сенча – Пирятин.

Фесина Єфросинія, мирна жителька. с. Велика Круча. Загинула під час боїв за село у 1941 р. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Фесюн Наталія Григорівна, завідуюча готелем. 1887 р.н., м. Пирятин. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Филипчук Л.П., військовий фельдшер. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Филявичі, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляна 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Філатов Олександр Якович, молодший сержант, командир взводу 981-го стрілецького полку. 1922 р.н., Воронезька область, Жаканський район. Призваний Жаканським райвійськкоматом. Помер від ран 25.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: батько, Філатов Яків Петрович. Проживав за адресою: Воронезька область, Жаканський район.

Філіпович Марина Григорівна, мирна жителька. 1904 р.н., м. Пирятин. Розстріляна карателями за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Філіпченко, майор, командир 1044-го стрілецького полку 289-ї стрілецької дивізії. Перебуваючи в оточенні потрапив у полон в 1941 р. в районі м. Пирятин. Подальша доля невідома.

Фількевичі, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Флегманов Аврам Макарович, старший сержант 565-го стрілецького полку. 1906 р.н., Башкирська АРСР, с Бураєво. Призваний Бендерським райвійськкоматом. Помер від ран 28.10.1943 р Похований у м Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: дружина Флегманова Марія Мойсеївна. Проживала за адресою: Башкирська АРСР, Бураєвський район, с. Бураєво.

Фомічев Сергій Миколайович, військовослужбовець. Загинув 6.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Фролов, військовий ветеринарний фельдшер відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Фурсов Петро Гаврилович, підполковник, начальник 2-го відділу управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Фурсова Єфросинія Павлівна.

Хабаров Андрій Павлович, молодший лейтенант 23-ї гвардійської стрілецької бригади. Потрапив у госпіталь у безтямному стані. Помер від ран 3.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6.

Хабаров Петро Григорович, полковий комісар, військьском інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Хадиров Мамарагуль, рядовий 381-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н., Призваний Похтерським райвійськкоматом. Помер від ран 2.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Хадирова Маріам. Проживала за адресою: Самаркандська область, Похтерський район.

Хаїт Ананій Якович, підпільник. 1887 р.н., с. Теплівка. Страчений у березні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Хаїт Микола Ананійович, підпільник. 1905 р.н., с. Теплівка. Страчений у березні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Хайдаров О.І., військовополонений. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 20.01.1942 р. Похований у с. Березова Рудка – братська могила на території Березоворудського технікуму.

Халдаров Абдукушин, рядовий, стрілець 787-го стрілецького полку. Помер від ран 20.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 11 (п'ята з півночі).

Хамідулін Локіфула Гайор, рядовий, водій. 123-ї окремої мотоциклетної бригади 3-го понтонно-мостового батальйону Резерву Головного Командування. 1924 р.н., Башкирська АРСР, Макаровський район, с. Бангузін. Призваний Макаровським райвійськкоматом. Загинув 12.10.1943 р. Похований на залізничній станції Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Харага Самуїл Маркович, капітан, помічник командира батальйону по технічній частині 286-го окремого стрілецького батальйону. Загинув у вересні 1941 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося. Рідні: дружина Харага. Проживала за адресою: Чкаловська область, с. Сорочинськ.

Харбуз Андрій Анатолійович, рядовий 29-го стрілецького полку. 1924 р.н., Запорізька область, м. Кокмак. Призваний Прилейським райвійськкоматом Сталінської області. Помер від ран 9.11.1943 р. Похований у м. Пирятин, на кладовищі – могила № 7. Рідні: дружина Харбуз Пелагея Остапівна. Проживала за адресою: Запорізька область, м. Кокмак, вул. Лейтимента, 1.

Харитонов Опанас Дмитрович, капітан, старший помічник начальника шифрувального відділу Південно-Західного фронту. 1907 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні: дружина Харитонова Анастасія Євгеніївна. Проживала за адресою: Чкаловська область, м. Сорочинськ, вул. Чапаева, 56.

Харін Петро Миколайович, старший сержант, командир відділення 1954-го зенітного полку 1-го Українського фронту. 1916 р.н., Призваний Ізимським райвійськкоматом Кіровської області. Помер від ран 27.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Харіна Ганна Степанівна. Проживала за адресою: Кіровська область, Ізимський район, с. Петровське.

Харченко Іван Лаврентійович, рядовий 569-го стрілецького полку. 1905 р.н., Сумська область, Краснопольський район, с. Бездори. Призваний Краснопольським райвійськкоматом. Помер від ран 26.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: Харченко Ганна Іванівна. Проживала за адресою: Сумська область, Краснопольський район, с. Бездори.

Хасанов Зуфар Хасанович, рядовий, стрілець 753-го стрілецького полку. 1925 р.н., Татарська АРСР, Мускольський район. Призваний Казанським райвійськкоматом. Помер

від ран 28.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: мати, Садикова Шале. Проживала за адресою: Татарська АРСР, Мускольський район.

Хашимов Каміль, лейтенант 981-го стрілецького полку. Узбецька РСР, Ферганська область. Призваний Алти-Арицьким райвійськкоматом. Помер від ран 17.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 10. Рідні проживали за адресою: Узбецька РСР, Ферганська область, Алти-Арицький район, кишлак Пайзават.

Хвисун Юхим Андрійович, рядовий, стрілець 321-го стрілецького полку. 1902 р.н., Київська область, Туюнієвський острів, вул. Матвіївська, 7, кв. 2. Помер від ран 3.12.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 13 (п'ята з півночі). Рідні проживали за адресою: Київська область, Туюнієвський острів, вул. Матвіївська, 7, кв. 2.

Хилянін (Халянін) Юхим Степанович, капітан інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Хитрик Абрам Соломонович, рядовий, розвідник 1664-го стрілецького полку. 1913 р.н., ст. Основа. Призваний Краснозаводським райвійськкоматом. Помер від ран 26.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: дружина Хитрик А.Н.. Проживала за адресою: м. Харків, ст. Основа, вул. Камо, 3.

Хитрик Володимир Іванович, рядовий. 1908 р.н., Київська область, м. Пирятин. Призваний Костянтинівським міськвійськкоматом Сталінської області. Зник безвісти в грудні 1943 р. Рідні: дружина Хитрик Ганна Абрамівна, проживала у м. Костянтинів Сталінської області.

Ховалкін Тимофій Миколайович, рядовий, сапер інженерно-саперної роти 58-ї мотострілецької бригади. 1904 р.н., Курська область, Поноровський район. Призваний Поноровським райвійськкоматом. Помер від хвороби 9.10.1943 р. в 653-у польовому похідному госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: дружина Ховалкіна Ольга. Проживала за адресою: Курська область, Поноровський район.

Ходаші, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Ходковий Павло Васильович, рядовий, водій 123-ої окремої мотоциклетної бригади 3-го понтонно-мостового батальйону Резерву Головного Командування. 1914 р.н., м. Миколаїв. Призваний Миколаївським райвійськкоматом. Загинув 12.10.1943 р. Похований на залізничній станції Пирятин. Точне місце поховання невідоме.

Хоменко Іван Гуринович, рядовий 959-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н., Сумська область, м. Лебедин. Призваний Лебединським райвійськкоматом. Загинув 18.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Марія Яківна. Проживала за адресою: Сумська область, м. Лебедин.

Хомінтовський, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Хохлов Валентин Олексійович, рядовий, стрілець 800-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н., Пензенська область, с. Іванове. Загинув 16.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі, могила № 9 (перша з півночі). Рідні: сестра Козакова Анастасія. Проживала за адресою: Пензенська область, Пензенський район, с. Іванове.

Христенко Павло Іванович, інженер. с. Дейманівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Христенко Яків, старший лейтенант, командир взводу БФР школи молодшого командного складу артилерійсько-інструментальної розвідки Південно-Західного фронту. Зник безвісти 18.09.1941 р., потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Худолей Андрій Кирилович, військовослужбовець Південно-Західного фронту. Зник безвісти 20.09.1941 р. в районі м. Пирятин.

Цегельник Олексій Олексійович, секретар сільради. 1914 р.н., с. Прихідьки. Розстріляний гітлерівцями під час відступу в 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Цейрих Ісак Мойсейович, лейтенант, помічник начальника шифрувального відділу. Зник безвісти 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Циткіни, родина, представники єврейської громади м. Пирятин. Розстріляні 6.04.1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Поховані в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Ціпак Онопрій Порфирович, підпільник. 1890 р.н., с. Вечірки. Розстріляний у травні 1943 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації.

Ціцин Олексій Дмитрович, старший сержант. Загинув 17.09.1941 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Цокіло Дмитро Кузьмович, рядовий. Помер від ран 3.01.1944 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Цьовка Олексій Іванович, голова Пирятинського райвиконкому. м. Пирятин. Розстріляний в 1941 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Цяпко Антон Андрійович, колгоспник. 1893 р.н., с. Малютинці. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Чайка Василь Дмитрович, інтендант 3-го рангу, начальник фінансового відділення автобронетанкового управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Рідні проживали в м. Сизрань.

Чаплигін Іван Єгорович, рядовий, стрілець 794-го стрілецького полку. 1904 р.н., Орловська область, с. Домовини. Призваний Костармським райвійськкоматом. Помер від ран 30.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: Чаплигіна Парасковія Михайлівна. Проживала за адресою: Орловська область, Ізмайловський район, с. Домовини.

Чебаєвський Петро Якович, рядовий 71-ї мотострілецької бригади. 1925 р.н., Алтайський край, Краснощековський район, с Ново-Шипунове. Призваний Краснощековським райвійськкоматом. Помер від ран 23.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: мати, Чебаєвська. Проживала за адресою: Алтайський край, Краснощековський район, с. Ново-Шипунове.

Чевокін Костянтин Максимович, рядовий, кулеметник 178-ї танкової бригади 10-го танкового корпусу Воронезького фронту. 1914 р.н., м. Ростов-на-Дону. Призваний Краснолиманським райвійськкоматом Сталінської області. Загинув 20.09.1943 р. Похований у с. Велика Круча в братській могилі. Рідні: дружина Чевокіна Ганна Герасимівна. Проживала за адресою: Сталінська область, Слав'янський район, с. Петрівка.

Чекарін М.Є., рядовий. Похований у братській могилі в с. Харківці.

Чередниченко Степан Прохорович, завідувач тютюнової бази. 1897 р.н., с. Давидівка. Вивезений у березні 1943 р. Подальша доля невідома.

Черненко Андрій Опанасович, старшина. 1908 р.н., м. Чернігів. Призваний Чернігівським міськвійськкоматом м. Чернігів. Загинув 19.09.1941 р. Похований у м. Пирятин. Місце поховання невідоме. Рідні: дружина Черненко Лідія Опанасівна. Проживала за адресою: м. Чернігів, вул. Михайлівська, 20.

Чернях М.І., військовополонений. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 20.01.1942 р. Похований у с. Березова Рудка – братська могила на території Березоворудського технікуму.

Черьомухін Олексій Миколайович, рядовий. 1908 р.н., Вологодська область, Харовський район, м. Харовськ, вул. Кірова. Помер від ран 29.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Чигирин, військовослужбовець. Зник безвісти в 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Чікалін Григорій Андрійович, лейтенант, помічник командира батальйону 202-го гвардійського стрілецького полку. 1923 р.н., Західно-Казахстанська область. Призваний Уральським райвійськкоматом. Помер від ран 12.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 9. Рідні: Чікаліна Клеопатра Микитівна. Проживала за адресою: Західно-Казахстанська область, Зеленовський район, селище Серебрякове.

Чікуров Олексій Андрійович, рядовий 22-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1925 р.н., Призваний Увинським райвійськкоматом. Помер від ран 9.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – братська могила. Рідні: мати, Чікурова Степанида Іванівна. Проживала за адресою: Удмуртська АРСР, Камбарський район, с. Дрьоміно.

Чорнорай Григорій Тарасович, кочегар. 1895 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Чугін Василь Олексійович, рядовий 899-го артилерійського полку. 1923 р.н., Красноярський край, Мінусинський район. Призваний Мінусинським райвійськкоматом. Помер від ран 7.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: Чугіна Євдокія. Проживала за адресою: Красноярський край, Мінусинський район.

Чудін Іван Васильович, сержант 22-ї гвардійської бригади. 1925 р.н., Горьківська область. Призваний Дзержинським райвійськкоматом. Помер від ран 22.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: батько, Чудін Василь Іванович. Проживав за адресою: Горьківська область, м. Дзержинськ, Комсомольський проспект, буд. 14, кв. 19.

Чунь Павло Гнатович, завгосп філії Полтавторгу. 1903 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Чуркін Петро Романович, рядовий. Помер від ран 9.03.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні проживали за адресою: Воронезька область, Бориспільський район, с. Макарівка.

Шабров Олександр Михайлович, рядовий. 1908 р.н., Помер від ран 21.12.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Шайда Марко Никифорович, молодший сержант, командир відділення 983-го стрілецького полку. 1902 р.н., Призваний Мисктивським райвійськкоматом. Помер від ран 21.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Катаєва. Проживала за адресою: Казахстанська область, Терехтинський район, с. Мерлинка.

Шалаєв Іван Павлович, курсант школи молодшого командного складу Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Шалита Олександр Борисович, технік-інтендант 1-го рангу, старший помічник начальника 1-го відділення продовольчого відділу інтендантського управління Південно-Західного фронту. 1910 р.н., Житомирська область, Любарський район, с. Браталово. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення. Рідні: дружина Аршинова Є.С. Проживала за адресою: м. Краснодар, вул. Ворошилова, 35/23.

Шамфаров Савелій Львович, журналіст районної газети «Колгоспне село». 1914 р.н., Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шамфарова, мати журналіста районної газети «Колгоспне село» Шамфарова Савелія Львовича. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шамфаров Михайло Львович, журналіст районної газети «Колгоспне село». 1914 р.н., Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шапіро Етя Ісаківна, представниця єврейської громади м. Пирятин. Розстріляна у квітні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шапіро Лазар Абрамович, представник єврейської громади, 1922 р.н., м. Пирятин. Розстріляний у квітні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шарков Ілля Матвійович, старший сержант 56-го гвардійського стрілецького полку. 1916 р.н., Московська область, м. Шатура. Призваний Новоросійським райвійськкоматом

Краснодарського краю. Помер в результаті отриманих поранень 5.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 6. Рідні: Морозкіна П.М.. Проживала за адресою: Московська область, м. Шатура, проспект Ілліча, буд. 15, кв. 18.

Шаркун Іван Іванович, вантажник «Кооптрансу». 1894 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шаталін Петро Матвійович, рядовий, стрілець 74-ї стрілецької дивізії 1-го Українського фронту. 1914 р.н., м. Ташкент. Призваний у 1942 р. Куйбишевським райвійськкоматом Узбецької РСР. Помер від ран 6.12.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Єлизавета Степанівна. Проживала за адресою: м. Ташкент, Тизикова дача, вул. Заводська, 8.

Шатанін Олександр Григорович, сержант, командир відділення 68-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н., Приморський край, Уссурійська область, Чернігівський район. Призваний Чернігівським райвійськкоматом. Помер 13.10.1943 р. в результаті отриманих поранень у 5211-у хірургічному похідному польовому госпіталі. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5 (місце 2). Рідні: Шатаніна Ірина Іванівна, проживала за адресою: Приморський край, Уссурійська область, Чернігівський район.

Шатохін Михайло Захарович, військовослужбовець. Помер від ран 4.11.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Шафірова, професор. м. Київ. Розстріляна на залізничній станції Пирятин у жовтні 1941 р.

Шведченко Олексій Михайлович, рядовий 346-го стрілецького полку 1925 р.н., Сумська область. Призваний Охтирським райвійськкоматом. Помер від ран 6.11.1943 р. Похований у м Пирятин на кладовищі – могила № 7. Рідні: мати, Шведченко Марія Яківна. Проживала за адресою: Сумська область, Охтирський район, х. Доброснововка.

Швецов Олександр Данилович, пекар. 1917 р.н., с. Заріччя. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Швецова Ганна Карпівна, завідуюча райздороввідділом. 1893 р.н., с. Заріччя. Арештована 18.05.1942 р. і розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації в урочищі Яблунівщина (Пирогова Левада).

Шевченко Григорій Мефодійович, підполковник, Герой Радянського Союзу, командир 957-го стрілецького полку 369-ої стрілецької дивізії 40-ї Армії. 1902 р.н., м. Київ. Призваний Магнітогорським райвійськкоматом. Загинув у бою 28.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на площі Борців революції. Рідні: мати Шевченко Анастасія Семенівна, проживала за адресою: м. Магнітогорськ, вул. Стаханова, 48.

Шевченко Карпо Іванович, колгоспник. 1897 р.н., с. Грабарівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шевченко Микола Пилипович, рядовий 565-го стрілецького полку. 1905 р.н., Полтавська область, м. Гадяч. Помер від ран 26.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 2. Рідні: дружина Марія Гнатівна. Проживала за адресою: Полтавська область, м. Гадяч, вул. Привокзальна.

Шевченко Ольга Іванівна, колгоспниця колгоспу «13-річчя РСЧА». 1921 р.н., с. Високе. Померла після поранення 16.04.1946 р. Похована в с. Високе. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Шелест Олександр Дмитрович, рядовий, стрілець 472-го стрілецького полку. 1924 р.н., Сумська область, Грунський район, с. М.Павлівка. Помер в результаті отриманих поранень 5.01.1944 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 17 (четверта з півночі). Рідні: мати, Шелест Парасковія Іванівна. Проживала за адресою: Сумська область, Грунський район, с. М.Павлівка.

Шендаков Іван Степанович, сержант. 1916 р.н., Загинув 27.09.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса.

Шерстюк Федот Юхимович, студент. 1918 р.н., с. Рівне. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шестак Петро Степанович, рядовий, стрілець 271-го стрілецького полку 1-го Українського фронту. 1924 р.н., Чернігівська область. Призваний Коропським райвійськкоматом Чернігівської області. Помер в результаті отриманих поранень 3.12.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: Шестак Степан Захарович. Проживав за адресою: Чернігівська область, Коропський район, с. Вільниця.

Шестерньов, сержант, кресляр інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Шефнер Олександр Пилипович, німець за національністю, редактор Пирятинської районної газети. 1908 р.н., м. Пирятин. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шефнер Маркіза Наумівна, мирна жителька. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похована в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шибитченко Юрій Петрович, військовий технік 1-рангу, начальник картографічного відділу 32-го мото-топографічного загону Південно-Західного фронту. Зник безвісти у вересні 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Шивалін Віктор Андрійович, технік-інтендант 2-го рангу, завідувач діловодством управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1943 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Шипов Леонід Миколайович, молодший сержант 22-ї танкової бригади. 1921 р.н., Хабаровський край, м. Благовєщенськ. Призваний Благовєщенським райвійськкоматом. Помер від ран 10.11.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 8. Рідні: батько, Шипов Микола Васильович. Проживав за адресою: Хабаровський край, м. Благовєщенськ, вул. Фрунзе, 64, кв. 2.

Ширай Роман Іванович, колгоспник. 1896 р.н., с. Усівка. Розстріляний гітлерівцями під час відступу у вересні 1943 р. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ширай Федір Максимович, рядовий. 1919 р.н., с. Усівка. Загинув у вересні 1941 р. Місце поховання невідоме.

Ширай Яким Наумович, заступник голови колгоспу. 1898 р.н., с. Усівка. Розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ширінкін Олексій Іванович, сержант, командир розрахунку 955-го мінометного дивізіону 309-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н., Молотовська область, Ритвинський район. Призваний Ритвинським райвійськкоматом. Помер від ран 14.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 1. Рідні: дружина Ширінкіна Марія Матвіївна. Проживала за адресою: Молотовська область, Ритвинський район, вул Горьєва, 18.

Шиш Олексій Архипович, колгоспник. 1878 р.н., с. Білоцерківці. Арештований і розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Шкарабура Микола Григорович, єфрейтор. Загинув 09.10.1943 р. Місце поховання невідоме.

Шкарбан Володимир Васильович, жертва війни. 1934 р.н., м. Пирятин. Загинув 6.06.1946 р. в результаті вибуху протитанкової гармати на залізничній станції Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Шлеєв Олександр Дмитрович, старший лейтенант. 1914 р.н., Загинув у вересні 1941 р. Похований у с. Леляки – братська могила.

Шмельов Кирило Михайлович, рядовий, сапер 182-ї мотострілецької бригади 1-го Українського фронту. 1906 р.н., Призваний Ворошиловським райвійськкоматом Приморського краю. Помер від ран 18.10.1943 р. Похований у м. Пирятин, площа К.Маркса. Рідні: дружина Шмельова. Проживала за адресою: м. Владивосток.

Шнейдер, військовослужбовець Зник безвісти в 1941 р. потрапивши в оточення в районі м. Пирятин.

Шостак Петро Степанович, рядовий 271-го стрілецького полку 181-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н., с. Вільне. Помер в результаті отриманих поранень 2.12.1943 р. Похований у м. Пирятин. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Шустов, майор відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Шушков Микола Степанович, молодший лейтенант 10-го танкового корпусу 11-ї мотострілецької бригади. Призваний Мужгинським райвійськкоматом. Помер в результаті отриманих поранень 25.09.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: сестра, Ганна Степанівна. Проживала за адресою: Удмурдська АРСР, Мужгинський район, с. Дубровка.

Щелгунов Григорій Олександрович, сержант 51-ї танкової бригади. 1923 р.н., Ульяновська область, Саурський район. Призваний Саурським райвійськкоматом. Помер в результаті отриманих поранень 29.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 5. Рідні: мати, Щелгунова Пелагея Олексіївна. Проживала за адресою: Ульяновська область, Саурський район, с. Черкове.

Щербаков, лейтенант, відділ комплектування і формування Південно-Західного фронту Кадровий військовий. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Щербина Павло Арсенійович, підпільник. 1904 р.н., с. Теплівка. Страчений у травні 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Щипенко Іван Антонович, інтендант 2-го рангу, топографічний відділ Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 1.10 1941 р. в районі Пирятин – Сенча.

Юдицький, рядовий, водій інженерного управління Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Юрченко Іван Петрович, військовослужбовець (можливо військовополонений). 1914 р.н., с. Білоцерківці. Арештований і розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Якімов Євдоким Петрович, рядовий. 1924 р.н., Читинська область, Приаргунський район, с. Пограничне. Помер в результаті отриманих поранень 9.10.1943 р. Похований у м Пирятин, площа К.Маркса.

Якунін Іван Дмитрович, рядовий, стрілець 136-го корпусу. 1909 р.н., м. Москва. Призваний Дзержинським райвійськкоматом. Помер в результаті отриманих поранень 29.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі – могила № 4. Рідні: батько, Якунін Дмитро Тим. Проживав за адресою: м. Москва, Скрябінський пров. 1/6, кв 8.

Янова А.Д., військовослужбовець. Розстріляна за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 20.01.1942 р. Похована в с. Березова Рудка – братська могила на території Березоворудського технікуму.

Янутін Іван Прокопович, капітан, інспектор відділу постачання пального інтендантського управління Південно-Західного фронту. 1902 р.н., Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09 1941 р. в районі Пирятин – Городище під час виходу з оточення.

Ярмоленко Анатолій Володимирович, технік-інтендант 2-го рангу відділу комплектування і формування Південно-Західного фронту. 1916 р.н., Житомирська область, м. Радомишль. Потрапив у полон 25.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця. Подальша доля невідома. Рідні: батько Ярмоленко Володимир. Проживав за адресою: Житомирська область м. Радомишль.

Ярош Макар Вардлахомович, голова сільського споживчого товариства. 1894 р.н., Житель Харківецької сільської ради. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ярош Сергій Никифорович, голова сільради. 1902 р.н., с. Харківці. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Ярошенко І.М., лейтенант, управління протиповітряної оборони Південно-Західного фронту. Зник безвісти в період із 13.09 по 17.09.1941 р. в районі Пирятин – Лохвиця.

Ярцев Олексій Іванович, полковник, начальник стрілецького відділення відділу військових сполучень Південно-Західного фронту. 1895 р.н., м. Грозний. Кадровий військовий. Зник безвісти 20.09.1941 р в районі м. Пирятин. Рідні: дружина Ярцева Єлизавета. Проживала за адресою: Оренбурзька область, ст. Сорочинська.

Ясна Тамара Григорівна, жертва війни. 1940 р.н., с. Високе. Померла в результаті тяжкого поранення 10.05.1945 р. Похована в с. Високе. Місце знаходження могили не встановлювалося.

Яценко Микола Сергійович, рядовий, стрілець 835-го стрілецького полку. 1915 р.н., Призваний Краснопольським райвійськкоматом. Помер в результаті отриманих поранень 10.10.1943 р. Похований у м. Пирятин на кладовищі. Рідні: дружина Яценко Наталія. Проживала за адресою: Сумська область, Краснопольський район, с. Куреняківка.

Яценко Олексій Яремович, колгоспник. 1903 р.н., с. Білоцерківці. Арештований і розстріляний у 1942 р. за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації. Похований в урочищі Пирогова Левада неподалік м. Пирятин.

Список використаних джерел та літератури:

Джерела:

Божко Ф. К. Щоденник (1930 – 1932) / Ф. К. Божко // Архів Пирятинського ліцею. – Спр. 1. – 14 арк.

Божко Ф. К. Щоденник (1953) / Ф. К. Божко // Архів Пирятинського ліцею. – Спр. 2. – 8 арк.

Головко І. В. Звіт про археологічні дослідження на території Пирятинського району Полтавської області в 1996 – 2002 рр. / Головко І. В.; ЦОДПА; Пирят. ліцей // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2002/199; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 374. – 170 арк.

Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки 2007 року в Пирятинському районі Полтавської області : (Мат-ли до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/158; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 480. – 250 арк.

Головко І. В. Звіт про археологічні розвідки та нагляд на території Пирятинського району Полтавської області в 2009 році: (Мат-ли до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф.е. – 2009; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 603. – Арк. 9-10.

ДАПО. – Ф.Р- 3388. – Оп.1.– Спр. 116.

ДАПО. – Ф.Р-105. – Оп.1. – Спр. 14.

ДАПО. – Ф.Р-105. – Оп.1. – Спр. 304.

ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп.8. – Спр. 72.

ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп.8. – Спр. 98.

ДАПО. – Ф.Р-3388. – Оп.1. – Спр. 1116.

ДАПО. – Ф.Р-3388. – Оп.1. – Спр. 146.

ДАПО. – Ф.Р-6208. – Оп.1. – Спр. 2.

Довідка Березоворудської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Білоцерківської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Великокручанської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка відділу культури Пирятинської райдержадміністрації Полтавської області від 6.11.2008 р. № 01-17/1384 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка відділу культури Пирятинської районної державної адміністрації Полтавської області № 261 від 3 серпня 2009 р.// Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Вікторійської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Грабарівської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Калинівської ЗОШ І – ІІІ ступенів // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Каплинцівської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Теплівської ЗОШ І – ІІІ ступенів // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Теплівської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Довідка Харківецької сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Копилов Ф. Б. Звіт про роботу Посульської археологічної експедиції 1946 року / Ф. Б. Копилов; АН УРСР, Ін-т археол. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1946/22. – № 431. – 42 арк.

Лист М. В. Вакуленка до А. А. Святогора (1959 р.) / М. Вакуленко // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 586. – 2 арк.

Лист В. А. Стефановича до А. А. Святогора 1959 р. / В. А. Стефанович // Архів Пирятинського ліцею. – Спр. 3. – 2 арк.

Лист В. А. Стефановича до А. А. Святогора від 14. XI. 1961 р. / В. А. Стефанович // Архів Пирятинського ліцею. – Спр. 3 – 2 арк.

Лугова Л. М., Луговий Р. С., Мельникова І. С., Ткаченко О. М., Коваленко О. В., Гавриленко І. М. Звіт за археологічні розвідки в околицях сс. Березова Рудка та Вечірки Пирятинського р-на Полтавської області розвід загоном ПКМ у 2002 р. // НА ПКМ. – Спр. № 03-474.

Мельникова И. С. Отчёт о разведках 1989 года на территории Полтавской области / Мельникова И. С., Ткаченко А. М.; ПКМ // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1989/213; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 25. – 56 арк.

Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области / Мельникова И. С.; ПКМ // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1988/137; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 20. – 89 арк.

НА ПКМ. – Спр. № 01-116.

НА ПКМ. – Од.зб.№ 09-182.

НА ПКМ. – Од.зб.№ 09-228.

НА ПКМ. – Од.зб.№ 09-953.

Науковий архів Полтавського музею авіації та космонавтики. – Ф.А.1. – Спр.1. Велика Вітчизняна війна.Операція «Френтік» 1944 р.

Паспорт пам'ятки історії та культури № 4.1.1078-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.1.1486-2.16.18// Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.1.2093-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.1.2106-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1048-2.16.18 // Робочий архів.науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1049-2.16.18 // Робочий архів.науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1050-2.16.18 // Робочий архів.науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1051-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1052-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1053-2.16.18 // Робочий архів.науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1056-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1058-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1059-2.16.18.// Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1060-2.16.18 // Робочий архів.науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1061-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1062-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1063-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1065 – 2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1066-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1067-2.16.18 // Робочий архів.науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1068-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1069-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1070-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1071-2.16.18 // Робочий архів.науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1072-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1073-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1074-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1075-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1085-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1085-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1487-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2086-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2092-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2095-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2097-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2101-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.2102-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4-2.1055-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.5.2089-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1077-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1083-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1085-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1087-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1089-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 4.1.1090-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР.2.4.1064-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР.4.1.1076-2.16.18.// Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорти пам'яток історії та культури СРСР 2.3.2088-2.16.18, 2.3.2090-2.16.18 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Повідомлення Великокручанської ЗОШ І-ІІІ ступенів // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Повідомлення Великокручанської сільської ради Пирятинського району // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Повідомлення Сасинівської сільської ради // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Поточний архів Полтавського облвійськомату.–Ф-3.–ДУШ-313/7/0756 від 24.05.1984.–Спр.18.– С.558.

Рішення Пирятинської районної ради від 8.11.2007 р.// Робочий архів науково -методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Робочий зошит експедицій по Пирятинському району // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Самойловський І. М. Археологічна розвідка по Удаю на Пирятинщині 1927 р. / Самойловський І. М.; Полтав. респ. іст.-краєзн. музей // НА ІА НАНУ. – Ф. ВУАК. – № 116/42а. – 26 арк.

Святогор А. А. Щоденник (1953–1959) / А. А. Святогор // Приватна збірка О. А. Рудковського (м. Пирятин). – 95 арк.

Супруненко О. Б. Звіт про археологічні розвідки 2008 року Великокручанської сільської ради Пирятинського району Полтавської області : (Мат-ли до археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури» Полтавської області) / Супруненко О. Б., Головко І. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» Ін-ту археол. НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2008; НА ЦОДПА. – Ф. е.– Спр. 548. – 56 арк.

Супруненко О. Б. Звіт про проведення натурних досліджень щодо виявлення територій об'єктів археологічної спадщини міста Пирятина Полтавської області / Супруненко О. Б., Головко І. В.; Укр. держ. НДІ проект. міст «Діпромісто» ім. Ю. М. Білоконя; ЦОДПА // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 713. – 37 арк.

ЦАМО РФ. – IX від. – Спр. 104-4-12.– Вх. 20805-42.

ЦАМО РФ. – Ф.1075. – Оп. 1. – Спр. 52.

ЦАМО РФ. – Ф.1559. – Оп. 2. – Спр. 24.

ЦАМО РФ. – Ф.1617. – Оп. 1. – Спр. 6.

ЦАМО РФ. – Ф.1617. – Оп. 2. – Спр. 7.

ЦАМО РФ. – Ф.3241. – Оп. 1. – Спр. 2.

ЦАМО РФ. – Ф.33. – Оп. 793756. – Спр. 31.

ЦАМО РФ. – Ф.33. – Оп. 793756. – Спр. 52.

ЦАМО РФ. – Ф.3410. – Оп. 1. – Спр. 18.

ЦАМО РФ. – Ф.3410. – Оп. 1. – Спр. 18.

ЦАМО РФ. – Ф.3410. – Оп. 1. – Спр. 2.

ЦАМО РФ. – Ф.3410. – Оп. 1. – Спр. 27.

ЦАМО РФ. – Ф.58. – Оп. 977520. – Спр. 897.

ЦАМО РФ. – Ф.835сп. – Оп. 73311. – Спр. 8.

ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-1543.

ЦАМО РФ. – Ф.IX від .– Спр. 101-62. – Вх. 2639.

ЦАМО РФ. – Ф.IX від .– Спр. 101-6-2. – Вх. 2639.

ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101- 62. – Вх. 8419-42.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805-42.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805-42.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-61.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-62, Вх .2639.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-62.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-62. – Вх. 2639.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-6-2. – Вх. 2639.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-6-2. – Вх. 2639.
ЦАМО РФ. – Ф.IX від. – Спр. 101-6-2. – Вх. 2639.
ЦАМО РФ. – Ф.IX відділ. – Спр. 101-6-2. – Вх. 2639.
ЦАМО РФ. – Ф.IX відділу. – Спр. 101-4-12. – Вх. 20805-42.
ЦГАОР УРСР. – Ф.27. – Оп. 12. – Спр. 522.

Література:

Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – 188 с.

Антонович В. Б. [Письмо к И. А. Зарецкому. – 22 янв. 1893 г.] / В. Б. Антонович // Охорона та дослідження пам'яток археології Полтавщини: Третій обл. наук.-практ. семінар: тез. доп. / ПКМ; Полт. обл. орг. УТОПІК; Луб. КМ; [ред. кол.: Г. П. Білоус, І. М. Кулатова, О. Б. Супруненко та ін.]. – Полтава: Вид-во «Полтава», 1990. – С. 32 – 35.

Антонович В. Б. Из археологических поисков по левой стороне Днепра / В. Б. Антонович // Киев. старина. – К., 1886. – Т. 16. – Июль – № 7. – Изв. и зам. – С. 560 – 562.

Антонович В. Б. О раскопке, произведённой г. Сабанеевым в Полтавской губернии / В. Б. Антонович // ЧИОНЛ. – К., 1888. – Кн. 2. – Отд. I. – С. 272 – 273.

Бальмен Яков де. Повести: С приложением портрета писателя, его рисунков, отрывков из записной книжки и недавно обнаруженных писем / / Я. де Бальмен; [сост. и ком. Кузьменко А. Е.]. – Харьков: Прапор, 1988 – 224 с.

Байрак О. М., Грицай І. А., Криворучко Т. В. Ресурсна цінність гідрологічних заказників Полтавської області // Роль довкілля у валеологічній освіті і вихованні: М-ли Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДПУ, 2005. – С. 88 – 94;

Байрак О. М., Криворучко Т. В. Еколого-ценотичні особливості рідкісних ефемероїдів Полтавщини // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Серія Екологія. Біологічні науки. – 2004. – Полтава. – Випуск 4 (37). – С. 174 – 180;

Байрак О. М., Стецюк Н. О., Криворучко Т. В., Грицай І. А. Історія створення ботанічних та ландшафтних заказників у Полтавській області // Природоохоронний рух на Полтавщині: М-ли наук.-практ. конф., присв. 75-річчю природоохоронного руху на Полтавщині. – Полтава: Верстка, 2006. – С. 48 – 54;

Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О., Слюсар М.В., Томін Є.М., Гостудим О.М. Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території Полтавщини. Науково-популярне видання. – Полтава: Верстка, 2003. – 212 с.

Байрак О.М., Самородов В.М., Панасенко Т.В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку. – Полтава: Верстка, 2007. – 268 с.

Байрак О.М., Стецюк Н.О. Охорона деяких рідкісних лікарських рослин Полтавщини в природно-заповідній мережі Полтавщини // Проблеми лікарського рослинництва: Тези доповідей Міжнарод. наук.-практ. конф. з нагоди 80-річчя Інституту лікарських рослин УААН (3 – 5 липня 1996, м. Лубни). – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – 300 с. – С. 4 – 6;

Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – 248 с.

Безпала Т.М. Використання методологічних аспектів сучасної екології при дослідженні ландшафтів національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного

природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 63 – 66;

Биологи: Биографический справочник / Авт. Т.П. Бабий, Л.Л. Коханова, Г.Г.Костюк и др. – К.: Наук. думка, 1984. – С. 531 – 532.

Білоусько О. А., Супруненко О. Б. Давня історія Полтавщини (XX тисячоліття до н. е. – V століття). – Підручн. для 6 кл. загальноосв. шк. / Білоусько О. А., Супруненко О. Б. – Полтава: Оріяна, 2004. – 168, IV с.

Білоусько О. А., Супруненко О. Б., Мироненко К. М. Середньовічна історія Полтавщини (V – I половина XVI століття): Підручн. для 6 кл. загальноосв. шк. / Білоусько О. А., Супруненко О. Б., Мироненко К. М. – Полтава : Оріяна, 2004. – 200, IV с.

Бобир С. Г. Березоворудський парк // Стежинами заповідних парків Полтавщини. Екскурс в історію та сьогодення / За ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2009. – С. 51 – 58; Гончар В. В. Палацово-парковий ансамбль садиби Закревських в Березовій Рудці. – Полтава, 2007. – 30 с;

Бобир С.Г. Пріоритети екологічного просвітництва у національному природному парку «Пирятинський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 102 – 106;

Брайчевський М. Ю. Римська монета на території України / М. Ю. Брайчеський; АН УРСР, Ін-т археол. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – 244 с.

Бранденбург Н. Е. Журнал раскопок (1889-1902 гг.) / Н. Е. Бранденбург. – СПб.: тип. Деп. уделов, 1908. – 220 с.

Бранденбург Н. Памяти Н. Я. Тарновского / Н. Бранденбург // Киев. старина. – К., 1899. – Нояб. – № 11. – Археол. летоп. – С. 110 – 111.

Бровар Д. Героїзм і катастрофа. Нарис. – Вид. 6-е, перероблене. – Лохвиця, 1996. – 39 с.

В гаю заграли проліски (розповіді про весняні рослини Полтавщини та їх охорону / О.М. Байрак, В.М. Самородов, Н.О. Стецюк та ін.; за ред. О. М. Байрак. – 2-е вид., доп. – Полтава: Верстка, 2001. – 100 с.

Візир Б.М., Дяченко А.Ю., Шаповал А.В. Вікові дерева панської садиби у с. Калиновий Міст Пирятинського району – пам'ятки історії і природи // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 73 – 76;

Віценя Л. Усе любов'ю зміряне до дна // Зоря Полтавщини. – 2011. – № 159 (21836). – 12 жовтня. – С. 2.

Володимир Ілліч Ленін: Біографія. Вид. 4-е. – К.: Видавництво політичної літератури України, 1970. – 693 с.

Волошина К. Перспективи розширення території ботанічного заказника «Шкуратівський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 63 – 67;

Волошина К. Проблема збереження та невиснажливого використання водно-болотних угідь Пирятинщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 70 – 75;

Гавриленко Н. И. Залеты некоторых птиц на Полтавщину // Уч. записки Московского университета. Орнитология. – М.: изд-во МГУ, 1958. – Вып. 197. – С. 77 – 80;

Гапон С. В. Мохова рослинність урочища «Яри-Поруби» (Пирятинський район, Полтавська область) // Пирятинські екологічні читання: матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції, 25 травня 2011 р., м. Пирятин. – Полтава: Астрая, 2011. – С. 49 – 51;

Герои Советского Союза. Краткий биографический словарь. В 2-х тт. – М.: Военное издательство, 1987. – Т. 1. – 912 с., ил.

Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. В 2-х тт. –/ Пред. ред.колегии И.Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1988. – 864 с., ил.

Герої землі Полтавської: Довідник. У 12 вип. Вип. 2: Герої Соціалістичної Праці / [Упоряд. О.А. Білоусько, Т.П. Пустовіт]. – Полтава: ТОВ АСМІ, 2011. – 116 с., іл.

Головко І. В. Аварський наконечник ременя з с. Великої Кручі на р. Удаї / І. В. Головко // Мадяри в Середньому Подніпров'ї: зб. наук. пр. / Ін-т археол. НАН України; ЦП НАН України і УТОПІК; ЦОДПА; [ред. кол.: Моця О. П. (відп. ред.), Баталов С. Г., Супруненко О. Б. та ін.]. – К.: ЦП НАН України і УТОПІК, 2011. – С. 175 – 177. – (Археологія і давня історія України: Вип. 7).

Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X – XIII ст. / Головко І. В. // АЛЛУ / Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА.– Полтава: Археологія, 2005. – № 1-2 (17-18). – С. 117 – 127.

Головко І. В. До питання про локалізацію літописного Малютина. Його місце в територіально-адміністративній системі переяславської землі // Наукові записки з української історії: Збірник наук. Статей. Вип. 20. Присв. Пам'яті відомого українськ. Археолога-Славіста Олега Васильовича Сухобокова. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – С. 379 – 389.

Головко І. В. Дослідження в середній течії р. Удай: (Матеріали до археологічної карти Пирятинського р-ну) / І. В. Головко // АДУ – 2009: зб. наук. ст. / Ін-т археології НАН України; [гол. ред. Козак Д. Н.; ред. кол.: Болтрик Ю. В., Бунятян К. П. та ін.]. – К. – Луцьк : Волин. старожитності, 2010. – С. 76 – 77.

Головко І. В. Західки VI – VII ст. у середній течії Удаю / І. В. Головко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2012: зб. наук. пр. / ЦП НАН України і УТОПІК; Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА; [ред. кол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – К. – Полтава: ЦП НАН України і УТОПІК, 2012. – С. 103 – 107. – Вип. II.

Головко І. В. Ліпна посудинка з Повстина / Головко І. В. // АЛЛУ / Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА. – Полтава: Археологія, 2003. – № 2 (14). – С. 61.

Головко І. В. Методологічні засади ознайомлення зі старожитностями черняхівської культури в ході викладання шкільного курсу «Історія Полтавщини» / І. В. Головко // Наукові та технологічні засади шкільного курсу «Історія Полтавщини»: зб. наук. ст. – Полтава: Оріяна, 2003. – С. 32 – 38.

Головко І. В. Невідомий сарматський поховальний комплекс на Удаї / Головко І. В. // АЛЛУ / Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА. – Полтава : Археологія, 2003. – № 2 (20). – С. 102 – 103.

Головко І. В. Поселення доби бронзового віку у Пирятинському районі [хут. Червоний] / Головко І. В. // Охорона та дослідження пам'яток археології: Мат-ли 7-го наук.-практ. семінару: зб. наук. ст. / ЦОДПА; ІКЗ «Більськ»; [редкол.: Гаврилюк Н. О., Годзенко В. Д., Супруненко О. Б. та ін.]. – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс»», 2006. – С. 40.

Головко І. В. Римська монета на території Пирятинського району на Полтавщині / Головко І. В. // Охорона та дослідження пам'яток археології: Мат-ли 7-го наук.-практ. семінару: зб. наук. ст. / ЦОДПА; ІКЗ «Більськ»; [редкол.: Гаврилюк Н. О., Годзенко В. Д., Супруненко О. Б. та ін.]. – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс»», 2006. – С. 35 – 40.

Головко І. В. Розвідки в Пирятинському районі на Полтавщині / І. В. Головко // АДУ – 2006-2007: зб. наук. ст. / Ін-т археол. НАН України; [гол. ред. Козак Д. Н.]. – К.: Академперіодика, 2009. – С. 67 – 72.

Головко І. В. Старожитності Свіччиного краю : (матеріали розвідок 2008 р. біля с. Велика Круча на Пирятинщині) / Головко І. В. // АЛЛУ / Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА. – Полтава: Археологія, 2008. – №. 1 – 2 (23 – 24). – С. 94 – 107.

Головко І. В. Фортифікація міста Михайлова (до постановки проблеми) / І. В. Головко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013: зб. наук. пр. / ЦП НАН України і УТОПІК; ЦОДПА; [ред. кол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Кулатова І. М. та ін.]. – К. – Полтава : ЦП НАНУ і УТОПІК, 2013. – С. 135 – 139.

Головко І. Пам'ятки селітроварного виробництва на Пирятинщині / І.В. Головко // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / УТОПІК; ЦП НАН України і УТОПІК; [ред. кол.: Бондаренко І. П., Івакін Г. Ю., Телегін Д. Я. (відп. ред.) та ін.]. – К., 2008. – Вип. 17. – С. 82 – 89.

Головко І. Поховання скіфського часу біля с. Крячківка: Ретроспектива / І.В. Головко // Полтавський краєзнавчий музей: зб. наук. ст. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток / УК ПОДА; ПКМ; [ред. кол.: Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2010. – Вип. V. – С. 203 – 208.

Головко І. Фібула пізньоримського часу з Малої Кручі / І.В. Головко // Полтавський краєзнавчий музей: зб. наук. ст. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток / УК ПОДА; ПКМ; [ред. кол. : Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2008. – Вип. V. – Кн. І. – С. 239 – 240.

Горобчишин В.А. Використання індексу ТВІ для оцінки якості води у р. Удай // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2012. – С. 43 – 46;

Давиденко Я. І. Мальовнича Полтавщина: Путівник по заповідниках і пам'ятках природи. – Х.: Прапор, 1982. – 128 с.

Днепр – река Героев. – К.: Издательство политической литературы Украины, 1983. – 371 с.

Древнерусские поселения Среднего Поднепровья : Археологическая карта / М. П. Кучера, О. В. Сухобоков, С. А. Беляева и др.; АН УССР, Ин-т археол.; [ред. кол.: В. Д. Баран (отв. ред.), Е. Л. Гороховский, Н. В. Блажевич]. – К.: Наукова думка, 1984. – 196 с.

Енциклопедія історії України. Т. 4: Ка – Ком. – К.: Наук. думка, 2007. – 528 с., іл.

Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – Т.1. – К.: Наук. думка, 2005. – 686 с., іл.

Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. – Т.2. – К.: Наук. думка, 2005. – 524 с., іл.

Енциклопедія історії України: У 10 Т./ Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – Т.6. – К.: Наук.думка, 2009. – 784 с., іл.

Жур П. В. Дума про Огонь: З хронічки життя і творчості Тараса Шевченка. К., 1985.

Жур П. В. Літо перше. З хронічки життя і творчості Тараса Шевченка. К., 1979. – 278 с.

За мужество и отвагу: Док. Очерки о Героях Сов. Союза – уроженцах Полт. обл.. – Х.: «Прапор», 1976. – 366 с.

За мужність та відвагу. – Харків: «Прапор», 1973. – 354 с.

Збережи, де стоїш, де живеш. По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – 204 с.

Згадаймо ті роки: Спогади, розповіді, вірші / Упорядники: Г.І. Герасимов, М.В. Мельниченко. – Книга друга. – Пирятин, 1999. – 216 с.

Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – 447 с.

Івашин Д. С., Самородов В. М., Буйдін В. В. та ін. Щоб росли горицвіти (розповіді про рідкісні рослини та тварини Полтавщини).– Полтава, 1992. – 70 с.

Іллінська В. А. Кургани скіфського часу Посульсько-Донецького Лісостепу / В. А. Іллінська // Археологія / АН УРСР, Ін-т археол. – К.: Вид-во АН УРСР, 1962. – Т. 14. – С. 52 – 75.

Ильинская В. А. Скифы Днепровского лесостепного Левобережья: (Курганы Посулья) / В. А. Ильинская; АН УССР, Ин-т археол. – К.: Наукова думка, 1968. – 203, LXII, 2 с.

Їм крила дала Пирятинщина: Енциклопедичний довідник // Упорядники Бажан Г., Рєзнік О., Синяк Г.. – Пирятин, 2000. – 116 с., іл.

Казанник В., Турчик А. Пташине населення лісових угідь Пирятинського району // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 78 – 83.

Казанник В.В. Перспективи організації орнітологічних екскурсій заплавою р. Удай у межах НПП «Пирятинський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 94 – 102.

Книга Пам'яті України. Полтавська область. – Т. 12: Доповнення, уточнення, поправки / Головна ред.. кол.: обласна ред. кол.: П.Г. Шемет (голова редколегії) та ін. – Полтава: Полтавський літератор, 1999. – 390 с.

Книга Пам'яті України: Полтавська обл. – Т. 9.: Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – 800 с.

Книга Пам'яті України: Полтавська область. – Т. 2: Великобагачанський район, Гадяцький район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – 786 с.

Книга Памяти о Советских воинах, погибших в Афганистане. – В 2-х тт.. – М.: Воениздат, 1999. – Т.2. – 716 с., іл..

Книга Скорботи України. Полтавська область. – Т. 2: м. Комсомольськ. м. Кременчук. м. Лубни. Лубенськиий район. Машівський район. м. Миргород. Миргородський район. Новосанжарський район. Оржицький район. Пирятинський район. Полтавський район. Решетилівський район. Семенівський район. Хорольський район. Чорнухинський район. Чутівський район. Шишацький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – 628 с.

Коваленко А.О. Раритетний флорофонд національного природного парку «Пирятинський» (Полтавська область) // Флорологія та фітосозологія. – Т. 1. – К.: Фітон, 2011. – С. 58 – 69.

Коваленко О. А, Сенчило О. О. Рідкісні види степових ценозів національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин).– Полтава: Просвіта, 2011. – С. 75 – 78.

Коваленко О.А. Гіацинтик блідий (Hyacinthella leucophaea (K. Koch.) Schur) на Пирятинщині // Пирятинські екологічні читання: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 72 – 78.

Коваленко О.А., Сенчило О.О. Рослини національного природного парку «Пирятинський» під охороною Червоної книги України // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2012. – С. 51 – 60.

Копилов Ф. Б. Посульська експедиція / Ф. Б. Копилов // АП УРСР / АН УРСР, Ін-т археол. – К.: Вид-во АН УРСР, 1952. – Т. III. – С. 307 – 311.

Копилов Ф. Посульська експедиція 1945-1946 рр. / Ф. Копилов // АП УРСР / АН УРСР, Ін-т археол. – К.: Вид-во АН УРСР, 1949. – Т. I. – С. 246 – 253.

Коринный Н. Н. Переяславская земля: X – первая половина XIII века / Н. Н. Коринный; НАН України, Ін-т історії України. – К.: Наукова думка, 1992. – 312 с.

Котенко В, Кириленко І. Шевченко у Березовій Рудці // Зоря Полтавщини. – 1963. – 13 серпня;

Кравець Л. Вулиця імені Героя // Шляхом Ілліча. – 1968. – 3 лютого. – С. 2.

Криворучко Т. В. Ефемероїди Полтавської області та стан їхньої охорони // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України (до 115-річниці М. І. Гавриленка) / Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції.– Полтава: ПДПУ, 2004. – С. 288 – 290.

Криворучко Т. В. Рідкісні ефемероїди у флорі Полтавської області // Екологічні проблеми довкілля та шляхи їх вирішення: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. (IX Каришинські читання). – Полтава, 2002. – С. 94 – 96.

Кропоткин В. В. Клады римских монет на территории СССР / В. В. Кропоткин; АН СССР, Ин-т археол. // САИ. – М. : Изд-во АН СССР, 1961. – Вып. Г 4-4. – 136 с., 14 табл.

Куза А. В. Древнеруские городища X-XIII вв.: Свод археологических памятников / А. В. Куза / Рос. гуманит. фонд; [отв. ред. А.К. Зайцев]. – М.: Христианское изд-во, 1996. – 256 с.

Кузьменко А. Дуже незабутній…: Розповідь про життя і творчість Якова де Бальмена / А. Кузьменко. – К.: Рад. письменник, 1989. – 160 с.

Кулатова І. М. Пізньоскіфські та пізньозарубинецькі старожитності Полтавщини / Кулатова І. М., Супруненко О. Б., Терпиловський Р. В.; Ін-т археол. НАН України; ЦП НАН України і УТОПІК; ЦОДПА. – К. – Полтава: Археологія, 2005. – 100 с.

Курінний П. Історія археологічного знання про Україну / Проф. д-р Петро Курінний; Укр. Вільн. Ун-т; ЦОДПА / Вид. 2-е репр.; [передм. Супруненка О.]. – Полтава: Криниця, 1994. – 140, VI с.

Кучера М. П. Переяславское княжество / М. П. Кучера // Древнерусские княжества X-XIII вв.: сб. науч. тр. / АН СССР, Ин-т истор. СССР; [редкол.: Л. Г. Бескровный, В. А. Кучкин, В. Т. Пашуто]. – М. : Наука, 1975. – С. 118 – 143.

Кучера М. П. Слов'яно-руські городища VIII – XIII ст. між Саном і Сіверським Дінцем / М. П. Кучера; Ін-т археол. НАН України; [відп. ред. О. П. Моця]. – К.: ІА НАН України, 1999. – 252 с.

Кушнаренко І. Екологічні проблеми водно-болотних угідь приудайських територій Пирятинщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-

заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 66 – 70.

Липа О. Л., Федоренко А. П. Заповідники та пам'ятки природи України. – К.: Урожай, 1969. – С. 117. Пирятинські пам'ятки природи: навчально-методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К. : Геопрінт, 2011. – С. 3.

Літопис Руський за Іпатським списком / Перекл. Л. Махновець. – К.: Дніпро, 1989 – 457 с.

Лобань Л. О. Поширення на території річки Удай рослинних угруповань із весняними синузіями, їх склад та охорона // Пирятинські екологічні читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 травня 2011 р., м. Пирятин. – Полтава: Астрая, 2011. – С. 60 – 63.

Лобань Л.О. Удайський екокоридор та його роль у збереженні рідкісних видів рослин // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Всеукр. наук.-практ. конф (22 травня 2011 р., м. Пирятин). – К.: Просвіта, 2011. – С. 14 – 18.

Лозовська С. Так починалась операція «Френтік» // Молодь України. – 1995. –28 вересня. – № 89. – С. 4.

Лугова Л. Звіт про археологічні розвідки в околицях сіл Березова Рудка та Вечірки Пирятинського району, 2002 р. / Любов Лугова, Роман Луговий, О.М. Ткаченко // Полтавський краєзнавчий музей: зб. наук. ст. 2005 р. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток / УК ПОДА; ПДПУ ім. В. Г. Короленка; ПКМ; [ред. кол.: Волошин Ю. В., Годзенко В. Д., Киридон А.М. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2006. – С. 14 – 33.

Лукаш А.М. Біорізноманітність та екологічні проблеми лісового масиву в околицях с. Давидівка Пирятинського району // Пирятинські екологічні читання : М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 70 – 71.

Ляпушкин И. И. Днепровское Лесостепное Левобережье в эпоху железа / И. И. Ляпушкин // МИА / АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. М. И. Артамонов]. – М. – Л.: Изд-во АН СССР, 1961. – № 104. – 382 с.

Лященко В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы / В. Г. Лященкаго // Тр. XI АС / МАО; [под. ред. гр. Уваровой]. – М., 1901. – Т. 1. – С. 404 – 457.

Лященко В. История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII столетия / Василий Лященко. – К.: тип. Ун-та св.Владимира, 1897. – 486 с.; Изд. 2-е. – К.: тип. Гирича Н.А., 1903. – 422, III с., карта.

Лященко В. Городища, кургани і довгі (змієві) вали за течією рр. Псла і Ворскли / Василь Лященко. – Вид. 2-е репр., доп. / Підг. до друку, ком., доп. Супруненка О. Б. – Полтава: Археологія, 1995. – 56 с.

Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сб. топограф. сведений) / Николай Макаренко; ПУАК. – Полтава: Тип. Тов-ва Печатного Дела, 1917. – 104. XIX с.

Маслов В. Поповнення музею / В. Маслов // Бюлетень Прилуцького окружного Музею. – Прилуки, 1928. – Берез. – № 1. – С. 30 – 31.

Материалы к оценке земель Полтавской губернии: Естественно-историческая часть. Отчёт Полтавскому губернскому земству: Пирятинский уезд / Сост. И. П. Выдриным; Полтав. губ. земство; [под непосред. рук. проф. СПб. ун-та В. В. Докучаева]. – СПб.: тип. Е. Евдокимова, 1892. – Вып. XIV. – 98 с.

Махно Е. В. Памятники черняховской культуры на территории УССР: (Мат-лы к составлению археологической карты) / Е.В. Махно // МИА / АН СССР, Ин-т археол. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – № 82. – С. 9-83, 328-345.

Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» / Мельникова І.С. // АЗ ПКМ: зб. наук. ст. / ПКМ; [ред. кол.: Кулатова І. М., Мокляк В. О., Супруненко О. Б. (відп. ред.)]. – Полтава, 1992. – Вип. 1. – С. 136 – 137.

Миленко В. М. Старий шлях // Пирятинські вісті. – 2006. – №52 (10519). – 29 грудня. – С. 8.

Миленько В.М. Удайський ланцюг: етапи розбудови та перспектива // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченій 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 50 – 58.

Мистці України: Енциклопедичний словник. Київ. Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана. – 1992. – 848 с.

Монько В. Д. Лісовими стежками заказників «Куквин» та «Шкуратівський» // «Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить...»: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 84 – 86.

Моргунов Ю. Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН, Курск. гос. обл. муз. археол. – Курск, 1996. – 159 с.

Моргунов Ю. Ю. Еще раз о «переяславских торках» / Ю. Ю, Моргунов // РА. – М.: Наука, 2000. – № 1. – С. 23 – 36.

Моргунов Ю. Ю. Летописный город Снепород и его округа X – XIII в. / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН. – СПб.: Филолог. факультет, 2012. – 252, XXIV с.

Моргунов Ю. Ю. Посульская граница: этапы формирования и развития / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН, Курск. гос. обл. муз. археол. – Курск, 1998. – 160 с.

Моргунов Ю. Ю. Работы Посульской разведочной группы / Ю. Ю. Моргунов // АО 1980 г.: сб. науч. ст. / АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. Б. А. Рыбаков]. – М.: Наука, 1981. – С. 286 – 287.

Моргунов Ю. Ю. Сампсониев Остров: Пограничная крепость на посульской окраине Южной Руси в XI – XIII веках / Ю. Ю. Моргунов; Ин-т археол. РАН. – М.: Наука, 2003. – 187, 16 с.

Моргунов Ю. Ю. Функциональное назначение пограничных городищ Юго-Восточной Руси / Ю. Ю. Моргунов // Археологические исследования на Полтавщине: сб. науч. тр. / ПКМ; [ред. кол.: Кулатова И. Н., Супрун Т. Ю., Супруненко А. Б. (отв. ред.)]. – Полтава, 1990. – С. 95 – 109.

Моця А. П. Население Среднего Поднепровья IX-XIII вв. (по данным погребальных памятников) / А. П. Моця; АН УССР, Ин-т археол.; [отв. ред. М. П. Кучера] – К.: Наукова думка, 1987. – 168 с.

Моця А. П. Погребальные памятники Южнорусских земель IX-XIII вв. / А. П. Моця; АН УССР, Ин-т археол.; [отв. ред. П. П. Толочко] – К.: Наукова думка, 1990. – 156 с.

Науменко П., Науменко В. У пам'ять про поета-земляка // Шляхом Ілліча. – 1970. – № 19 (5542). – 14 лютого. –С.4.

Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні. Полтавська область / Упоряд. О.А. Білоусько, Ю.М. Варченко, В.О. Мокляк, Т.П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – 1200 с.

Некролог // Пирятинський вісник. – 1991. –14 вересня. – №83(9198). – С. 4.

Некролог // Пирятинські вісті. – 1991. – № 83 (9198). – 14 вепресня. – С. 4.

Некролог // Шляхом Ілліча. – 1981. – № 41 (2770). – 7 травня. – С. 4.

Нечипоренко О.О. Природоохоронна діяльність на Пирятинщині // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 4 – 9.

Новак Л. О. Місцеві природно-історичні святині с. Березова Рудка // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 76 – 79.

[О раскопках И. П. Закревского] // Киев. старина. – К., 1900. – Т. 11. – Нояб. – Ахеол. летоп. Южн. России / [под ред. М. Беляшевского]. – С. 131.

Обломский А. М. Днепровское лесостепное Левобережье в позднеримское и гуннское время (середина III – первая половина V в. н. э.) / А.М. Обломский; РАН, Ин-т археол.; [ред. кол. сер.: И. О. Гавритухин, Н. В. Лопатин; А. М. Обломский]. – М.: Наука, 2003. – 255 с. – (Раннеслав. мир : Вып. 5).

Олійник Л.В. Еколого-економічні засади забезпечення сталого розвитку підприємств національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 89 – 96.

Омельянчук І., Турчин А. Птахи водно-болотних угідь деяких заповідних територій Пирятинського району // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченій 145-річчю від дня народження академіка

В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 62 – 67.

Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение : Исследование и матлы / Л. В. Падалка / ПУАК. – Полтава: тип. Т-ва Печатного Дела, 1914. – 239 с.

Пам'ятка природи «Бурти»: історико-етнографічна довідка та характеристика біорізноманітності // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава: Астрая. – С. 71 – 73.

Пам'ять живе…: Спогади про воїнів-полтавців, загинувших в Афганістані.– Полтава, 1999. – 112 с.

Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наук. думка, 1987. – 403 с.

Памятники материальной культуры древней и средневековой Полтавщины: Каталог выставки / Гороховский Е.Л., Кулатова И.Н., Луговая Л.Н. и др.; ПКМ; [редкол.: Онипко М. Д. (отв. ред.), Кулатова И. Н., Супруненко А. Б.]. – Полтава, 1985. – 56 с.

Пирятинські вісті. – 2008. – № 21(10592). – 23 травня. – С. 1.

Пирятинські пам'ятки природи: навчально – методичне видання / Головко І. В., Проценко Ю. В., Подобайло А. В., Горобчишин В. А. – К.: Геопрінт, 2011. – 20 с.

Пирятинщина: Статті, нариси, фотодокументи / Упорядн. О. Г. Бажан, А. Ф. Малишкін. – К.: Просвіта, 2004. – 416 с.

Піддубний І. А. Розбудова екологічної мережі Полтавської області // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 15 – 22.

Піддубний І. А. Розбудова екологічної мережі Полтавської області // «Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…»: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 15 – 22.

Піддубний І.А., Гостудим О.М. Рекреаційний потенціал, проблеми організації та функціонування національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 81 – 84.

Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. Кудрицького А.В. – К.: УЕ, 1992. – 1024 с.

Працею звеличені: Герої зернового господарства. – К.: Урожай, 1969. – 422 с.

Приймак В. В. Формування елементів територіальної структури Дніпровського Лівобережжя X-XIII ст. (за матеріалами пам'яток батьківщини Г. С. Сковороди) / Приймак В. В. // АЛЛУ / Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА. – Полтава: Археологія, 2003. – № 2/2002 – 1/2003 (12-13). – С. 136 – 142.

Примак А.І. Впровадження екологічно чистих джерел енергії на території національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 84 – 89.

Примак А.І., Міщенко І.М. Географічні об'єкти для розвитку зеленого туризму на території НПП «Пирятинський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 90 – 94.

Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник / Редкол.: В. Б. Леоненко та інші. – К., 1999. – 240 с.

Природно-заповідний фонд Української РСР. Реєстр-довідник / За ред. М. А. Воїственського. – К.: Урожай, 1986. – 224 с.

Про головні концептуальні напрямки діяльності Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської обласної державної адміністрації / Укл. О. Б. Супруненко // ПАЗ: зб. наук. пр. / УК ПОДА; ЦОДПА; [за ред. Супруненка О. Б.]. – Полтава: Полтав. літератор», 1993. – Число 1. – С. 124 – 127.

Проценко Ю.В. Денні метелики національного природного парку «Пирятинський» // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 78 – 82.

Проценко Ю.В. Червонокнижні комахи Пирятинщини // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава : Полтавський літератор, 2009. – С. 75 – 77.

Регіональна екомережа Полтавщини / за ред.. О.М. Байрак. – Полтава : Верстка, 2010. – 214 с.

Россия: Полное географическое описание нашего Отечества / Под ред. Семёнова В.П. – СПб.: изд. Девриена А. Ф., 1903. – Т. 7: Малороссия. – 596 с.

Ротач П. П. Полтавська Шевченкіана: Справа обласної (крайової0 шевченківської енциклопедії. У 2-х кн. – Кн. 2: Л – Полтава: Дивосвіт, 2009. – 532 с.

Рудинський М. Археологічні збірки Полтавського музею / Михайло Рудинський // Збірник, присвячений 35-річчю Музею / ПДМ ім. В. Г. Короленка; [під ред. В. Бендеровського, Я. Риженка, М. Гавриленка]. – Полтава: 1-ша раддрук. «Полтава-Поліграф», 1928. – Т. 1. – С. 29 – 62.

Русанова И. П. Курганы полян X-XII вв. // САИ. – М. : Изд-во АН СССР, 1966. – Вып. Е 1-24. – 48, 19 с.

Рябоконь О. П. «До природи є лише один вхід – вхід зі сторони доброти…» // До чистих джерел Пирятинського краю : матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченій 145-річчю від дня народження академіка В. І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава : Полтавський літератор, 2008. – С. 3 – 11.

Рябоконь О. П. Вивчити, щоб зберегти… // «Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…»: матеріали екологічної науково-практичної конференції. 21 травня 2009 р., м. Пирятин. – Полтава: Полтавський літератор, 2009.– С. 3 – 11.

Рябоконь О. П. Презентація проекту національного природного парку «Пирятинський». Доповідь голови Пирятинської районної ради О.П. Рябоконя в Міністерстві екології та природних ресурсів України 04.03.2009 р. // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить…: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 95 – 98.

Рябоконь О. П. Природоохоронні перспективи Пирятинщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 3 – 9.

Самойловський І. Із спогадів про Т.Г. Шевченка Науково-інформаційний бюлетень Арх. Управління УРСР. – 1961. – № 3. – С. 94 – 95;.

Сидоренко А. В. Наконечник копья раннесрубного времени из Пирятина / Сидоренко А. В., Супруненко А. Б. // АЛЛУ / Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА. – Полтава: Археологія, 2002. – № 1 (11). – С. 48.

Самійленко Н. В. Криниця – символ духовної чистоти // Новак Л.О. Місцеві природно-історичні святині с. Березова Рудка // Пирятинські екологічні читання : М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава : Астрая. – С. 82 – 84.

Сидоренко Г. О. Довідник з археології України : Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; Ін-т археол. АН УССР; УТОПІК. – К.: Наукова думка, 1982. – 108 с., 2 карти.

Сидоренко Г. О. Скіфський курган на р. Удай / Г. О. Сидоренко // Археологія / АН УРСР, Ін-т археол. – К.: Вид-во АН УРСР, 1964. – Т. 16. – С. 191 – 194.

Сидоренко М. В., Світін Р. С., Катрій В. Б., Подобайло А.В . Оцінка якості води річки Удай у межах національного природного парку «Пирятинський» // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 57 – 63.

Сінгаєвський Є.М. Стан вивченості видового складу павуків (Arachnida, Aranei) Пирятинського національного парку та Полтавської області // Пирятинські екологічні читання: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (11 травня 2013 р., м. Пирятин). – Полтава: Астрая, 2013. – С. 82 – 86.

Славетні Пирятинці // Пирятинські вісті. – 2000. – № 41 – 42 (9944 – 9945). – 9 червня. – С. 4.

Славетні Пирятинці // Пирятинські вісті. – 2000. – № 43 – 44 (9946-9947). – 16 червня. – С. 5.

Славетні Пирятинці // Пирятинські вісті. – 2000. – № 49 – 50 (9952 – 9953). – 7 липня. – С. 4.

Спицын А. А. Поля погребальных урн / А. А. Спицын // СА / АН СССР, Ин-т археол. – М. – Л.: Изд-во АН СССР, 1948. – Т. 10. – С. 53 – 72.

Стецюк Н. О. Ліси Полтавщини: поширення, фітоценотичні особливості та проблеми збереження // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить...: М-ли еколо. Наук.-практ конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 29 – 34.

Стецюк Н. О., Лобань Л. О. НПП Пирятинський // Фіторізноманіття заповідників і національних природних парків України. Ч. 2. Національні природні парки / Колектив авторів під ред. В.А. Онищенка і Т.Л. Андрієнко. – Київ: Фітосоціоцентр, 2012. – С. 373 – 381.

Стецюк Н. О., Миленко В. М. Аналіз природно-заповідної мережі Пирятинського району та роль національного природного парку «Пирятинський» у ній і в регіональній екомережі Полтавщини // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: Матеріали Всеукраїнської екологічної науково-практичної конференції (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 44 – 57.

Супруненко А. Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея: (к 100-летию со дня основания) / А. Б. Супруненко // Археологические исследования на Полтавщине: сб. науч. тр. / ПКМ; [редкол.: Кулатова И. Н., Луговая Л. Н., Супруненко А. Б. (отв. ред.)]. – Полтава, 1990. – С. 5 – 42.

Супруненко О. Б. Археологічні студії Тараса Шевченка на Полтавщині / Супруненко О. Б. // АЛЛУ / Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА. – Полтава: Археологія, 2000. – № 1-2 (7-8). – С. 90 – 95.

Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України: (Лубенський музей К. М. Скаржинської); НАН України, Ін-т археол.; ЦОДПА; [наук. і відп. ред. П. П. Толочко]. – К. – Полтава: Археологія, 2000. – 392, 2 с.

Супруненко О. Б. З історії археологічних досліджень на Полтавщині: Короткий нарис / О. Б. Супруненко; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА УК ПОДА. – К. – Полтава: Гротеск, Археологія, 2007. – 124, XII с. – (Мат-ли до «Зводу пам'яток історії та культури»).

Супруненко О. Б. Пам'ятки археології Полтавщини в матеріалах Докучаєвської експедиції 1888-1889 рр. / Супруненко О. Б. // АЛЛУ / ЦОДПА. – Полтава: Археологія, 1998. – № 1-2 (3-4). – С. 107 – 111.

Супруненко О. Б. Старожитності золотоординського часу Дніпровського лісостепового Лівобережжя / Супруненко О. Б., Приймак В. В., Мироненко К. М.; ЦП НАН України і УТОПІК; Ін-т археол. НАН України; ЦОДПА; Сум. обл. орг. УТОПІК; [відп. ред. Моця О.П.]. – К. – Полтава: Археологія, 2004. – 82 с.

Сухобоков О. Археологические памятники Полтавской области: [вступительная статья к археологической части Полтавского тома «Свода памятников истории и культуры Украины»] / Олег Сухобоков // Полтавський краєзнавчий музей: зб. наук. ст. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток / УК ПОДА; ПКМ; [ред. кол.: Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2011. – Вип. VI. – С. 22 – 80.

Сымонович Э. А. Погребальные обряды племён черняховской культуры / Э. А. Сымонович, Н. М. Кравченко // САИ. / АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. В. В. Кропоткин]. – М.: Наука, 1983. – Вып. Д 1-22. – 152 с.

Т.Г. Шевченко: Біографія. – К., 1964. – 636 с.

Трохимець В. М., Сидоренко М. В., Подобайло А. В. Еколого-фауністичні особливості літорального зоопланктону р. Удай // Пирятинські екологічні читання : М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (25 травня 2011, м. Пирятин). – Полтава : Астрая, 2012. – С. 41 – 43.

У Вікторії вшанували пам'ять героя-земляка // Пирятинські вісті. – 2012. – № 16 (10796). – 20 квітня. – С. 3.

У зведеннях про це не повідомлялось... / Авт.тексту Кальний Д. П. – Полтава: Криниця, 1994. – 17 с.

У спадок – пісня // Пирятинські вісті. – 1991. – № 83 (9198). – 14 вересня. – С. 1 – 2.

Украинский Советский Энциклопедический Словарь: В 3-х тт. / Редкол.: А.В. Кудрицький и др. – К.: Глав. ред. УСЭ. – 1988. – Т. 1.

Украинский Советский Энциклопедический Словарь: В 3-х тт. / Редкол.: А.В. Кудрицкий и др. – К.: Глав. ред. УСЭ. – 1988. – Т.2. – 1988.

Українська Радянська Енциклопедія / Під. Ред.. М.П. Бажана. – К.: Головна редакція УРЄ, 1959. – Т. 1. – 640 с., іл.

Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К.: Головна редакція УРЕ, 1978.– Т. 2. – 544 с., іл

Українська Радянська Енциклопедія. – 2-е вид. – К.: Головна редакція УРЕ, 1979. – Т. 3. – 552 с., іл.

Українська Радянська Енциклопедія. – 2-е вид. – К.: Головна редакція УРЕ, 1980. – Т. 5. – 568 с., іл.

Фесина Я.О. Мальовничий острів Масальський – ботанічна пам'ятка природи // Пирятинські екологічні читання: матеріали Всеукр. еколог. наук.-практ. конф., 25 травня 2011 р., м. Пирятин. – Полтава: Астрая, 2011. – С. 67 – 69.

Фисун В. Відомості про стан водних та деяких наземних екосистем річки Удай // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково-практичної конференції, присвяченій 145-річчю від дня народження академіка В.І. Вернадського. 16 травня 2008 р., с. Березова Рудка. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 70 – 73.

Химич Н. П. Шляхи збереження рідкісних лікарських рослин Полтавської області // Академік В. І. Вернадський і світ у третьому тисячолітті: М-ли Всеукр. студ. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДПУ, 2003. – С. 149 – 151.

Хронологічний довідник про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Полтавської області 1941 – 1943 рр. – Полтава: АСМІ. – 2005. – 228 с.

Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 911 с.

Червона книга України. Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І.А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 623 с.

Шагинян М. Тарас Шевченко. – Вид. 4-е. – М., 1964.

Шевченківський словник. В 2-х томах. – К.: Головна редакція УРЄ, 1976. – Т.1. –416 с., іл.

Шевченківські місця України. – К.: Видавн. Академії Наук Укеаїни, 1957. – 164 с., іл

Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: В 6-ти т. / Тарас Шевченко; АН УРСР. – К.: Вид-во АН УРСР, 1964. – Т. 6. – 507 с.

Шевчик В. Л. Сенчило О. О. Про зростання рідкісних бореальних рослин на території національного природного парку «Пирятинський» та необхідність організації їх охорони // Роль національного природного парку «Пирятинський» в природно-заповідній та екологічній мережах Полтавщини: М-ли Всеукр. еколог. наук.-практ. конф. (22 травня 2010 р., м. Пирятин). – Полтава: Просвіта, 2011. – С. 78 – 81.

Шевчик В. Л., Подобайло А. В., Сенчило О. О., Миленко В. М. Наукова цінність та соціально-економічне значення проектованого національного природного парку «Пирятинський» // Пройшов вже час ліси рубати, прийшла пора ліси садить...: М-ли еколог. наук.-практ. конф. (21 травня 2009 р., м. Пирятин). – Полтава: Полтавський літератор, 2009. – С. 62 – 75.

Шестакова Є. Герою було дев'ятнадцять // Зоря Полтавщини. – 1967. – № 54 (10489). – 4 березня. – С. 3.

Шляхи охорони дендрофлори на Полтавщині // Науково-педагогічна спадщина академіка В. І. Вернадського як планетарне явище: М-ли Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава: ПДПУ, 2001. – 184 с.

Шовкопляс Г. М. За покликом серця: Пам'ятки історії та культури в житті і творчості Т.Г.Шевченка / Г. М. Шовкопляс, І. Г. Шовкопляс; АН України. – К.: Наукова думка, 1990. – 169 с.

Щедріна О. Результати ботаніко-зоологічних досліджень існуючих та перспективних заповідних територій Пирятинського району // До чистих джерел Пирятинського краю: матеріали екологічної науково – практичної конференції, присвяченої 145-річно від дня народження академіка В. І. Вернадського. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – С. 59 – 61.

Этнокультурная карта территории Украинской ССР в I тыс. н.е. / Баран В.Д., Максимов Е.В., Смиленко А.Т. та ін.; АН УССР, Ин-т археол. – К.: Наукова думка, 1985. – 184 с.

Kazannik V. V., Gorobchishin V. A, Protsenko Y. V., Podobaylo A. V., Matushkina N. A. Ornithological excursions along the Udaj river. – Kiev: Geoprint, 2011. – 52 с.

Список скорочень

«Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ
СА – Советская археология, Москва
АВУ – Археологічні відкриття в Україні, Київ
АДУ – Археологічні дослідження в Україні, Київ, Луцьк, Полтава
АЗ ПКМ – Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею, Полтава
АЛЛУ – Археологічний літопис Лівобережної України, Полтава
АН СССР – Академия Наук Союза Советских Социалистических Республик, Москва
АН України – Академія наук України, Київ
АН УРСР – Академія Наук Української РСР, Київ
АН УССР – Академія наук Української РСР, Київ
АО – Археологические открытия, Москва
АП УРСР – Археологічні пам'ятки Української РСР, Київ
Арк. – аркуш
АС – Археологический съезд
від. – відділ
ВУАК – Всеукраїнський археологічний комітет, Київ
ДАПО – Державний архів Полтавської області, Полтава
ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ – Державне підприємство «Науково-дослідний центр
ДУ – Державний університет
ИА АН СССР – Институт археологии Академии Наук СССР, Москва
ИА АН УССР – Институт археологии Академии Наук Украинской ССР, Киев
ИА НАНУ – Институт археологии Национальной Академии Наук Украины
ИА РАН – Институт археологии Российской Академии наук, Москва
ІА АН УРСР – Інститут археології Академії наук Української РСР
ІА НАН України – Інститут археології Національної Академії Наук, Київ
ІА НАНУ – Інститут археології Національної Академії Наук України, Київ
ІКЗ – Історико-культурний заповідник
КМ – Краєзнавчий музей, краеведческий музей
КСИА – Краткие сообщения института археологии Академии наук Союза ССР, Москва
ЛОИА – Ленинградское отделение Института археологии Академии наук Союза ССР, Ленинград
МАО – Московское Императорское Археологическое общество, Москва
МИА – Материалы и исследования по археологии СССР, Москва-Ленинград
НА – науковий архів, научный архив
НА ІА НАНУ – Науковий архів Інституту археології Національної Академії Наук України, Київ
НА ПКМ – Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею, Полтава
НА ЦОДПА – Науковий архів Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, Полтава
НАН України – Національна Академія Наук України, Київ
НГКР – нафтогазоконденсатне родовище
НДЦ – Науково-дослідний центр
ОДА – Обласна державна адміністрація
Оп. – опис
ПАЗ – Полтавський археологічний збірник, Полтава
ПДМ – Полтавський державний музей
ПДМ – Полтавський державний музей ім. В. Г. Короленка, Полтава
ПДПІ – Полтавський державний педагогічний інститут ім. В. Г. Короленка, Полтава
ПДПУ – Полтавський державний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка, Полтава
ПЗФ – Південно-Західний фронт
ПКМ – Полтавський краєзнавчий музей, Полтава
ПОУК – Полтавське обласне управління культури, Полтава
ПУАК – Полтавская учёная архивная комиссия, Полтава
р.н. – року народження

РА – Российская археология, Москва
РАН – Российская Академия наук, Москва
РИО – Редакционно-издательский отдел
С. – сторінка
СА – Советская археология, Москва
САИ – Свод археологических источников, Москва
сп. – стрілецький полк
Спр. – справа
Тбр. – танкова бригада
ТД – тези доповідей, тезисы докладов
ТДП – тези доповідей та повідомлень
ТДС – тезисы докладов и сообщений
УАН – Українська Академія наук
УЕ – Українська енциклопедія, Київ
УК ПОДА – Управління культури Полтавської облдержадміністрації, Полтава
УООПИК – Украинское Общество охраны памятников истории и культуры, Киев
УТОПІК – Українське Товариство охорони пам'яток історії та культури, Київ
УФК – Український Фонд Культури
Ф. – Фонд
Ф.е. – фонд експедицій
ЦАМО РФ – Центральний Архів Міністерства оборони Російської Федерації, Подольськ
ЦОДПА – Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, Полтава
ЦП НАН України і УТОПІК – Центр пам'яткознавства Національної Академії Наук і Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури, Київ
ЧИОНЛ – Чтения в Историческом Обществе Нестора-Летописца, Киев

ПОКАЖЧИК
пам'яток історії та культури Пирятинського району

№№ пп.	Населений пункт	Назва об'єкту	Сторінка
1	2	3	7
1.	Пирятин, м.	Дуб черешчатий – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	35
2.	Пирятин, м.	«Острів Масальський», лісопарк – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	36
3.	Пирятин, м.	«Пирятинський» національний природний парк (природа)	37
4.	Пирятин, м.	Археологічний комплекс: Городище, поселення,грунтовий могильник. Ранній залізний вік, середньовіччя (археол.)	42
5.	Пирятин, м.	Поселення I, епоха бронзи (археол.)	45
6.	Пирятин, м.	Поселення II, ранній залізний вік, середньовіччя (археол., іст.)	46
7.	Пирятин, м.	Курганний могильник (археол.)	46
8.	Пирятин, м.	Курган I (археол.)	47
9.	Пирятин, м.	Курган II (археол.)	47
10.	Пирятин, м.	Курган III (археол.)	48
11.	Пирятин, м.	Башта водонапірна (1952) (іст.)	48
12.	Пирятин, м.	Братська могила радянських військовополонених (1941,1956) (іст.)	49
13.	Пирятин, м.	Братська могила радянських воїнів (1943 – 1944) (іст.)	49
14.	Пирятин, м.	Братська могила німецьких воїнів (1918) (іст.)	50
15.	Пирятин, м.	Братська могила німецьких воїнів (1918) (іст.)	50
16.	Пирятин, м.	Будинок Пирятинського повітового земства (1890) (іст.)	50
17.	Пирятин, м.	Будинок пошти, на якому встановлено пам'ятні дошки на честь родини Мокрицьких та ученого, поета Андрузького Георгія Львовича (2009) (іст.)	51
18.	Пирятин, м.	Будинок, у якому жив і працював Возний Григорій Феофанович Герой Соціалістичної Праці (1962) (іст.)	52
19.	Пирятин, м.	Будинок в якому жив Хітрін Олексій Васильович, архітектор (1916) (іст.)	54
20.	Пирятин, м.	Будинок школи, в якій навчався Свинарь Володимир Іванович учасник бойових дій в Афганістані (1914, 1988) (іст.)	54
21.	Пирятин, м.	Будинок школи, в якій навчалися Герасименко Костянтин Михайлович український поет, та Перетятько Олександр Андрійович учасник бойових дій в Афганістані (1914, 1967, 1988) (іст.)	55
22.	Пирятин, м.	Гімназії жіночої будинок (1914) (іст.)	56

23.	Пирятин, м.	Гімназії чоловічої будинок (1912) (іст.)	57
24.	Пирятин, м.	Залізничного вокзалу будинок (1913) (іст.)	58
25.	Пирятин, м.	Меморіальна дошка на честь Святогора Анатолія Андрійовича (2008) (іст.)	58
26.	Пирятин, м.	Меморіальний комплекс пам'яток періоду громадянської та Великої Вітчизняної воєн (1919 – 1920, 1941 – 1943, 1978, 2001) (іст)	59
27.	Пирятин, м.	Могила Возного Григорія Феофановича Героя Соціалістичної Праці (1991) (іст.)	62
28.	Пирятин, м.	Могила Кулинича Володимира Григоровича (1966) (іст.)	63
29.	Пирятин, м.	Могила Свинаря Володимира Івановича учасника бойових дій в Афганістані (1984) (іст.)	64
30,	Пирятин, м.	Пам'ятна дошка на честь Григоровича Василя Івановича та Мокрицького Аполлона Миколайовича (2009) (іст.)	64
31.	Пирятин, м.	Пам'ятна дошка на честь 237-ої і 309-ої Пирятинських стрілецьких дивізій (1967, 2009) (іст.)	65
32.	Пирятин, м.	Пам'ятна дошка на честь Цибаня Петра Федоровича Героя Радянського Союзу (1976) (іст.)	66
33.	Пирятин, м.	Пам'ятне місце перебування штабу 117-ї стрілецької дивізії у вересні 1941 р. (іст.)	67
34.	Пирятин, м.	Пам'ятний знак воїнам, учасникам бойових дій в Афганістані (іст.)	68
35.	Пирятин, м.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 (іст.)	68
36.	Пирятин, м.	Пам'ятний знак на честь Героїв Радянського Союзу Пирятинщини (1995) (іст.)	69
37.	Пирятин, м.	Пам'ятний знак на честь проведення операції «Френтік» (1994) (іст.)	73
38.	Пирятин, м.	Пам'ятний знак на честь учасників ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції (2008) (іст.)	74
39.	Пирятин, м.	Пам'ятний знак Пирятинській МТС Трактор «Універсал» (1967, 1976) (іст. техніка)	74
40.	Пирятин, м.	Пам'ятник Марксу Карлу (1982) (іст.)	75
41.	Пирятин, м.	Пам'ятник Ремеслу Василю Миколайовичу двічі Герою Соціалістичної Праці (1982) (мист.)	76
42.	Пирятин, м.	Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу 1974 (іст.)	77
43.	Пирятин, м.	Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1960) (іст.)	79
44.	Пирятин, м.	Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу (1993) (мист.)	79
45.	Пирятин, м.	Різдва Пресвятої Богородиці собор (архітектура)	82
46.	Архемівка, с.	Поселення, епоха бронзи, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)	86
47.	Архемівка, с.	Курганний могильник (археол.)	86
48.	Архемівка, с.	Курган (археол.)	86
49.	Березова Рудка, с.	Березоворудський – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	87

50.	Березова Рудка, с.	Парк – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	88
51.	Березова Рудка, с.	Археологічний комплекс: Селище I, курганний могильник I, давньоруський час (археол.)	88
52.	Березова Рудка, с.	Поселення I, епоха бронзи, ранній залізний вік (археол.)	90
53.	Березова Рудка, с.	Поселення II, епоха бронзи, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)	91
54.	Березова Рудка, с.	Поселення III, неоліт, енеоліт, епоха бронзи, ранній залізний вік, ранньослов'янський час, пізнє середньовіччя (археол.)	92
55.	Березова Рудка, с.	Поселення IV, неоліт, енеоліт, епоха бронзи, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)	93
56.	Березова Рудка, с.	Курганний могильник II (археол.)	94
57.	Березова Рудка, с.	Курганний могильник III (археол.)	95
58.	Березова Рудка, с.	Курганний могильник IV (археол.)	96
59.	Березова Рудка, с.	Курган I (археол.)	96
60.	Березова Рудка, с.	Курган II (археол.)	97
61.	Березова Рудка, с.	Курган III (археол.)	98
62.	Березова Рудка, с.	Курган IV (археол.)	98
63.	Березова Рудка, с.	Курган V (археол.)	99
64.	Березова Рудка, с.	Курган VI (археол.)	99
65.	Березова Рудка, с.	Курган VII (археол.)	100
66.	Березова Рудка, с.	Курган VIII (археол.)	100
67.	Березова Рудка, с.	Братська могила радянських військовополонених, мирних жителів (1942) (іст.)	101
68.	Березова Рудка, с.	Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	101
69.	Березова Рудка, с.	Земської школи будинок (1915) (іст.)	103
70.	Березова Рудка, с.	Могила радянського воїна (1943) (іст.)	104
71.	Березова Рудка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	104
72.	Березова Рудка, с.	Пам'ятник Ульянову(Леніну) Володимиру Іллічу (1987) (іст.)	104
73.	Березова Рудка, с.	Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу (2001) (мист.)	105
74.	Березова Рудка, с.	Садиба Закревських	105
75.	Білоцерківці, с.	Поселення I, ранній залізний вік (археол.)	118
76.	Білоцерківці, с.	Поселення II, ранній залізний вік (археол.)	118
77.	Білоцерківці, с.	Курганний могильник I (археол.)	119
78.	Білоцерківці, с.	Курганний могильник II (археол.)	119
79.	Білоцерківці, с.	Курганний могильник III (археол.)	120
80.	Білоцерківці, с.	Курганний могильник IV (археол.)	121
81.	Білоцерківці, с.	Курганний могильник V (археол.)	121
82.	Білоцерківці, с.	Курганний могильник VI (археол.)	122
83.	Білоцерківці, с.	Курган I (археол.)	122
84.	Білоцерківці, с.	Курган II (археол.)	123
85.	Білоцерківці, с.	Курган III (археол.)	123

86.	Білоцерківці, с.	Курган IV (археол.)	123
87.	Білоцерківці, с.	Група могил (3) радянських воїнів (1941) (іст.)	124
88.	Білоцерківці, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	125
89.	Білоцерківці, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1966) (іст.)	125
90.	Білоцерківці, с.	Пам'ятник Марксу Карлу (1967) (іст.)	126
91.	Білоцерківці, с.	Церква в ім.'я св. Георгія Переможця (Георгіївська церква) (архітектура)	126
92.	Білоцерківці, с.	Будинок земської школи (1912) (архітектура)	128
93.	Велика Круча, с.	Великокручанський гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	128
94.	Велика Круча, с.	Поселення, ранній залізний вік, пізнє (археол.)	129
95.	Велика Круча, с.	Селище I, давньоруський час (археол.)	130
96.	Велика Круча, с.	Селище II, ранній залізний вік, раннє середньовіччя (археол.)	131
97.	Велика Круча, с.	Стоянка, неоліт (археол.)	132
98.	Велика Круча, с.	Курганний могильник I (археол.)	133
99.	Велика Круча, с.	Курганний могильник II (археол.)	134
100.	Велика Круча, с.	Курганний могильник III (археол.)	135
101.	Велика Круча, с.	Курганний могильник IV (археол.)	136
102.	Велика Круча, с.	Курганний могильник V (археол.)	137
103.	Велика Круча, с.	Курганний могильник VI (археол.)	137
104.	Велика Круча, с.	Курганний могильник VII (археол.)	138
105.	Велика Круча, с.	Курганний могильник VIII, (археол.) розвинуте середньовіччя	139
106.	Велика Круча, с.	Курган I (археол.)	140
107.	Велика Круча, с.	Курган II (археол.)	140
108.	Велика Круча, с.	Курган III (археол.)	141
109.	Велика Круча, с.	Курган IV (археол.)	141
110.	Велика Круча, с.	Курган V (археол.)	142
111.	Велика Круча, с.	Братська могила радянських воїнів (1941) (іст.)	142
112.	Велика Круча, с.	Братські могили (2) радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	143
113.	Велика Круча, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	143
114.	Велика Круча, с.	Пам'ятний знак на честь Боголюбова Миколи Миколайовича (2009) (іст.)	144
115.	Верхоярівка, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	145
116.	Верхоярівка, с.	Курган (археол.)	146
117.	Верхоярівка, с.	Братська могила радянських воїнів 1941, пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)	146
118.	Вечірки, с.	Поселення I, ранній залізний вік, пізнєсередньовіччя ПОСЕЛЕННЯ (археол.)	147
119.	Вечірки, с.	Поселення II, епоха бронзи, пізнє середньовіччя (археол.)	148
120.	Вечірки, с.	Поселення III, епоха бронзи, пізнє середньовіччя (археол.)	148
121.	Вечірки, с.	Курганний могильник (археол.)	148
122.	Вечірки, с.	Курган I (археол.)	149

123.	Вечірки, с.	Курган II (археол.)	149
124.	Вечірки, с.	Курган III (археол.)	150
125.	Вечірки, с.	Курган IV (археол.)	150
126.	Вечірки, с.	Братська могила військовополонених (1941), жертв нацизму, пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	151
127.	Вечірки, с.	Церква Успіння Пресвятої Богородиці (Успенська церква) (архітектура)	152
128.	Високе, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	153
129.	Високе, с.	Курган I (археол.)	154
130.	Високе, с.	Курган II (археол.)	154
131.	Вишневе, с.	Курганний могильник I (археол.)	154
132.	Вишневе, с.	Курганний могильник II (археол.)	155
133.	Вишневе, с.	Курганний могильник III (археол.)	155
134.	Вишневе, с.	Курган I (археол.)	156
135.	Вишневе, с.	Братська могила радянських воїнів 1941, пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	156
136.	Вишневе, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	157
137.	Вікторія, с.	Курганний могильник I (археол.)	157
138.	Вікторія, с.	Курганний могильник II (археол.)	158
139.	Вікторія, с.	Курган I (археол.)	158
140.	Вікторія, с.	Курган II (археол.)	159
141.	Вікторія, с.	Курган III (археол.)	159
142.	Вікторія, с.	Могила Виноградова В. Б. (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	160
143.	Вікторія, с.	Меморіальна дошка на честь Бабака Олега Яковича Героя Радянського Союзу (1994) (іст.)	161
144.	Вікторія, с.	Могила Бабака Олега Яковича Героя Радянського Союзу (1991) (іст.)	161
145.	Вікторія, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	162
146.	Вікторія, с.	Школи початкової будинок (1914) (іст.)	163
147.	Грабарівка, с.	Городище, давньоруський час (археол.)	163
148.	Грабарівка, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	164
149.	Грабарівка, с.	Курганний могильник I (археол.)	165
150.	Грабарівка, с.	Курганний могильник II (археол.)	166
151.	Грабарівка, с.	Курганний могильник III (археол.)	166
152.	Грабарівка, с.	Курганний могильник IV (археол.)	167
153.	Грабарівка, с.	Братська могила радянської активістки (1929), радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	167
154.	Грабарівка, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	168
155.	Грабарівка, с.	Пам'ятна дошка на честь Героя Радянського Союзу Пляшечника Якова Івановича 1976 (іст.)	169
156.	Гурбинці, с.	Гурбинський – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	169

157.	Гурбинці, с.	Селище I, давньоруський час (археол.)	170
158.	Гурбинці, с.	Селище II, давньоруський час (археол.)	171
159.	Гурбинці, с.	Курган (археол.)	171
160.	Гурбинці, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	172
161.	Гурбинці, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	173
162.	Давидівка, с.	Давидівський гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	173
163.	Давидівка, с.	Поселення I, ранній залізний вік (археол.)	174
164.	Давидівка, с.	Поселення II, ранній залізний вік (археол.)	175
165.	Давидівка, с.	Курганний могильник I (археол.)	175
166.	Давидівка, с.	Курганний могильник II (археол.)	176
167.	Давидівка, с.	Курганний могильник III (археол.)	176
168.	Давидівка, с.	Курганний могильник IV (археол.)	177
169.	Давидівка, с.	Курганний могильник V (археол.)	177
170.	Давидівка, с.	Курганний могильник VI (археол.)	178
171.	Давидівка, с.	Курганний могильник VII (археол.)	178
172.	Давидівка, с.	Курган I (археол.)	179
173.	Давидівка, с.	Курган II (археол.)	179
174.	Давидівка, с.	Курган III (археол.)	180
175.	Давидівка, с.	Курган IV (археол.)	180
176.	Давидівка, с.	Курган V (археол.)	180
177.	Давидівка, с.	Курган VI (археол.)	181
178.	Давидівка, с.	Братська могила радянських воїнів (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	181
179.	Давидівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	182
180.	Давидівка, с.	Пам'ятник Кострікову (Кірову) Сергію Мироновичу (1967) (іст.)	183
181.	Дейманівка, с.	Дейманівський – ландшафтний заказник загальнодержавного значення (природа)	184
182.	Дейманівка, с.	Куквин – заповідне урочище місцевого значення (природа)	185
183.	Дейманівка, с.	Поселення I, епоха бронзи (археол.)	187
184.	Дейманівка, с.	Поселення II, ранній залізний вік (археол.)	188
185.	Дейманівка, с.	Селище, давньоруський час (археол.)	188
186.	Дейманівка, с.	Стоянка, неоліт (археол.)	189
187.	Дейманівка, с.	Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	189
188.	Дейманівка, с.	Могила Наглого Марка Івановича Героя Соціалістичної Праці (1970) (іст.)	190
189.	Дейманівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	191
190.	Замостище, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	191
191.	Замостище, с.	Курганний могильник I, епоха бронзи, ранній залізний вік (археол.)	192
192.	Замостище, с.	Курганний могильник II (археол.)	193

193.	Івженки, с.	Курган (археол.)	193
194.	Калинів Міст, с.	Поселення, епоха бронзи, ранній залізний вік (археол.)	194
195.	Калинів Міст, с.	Курган I (археол.)	194
196.	Калинів Міст, с.	Курган II (археол.)	194
197.	Калинів Міст, с.	Могила радянського воїна, (1941) (іст.)	195
198.	Каплинці, с.	Городище, ранній залізний вік (археол.)	195
199.	Каплинці, с.	Курганний могильник, епоха бронзи, ранній залізний вік (археол.)	196
200.	Каплинці, с.	Курган I (археол.)	197
201.	Каплинці, с.	Курган II (археол.)	197
202.	Каплинці, с.	Братська могила радянських воїнів (1941,1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	197
203.	Каплинці, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	198
204.	Каплинці, с.	Училища земського будинок (1910) (іст.)	199
205.	Кейбалівка, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	200
206.	Кейбалівка, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	201
207.	Кроти, с.	Археологічний комплекс: Селище, курганний могильник; давньоруський час (археол.)	201
208.	Кроти, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	202
209.	Кроти, с.	Курган (археол.)	203
210.	Кроти, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1964) (іст.)	203
211.	Кроти, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	204
212.	Крячківка, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	204
213.	Крячківка, с.	Курган I (археол.)	205
214.	Крячківка, с.	Курган II (археол.)	206
215.	Крячківка, с.	Курган III «Лисакова могила» (археол.)	206
216.	Крячківка, с.	Курган IV «Товста (Тараканова) могила», ранній залізний вік (археол.)	207
217.	Крячківка, с.	Братська могила радянських воїнів 1941, пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)	208
218.	Крячківка, с.	Маєток родини Липських (іст.)	209
219.	Крячківка, с.	Могила Липського Олександра Лукича, професора медицини (іст.)	210
220.	Крячківка, с.	Могила радянського воїна (1941) (іст.)	210
221.	Крячківка, с.	Пам'ятна дошка на честь Вовка Федора Кіндратовича (2008) (іст.)	210
222.	Крячківка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	211
223.	Крячківка, с.	Пам'ятник Пешкову Олексію Максимовичу (Максиму Горькому) (1967) (іст.)	212
224.	Леляки, с.	Леляківський загальнозоологічний заказник місцевого значення (природа)	213

225.	Леляки, с.	Старий шлях – комплексна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	214
226.	Леляки, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	216
227.	Леляки, с.	Могила жертви нацизму Лисенка Івана (1941 – 1943) (іст.)	216
228.	Леляки, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	217
229.	Мала Круча, с.	Поселення I, ранній залізний вік (археол.)	217
230.	Мала Круча, с.	Поселення II, ранній залізний вік, раннє серседньовіччя (археол.)	218
231.	Малютинці, с.	Гришківка – ентомологічний заказник місцевого значення (природа)	218
232.	Малютинці, с.	Курганний могильник I (археол.)	219
233.	Малютинці, с.	Курганний могильник II (археол.)	220
234.	Малютинці, с.	Курган I (археол.)	220
235.	Малютинці, с.	Курган II (археол.)	220
236.	Малютинці, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	221
237.	Малютинці, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	222
238.	Мар'їнське, с.	Курганний могильник I (археол.)	222
239.	Мар'їнське, с.	Курганний могильник II (археол.)	223
240.	Мар'їнське, с.	Курганний могильник III (археол.)	223
241.	Мар'їнське, с.	Курганний могильник IV (археол.)	224
242.	Мар'їнське, с.	Курган I (археол.)	224
243.	Мар'їнське, с.	Курган II (археол.)	225
244.	Мар'їнське, с.	Курган III (археол.)	225
245.	Меченки, с.	Селище, давньоруський час (археол.)	225
246.	Меченки, с.	Курган (археол.)	226
247.	Могилівщина, с.	Курганний могильник I (археол.)	226
248.	Могилівщина, с.	Курганний могильник II (археол.)	227
249.	Могилівщина, с.	Курган I (археол.)	228
250.	Олександрівка, с.	Олександрівський дуб – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	228
251.	Олександрівка, с.	Курганний могильник (археол.)	229
252.	Олександрівка, с.	Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), військовополонених, жертв фашизму, пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	230
253.	Олександрівка, с.	Пам'ятна дошка на честь Клименка Василя Юхимовича та Харченка Петра Павловича (2008) (іст.)	231
254.	Олександрівка, с.	Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1967) (іст.)	231
255.	Першотравневе, с.	Поселення I, епоха бронзи, пізнє середньовіччя (археол.)	232
256.	Першотравневе, с.	Поселення II, епоха бронзи, пізнє середньовіччя (археол.)	233
257.	Першотравневе, с.	Курган, (археол.)	233
258.	Першотравневе, с.	Братська могила радянських військовополонених (1941) (іст.)	233

259.	Повстин, с.	Бурти – комплексна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	234
260.	Повстин, с.	Куквинський гідрологічний заказник загальнодержавного значення (природа)	235
261.	Повстин, с.	Археологічний комплекс: Городище, поселення, селище, ґрунтовий могильник, епохп бронзи, ранній залізний вік, середньовіччя (археол.)	237
262.	Повстин, с.	Курганний могильник I (археол.)	240
263.	Повстин, с.	Курганний могильник II (археол.)	241
264.	Повстин, с.	Курганний могильник III (археол.)	241
265.	Повстин, с.	Курган I (археол.)	241
266.	Повстин, с.	Курган II (археол.)	242
267.	Повстин, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	242
268.	Повстин, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	243
269.	Повстин, с.	Церква в ім'я Архистратига Господнього Михаїла (Архистратигомихайлівська церква) (архітектура)	243
270.	Прихідьки, с.	Яри-Поруби – заповідне урочище місцевого значення (природа)	244
271.	Прихідьки, с.	Курганний могильник I (археол.)	246
272.	Прихідьки, с.	Курганний могильник II (археол.)	246
273.	Прихідьки, с.	Курганний могильник III (археол.)	247
274.	Прихідьки, с.	Братська могила радянських воїнів (1941) (іст.)	248
275.	Прихідьки, с.	Братська могила радянських воїнів та військовополонених (1941, 1942) (іст.)	248
276.	Прихідьки, с.	Братські могили (2) радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)	249
277.	Прихідьки, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	250
278.	Прихідьки, с.	Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1945) (іст.)	250
279.	Рівне, с.	Курганний могильник I (археол.)	251
280.	Рівне, с.	Курганний могильник II (археол.)	251
281.	Рівне, с.	Курганний могильник III (археол.)	252
282.	Рівне, с.	Курган I (археол.)	252
283.	Рівне, с.	Курган II (археол.)	252
284.	Рівне, с.	Курган III (археол.)	253
285.	Рівне, с.	Курган IV (археол.)	253
286.	Рівне, с.	Курган V (археол.)	254
287.	Сасинівка, с.	Сасинівський гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	254
288.	Сасинівка, с.	Поселення, ранній залізний вік (археол.)	255
289.	Сасинівка, с.	Курганний могильник I (археол.)	256
290.	Сасинівка, с.	Курганний могильник II (археол.)	256
291.	Сасинівка, с.	Курганний могильник III (археол.)	257

292.	Сасинівка, с.	Курганний могильник IV (археол.)	257
293.	Сасинівка, с.	Курганний могильник V (археол.)	258
294.	Сасинівка, с.	Курган I (археол.)	258
295.	Сасинівка, с.	Курган II (археол.)	259
296.	Сасинівка, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1960) (іст.)	259
297.	Сасинівка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	260
298.	Смотрики, с.	Селище, розвинуте середньовіччя (археол.)	260
299.	Смотрики, с.	Курганний могильник I (археол.)	261
300.	Смотрики, с.	Курганний могильник II (археол.)	261
301.	Смотрики, с.	Курганний могильник III (археол.)	262
302.	Смотрики, с.	Курганний могильник IV (археол.)	263
303.	Смотрики, с.	Курганний могильник V (археол.)	263
304.	Смотрики, с.	Курган (археол.)	264
305.	Смотрики, с.	Братська могила радянських воїнів (1941,1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957,1980) (іст.)	264
306.	Смотрики, с.	Меморіальна дошка на честь Сушка Олексія Івановича учасника бойових дій в Афганістані (1983) (іст.)	265
307.	Смотрики, с.	Могила Сушка Олексія Івановича, учасника бойових дій в Афганістані (1980) (іст.)	265
308.	Смотрики, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	266
309.	Теплівка, с.	Курганний могильник (археол.)	267
310.	Теплівка, с.	Курган I (археол.)	267
311.	Теплівка, с.	Курган II (археол.)	267
312.	Теплівка, с.	Курган III (археол.)	268
313.	Теплівка, с.	Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)	268
314.	Теплівка, с.	Пам'ятна дошка на честь Бідненка Олександра Івановича Героя Радянського Союзу (1975) (іст.)	270
315.	Теплівка, с.	Пам'ятна дошка на честь Ремесла Василя Миколпайовича, двічі Героя Соціалістичної Праці (2007) (іст.)	270
316.	Теплівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	271
317.	Теплівка, с.	Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1967) (іст.)	271
318.	Усівка, с.	Поселення I, ранній залізний вік, пізнє середньовіччя (археол.)	272
319.	Усівка, с.	Поселення II, ранній залізний вік (археол.)	273
320.	Усівка, с.	Курганний могильник (археол.)	273
321.	Усівка, с.	Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	273
322.	Усівка, с.	Могила Прокопенко Параски Данилівни (1981) (іст.)	274
323.	Усівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	275
324.	Харківці, с.	Харківецький – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	276

325.	Харківці, с.	Археологічний комплекс: Городище, курганний могильник, ранній залізний вік (археол.)	277
326.	Харківці, с.	Курган (археол.)	278
327.	Харківці, с.	Братська могила радянських воїнів (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	279
328.	Харківці, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	280
329.	Червоне, с.	Поселення, епоха бронзи (археол.)	280
330.	Шкурати, с.	Шкуратівський – ботанічний заказник місцевого значення (природа)	281
331.	Шкурати, с.	Поселення, епоха бронзи (археол.)	283
332.	Шкурати, с.	Курган I (археол.)	283
333.	Шкурати, с.	Курган II (археол.)	283
334.	Шкурати, с.	Курган III (археол.)	284
335.	Шкурати, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	284
336.	Яцини, с.	Курган (археол.)	285
337.	Яцини, с.	Братська могила радянських воїнів (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	285
338.	Яцини, с.	Могила Молдавана Артема Михайловича (1941) (іст.)	286
339.	Яцини, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	339

ПОКАЖЧИК
імен та географічних назв

А.
Абакан, м. 65
Абаський р-н 315
Авашла, с. 338
Авдотіївка, с. 66, 151
Авдотьєвка, с. 72,
Аврущенко В.І. 200, 288
Агібалов В.І. 27, 78
Агнапов М.Я. 288
Агранович М.А. 288
Аграновичі 288
Адамський М.П. 288
Адераймович А.С. 288
Адигейський Автономний Округ 329
Адріан, імператор 17, 44, 205
Азербайджан 183,
Азербайджан див.: Республіка Азербайджан
Азинов М.В. 288
Акімовський р-н 304
Актюбинськ, м. 314
Актюбинська обл. 310, 322
Акуліничі 288
Алексеєв 288
Алексейчук О. 288
Алексєєв Є.К. 288
Алексєєва Є.М. 288
Алексєєнко В.М. 288
Алешкевич 288
Алешко Л. 288
Алешко С.Г. 288
Алікабаєв С. 288
Алікабаєва Н. 289
Алма-Атинська обл. 306, 334
Алмаликбуд 321,
Алтайський край 321, 322, 346,
Алти-Арицький р-н 345
Аменьджанов А. 289
Андижанська обл. 289
Андреєв В.М. 289
Андреєва А.П. 289
Андреєва Т.Л. 289
Андрієнко Т.Л. 128
Андрієнко Т.Л. 36, 87, 173, 184, 186, 235, 244
Андрієць В.А. 49, 50, 54, 63, 73, 101, 118, 275
Андрій Володимирович, князь 164
Андріївка, с. 81, 332
Андрузький Г.Л. 28, 51, 52
Андрюхін 289
Андрющенко 289
Андушівський р-н 339
Анісімов В.Г. 289
Анісімова Н. 289
Анохін В.А. 17
Антонівка, с. 273
Антонін Пій, імператор 15, 17, 44, 205
Антонов К.Г. 249, 289
Антонов М.М. 289
Антонова Є.О. 289
Антонова Л.І. 289
Антонович В.Б. 14, 135
Апасов Я.Є. 289
Апасова 289
Апонасенко О.А. 289
Апонасенко Ф.Ф. 289
Араджанова Т.О. 289
Арашинський р-н 327
Ардаширов А.С. 289
Арендров М.І. 289
Арехіджанов Б. 289
Аржеватин І.П. 289
Аркадакський р-н 288
Аросипенко Є.Т. 290
Арськ, м. 325, 337, 339, 343
Артеменко 290
Артемов Й.І. 290
Артеха В.П. 198
Архангельська обл. 303, 316
Архангельське, с. 307
Архемівка, с. 86, 158
Архипенко Д.Д. 290
Аршинова Є.С. 347
Астрахань, м. 71
Атиково, с. 321
Аургазинський р-н 288
Афанасьєв-Чужбинський О. 80
Афганістан див.: Демократична Республіка Афганістан
Афонін М.М. 290
Афоніна 290
Ахалцихський р-н 296
Ахбанський р-н 326, 327

Ахмемедшин Н.Д. 290
Ашхабад, м. 331

Б.
Бабак О.Я. 28, 161, 162
Бабанін М.С. 290
Бабенко А.Т. 290
Бабенко У.Л. 290
Бабин-Яр, ур. 309, 310
Бабушкінський р-н 302
Багмут С.А. 290
Багрело В.С. 290
Бадеров А.А. 290
Базарський р-н 293
Базила В.С. 290
Базилевський Д. 244
Базилевський П.І. 127
Базилевські, родина 55
Байдаков О.Я. 290
Байдаков Я.М. 290
Байрак О.М. 35, 36, 87, 105, 106, 128, 173, 184, 186, 218, 235, 244, 276, 281
Байрам-Алимський р-н 301, 302
Байтіч,с. 289
Балаковський р-н 326
Баланчук М.Н. 26, 29, 68, 81
Балацький В.К. 290
Балашовський р-н 298
Баленко Ф.І. 290
Балико-Щучинка, с. 60, 61
Баличев П.П. 290
Баличев Ф.П. 290
Баличева А.С. 290
Балпцький С.Й. 279
Балхаш, м. 316
Балянко Ф.І. 279
Бальмен Я.П. де 13, 80
Бангузін, с. 344
Бандура Г.Д. 291
Банник В.І. 291
Барабаш П.К. 291
Баранник Я.Т. 291
Баранов В.І. 291
Баранов Г.Є. 291
Баранцево, с. 294
Барвінський О. 291
Бардак Ф.І. 291
Барок, с. 340
Барсуков Г.П. 291
Басін Т.Ю. 291
Батрак Г.С. 291
Батрак Л. 291
Батрак П.Д. 291
Батрак С.В. 291
Батрак С.М. 291
Батрак Ф. 291
Батурін М.М. 291
Батуріна М.В. 291
Бахмач, м. 58
Башилов В.С. 291
Башилова М.А. 292
Башкирська АРСР 288, 289, 294, 302, 309, 332, 338, 343, 344,
Башкіров, поміщик 109
Бедрик А.І. 292
Бездори, с. 344
Безимянка, ст. 327
Безрук М.В. 249, 292
Безрук М.Г. 292
Безручко П.І. 292
Безхмельницин Є.М. 292
Бей Г.К. 292
Бей К.Г. 292
Бей О.Л. 292
Беканов М.І. 279, 292
Беляков 292
Беляков Л.Т. 292
Беляков М.І. 292
Белякова Т.І. 292
Белянкін 292
Береза К.Г. 292
Березина, ур. 171
Березів Яр, с. 317
Березіна Н.О. 290
Березов Г.Ф. 292
Березова П.С. 292
Березова Рудка, с. 6, 7, 8, 11, 14, 15, 18, 19, 22, 23, 25, 27, 29, 30, 34, 37, 71, 81, 87, 88, 90, 93, 96, 102, 103, 105, 108, 112, 113, 114, 115, 116, 148, 205, 224, 256, 263, 292, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 310, 314, 319, 321, 323, 326, 327, 333, 343, 344, 346, 350
Березоворудська сільська рада 37, 87, 147, 204, 222
Березоворудське водосховище 88
Березоворудський, заказник 6, 8, 37
Березоворудський, парк 6
Берестина, ур. 17, 171
Берлін, м. 76
Берман Ф.З. 292
Беспалов А.К. 292
Бєлов 292
Бєлов Л. 292
Бєлохолуніцький р-н 331
Бєльський А.В. 292
Бизо Н.Г. 293
Бистров 293

Бих Н.Г. 259, 293
Бичков В.І. 293
Бідненко О.І. 69, 269, 270
Бієнко І.В. 293
Бієнко М.В. 293
Бієнко О.В. 293
Білаш В.Ф. 293
Білаш О. 115
Білений М.Я. 293
Білецький-Носенко П. 113
Білеченківка, с. 334
Білики, с. 60
Біллера І.П. 293
Біллера У.Ф. 293
Білоброва Т.М. 34
Білодідівка, с. 293
Білоконь Ю.М. 20
Білорусь див.: Республіка Білорусь
Білоус В.І. 30, 117
Білоусівка, с. 29, 81
Білоусов І.В. 293,
Білоцерківська сільська рада 6, 118, 125, 285
Білоцерківці, с. 16, 18, 20, 25, 27, 32, 118, 119, 120, 123, 124, 128, 155, 278, 293, 297, 298, 304, 305, 310, 315, 318, 336, 350, 351
Білошапки, с. 96, 261
Білько Я.М. 286, 293
Більськ ІКЗ 20
Біоруська РСР 321
Бірюков 293
Благовєщенськ, м. 349
Благовірне, с. 337
Бледуха А.І. 293
Бледуха Г.К. 293
Близнюк В.М. 293
Бобров В.М. 293
Бобров І.І. 293
Боброва Є. 293
Бобровський р-н 305
Богачук Ф.А. 293
Богдан Ф.І. 293
Богданович О. 11, 229
Богодал, м. 320
Богодухівський р-н 337
Боголюбов М.М. 28, 144, 145
Бодровських К.М. 294
Божки, родина 55
Божко Ф.Г. 279
Божко Ф.К. 14, 16
Бойко 294
Бойцов Ф.П. 294
Бокач Л.С. 85
Бокоч В.І. 127
Бокша 294
Большанський р-н 332
Большечернігівський р-н 342
Большой Мелик, с. 298
Бондаревський Г.І. 294
Бондаренко 294
Бондаренко В.Т. 294
Бондаренко Г.Й. 294
Бондаренко К.Л. 264, 294
Бондаренко П.П. 294
Бондаренко Семен С. 294
Бондаренко Степан С. 294
Бондарі, с. 124
Бондарьов 294
Бонн, м. 75
Борисівка, с. 323
Борисівка, ур. 163
Борисівський р-н 323
Борисове-Оконце, с. 297
Бориспільський р-н 347
Боровенька, с. 340
Боровиковська М.В. 294, 296
Боровіков М.О. 294
Боровськ, с-ще 309 – 310
Бородін Т.У. 294
Борщ А.С. 294
Борщ Ф.С. 294
Бочарова С.І. 77, 81, 118
Боярка, м. 72
Боярчук І.Л. 274
Бранденбург М.Ю. 14
Браславська В.І. 294
Браславська Г.Ю. 294
Браславська Д.К. 295
Браславська Л.Я. 295
Браславська М.Ю. 295
Браславська М.Я. 295
Браславська Р.Л. 295
Браславська С.Г. 295
Браславська С.І. 295
Браславська Ф.Я. 295
Браславський Б.Б. 295
Браславський Г.Д. 295
Браславський Д.Г. 295
Браславський Ю.Г. 295
Браславський Я.Г. 295
Браталово, с. 347
Бресит, м. 102
Брест, м. 71
Бровар Д.М. 295
Броварки, ур. 246
Бродецька сільська рада 320
Брюллов К. 65, 80

Бубнівщина, с. 150, 151, 165
Бугаєнко 295
Будолка, с. 292
Будьонівець, с. 28, 60
Бузоверов Л.А. 295
Буковина 211
Булкіни, родина 295
Бульбас І.О. 295
Бунь П.І. 295
Бура, застава 115
Бураєво, с. 343
Бураєвський р-н 343
Бурано 295
Бурий, отаман 23, 24, 60
Бурти, пам'ятка природи 6, 11
Бурти, ур. 237
Бурчак, ур. 153
Бусло Я.А. 274
Бутенко 296
Бутенко І.І. 295
Бутенко Н.М. 221
Бутенко П.П. 221
Бутич М.О. 274
Бутрим І.С. 128
Бухарська обл. 324, 325
Бухчіян (Бахчіян) О. (Й.) Г. 296
Бялянко Ф.І. 290
Бяльський А.В. 296

В.
В.Герещанський р-н 318
В.-Охта, с. 326, 327
В.Русло, с. 327
В.Сироватка, с. 320
Вайдман М.І. 296
Вакуленко Е.Ю. 264
Вакуленко М.Ф. 207
Валенков О.Я. 296
Варвинський р-н 118, 154
Варта, р. 69
Варшава, м. 114
Василевська Р.Б. 296
Василевський С.Л. 296
Василенко І.С. 296
Василенко Ф.І. 190, 296
Васильєв О.В. 296
Васильчуков О.І. 296
Васін Т.Ю. 296
Васько І.К. 106
Вахново, с. 337
Вашкове, с. 340
Ващенко В.Ф. 269
Введенівка,с . 321
Введенське, с. 313, 314
Вдовин М.А. 296
Вдовина У.Т. 296
Велика Круча, с. 7, 8, 14, 18, 20, 25, 28, 37, 64, 73, 128, 129, 130, 131, 132, 139, 144, 218, 289, 293, 296, 298, 300, 303, 309, 311, 314, 318, 322, 323, 328, 335, 336, 338, 340, 341, 343
Великобританія 75, 126
Великокручанська сільська рада 6, 20, 37, 128, 234
Великокручанський, заказник 6, 8
Великолуцький р-н 289
Великописарівський р-н 290
Великоселецьке, с. 302
Величко 296
Величковський А.О. 296
Велієв Ф. 296
Вельський р-н 316
Венеціанов О. 65, 80
Верина 296
Верменич В. 115
Вернер В.П. 296
Вернер Й. 131
Вернигора Б.Р. 296
Вернигора Ж.А. 297
Вернигора П.Г. 208
Верник М.Г. 297
Вертипорох А.С. 297
Вертипорох С.І. 297
Верхнє, с. 311
Верхня Мануйлівка, с. 212
Верховарський р-н 338
Верхотор, с. 332
Верхоярівка, с. 18, 19, 46, 67, 145, 146, 291, 328, 341
Верченко (Вірченко) М.Є. 297
Верчогур, ст. 310
Весельчуков О. 297
Весельчуков О.І. 297
Весехоня, х. 327
Весхилвицька 297
Весхилвицький Є.М. 297
Вечірки, с. 15, 19, 31, 32, 34, 66, 70, 72, 93, 147, 148, 149, 151, 152, 164, 166, 258, 311, 336, 346
Видрін І.П. 14
Викопіровка, ур. 260
Вилисов Д.С. 297
Виногоров Г.Т. 297
Виногорова Р.С. 297
Виноградов В.Б. 160
Виноградов В.В. 297
Виноградов І.В. 297
Висим, с-ще 333

Високе, с. 7, 12, 20, 37, 153, 185, 292, 313, 348, 351
Вишневе, с. 25, 154, 155, 156, 197, 278
Вишневецький 297
Вишневецький О.М. 43
Вишневецький Ярема 22
Вишневці, с. 339
Вишній Волочок, м. 290
Відий Й.К. 297
Вієльгорський М. 80
Вікторійська сільська рада 6, 86, 157
Вікторія, с. 22, 23, 25, 28, 86, 157, 158, 159, 160, 161. 297
Вільмовська О.О. 37, 129, 174, 187, 214, 216, 229, 237, 246, 255
Вільне, с. 332, 350
Вільниця, с. 349
Вільно, м. див.: Вільнюс, м.
Вільнюс, м. 80,
Вінницька обл. 71, 102, 286
Вірменська РСР 326, 327
Вітрик О.П. 29, 77
Віхарєвка, с. 322
Владивосток, м. 349
Власенко І.А. 297
Власлов В. 297
Власов М.М. 297
Вовк Ф.К. 28, 210, 211
Вовчок М. 52
Вогвоздіно 330
Возний Г.Ф. 28, 52, 53, 54, 62, 63
Волик В.К. 297
Волков Г.П. 297
Волове район 326
Вологда, м. 342
Вологодська обл. 289, 302, 334, 338, 346
Володимирська губ. 343
Володко М.С. 297
Володько Г.І. 203, 297
Волоканівський р-н 303
Волоконовський р-н 326
Волошин П.Г. 297
Волошин Ю.Г. 298
Волховська Т.В. 80
Волчанський р-н 329
Вольченко 298
Воробйов П.М. 298
Ворожейкін М.К. 298
Ворожейкіна Х. 298
Ворона І.П. 298
Воронеж, м. 312, 325
Воронезька обл. 320, 339, 343, 343, 347
Воронезькі Верхи, с. 304
Вороніж, м. 293
Воронін І.Н. 298
Воронько П.Ф. 264
Вороховські, родина 298
Ворошиловгадська обл. 311
Воскресенський р-н 332
Всеволод, князь 164
Всеволожське, м. 169
В'язівок, с. 336

Г.

Гавриленко Г.І. 298
Гавриленко І.М. 19, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 147, 148
Гавриленко М.М. 298
Гавриленко О.Р. 264
Гадяцький І.П. 298
Гадяцький повіт 81
Гадяцький р-н 298, 299, 300, 306, 325, 332, 334, 334, 335, 337
Гадяч, м. 81, 337, 348
Газін 298
Гай, ур. 195, 196
Галаган Я.Ф. 298
Галаєв П.Г. 298
Галаєва К.П. 298
Галичина 211
Галушка К.В. 298
Гапон С.В. 244
Гарбуз А.А. 298
Геєвський К.І. 127
Гейно (Гайно) С.М. 298
Геккер Є.І. 298
Гельмязівський р-н 336
Георгієв В.С. 298
Георгієв С.І. 299
Герасименко А. 260
Герасименко І.Г. 190
Герасименко К.М. 55, 56
Герасименко М.Б. 299
Герасименко Т.Г. 299
Герасимівка, с. 291
Герасимов І.Г. 299
Герасимова Н.А. 299
Герлиці, с. 292
Гирашенко І.Г. 259
Гиращенко (Горошенко) І.Г. 299
Глазуновський р-н 325
Глибокі Балки 124
Гнєдін М. 299
Гнєзділов В.Г. 27, 61, 78
Гнила Оржиця, р. 5, 86, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 157, 158, 159, 206, 207, 219, 220, 222, 223, 224, 225, 261, 262, 263, 264, 267, 268

Говоров Є.М. 299
Гоголь М. 65
Гоголь Т.В. 168, 299
Годенін М.М. 299
Гожа В.М. 299Гожа Є.І. 299
Голив І.П. 299
Голобородько І.І. 23, 24, 59, 299
Головін В.А. 299
Головіна А. 299
Головко В. 46, 217
Головко В.І. 259, 299
Головко В.Л. 259,
Головко І.В. 18, 19, 20, 34, 35, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 105, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 163, 164, 165, 166, 167, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 187, 188, 189, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 213, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 232, 233, 240, 241, 242, 246, 247, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 267, 268, 272, 273, 278, 280, 281, 283, 284, 285
Головко У.М. 299
Головков С. 127
Головчак М. 127, 244
Голуб Л.А. 299
Голубєв А.А. 101
Голубков О.А. 299
Голубкова А.П. 299
Гольденберг А.О. 299
Гонорейко М.М. 299
Гончар В.В. 105
Гончарівка, с. 299
Гончаров П.К. 300
Гончарова О.Л. 300
Горб А.П. 300
Горб А.Я. 264
Горбані, с. 336
Горбанівський П.С. 300
Горбатенко В.І. 19, 34, 90, 91, 92, 93
Горбатенко Л.В. 300
Горбатенко Т.П. 300
Горбунов В.А. 300
Горбунова С.С. 300
Горджанов Б. 300
Гордов В.М. 124
Горецький І.П. 300
Горін А.М. 300
Горіна Г.К. 300
Горки, м. 212, 271
Горки, с. 78, 79, 105, 231, 250, 303
Горкін І.Б. 300
Горобчишин В.А. 35, 36, 105, 128, 173, 186, 213, 218, 234, 235, 254, 281
Городище, м. 307
Городище, с. 29, 81, 291, 292, 294, 296, 297, 299, 301, 302, 307, 307, 311, 318, 320, 321, 323, 325, 329, 330, 332, 333, 334, 335, 337, 339, 341, 343, 347, 349, 350
Городищенська волость 5
Городнищев М.М. 300
Городнищева С.М. 300
Горошин, с. 329, 330
Горький М. 212
Горьківська обл. 290, 299, 300, 323, 341, 347
Гостудим О.М. 184
Грабарівка, залізнична станція 175
Грабарівка,с. 7, 17, 19, 24, 25, 37, 71, 164, 167, 168, 169, 174, 175, 290, 299, 301, 312, 317, 330, 330, 340, 348
Грабарівська сільська рада 6
Гранаткін І.М. 300
Гранаткіна К.С. 300
Гребельник У.П. 300
Гребенченко К.Д. 300
Гребенченко Ф.М. 300
Гребінка Є.П. 64, 65, 80
Гребінка, м. 58, 136, 137, 138, 175, 176, 178, 179, 194, 232, 233, 255
Гребінківський р-н 5, 6, 14, 25, 136, 142, 198, 200, 252, 274, 295, 297, 298, 303, 307, 310, 311, 312, 315, 319, 320, 323,б325, 329, 333, 336
Греція 83
Гречко Г.А. 300
Гречко Ф.Н. 300
Григор П.Г. 301
Григор'єв 301
Григор'єв В.М. 301
Григор'єва А.Г. 301
Григорівка, с. 310, 320, 323
Григорович 127
Григорович В. 29, 81
Григорович В.І. 28, 64, 65
Гриценко (Грищенко) О.Ф. 301
Гриценко М.Ф. 301
Гриценко О.Ф. 301
Гриценко Ю.О. 301
Гришанович М.Я. 301
Гришенко В. 301

Гришин 301
Гришківка, заказник 6, 10
Гришківка, с. 95, 96, 98, 218, 261, 262, 263, 264
Грищенко А.О. 301
Грищенко В. 190
Грищенко В.М. 213, 214
Грищенко М.Ф. 168
Грищенко О.Ф. 168
Грішнєв М.С. 301
Грішнєва Є.Д. 301
Грозний, м. 303, 351
Грудман Й. 301
Грузинська РСР 315
Грузія 296
Грунський р-н 295, 296, 348
Грушівка, с. 315, 326
Грушки, с. 324
Грушський р-н 324
Грязовецький р-н 334
Губар І.П. 301
Губарєв І.П. 301
Губарєва Г.Д. 301
Губенко О.М. 198
Губін М.М. 301
Губка М.С. 301
Гудими, родина 55
Гук Н. 301
Гук С.І. 301
Гуляева М.-А. 302
Гуляєв А. 301
Гуляєв І.П. 302
Гуляєва В.Н. 302
Гулько Л.С. 279
Гунь (Бунь) П.Г. 302
Гурбинський, заказник 6, 8, 38, 169
Гурбинці, с. 7, 8, 11, 17, 18, 21, 25, 37, 169, 172, 180, 202, 214, 294, 295, 297, 298, 299, 308, 313, 332, 338, 339
Гусак М.С. 302,
Гусар (Пусар) Н.А. 302
Гусар Н.А. 279
Гусєв 302
Гусєв О.В. 302
Гусєва 302
Гуска, с. 292

Д.

Давиденко Я.І. 105
Давидівка, с. 7, 9, 14, 18, 19, 25, 37, 44, 147, 148, 149, 164, 166, 173, 180, 301, 306, 312, 315, 318, 340, 341, 342, 346
Давидівська сільська рада 6, 37, 169, 173, 201, 341
Давидівський, заказник 6, 9, 38
Дагестанська АРСР 308
Далаєв М.П. 302
Далекий Схід 72
Данилов О.А. 302,
Данилов О.О. 302,
Данькевич К. 115 – 116
Дар'їнський округ 342
Даточний В.С. 302
Даценко С.І. 302
Дашкін Г.Х. 302
Дащенківська сільська рада 118
Дворник М.І. 302
Дебелий Я. 281
Девлекєєво, с. 317
Дегтярьов Б.С. 302
Дегтярьов Ф.М. 302
Дейманівка, с. 1, 7, 12, 15, 8, 25, 29, 37, 184, 185, 187, 188, 190, 190, 281, 283, 284, 296, 299, 301, 305, 307, 308, 314, 315, 318, 320, 324, 324, 331, 331, 332, 334, 335, 336, 345
Дейманівська сільська рада 6, 37, 184, 244, 281
Дейманівський,заказник 6, 7, 37, 184
Дейнега Г.П. 302
Дейнега І.Г. 302
Дейцево, с. 322
Дементій Л.П. 198
Дементій П.Г. 303
Дементій С.Т. 198
Дементьєва К.М. 303
Демократична Республіка Афганістан 26, 54, 55, 56, 64, 68, 115, 265, 265, 266
Денисов Г.М. 303
Денисов П.І. 303
Денисова М.П. 303
Дербент, м. 308
Дербентський р-н 308
Дергачівський р-н 341
Дергачов М.І. 303
Десятник Г.С. 102
Дєдовськ, м. 328
Джамбульська обл. 334
Джаненко С.С. 168
Джоєв М. 303
Дзержинськ, м. 347
Дзержинський р-н 336
Дзержинський Ф. 72
Дзигун А.М. 303
Дзюба Й.О. 198
Діденко І.І. 303
Діденко П.І. 303
Дідович В.П. 303

Дідович О.І. 274
Дірімов І.І. 84
Діхтярі, с. 80
Дмитрівка, с. 326
Дмитрюк К.Я. 303
Дніпро, р. 5, 15, 28, 45, 72, 81, 86, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 158
Дніпровське Лівобережжя 16
Дніпропетровськ, м. 66, 286
Дніпропетровська обл. 66, 72, 151, 307
Дніпропетровський р-н 307
Дністер, р. 71, 102
Добреля К.К. 303,
Добровольський П.О. 303
Добровський І.П. 23, 57
Доброснововка, х. 348
Добрянське, с. 290
Добрянський р-н 337
Довга могила, ур. 166
Довжанський, м. 14, 33, 135
Довлетов Р. 303
Догадайло І.Г. 279, 303
Домінченко К. 116
Домовини, с. 346
Донбас 69, 115, 270
Донікієв С. 303
Дорохов Я.Р. 303
Дорохова А.П. 303
Дорошенко А.А. 279
Дорошенко А.Ф. 304
Дорошенко Д.О. 304
Дорошенко С.К. 304
Дорфман Н.І. 304
Дохтаренко М.О. 259
Доценко 304
Драбівський р-н 5, 302, 310, 311
Дремлюга М. 116
Дризуль К.П. 105
Дробишев Є.І. 304
Дробишева О.Т. 304
Дрьоміно, с. 347
Дуб черешчатий, пам'ятка природи 6, 11, 35
Дубина К.В. 304
Дубно, м. 144, 145
Дубов В.М. 304
Дубов М.М. 304
Дубовик Л.Д. 160, 221, 304
Дубровка, с. 350
Дудін І.Ф. 30
Дудка Л.І. 304, 286
Дудко П.С. 304
Дудник Д.Д. 304
Дундуковка, ст. 314
Духовичі, м. 321
Дьомін 304
Дьомін О.І. 304

Е.
Екімян О. 116
Енгельгардт В.В. 79, 80
Енгельгардт П.В. 80
Енгельс, Ф. 76
Естонія 70

Є.
Євенков М.В. 304
Євремівський р-н 290
Європа 164
Єгипет 112, 114
Єгоров О.І. 304
Єлантово, с. 28, 60, 332
Єлець, м. 296
Єлитенська обл. 322
Єлінський Й.А. 304
Єльц, м. 291
Єльцов І.І. 304
Ємельянов М.Ф. 305
Ємельянова Н.М. 305
Єна Г.І. 305
Єпихін 305
Єпіфаловський р-н 341
Єпіфанцев О.П. 305
Єпіфанцева П.Я. 305
Єреван, м. 326
Єременко А.К. 305
Єрмак О.П. 75, 191
Єрша, станція 303
Єсентуки, м. 314
Єсень Л.Я. 190, 305
Єсипов І.Н. 305
Єськов В.А. 305

Ж.
Жабинські, родина 305
Жаболовка, р. 43
Жагло Г.А. 274, 305
Жагло Г.В. 274, 305
Жагло І.Ф. 305
Жагло М.Ф. 305
Жагло Н.Я. 305
Жагло О.І. 274, 305
Жагло П.П. 274, 305
Жагло Х.І. 305
Жаканський р-н 343
Жежера Г.П. 305
Жежера І.П. 305

Жежера К.П. 305
Жеребчевський В.А. 269, 305
Жижера І.К. 160, 230
Жижера К.К. 160, 230
Житомирська обл. 293, 313, 316, 318, 339, 347, 350
Жіковський В. 80
Жлобин, м. 28, 211
Жовтневе, с. 142, 311
Жук А.І. 274, 286, 306
Жук Г.П. 274
Жук М.К. 306
Жук О.М. 259
Жуков М.П. 306
Жукова А.Г. 306
Жулай Н.К. 306
Жура О. 259
Жура О.М. 306
Журавка, с. 267
Журавльов Є.А. 306

З.
Забільський І.Л. 127
Зав'ялов В.П. 306
Завадовський р-н 338
Загожий С.О. 306
Загорулько І.В. 208
Загорулько І.Д. 306
Задорожний Ф.С. 260
Зайковський М.В. 182, 306
Зайнулієв О.Д. 306
Зайченко І.А. 306
Зайченко К.К. 306
Закавказький військовий округ 53, 62
Закревська Г.І. 30, 113, 114, 116
Закревський В. 80
Закревський Г.Й. 105
Закревський Г.П. 112, 113
Закревський І. 89
Закревський І.П. 14, 15
Закревський П.Г. 113, 114
Закревський П.І. 30
Закревський П.О. 105, 113, 116
Закревські, родина 6, 22, 30, 80, 81, 105, 106, 108, 114, 115, 116
Замана Л.М. 306
Замок, ур. 42
Замостище, с. 15, 16, 18, 191, 193, 193
Заноздін І.І. 306
Запара П.І. 306
Запара П.Н. 200
Запорізька Круча, с. 20, 129, 132, 139
Запорізька Круча, ур. 130, 131
Запорізька обл. 290, 304, 325, 344
Запорозька Січ 83
Зарайський р-н 297
Заріг, с. 29, 81
Заріччя, с. 24, 60, 293, 329, 336, 348
Зарубинці, с. 339
Заручев'є, с. 338
Заславська Г.І. див. Закревська Г.І.
Засупоївка, с. 324
Західно-Кахахстанська обл. 346
Захожий С.О. 230
Звенигородский р-н 79
Зелений 306
Зеленовський р-н 346
Зівахін В.Ф. 306
Зігун А.М. 306
Зілаірський р-н 338
Зінін К.І. 307
Зінченко В.Х. 307
Зіньків, м. 81
Злодіївка, с. 81
Зманя А.Я. 307
Зманя І.Г. 307
Зозуля М.М. 190
Зозуля М.М. 307,
Зозуля Т. 307,
Зойченко К.М. 307,
Золотарьов П.М. 307
Золотоноша, м. 15
Зубков А.С. 307
Зудін М. 307

І.
Ібекчак П.М. 307
Ібрагімов Н. 307
Ібрагімова Р. 307
Ібресинський р-н 321
Іваненко Г.М. 200
Іванець 307
Іванина Г.І. 307
Іванина М.Я. 307
Іванівка, с. 328
Іванівська обл. 292
Іванівська сільська рада 288
Іванов 307
Іванов А.І. 264
Іванов Є.Т. 307
Іванов О.І. 307
Іванова О.А. 307
Іванове, м. 342
Іванове, с. 345
Івановська обл. 312, 322
Івановський В.П. 307
Івантєєвка, м. 299
Іванцов 307

Іванюк К.І. 308
Іванюк М.Г. 308
Іванюк Т.І. 308
Іванько О.А. 69, 70
Івасинський р-н 340
Іващенко Г.М. 308
Іващенко І. 308
Іващенко І.І. 308
Іващенко М.А. 308
Іващенко П.І. 308
Іващенко П.Т. 308
Іващенко Ф.Ф. 308
Івченко Г.І. 308
Ізбалненський р-н 289
Ізимський р-н 344
Ізмайловський р-н 346
Ілінський р-н 294
Ільгунський р-н 340
Ільєнко В.П. 308
Ільєнко Є.П. 308
Ільтібаєв І.І. 308
Ільченко А.М. 83
Імханіцький М.Н. 182
Іркутськ, м. 327
Іркутська обл. 312
Іркутська обл. 330
Ісківці, с. 80
Іскоростенський О.С. 308
Ісманов Ю. 308
Ісманова Х. 308
Ісомирдарський р-н 303
Італія 73, 212
Іщенко В.П. 308
Іщенко Г.І. 308

Ї.
Ївженки, с. 193

К.
Кабардино-Балкарська АРСР 298
Кабула, с. 288, 289
Кавказ 55
Кагамлик В.Я. 249, 308
Каган Г.І. 151
Кагановицький р-н 329
Кагарлицький р-н 60, 61
Казаков 308
Казалинський р-н 319
Казанник В.В. 37, 213, 235
Казаннік В.В. 281
Казанцев К.С. 309
Казанцев Ф.К. 308
Казань, м. 52, 290
Казахстанська обл. 326, 347
Казахська РСР 303, 306, 334
Казимиров В.І. 309
Казимирова 309
Каїр, м. 112, 114
Какунін І.С. 309
Какунін С.Я. 309
Калайтан А.М. 309
Калашник П.І. 309
Калашник С.І. 309
Калиниченко А.А. 309
Калиниченко Г.А. 309
Калиниченко П.Н. 309
Калинів Міст, с. 193, 194, 325, 329
Калиновий Міст, с. див.: Калинів Міст
Калинович І.Г. 309
Калімбет Д.П. 143, 309
Калінінська обл. 289, 292, 293, 298, 302, 304, 314, 319, 338
Калініченко Г.А. 208
Калініченко П. 309
Калініченко П.О. 198
Калязін, м. 304
Кам'янець-Подільська обл. 326, 333
Камбарський р-н 347
Камінський П.Ю. 230, 309
Камінський Ф.І. 13, 15, 137
Камський І.З. 269, 309
Камський І.Я. 309
Кандалакшський р-н 296
Каневський Г.І. 309
Каненгісер М.С. 309
Канів, м. 79
Канівський Г.П. 182
Канівський р-н 331
Канюка Ю.К. 309
Капелюшин І.П. 309
Капетій Л.Г. 310
Каплинці, с. 7, 19, 20, 22, 23, 25, 37, 155, 156, 196, 197, 199, 301, 334
Каплинцівська сільська рада 6, 213, 272, 297, 313
Капніст О. 80
Капрі, о. 212
Капура Ю.М. 310
Капурова О.В. 310
Капустянський І.А. 310
Капустянський К.С. 153
Капшпик Г.С. 310
Капшпик М.С. 310
Капшпик П.К. 310
Капшпик С.С. 310
Капштик М.С. 269
Карабейніков І.Т. 310
Караван, х. 337

Карагайський р-н 304
Караганда, м. 338
Карагандинська обл. 316
Карамиші, родина 55
Карапець, Ю. 310
Каргала, станція 310
Кардаш С.М. 310
Карлівка, м. 53, 62
Кармазін І.І. 310
Карман Н.П. 264, 310
Карнаушко Ю.Т. 310
Карнаушко Ю.Ю. 310
Карпенко Д.Ф. 310
Карпенко О.І. 310
Карпенко П.Ф. 310
Карпилівка, с. 13, 17, 241, 242
Карсим М.Т. 310
Карсим Ф.С. 310
Карякін Г.О. 310
Касаткіна О.К. 289
Касторненський р-н 300
Катаєва 347
Кафтанов З.І. 311
Кафтанов О.З. 311
Кацалат Ф.В. 311
Качан Г.І. 311
Качанівка, с. 109
Качура І.О. 311
Кашеваров Б.Л. 311
Кашлами, родина 311
Кашников В.М. 311
Кашникова Е.М. 311
Квасніков І.Ф. 311
Квасніков Ф. 311
Квач В.В. 34
Кейбалівка, с. 7, 9, 25, 37, 200, 213, 288, 306, 308, 326
Кекине, с. 325
Кельн, м. 75
Кемеровська обл. 65, 308, 309, 328, 339
Керелівка, с. 80
Керченський півострів 71
Кибець К.О. 234
Кигель 311
Кигим С.Л. 105
Кизил, м. 342
Кизилський р-н 342
Київ, м. 14, 17, 28, 33, 46, 47, 48, 60, 69, 70, 77, 80, 81, 86, 115, 133, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 145, 157, 158, 159, 205, 206, 207, 212, 219, 227, 241, 248, 253, 267, 270, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 299, 304, 306, 309, 310, 311, 313, 322, 323, 326, 333, 335, 339, 341, 348
Київська губ. 79
Київська обл. 5, 60, 61, 72, 96, 267, 289, 292, 319, 320, 322, 324, 324, 331, 332, 334, 336, 345
Кикоть 311
Кильмезький р-н 322
Кипрено, с. 322
Киргизька РСР 300
Кирейко В. 115
Кирилівка, с. 80, 326
Кирилов 311
Кисельов Г.О. 311
Кисенко П. 311
Кияж, с. 296
Кібець П.О. 311
Кілецьке воєводство 322
Кіров С.М. див. Костріков С.М.
Кіров, м. 330
Кіровоград, м. 294
Кіровоградська обл. 28, 53, 62
Кіровська обл. 183, 306, 321, 322, 331, 344
Клєстов М.Л. 184, 186, 235
Клименко В.Ю. 28, 231
Климовицькі, родина с. 311
Клімушко Ю.Н. 76
Ключніков О.Ф. 311
Князьков Г.Н. 312
Князькова В. 312
Кобанов Д.А. 312
Кобанова Є.І. 312
Кобзар М.С. 312
Кобилянська О. 212
Кобяков Ф.О. 312
Коваленко 312
Коваленко А.О. 34
Коваленко Г.Т. 24
Коваленко О.А. 37
Коваленко О.В. 19, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 94, 96, 97, 98, 147
Коваленко О.П. 264, 312
Коваленко С.Т. 312
Коваленко Ф.К. 312
Коваленко Ю.П. 260
Ковалівка, с. 314, 315
Ковалівський р-н 300, 314, 315
Ковалівський Я.В. 249, 250
Ковалінський Я.В. 27
Ковальов А.А. 27, 78
Ковальово, с. 71
Ковальчук В.І. 312
Ковальчук П. 312
Ковеня І.В. 279
Ковеня М.І. 312
Ковернинський р-н 292

Ковиліна Л.О. 325
Ковінська Г.П. 312
Ковінька Г.П. 182
Коврига М.Я. 312
Когтєв 312
Кодошкіно, станція 329
Козакова А. 345
Козаченко А.Ф. 312
Козельщинський р-н 212, 333
Козикова 312
Козина Ф.А. 312
Козинець 312
Козирєв П.К. 312
Козирєва Н. 312
Козодоївський р-н 308, 309
Кокитненський р-н 324
Кокмак, м. 344
Коленський Б.Я. 313
Колесник Л.Ю. 102
Колесник О.Ф. 313
Колесніков М.Є. 313
Колінкович 279
Колодко Л.К. 313
Коломієць М.Ф.(О.) 313
Колошинський р-н 341
Колошко 313
Коляда Г.Я. 313
Кольніченко М.І. 313
Кольський півострів 71
Кольцов О. 65
Комишнянський р-н 300, 308
Комі АРСР 323, 330
Коммод, імператолр 17, 205
Компанієць Й.Ф. 313
Комсомольський р-н 312
Комуністичний р-н 318
Конишев В.О. 313
Коноваленко А.Ю. 313
Коноваленко М.З. 313
Коновалов В.П. 313
Коновалов Ф.І. 313
Кононівка, с. 268, 300
Кононко В.П. 313
Кононова М.О. 336
Концевий М.З. 313
Копайгоренко І.М. 67
Копейськ, м. 300
Копилаш В.З. 102
Копилаш П.М. 102
Копилов Ф.Б. 15, 16, 42, 237
Коплево, с. 331
Корабейников 101
Корбовська Н.О. 313
Корбовський П.Т. 313
Корильово, с. 319
Корнєв М.А. 313
Корнєва В.І. 85
Корнієнко 313
Корнієнко В.П. 168
Корнієнко Г.Т. 167
Коробов І.В. 313
Коробченко В.П. 314
Короваї, с. 298
Корольов 314
Коропський р-н 349
Коростенський р-н 313
Коротка Г.С. 314
Короткий Я.І. 314
Коротя О.В. 20, 129, 134, 142
Корчемаха 314
Корчемаха М.Г. 314
Корчомаха М.І. 234, 314
Корягіна П.І. 311
Корякін О.І. 314
Корякіна 314
Косенко 314
Косигорське, с. 316
Космачевський А.І. 259, 314
Космінін М.Л. 314
Космініна В.К. 314
Костенко Г. 314
Костиков М.Ф. 314
Костикова Т.С. 314
Костріков С.М. 27, 183
Костянецька Н.Я. 124, 125
Костяний Г.О. 314
Костяний П. 182
Костяницин Г.М. 314
Костяницина З.І. 314
Костянтинів, м. 345
Косяц Г.К., 315
Косяц М.В. 314
Котайський р-н 322
Котелевець Г.І. 315
Котенко А.М. 102
Котенко А.О. 315
Котенко В.П. 102, 315
Котенко І.С. 315
Котенко Л.К. 102, 315
Котенко М.С. 102
Котенко П.М. 315
Котенко П.П. 315
Котляревський І.П. 81
Котов В.І. 315
Коцеруба С.М. 315
Коцюбинський М. 212
Кочарава С.П. 315
Кошеверова О.І. 311

Кошовий Г.Д. 315
Кошовий М.Ф. 315
Кошовий П.М. 190, 315
Кравець А.М. 286
Кравцов 315
Кравченки, родина 55
Кравченко А.М. 315
Кравченко Д.І. 315
Крагель Т.У. 315
Краків, м. 70
Крамаренко Кирило Іванович 315
Крамаренко Костянтин Іванович 315
Кранодарський край 314
Красний Переком, м. 70
Красногорський р-н 307
Краснодар, м. 347
Краснодарський край 312, 328, 348
Краснодарський р-н 302
Краснодолинська сільська рада 300
Краснопільський р-н 327
Краснопольський р-н 320, 344, 351
Краснощековський р-н 346
Красноярський край 320, 328, 329, 347
Красюк Є.П. 316
Красюк К.О. 316
Кременчуцький р-н 324, 329, 330
Крива Руда, с. 302
Криве, с. 320
Кривенко І.С. 316
Кривенко І.Т. 316
Кривенко М.К. 316
Кривенко Н.Т. 208
Кривець 316
Кривець А.М. 316
Кривець М.Г. 316
Кривоніс Л.А. 316
Криворотенко І.А. 316
Кривохвіст Г.В. 279, 316
Крившенко Д.Ф. 168,
Крилов 316
Крилов М.М. 144, 145
Криниці, ур. 88
Кричевцева Л.А. 304
Крічка А.П. 316
Кровохвост Г.В. 279
Кропивенський полк 22, 82
Кропоткін В.В. 17
Кротенко Є. 316
Кроти, с. 20, 25, 201, 202, 319, 335, 342
Круглик М.Ю. 316
Крутий яр, ур. 281
Крюков П.Ф. 316
Крюков Ф.О. 316
Крячківка, с. 17, 18, 22, 25, 27, 28, 204, 205, 206, 209, 211, 224, 257, 258, 288, 298, 306, 313, 316, 321, 335
Кубатлинський р-н 28, 161
Кудиненко М.О. 316
Кудреватих П.Ф. 316
Кудрін Г. 317
Кудрін П.П. 317
Кудрявцев С.В. 317
Кудрявцева М.М. 317
Кузнєцов В.І. 124
Кузнєцов І.П. 317
Кузьмін І.А. 317
Кузьмін М.М. 317
Кузьміна Є.Ф. 317
Куйбишев, м. 67
Куйбишевська обл. 296, 306, 321, 322, 327, 339, 341, 342
Куйбишевський р-н 334
Кукало М.Ю. 317
Куквин, ур. 6, 11, 12, 38, 153
Куквинський, заказник 6, 8, 37, 235
Кулажинці, с. 86, 333
Кулажкін В.Г. 317
Кулик В.Й. 317
Кулик Ю.О. 317
Куликов О.Д. 317
Куликове, с. 318
Кулинич В.Г. 63
Кулініч М.С. 317,
Кулябко-Корецька Л.М. 61
Культинський р-н 330
Кумпан Д.П. 317
Кумпан М.М. 317
Кунгульський р-н 316
Купріян Н.Г. 34, 57, 58, 74, 104, 210
Куракін О.Б. 54
Курбанбаєв С.Л. 317
Курбатов 317
Курбатов І.О. 317
Куреняківка, с. 351
Курило В.О. 55
Курінька, с. 283, 284
Курловський р-н 292
Курлянський П. 317
Курсеєв 317
Курськ, м. 305
Курська обл. 293, 297, 300, 303, 323, 325, 326, 345
Кустанай, м. 304
Кути, с. 324
Кутовий Г.С. 318
Кутузов М.Т. 318
Куцевол І.С. 143, 318

Куценкова могила 14,
Кучер П.А. 279, 318
Кучера М.П. 234, 237
Кучма П.Г. 264
Кушнаренко М.О. 318
Кушнаренко П.М. 318
Кушнір М.М. 274

Л.
Лабунський 318,
Лавренко М,С. 318,
Лавренов В.Н. 318,
Лавренов Н.М. 318,
Лавріненко А.А. 36, 88, 118, 170, 185, 219, 235, 277, 282
Лагуш К.В. 318
Лазірківський р-н 323
Лазоренко Марина Іванівна 318
Лазоренко Микола Іванович 318
Латушко Д.Я. 318
Лахно 318
Лебедин, м. 319, 339, 345
Лебединський повіт 113
Лебединський р-н. 292, 293, 307, 317, 332, 337, 338, 340, 341
Лебідь М.Б. 198
Лебяж'я, ст. 333
Левада І.О. 208
Левада, ур. 129
Левитинський В. 318
Левкова О. 298
Легеня І.О. 286, 318
Леляки, с. 7, 9, 11, 21, 25, 37, 213, 214, 349
Леляківський, заказник 6, 9, 38, 213
Лемищівка, с. 80
Ленінабад, м. 326
Ленінград, м. 70, 160, 335
Ленінградська обл. 71, 169, 296, 333
Ленінський р-н 339
Леонтьєв М.В. 318
Летичівський р-н 326
Лещенко І.Р. 318
Лєновік І.П. 318
Ливантовська 319
Ливантовський М.П. 319
Лимар О.С. 76, 157, 250
Лимаренко П.В. 319
Линдін І.Ю. 319
Линовиця, с. 13, 14
Линовицька сільська рада 178
Липецьк, м. 339
Липецька обл. 296
Липова Долина, с. 341
Липова М.Б. 319
Липовий І.Д. 319
Липська В.О. 209
Липська О.О. 209
Липська С.О. 209
Липська Т.О. 209
Липський М.О. 209
Липський О.Л. 209, 210
Липський О.Л. 27
Липські, родина 22, 209
Лисенко І. 216
Лисенко І.М. 319
Лисенко І.С. 319
Лисенко К.П. 319
Лисенко О.Д. 269, 319
Лисичанський р-н 311
Лисковський р-н 290
Лисокобилка Н.Ф. 319
Литва 80
Литвиненко Г.М. 102, 319
Литовченко М.Ф. 319
Литовченко Ф.А. 319
Личман М.Д. 319
Лишофай Н.М. 203, 319
Лівобережно-Дніпровська лісостепова провінція 5
Лігачовка, с. 314
Ліпницька Г.І. 319
Лісова М.П. 319
Лобачев П.А. 319
Лобода П.І. 320
Логвиненко Г.С. 190, 320
Логвиненко П.С. 190, 320
Лозицький 320
Лонгінов М.В. 153
Лондон, м. 75, 126
Лопатинський р-н 288
Лосинівський р-н. 313
Лохвиця, м. 146, 156, 200,
Лохвиця, м. 208, 246, 248, 288,
Лохвиця, м. 25, 59, 291, 293, 293, 294, 297, 298, 299, 301, 302, 303, 304, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 315, 317, 318, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 327, 329, 330, 331, 332, 336, 337, 340, 341, 344, 345, 346, 350, 351
Лохвицький Л.С. 320
Лохвицький повіт 128
Луаканиковський р-н 302
Лубенська округа 5
Лубенський Петро 33, 48
Лубенський полк 22, 30, 82, 152
Лубенський р-н 5, 17, 325
Лубенщина 80
Лубни, м. 15, 312, 315, 331, 335, 343,

Лугова Л.М. 19, 89, 90, 91, 92, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 147
Луговий Р.С. 19, 90, 91, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 147
Лук'янович О.А. 81
Лукаш Г.М. 320
Лукинське, с. 334
Лукімщина, с. 263
Лукін Ф.Т. 320
Лукіна Р.А. 320
Лукоянівський р-н 323
Лупанов П.Д. 320
Луценко А.Ю. 320
Луценко Д.О. 107, 115, 116
Луценко І.П. 320
Луцій, імператор 17
Любарський р-н 347
Любченко С.І. 320
Ляликов О.Л. 320
Ляликова 320
Лялкін С.С. 320
Лялкіна Г.І. 320
Ляпушкін І.І. 237
Ляскоронський В.Г. 15, 42, 43, 46, 135, 137, 138, 158, 159, 227, 234, 237, 256
Ляшенко Г.Т. 320
Ляшенко М.П. 320
Ляшенко Ф.Л. 320
Ляшко Г.Ф. 320
Ляшко П.І. 279, 320
Лященко 321
Лященко І.Т. 321
Львов 320
Львовська Р.І. 293

М.

М.Вишерський р-н 296
М.Озерки, с. 289
М.Павлівка, с. 348
Магнітогорськ, м. 317, 348
Мадеєв 321
Майборода Г. 115
Майборода П. 115
Майковул, с. 325
Майкоп, м. 329, 338
Майліс А.Ф. 321
Майоров Г.М. 321
Майорщина, с. 14, 73, 253
Майтев І.М. 321
Макаренко М.О. 13
Макарів, м. 292
Макарівка, с. 347
Макаров С.М. 249, 321
Макарова Є.Р. 328
Макаровський р-н 344
Максимов О.П. 321
Макшаков І.Ф. 321
Макшаков П.І. 321
Мала Бурімка, с. 290
Мала Круча, с. 139,
Мала Круча, с. 18, 20, 217
Маленко Д.Й. 321
Малиновка, с. 336
Малишко А. 115
Малі Будища, с. 335
Маліженко В.І. 321
Малкін С.М. 321
Малкіна Г.Й. 321
Малогорівка, с. 334
Малотин, літописне місто 164
Малютинська сільська рада 6, 218
Малютинці, с. 10, 25, 86, 100, 218, 304, 327, 335, 341, 346
Малько Д.І. 286, 321
Мальцев П.М. 321
Мамедалієв 321
Мандрущак Ф. 321
Манжосов І.Т. 321
Манжосов Т.В. 321
Мануйлівка, с. 212
Мар'їнське, с. 18, 81, 222, 224, 303
Марголіна І.Л. 102, 321
Мари, м. 335
Марійська АРСР 330
Марк Аврелій, імператор 17, 205, 238, 255
Маркевич А.А. 14
Марківка, с. 113
Маркс К. 27, 75, 76, 126, 127
Мартиненко М.М. 168,
Мартинчик Є.С. 322
Мартинчик М.П. 321
Мартюгін Я.О. 322
Марченко Л.А. 198
Марченко Я.Т. 322, 269
Марчук 322
Марчук М.С. 322
Масальський, о. 45
Маслов В. 322
Маслов В.І. 34, 113
Матвієнко П.А. 190, 322
Матепс К.І. 322
Матушкіна Н. 281
Матушкіна Н.А. 235
Матюшенко А.І. 322
Матюшенко С.Я. 322
Махно Є.В. 16, 17, 18, 192
Мащенко П.Т. 322
Медяник Ф.К. 322

Межирічі, с. 337
Меленки, с. 343
Мелкове, с. 338
Мельников Л.П. 322
Мельникова І.С. 18, 19, 46, 47, 86, 87, 89, 90, 91, 91, 92, 92, 93, 93, 94, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 164, 165, 166, 167, 171, 172, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 188, 189, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 233, 240, 241, 242, 246, 247, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 267, 268, 272, 273, 278, 281, 283, 284, 285
Мельниченко І.М. 322
Мельниченко М.Г. 322
Мельцов Г.П. 322
Мерлинка, с. 347
Метер І.С. 322
Меченки, с. 200, 225, 255, 311, 312, 314, 315, 318, 331, 339
Микитенко І. 115
Микитівка, с. 298
Микола I 81
Миколаїв, м. 345
Миколаївська обл. 297
Миксач, ст. 292
Миленко В.М. 37
Милихман А.І. 322
Милихман І.Я. 322
Мирвода К.Г. 102
Мирвода С.Н. 69, 71, 102
Миргород, м. 73, 81
Миргородський р-н 300
Миргородщина 110, 333
Мироненко І.М. 323
Митрофанов Г.М. 323
Митрофанов І.О. 323
Митрофанова А.О. 323
Михайленко 323
Михайленко М.М. 323
Михайленко О.К. 323
Михайличенко Б.Х. 323
Михайлів, м. 43
Михайлівський замок 22, 42, 43
Михайлов 323
Михайлов В.М. 323
Михайлов П.Г. 323
Михайлова Г.Т. 323
Михалев Т.Ф. 323
Михеда О.Г. 244
Мишаков В. 323
Мишин І.О. 323
Міжріччя, с. 338
Мікояш Х.Л. 329
Міллер М.С. 323
Міллер С.Ю. 323
Мінусинський р-н 347
Мінченко Н.В. 323
Мірошниченко А.І. 323
Місюра П.П. 323
Міхеєв І.М. 324
Міхеєва М.Т. 324
Міхура Г.М. 16
Міхуто С.М. 324
Мішина Є.П. 323
Міщенко І.Р. 324
Міщенко С.Ф. 324
Млинова башта 43
Многа, р. 5, 16, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 154, 155, 156, 246, 273, 278, 285
Мовчан І.А. 259
Могилівщина, с. 226
Могильовська обл. 301
Мойтева О.О. 321
Мокієнко П.Г. 274
Мокляк В.О. 34, 54, 76, 79, 81, 118, 128, 153, 154, 155, 210
Мокри, с. 300
Мокрицікі, родина 51
Мокрицький А.М. 28, 51, 64, 80
Мокрицький І.М. 52
Мокрицький М.О. 51
Мокрицький-Таволга П.М. 52
Мокріївка, с. 300
Молдаван А.М. 286, 287
Молітенко В.І. 208
Молотов, м. 293
Молотовська обл. 296, 309, 316, 323, 333, 342, 349
Молотовський р-н 333
Молчанов М.П. 190, 324
Монот 324
Моншино, с. 304
Монько В.Д. 186
Моргунов Ю.Ю. 17, 42, 45, 44, 89, 90, 234, 237, 238, 239, 240
Мордовська АРСР 314, 329
Моренці, ур. 121
Моринці, с. 79
Мороз П.М. 324
Мороз Т. 324

Морозов П.П. 324
Морозова О.В. 324
Мосіївка, с. 80
Москавець П. 324
Москаленко Г.Я. 286, 324
Москаленко М.Г. 324
Москаленко М.Н. 190
Москалець М.Г. 324
Москва, м. 28, 58, 65, 79, 144, 145, 231, 250, 271, 288, 290, 303, 304, 327, 329, 330, 342, 350
Московська обл. 78, 79, 105, 144, 212, 231, 250, 271, 291, 297, 299, 303, 307, 318, 324, 328, 347, 348
Московський військовий округ 53, 62
Московщина, куток 104
Мостова Г.І. 324
Мостова Г.С. 324
Мостовий Ф.Д. 324
Мостовий Ф.Ф. 324
Мочилов М. 324
Мошан Т.Н. 208
Мошино, х. 322
Мринський Ф.Я. 200, 325
Мудрий, х. 118
Мужанський р-н 293
Мужгинський р-н 350
Мукден 72
Муравець Я.Г. 325
Мурашкін І.В. 325
Муржа М.К. 325
Муржа О.М. 325
Мурманська обл. 296
Мускольський р-н 344, 345
Мустіпан А.Л. 325
Мухін 279, 325

Н.
Н.Миколаївка, с. 307
Набок Ю.М. 29, 77
Навроцький П.І. 127
Наглий М.І. 29, 190, 191
Надудайщина 15
Назаренко С.І. 325
Назаров А.Д. 325
Наконечний П.С. 264, 325
Нальчик, м. 298
Намбу Й. 145
Наримська обл. 301, 302
Науменко Д. 325
Науменко Д.А. 325
Науменко Н.К. 325
Нахман Й.Л. 325
Негеєвич О.А. 127
Недавайхліб Н.Д. 325
Недавайхліб Н.М. 325
Неживенко І.П. 325
Немець У.Д. 292
Ненашеєво, с. 317
Нестевенко (Нестеренко) І.П. 325
Нестеренко К.Л. 325
Нестеренко С.М. 326
Нестеренко Сергій Миколайович 326
Нестеренко Сергій Митрофанович 326
Нестеренкова В.І. 326
Несторенко К.Л. 286
Нефьодов А.І. 69, 70, 71
Нечипоренко С.Й. 200, 326
Нємков Д.О. 325
Нємкова М. 325
Нижегородська обл. 292
Нижемойка, с. 293
Нижній Бистрій, с . 326
Нижній Новгород, м. 28, 144, 212
Нижній Тагіл, м. 323, 341
Нижньопечамський, х. 340
Нижньо-Чертильський р-н 311
Низдим, с. 308
Ниршберг Л.С. 326
Ниршберг С.М. 326
Ніжин, м. 15
Нікітенко Я.І. 326
Нікітін П.О. 326
Нікітін П.П. 326
Нікольський р-н 303
Ніконов П.Д. 326
Ніконова Р.К. 326
Німецька Демократична Республіка 56
Німеччина 72
Ніорба Г. 326
Ніорба І.В. 326
Нові Мартиновичі, с. 176, 181
Нові Санжари, смт. 116, 305
Новіков А. 116
Ново, с. 312
Новоковська М.І. 317
Новокузнецьк, м. 65
Новоломов, м. 288
Новомосковський р-н 56
Новоселівка, куток 91
Новосибірськ, м. 341
Новосибірська обл. 65, 299, 309, 312, 341
Новохаперськ, м. 288
Ново-Шипунове, с. 346
Носенко І.В. 326
Носенко І.Т. 259
Носко Т.М. 326
Нужна М.М. 326

Нужний Д.О. 326
Нурматов Б. 326

О.
Обросєво с. 333
Овсюки, с. 319
Овсяницький А.О. 103, 125, 143, 147, 152, 157, 161, 168, 172, 182, 190, 198, 201, 204, 208, 210, 216, 222, 231, 234, 243, 248, 249, 250, 260, 265, 270, 274, 280, 285, 286, 287
Овчаренко Д.Ю. 326
Овчаренко Н.Г. 102, 326
Оганесян 327
Оганесян М.К. 326
Огризко Г.О. 327
Одер, р. 69, 71
Одеса, м. 58, 212, 270, 304, 334
Октябрьське, с. 289, 324
Октябрьський р-н 289
Олександренко А.В. 151, 264, 327
Олександрівка, с. 7, 27, 28, 37, 136, 159, 228, 229, 230, 231, 290, 300, 332, 336, 339, 341
Олександрівська сільська рада 6, 226, 228, 231
Олександрівський дуб, пам'ятка природи 6, 11
Олександрійський р-н 28, 53, 62
Олександрія, м. 297
Олександровичі, родина 55
Олексієве, с. 288
Олексієнко В.М. 327
Олексієнко С.І. 327
Олексіївка, с. 295, 297, 329, 336
Олефіренко І.А. 327
Олефіренко П.К. 327
Омеляненко К.Г. 327
Омелянчук І. 214
Омельченко 327
Омськ, м. 300
Омська обл. 318
Онедевонський р-н 324, 325
Онищенко М.О. 327
Онищенко С.М. 327
Оранієнбаумський р-н 333
Орел Ф.А. 327
Оренбурзька обл. 317, 351
Оржиця, р. 86, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100
Оржицький р-н 302
Оріль, р. 81
Орлик, отаман 60
Орлиця, р. 260
Орлов К.І. 327
Орлов Р.В. 327
Орлова Г.П. 327
Орлова С.З. 288
Орловська обл. 291, 346, 346
Осадчий А.Є. 327
Осиповський р-н 301
Осмоловська Р. 327
Основа, ст. 345
Остапенко Л.І. 214, 228
Остапівка, с. 121, 122
Острів Масальський, лісопарк 6, 10, 36, 38
Острів, ур. 17, 44, 170
Отрожки, ст. 320
Оханов М. 327
Охріменко І.І. 221, 327
Охріменко С.Г. 327
Охтирський р-н 290, 293, 338, 348

П.
П'ятигорська, ст. 320
П'ятниця, с. 339
Павелко С.Я. 143, 328
Павленко В.А. 86, 104, 118, 128, 153, 199
Павленко Г.Л. 328
Павленко П.В. 86
Павлик К.В. 259
Павлівка, с. 327, 337
Павлік О.Г. 328
Павлов М.І. 328
Павлова Є.П. 321
Павлов-Посад, м. 291
Павловська обл. 327, 337
Павловський р-н 320, 324, 327, 337, 342
Павлоградський р-н 290
Падалка Л.В. 13
Пайзават, кишлак 345
Палаєв М.П. 328
Паляниця Ф. 328
Памір 115
Панасенко Т.В. 105
Паніщев В.П. 328
Панкратович М.Г. 328
Панталіонов М.С. 328
Панфілов В.І. 328
Панч П. 115
Панченко Н.О. 234
Панютино, с. 290
Папко С.М. 208
Паранук Ю.Я. 328
Паращієнко С.Т. 328
Парганська обл. 307
Парганський р-н 307
Пардубіце, м. 65
Паріжков В.К. 328

Парк, пам'ятка природи 6, 11, 88
Парфенов М.Р. 328
Парфенов Р.Ф. 328
Пархоменко П.І. 328
Пасічний Т.О. 328
Пастухов І.Ф. 328
Пастухова А.П. 329
Пачелмський р-н 313, 314
Пашкевич А. 116
Пекарський М.М. 329
Пензенська обл. 288, 313, 314, 345
Перволуцьк, станція 288
Перевод, р. 5, 9, 16, 42, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 105, 145, 147, 148, 149, 151, 157, 158, 159, 163, 165, 166, 167, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 191, 193, 194, 206, 219, 220, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 232, 233, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 28
Перепелиця М.І. 329
Перепелиця П.Г. 329
Перепьолкін А.В. 329
Пересадін П.І. 329
Пересадіна А.І. 329
Пересічна, ст. 341
Перетятько О.А. 26, 55, 56, 68
Переяслав, м. 106, 164
Переяславське князівство 42
Переяславський р-н 289, 324
Перлієв 329
Пермська обл. 304
Перхаржевський 329
Перчиков З.С. 127
Першотравневе, с. 19, 20, 206, 232, 233, 256
Петербург, м. 52, 64, 79
Петренко І.П. 286
Петренко М. 286
Петренко М.І. 329
Петриця Л.Л. 329
Петриця С.П. 264
Петрівка, с. 346
Петрівка, ст. 312
Петрівський р-н 336
Петров В.О. 329
Петров В.П. 17
Петров О.М. 329
Петров П.П. 329
Петрово-Роменський р-н 319, 332
Петровське, с. 344
Петропавловське, с. 322
Пехментський р-н 321
Печаткін А.Ф. 329
Пєшков О.М. 212
Пивоваров Й.С. 329
Пилиця, р. 69
Пиріг О. 46
Пирне, с. 295, 296
Пирогова Левада, ур. 25, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351
Пирязька обл. 289
Пиряниці, м. 289
Пирятин, залізнична станція 314
Пирятин, літописне місто 15, 17, 42
Пирятин, м. 7, 10, 12, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 46, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 79, 81, 82, 83, 85, 119, 120, 123, 139, 141, 151, 154, 171, 176, 177, 181, 187, 188, 189, 194, 200, 203, 214, 217, 226, 246, 251, 253, 254, 278, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351
Пирятинська волость 5
Пирятинська міська рада 6, 37, 46, 56, 65, 145, 191, 193, 194, 316
Пирятинська округа 5
Пирятинське лісництво 7
Пирятинське торфовище 15
Пирятинський край 6, 29
Пирятинський повіт 5, 13, 28, 55, 76, 114, 115, 151, 190, 209, 211, 243 – 244, 270, 274
Пирятинський район 5, 6, 12, 17, 18, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 58, 60, 64, 66, 69, 70, 71, 72, 102, 152, 161, 169, 190, 200, 244
Пирятинський регіон 21
Пирятинський р-н 265, 269, 270, 274, 286, 288, 296, 301, 305, 308, 311, 312, 313, 315, 316, 322, 325, 328, 329, 332, 334, 335
Пирятинський, природний парк 6, 7, 37, 38

Пирятинщина 13, 14, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 59
Писаренко А.В. 329
Писемський Г.Ф. 55
Пихта, с. 340
Пичков В.С. 329
Північний Кавказ 55
Півторацький І.С. 200
Півторацький С.І. 329
Пігуренко О.А. 127
Підуст Ф.Я. 329
Пікуль Ф.Г. 330
Піменов Г.Я. 330
Піменова Р.І. 330
Пісня Я.К. 329
Плахотний І. 330
Плахотнюк К.Ф. 330
Плетень І.А. 330
Пліва А.А. 279
Пліва І.П. 279
Плюскін М.П. 330
Плюскін С.М. 330
Пляшечник І.Я. 168, 330
Пляшечник Я.І. 69, 71, 167, 169
Повзнери, родина 330
Повстин, с. 7, 8, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 25, 31, 37, 234, 235, 238, 241, 242, 243, 296, 297, 302, 308, 315, 335
Повшедний В.Г. 330
Повятковський р-н 322
Пограничне, с. 350
Поднебеснов К. 330
Подобайло А.В. 35, 36, 37, 105, 128, 173, 186, 213, 214, 218, 228, 234, 235, 254, 281, 282
Познань, м. 69, 269, 270
Пойриф 330
Покровська сільська рада 302
Покровський р-н 314
Полєв Д.Т. 330
Поліскіни, родина 330
Полкова-Микитівка, с. 337
Полкостень, літописне місто 15, 17, 234, 237, 242
Половець А.В. 330
Половець Є.Є. 330
Пологівський р-н 325
Полонне, м. 333
Полочанський М.К. 330
Полочанський П.К. 330
Полтава, м. 73, 137, 138, 317
Полтавська губ. 13, 14, 28, 55, 76, 115, 151, 190, 211, 270, 274
Полтавська область 5, 6, 16, 18, 20, 28, 53, 56, 58, 62, 63, 64, 66, 69, 70, 71, 72, 77, 87, 95, 99, 100, 102, 118, 121, 133, 134, 136, 138, 141, 146, 161, 169, 190, 212, 244, 263, 265, 269, 270, 274, 286, 290, 291, 292, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 305, 307, 308, 310, 311, 313, 314, 315, 316, 317, 319, 323, 324, 325, 326, 329, 330, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 348
Полтавська рівнина 5
Полтавський край 80
Полтавщина 6, 12, 13, 14, 25, 29, 81, 106
Полторацький Н.І. 331
Полуектов А.І. 331
Полузинський р-н 302
Полуніївка, с. 323
Полюх О.С. 331
Поляки, с. 291
Поляков В. 49, 331
Полянська 331
Полянський 331
Польова башта 43
Польща 65, 69, 70, 269, 270, 322
Пономаревський р-н 323
Пономаренко І.К. 331
Пономаренко К.С. 286
Пономаренко М.Д. 331
Пономаренко М.І. 331
Пономаренко Н.Г. 331
Пономаренко П.І. 331
Пономаренко П.М. 331
Пономаренко П.С. 331
Поноровський р-н 345
Попелянський р-н 316
Попко С.М. 330
Попов В.М. 331
Попов Я. 244
Попова могила 135
Попович М.Н. 280
Пордаєва О. 342
Порецький р-н 301
Поривай І.Т. 331
Пороло К.А. 331
Порт-Артур, м. 72
Поршнєв 331
Посулля 237
Потапенко О.Г. 234
Потапенко О.Ф. 331
Потов В.І. 331
Потова М.Д. 331
Похтерський р-н 344
Пояс Ж.Й. 279
Пояс Ж.Ф. 331
Пояс Ж.Ф.-2-й 331

Прага, м. 65
Прахов Ф.О. 332
Прахова К.С. 332
Предатченко А.Д. 332
Предатченко А.К. 332
Пресснов П.М. 332
Пресснов Ф.П. 332
Приазовський р-н 290
Приаргунський р-н 350
Привалов Д.К. 28, 60, 61, 332
Придніпровська низовина 5
Приймак Г.Л. 332
Приймак Т.І. 332
Прилуки, м. 11, 15, 21, 113, 171, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 194, 200, 203, 214, 226, 232, 233, 255, 336
Прилуцький край 29
Прилуцький повіт 80
Прилуцький р-н 5, 150, 151, 165, 178, 261, 273
Прилуцький С.А. 332
Примири, с. 310, 311
Приморський край 348
Прихідьки, с. 244, 246,
Прихідьки, с. 25, 27, 55, 289, 292, 308, 321, 332, 345
Приходько А.М. 332
Приютне, с. 335
Пріщенко В. 332
Пріщенко Г.М. 190
Пріщенко М.Г. 332
Продан Д.А. 332
Проженюрко Д.Я. 332
Прокопенко І.Л. 168
Прокопенко П.Д. 29, 274, 275
Прокопенко П.Н. 332
Прокопенко П.П. 332
Прокопович Г.Я. 332
Прокоф'єв В.Ф. 249, 332
Пронь І.І. 59
Протопопов Ф.З. 332
Прохоровичі, родина 54
Проценко Ю.В. 35, 36, 37, 105, 128, 173, 213, 218, 235, 254, 281
Прусія 75, 115, 126
Псільське, с. 81
Пустовгар К.П. 332
Пустовгар П.Ф. 332
Путь 333
Пушкінський р-н 299
Пуща-Водиця 322
Пчегатлукай, аул 328

Р.

Рабінович В. 76
Равікович, 333
Радом, м. 69
Радомишли, м. 350
Радомль, м. 269
Радянський Союз 28, 60, 61, 66, 69, 70, 71, 72, 72, 151, 152, 161, 162, 167, 169, 269, 348
Разумовський, 333
Райман А.М. 333
Райозеро, с. 323
Раков Г.П. 333
Рассадніков В.П. 333
Рассаднікова Г.І. 333
Рассказов, м. 329
Ратуш 333
Рахманійко (Рохманійко) П.С. 333
Раюшинський р-н 321
Рвачев 333
Ребрик Н.Л. 333
Ребрик Я.П. 333
Ревун М.П. 333
Рекун А.К. 333
Рекущій М.К. 333
Ремесло В.М. 28, 29, 76, 77, 270
Ремесло П.Д. 333,
Республіка Азербайджан 28, 161, 183
Республіка Білорусь 28, 102, 211
Республіка Хакасія 65
Решетилівка, м-ко 81
Решетняк 333
Рєзнікова В. 333
Рєпнін В. 81
Рєпніна В. 80
Рєпнін-Волконський М.Г. 80
Рибалка В.С. 333
Рибалка І.М. 334
Рибалка П.М. 333
Рибальченко К.О. 333
Рибінський р-н 299
Рибка І.М. 190
Ризанови, родина 334
Риков М.А. 334
Рикущий М.К. 168
Рильський М. 115
Рим, країна 83
Римарівка, с. 298, 299
Римша Ю.О. 130
Ритвинський р-н 349
Ричков В.М. 334
Рівне, с. 229, 230, 251, 254, 306, 309, 319, 337, 349
Різак Д.Г. 334

Різак І.М. 334
Роблена могила, ур. 165
Родіонов О.Т. 334
Родіонова М.Ф. 334
Розалівка, с. 320
Розбишівка, с. 319, 332
Розцінко І.І. 279
Рокитне, с. 324
Романов В.М. 334
Романов М.О. 334
Романово, с. 323
Ромашово, с. 292
Роменський р-н 291
Російська імперія 13, 78, 79, 103, 114, 199, 206, 207, 212, 231, 237, 250, 271
Російська Федерація 28, 34, 78, 79, 144, 169, 183, 212, 231, 250, 271
Росія 78, 83, 114
Рославль, м. 338
Россоші, ур. 14, 174
Ростов, м. 270
Ростов-на-Дону, м. 324, 346
Ротар Г.М. 66, 204, 266
Ротмістров Г.Г. 55
РСФРР 78
Рубан І.І. 334
Рубан Т. 334
Рубаха П. 334
Рубен І.І. 279
Руда, р. 5, 9, 149, 163, 164, 165, 166, 167, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 226
Руденко 334
Руденко П.Я. 334
Рудерман 334
Рудинський М.Я. 17
Рудка, р. 105
Рудка, с. 310
Руднєва М.Г. 20, 45, 129, 132, 134, 142, 145, 153, 194, 195, 233, 272
Рудник Д.Д. 334
Рудченко Д.О. 334
Рудяков І.Л. 334
Рудякова Г. 334
Румянцевський р-н 322
Русівщина, ур. 255
Рустем Я. 80
Рустемас І. 80
Руська-Паївка, с. 329
Рюриковичі 131
Рязанська обл. 291, 300, 304, 305, 340

С.

Сабанєєв В.В. 13
Сав'яненко П.П. 60, 335
Савельєв В.І. 335
Савченко М. 335
Савченко М.Д. 190
Савченко С.Ф. 264
Садимова Ш. 345
Садишівка, х. 292
Сайко І.Й. 190, 335
Сайченко Н.В. 335
Сакичаров, с. 315
Сакун Г.І. 335
Сальницький В.В. 85
Самаркандська обл. 340, 344
Самбур М.Я. 279
Самиров 335
Самодуров М. 335
Самодуровка, с. 323
Самойлов М.П. 335
Самойлов П.М. 335
Самойловський І.М. 15, 42, 237
Самородов В.М. 105
Саморотовка, с. 307
Санкт-Петербург, м. 28, 64, 80, 114
Сапков 335
Сапринін 335
Сарана Н.Д. 221, 335
Саранський 335
Сарапульський р-н 321
Саратов, м. 301, 325
Саратовська обл. 288, 298, 326, 331
Саратульський р-н 317
Сари, с. 334
Сасинівка, 7, 9, 18, 25, 37, 147, 254, 255, 258, 293, 299, 306, 314, 333
Сасинівська сільська рада 6, 37, 200, 213, 214, 225, 232, 254, 280
Сасинівський, заказник 6, 9, 38, 254
Саурський р-н 350
Сафоновський р-н 340
Сахно І.І. 208, 335
Сахно М.І. 335
Сахно Т.В. 335
Сахно Т.Х. 102
Сватки, с. 306, 325
Свердловськ, м. 289, 342
Свердловська обл. 289, 327, 333, 335, 341
Свердловський р-н 335, 336
Свечєв В.С. 335
Свечєва М.Ф. 336
Свєтник П.І. 336
Свинар І.А. 182
Свинарь В.І. 26, 54, 55, 64, 68

Свинне, с. 303
Свириденки, родина 55
Свічка Л. 84
Свободні Ключі, с. 322
Святогор А.А. 15, 17, 43, 44, 58, 89, 163, 171, 188, 189, 201, 204, 205
Севастополь, м. 270
Северин В.Ф. 336
Северинов О.Ф. 336
Селихи, с. 319
Селище, ур. 17, 188
Селютін М.К. 336
Семененко М. 190
Семененко М.Д. 336
Семенюк І.С. 153
Семеняка М.І. 190, 336
Семерєв О.П. 336
Семченко І.П. 336
Сенча, с. 101, 288, 289, 291, 292, 294, 295, 298, 299, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 312, 315, 316, 318, 319, 322, 324, 326, 328, 331, 333, 335, 336, 337, 341, 342, 343, 343, 350
Сенченко І. 115
Сенченко М.Д. 274
Сенчило В.Ф. 279
Сенчило К.Л. 279, 336
Сенчило М.О. 24
Сенчило О. 281, 282
Сенчило О.А. 37
Сенчило О.О. 213
Сеньков В.Н. 290
Сербин Н.Х. 336
Сербін Н.Х. 151
Сербін Ф.П. 69, 70
Сергієнко М.О. 279
Сергієнко П.Г. 336
Серебрін С.П. 336
Серебрякове, с-ще 346
Серебрянопрудський р-н 303
Середа І.І. 336
Серьогін С.І. 336
Серов, м. 335
Сиволап Н.М. 79, 201, 204, 217, 260
Сидоренко В.А. 336
Сидоренко Г.О. 18, 135
Сидоренко М.В. 37
Сидоренко М.О. 264, 336
Сидоренко О.В.
Сидоренко О.В. 20, 129, 130, 131, 134, 139, 142, 218
Сидоренко О.П. 221, 336
Сидоренко С.В. 336
Сидорова К.М. 321
Сизрань, м. 306, 311, 346
Силка С.С.(І.) 337
Симбірськ, м. 78, 79, 104, 231, 250, 271
Симонок І.П. 337
Симонюк Ф.К. 337
Синиха, с. 316
Синіцин В.М. 337
Сисоєве, с. 302
Ситнер К.П. 337
Ситник Р.П. 337
Ситникова П.А. 337
Сідий Й.К. 336
Сікач С.Г. 160
Сіма 337
Сіробаба А.А. 337
Сіробаба М.А. 337
Скаржинська К.М. 14
Скирда А.М. 145, 222, 232
Скирда О.А. 36, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 59, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 74, 75, 79, 101, 103, 104, 105, 125, 126, 142, 143, 144, 147, 152, 157, 161, 162, 163, 168, 169, 172, 173, 182, 183, 184, 190, 191, 195, 198, 199, 201, 202, 204, 208, 210, 211, 212, 213, 216, 217, 222, 228, 231, 234, 243, 248, 249, 250, 251, 260, 265, 266, 267, 270, 271, 272, 274, 275, 280, 285, 286, 287
Скіфія 16
Скляр М.Л. 337
Склярова О.В. 310
Сколота В.І. 337
Скоропадський Павло 23, 78
Скубко А.М. 337
Скубко К.А. 337
Слав'янський р-н 346
Слефіренко І.А. 337
Сливи, родина 54
Сліпорід, р. 133, 136, 137, 142, 227, 228, 229, 241, 251, 252, 253, 254
Слободо-Петрівка, с. 29, 81, 306,
Слюсар М.В. 36, 87, 128, 169, 173, 174, 184, 186, 213, 235, 244, 254, 276, 281
Смаговський А.А. 337
Смикова Левада, ур. 277
Смирнов 337
Смирнов М.О. 337
Смирнова К.С. 337
Смоленська обл. 336, 338
Смоляренко 337
Смольна, станція 71
Смотрики, с. 25, 260, 265, 294, 308, 325, 327

Смотриківська сільська рада 6, 218, 260, 265, 336
Снігир Г.М. 338
Снігир Д.М. 338
Снігир К.П. 338
Снігир С. 338
Соболиця, р. 133, 139, 217, 218
Сокиринці, с. 80
Соковніков І.А. 338
Соколовський р-н 289
Солдатенко А.Ф. 147
Солдатське, с. 311
Солдатське, с. 326
Солікамський р-н 309
Соловей Ф.А. 338
Соловей Ф.Д. 338
Соловецький монастир 52
Соломка К.І. 338
Сормово, м. 300
Сороджук А.І. 338
Сороджук В.Ю. 338
Сорока 338
Сорока Ф.Г. 338
Сорокін Ф.М. 338
Сорокіна М.О. 338
Сорочинськ, м. 309, 311
Сорочинськ, с. 344, 344
Сорочинськ, ст. 313, 316, 317, 324, 351
Сосюра В. 115
Сотниченко К.П. 168
Софіївський р-н 66, 72, 151
Софронов І.(А.) З. 335
Софронова М.В. 335
Сошенко І.М. 80
Союз Радянських Соціалістичних Республік див.: СРСР
Спартак М.Ф. 143, 338
Спесівцев М.П. 338
Спірін В.І. 338
Спірін І.П. 339
Спірін М.О. 338
Спіріна К.С. 338
Спокойна К.С. 339
Спокойний Р.Й. 339
Сполхове, с. 321
Сретенське, с. 290
СРСР 15, 17, 29, 53, 62, 63, 66, 69, 70, 71, 72, 72, 77, 151, 161, 162, 169, 190, 200, 269, 275
СРСР 78, 102, 144, 145,
Став, ур. 204
Ставидла, с. 28, 53, 62
Ставицькі, родина 339
Ставище, с. 316
Ставропольський край 314
Стадник Г.А. 339
Стадниченко І.К. 339
Сталін Й.В. 183
Сталінабадська обл. 303
Сталінград, м. 76
Сталінградська обл. 302, 340
Сталінка, м. 65
Сталінськ, м. 328
Сталінська обл. 315, 345, 346
Сталь, х. 313
Станіславський Д.Н. 153
Станкевич Є. 339
Стара Рачейка, с. 296, 321, 339, 341
Стара Рябина, с. 290
Старий шлях, пам'ятка природи 6, 11, 214
Старик Г.А. 234
Старица, м. 298
Старожилово, с. 325
Старооскольський р-н 297
Стегній Ф.Н. 339
Стельмах А.І. 339
Стельмах І. 339
Стеновський І.М. 339
Степанов 339
Степанов П.Г. 339
Степанова О.М. 339
Степанський 339
Степовий І.М. 230
Стефанович А.О. 153
Стефанович В. 89
Стефанович В.А. 15
Стефанович П.А. 127
Стефанчук П.Ф. 339
Стецюк Н.О. 35, 36, 37, 42, 87, 88, 105, 128, 129, 169, 170, 173, 184, 185, 186, 187, 213, 214, 216, 218, 219, 228, 229, 235, 237, 244, 246, 254, 255, 276, 277, 281, 282
Стиф Д.М. 339
Стиф К.П. 339
Стовбино, с. 308
Стовбищенський р-н 317
Стогній В.Д. 339
Стогній Є.А. 339
Столбов Є.М. 339
Столбова 339
Сторожевськ, с. 323
Сторожевський р-н 323
Стороженки, родина 14
Стороженко А.В. 42
Стороженко О.В. 14
Стропове, с. 289
Струминський Б. 145

Суботін І.М. 339
Суботіна С.Т. 339
Сувинський М.Д. 340
Сувінов І. 340
Сувінова М. 340
Сула, р. 45, 47, 48, 67, 86, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 158, 267, 268, 273, 283
Сулимівка, с. 317
Суми, м. 46, 154, 189, 246, 248, 331
Сумська обл. 200, 288, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 298, 301, 307, 317, 319, 320, 324, 325, 327, 332, 333, 337, 338, 339, 340, 341, 344, 345, 348, 351
Сумський р-н 321, 325
Супой, р. 10, 218
Супруненко О.Б. 20, 34, 44, 45, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 139, 142, 218, 240
Сурхан-Дар'їнський округ 342
Сусарикін М.Є. 340
Сусарихіна П.Г. 340
Суслін О.І. 340
Суфліс, с. 296
Суха Лохвиця, р. 122
Сухенко В. 27
Сухенко В.В. 29, 77, 105
Сухобоков О.В. 234, 237
Сучков О.А. 340
Сушко О.І. 26, 68, 265, 266
США 73

Т.
Таболове, с. 341
Таволга-Мокрицький П. 29, 81
Таганрог, м. 270, 325
Тадіївка, с. 322
Такуша, с-ще 314
Талавшове, с. 292
Талгор, ст. 306
Талдикіна П.Д. 340
Талди-Курганський р-н 334
Тамбовська обл. 329, 332
Таміров Ю. 340
Танкін І.М. 340
Танкіна Є.І. 340
Тараканова могила 207
Таран А.П. 340
Таран С.М. 340
Таранець Й.П. 143
Таранець І. 340
Таранець Ю.П. 340
Тарасенко А.К. 168
Тарасенко Д. 323
Тарасенко І.І. 168, 340
Тарасівка, с. 25, 198, 200, 274, 302, 312, 325, 329, 330
Тарасов П.В. 340
Тарасов П.П. 340
Тарасюк 340
Таращанський р-н 319, 320
Таращієнко С.Т. 147
Тарновський В.В. 13
Тарновський Г. 32 – 33, 127
Тарновський М.Я. 14
Тарський р-н 318
Татарська АРСР 28, 60, 297, 317, 325, 332, 334, 337, 339, 343, 344, 345
Ташкент, м. 321, 348
Ташкентська обл. 311
Тверіна В.І. 330
Телегін Д.Я. 18
Телепень, майдан 12
Теличко П.Ф. 147
Тенкушевський р-н 314
Теплівка, с. 25, 27, 28, 29, 69, 72, 77, 267, 269, 270, 299, 305, 307, 309, 310, 313, 317, 319, 322, 326, 333, 338, 339, 344, 350
Теплівська сільська рада 6, 267
Теплово, с. 76
Теплухи, с. 301
Тепляшин 340
Тепляшін В.С. 340
Терехтинський р-н 347
Тесленко Г.Л. 102
Тесленко Г.М. 102
Теучезький р-н 328
Тизикова дача 348
Тилдикін П.Г. 340
Тиличка М.Д. 341
Тиличка П.Я. 340
Тилузей,с. 302
Тимонов Г.Є. 341
Тимонова Є.З. 341
Тимченко Г.П. 147
Тимченко Г.П. 341
Титаренко П.Д. 102
Титовський р-н 339
Тихомиров В.О. 341
Тихонов М.І. 341
Тихонова М.К. 341
Тичина П. 115
Тищенко В.Г. 274
Тищенко П.І. 279, 341
Тищенко С.А. 274
Тищенко Т.Т. 274
Ткаченко А.І. 102

Ткаченко А.Я. 221, 341
Ткаченко О.М. 18, 19, 47, 48, 89, 90, 91, 92, 93, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 135, 146, 147, 194, 195, 241, 246, 247
Товмач, с. 332
Товста могила 207
Товтимоново, станція 302
Товхелідзе А. 145
Толстой І.Ф. 69, 71, 72
Томашевський С.М. 341
Томськ, м. 290, 299, 309
Тонконогий І.Є. 341
Топоренко М.М. 341
Топоренко Н.Й. 341
Торган М.Я. 341
Торішній І.А. 341
Торків, с. 286
Тоскаєв М.О. 341
Тоскаєва Т.Т. 341
Тотове, с. 339
Траян, імператор 17, 205
Третяк І.Л. 69, 72
Третяк М. 341
Тригуб В.П. 341
Тримозеро, с. 334
Трір, м. 75, 126
Тройний І.П. 341
Тростянецький р-н 292, 298, 301, 317
Трохименко М.І. 259
Трохименко М.С. 182, 341
Трохимець В.М. 37
Троян А.А. 342
Троян У.О. 342
Трушков Г.М. 342
Трушкова Г.Г. 342
Тужик А. 342
Тука В. 221
Туктабаєва К. 302
Туляєв У. 342
Тульська обл. 290, 339, 340, 341
Тульчинський р-н 286
Туо, с-ще 299
Туришев М.О. 342
Туришева А.М. 342
Туркменська РСР 335
Туртульська адміністративна рада 303
Туртульський р-н 303
Турчин А. 213, 214
Туюнієвський острів 345
Тягельський П.Т. 182
Тяжинський р-н 312

У.

Убіжище, х. 80
Убішев Г.Г. 342
Увальський р-н 289
Уголков Ф.І. 342
Угорщина 65, 211
Удай, р. 5, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 36, 38, 42, 45, 47, 48, 59, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 128, 129, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 149, 151, 153, 154, 155, 156, 165, 166, 167, 169, 171, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 184, 186, 187, 188, 189, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 200, 202, 203, 213, 218, 226, 227, 228, 234, 235, 237, 238, 241, 242, 245, 246, 251, 252, 253, 254, 272, 273, 277, 278, 283, 284, 297
Удмуртська АРСР 317, 321, 340, 347, 350
Узбецька РСР 289, 324, 325, 345, 348
Узинський р-н 320
Україна 5, 7, 11, 12, 16, 17, 18, 20, 26, 29, 36, 39, 50, 53, 59, 62, 65, 77, 79, 81, 82, 83, 85, 87, 104, 115, 145, 152, 160, 168, 169, 173, 182, 184, 185, 186, 190, 191, 198, 200, 201, 208, 216, 219, 221, 230, 236, 238, 243, 260, 265, 266, 271, 274, 275, 276, 282, 284, 286, 326
Українка Л. 212
Українська Народна Республіка 78
Українська РСР 112, 316
Улітін Є.М. 342
Улітіна Є.Ю. 342
Уляненко В.П. 264
Уляненко В.Ф. 264
Ульянівка, с. 332
Ульянов (Ленін) В.І. 27, 70, 77, 78, 79, 104, 231, 250, 271, 272
Ульяновськ, м.
Ульяновськ, м. 78, 79, 105, 231, 250, 271
Ульяновська обл. 350
Умань, м. 71, 102
Умханицький М.Н. 342
УНР 78
Уралка, с. 323
Уржум, м. 183
УРСР 15, 17, 27, 31, 78, 85, 105, 112, 144, 184, 205, 236, 270
Усенко П. 115
Усівка, с. 7, 20, 25, 37, 58, 154, 196, 272, 273, 274, 275, 327, 349
Усівська сільська рада 305
Усольськ, м. 312

Успенка, с. 289
Устивиця, с. 81
Устінов О.В. 342
Усть-Вимський р-н 330
Усурійська обл. 348
Утаганов Х. 342
Уточкін А.П. 342
Уточкіна К. 342
Уфа, м. 288
Уханов 342
Ухань В.А. 286, 342
Ухівський р-н 291
Ухов М.О. 342
Ухова В. 342
Учежський р-н 322

Ф.
Фадєєв В.К. 343
Фаенко Г.С. 102
Файгор (мати) 343
Файгор (син) 343
Файзобадський р-н 303
Фараонов І.Т. 343
Фаустина Молодша, імператриця 17, 205
Фаустина Старша, імператриця 17, 205
Федір 343
Федоренко В.А. 182
Федорково, с. 306
Федоров В.В. 343
Федорова К. 343
Федоровський р-н 331
Федорченко І.С. 127
Федосій М.О. 343
Федюшкіно, с. 299
Федяков 343
Фельцман О. 116
Феоктістов М.Г. 343
Ферганська обл. 289, 329, 345
Фесина Є. 343
Фесюн Н.Г. 343
Филипчук Л.П. 343
Филявичі, родина 343
Філатов О.Я. 343
Філатов Я.П. 343
Філіпович М.Г. 343
Філіпченко 343
Фількевич, родина 343
Фіртхінова 290
Флегманов А.М. 343
Флегманова М.М. 343
Фоминський р-н 299
Фомічев С.М. 343
Франкфурт, м. 69
Франція 75, 209
Фрейман Д.П. 288
Фрідман Е.М. 76
Фролов 343
Фурманов, м. 342
Фурсов П.Г. 344
Фурсова Є.Л. 344

Х.
Хабаров А.П. 344
Хабаров П.Г. 344
Хабаровський край 349
Хадиров М. 344
Хадирова М. 344
Хайдаров А.І. 344
Хайдаров О.І. 101
Хаїт А.Я. 344
Хаїт М.А. 344
Хакасія, див.: Республіка Хакасія
Халдаров А. 344
Халепщі, с. 325
Халимон О.В. 105
Халтуринський р-н 293
Хамідулін Л.Г. 344
Хаовський р-н 346
Харага 344
Харага С.М. 344
Харбуз А.А. 344
Харбуз П.О. 344
Харионова А.Є. 344
Харитонов О.Д. 344
Харін П.М. 344
Харіна Г.С. 344,
Харків, м. 14, 33, 47, 48, 63, 70, 86, 133, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 157, 158, 159, 206, 207, 212, 219, 227, 241, 253, 267, 298, 304, 311, 345
Харківецька сільська рада 37, 331
Харківецький, заказник 6, 9, 38, 276
Харківецький, х. 277
Харківська губ 113
Харківська обл. 290, 316, 329, 337
Харківці, с. 7, 9, 25, 37, 154, 190, 272, 276, 278, 279, 280, 290, 292, 297, 300, 302, 303, 304, 312, 316, 318, 320, 325, 325, 334, 336, 341, 346, 350
Харковецька сільська рада 6, 153, 154, 156, 185, 190, 276
Харовськ, м. 346
Харовський р-н 342
Харченко Г.І. 344
Харченко І.Л. 344
Харченко П.П. 231
Харченко п.П. 28
Хасанов З.Х. 344

Хашимов К. 345
Хвисун Ю.А. 345
Херсон, м. 212
Хилянін (Халянін) Ю.С. 345
Хитрик А.С. 345
Хитрик В.І. 345
Хітрін І.Б. 54
Хітрін О.В. 23, 27, 28, 54, 57
Хобдинський р-н 322
Ховалкін Т.М. 345
Ховалкіна О. 345
Ходаші, родина 345
Ходковий П.В. 345
Хозивутце, с-ще 72
Хоменко І.Г. 345
Хоменко М.Я. 345
Хомінтовський 345
Хомутець, с. 110
Хорошун І.П. 17, 201
Хотинський р-н 325
Хохалева Л.Ф. 305
Хохлов В.О. 345
Хрести, ур. 272
Хрестителеве, с. 291
Христенко П.І. 190, 345
Христенко Я. 345
Хропко М.Й. 249
Хрущево-Микитівка, с. 323
Худолей А.К. 345
Хурімова М.А. 328
Хухра, с. 293

Ц.
Цегельник О.О. 249, 345
Цейрик І.М. 345
Цибань Д.І. 153
Цибань П.Ф. 66, 69, 72, 151
Циткіни, родина 346
Ціко М. 85
Ціпак О.О. 269
Ціпак О.П. 346
Ціцин О.Д. 346
Цокіло Д.К. 346
Цяпко А.А. 221
Цяпко А.А. 346
Цьовка О.І. 346

Ч.
Чайка В.Д. 346
Чайківщина, с. 294
Чаплигін І.Є. 346
Чаплигіна П.М. 346
Чарбинський р-н 323
Чебаєвська 346
Чебаєвський П.Я. 346
Чевокін К.М. 346
Чевокіна Г.Г. 346
Чеканюк Ю.А. 29, 77
Чекарін 279
Чекарін М.Є. 346
Челябінськ, м. 296
Челябінська обл. 288, 289, 300, 322
Червоне, с. 280
Чередниченко С.П. 346
Черепахи, с. 316
Черкаська обл. 5, 71, 79, 102, 268, 291
Черкаське, смт. 56
Черкаський р-н 322
Черкащанська сільська рада 300
Черкащина 81
Черкове, с. 350
Черненко А.О. 346
Черненко Л.О. 346
Чернігів, м. 46, 47, 48, 226, 346
Чернігівська обл. 5, 16, 118, 121, 122, 150, 151, 154, 165, 178, 261, 263, 273, 313, 337, 349,
Чернігівський р-н 348
Чернігівщина 109
Чернікове, с. 297
Черняк М.І. 101, 346
Черьомухін О.М. 346
Чеснокова Д.І. 296
Чехословаччина 65
Чигирин 346
Чистопільський р-н 28
Чистопольський р-н 332
Читинська обл. 336, 350
Чікалін Г.А. 346
Чікаліна К.М. 346
Чікуров О.А. 347
Чікурова С.І. 347
Чкалов В. 27
Чкалов, м. 288, 340
Чкаловська обл. 289, 309, 311, 313, 314, 316, 320, 323, 324, 335, 336, 342, 344, 344
Чорне, с. 290
Чорнобаївський р-н 290, 291
Чорногір'я, с. 324
Чорноєрківський р-н 312
Чорнорай Г.Т. 347
Чорноріччя, с. 342
Чорнульський р-н 288, 289
Чорнухи, смт. 101, 146, 208
Чорнухинський р-н 5, 6, 124, 292
Чуваська АРСР 301, 321
Чугіна Є. 347

Чудін В.І. 347
Чудін І.В. 347
Чумгак, р. 267, 268
Чунь П.Г. 347
Чуриканов, гр. 15
Чуркін П.Р. 347
Чутін В.О. 347

Ш.
Шабров О.М. 347
Шайда М.Н. 347
Шалаєв І.П. 347
Шалита О.Б. 347
Шамо І. 115
Шамфаров М.Л. 347
Шамфаров С.Л. 347
Шамфарова 347
Шапіро Е.І. 347
Шапіро Л.А. 347
Шаповал Н.Ф. 62, 266
Шаранський р-н 309
Шариновський р-н 328
Шарков І.М. 347
Шаркун І.І. 348
Шарпич М.Я. 279
Шаталін П.М. 348
Шаталіна Є.С. 348
Шатанін О.Г. 348
Шатаніна І.І. 348
Шатохін М.З. 348
Шатура, м. 347, 348
Шафірова 348
Шахти, м. 317
Шведченко М.Я. 348
Шведченко О.М. 348
Швецов О.Д. 348
Швецова Г.К. 348
Шевченко А.С. 348
Шевченко Г.М. 60, 348
Шевченко Є. 234
Шевченко К.І. 348
Шевченко М.І. 168
Шевченко М.П. 348
Шевченко О.І. 348
Шевченко Т.Г. 6, 12, 13, 20, 29, 30, 51, 52, 64, 65, 79, 80, 81, 105, 106, 107, 113, 114, 115, 116, 117, 200, 290, 299, 300, 322, 326
Шевчик В.Л. 37
Шедієве, с. 81
Шелест О.Д. 348
Шелест П.І. 348
Шело, с. 304
Шендаков І.С. 348
Шептани, с. 288
Шерстюк Ф.Ю. 349
Шестак П.С. 349
Шестак С.З. 349
Шестерньов 349
Шефірова, лікар 49
Шефнер М.Н. 349
Шефнер О.П. 349
Шехтман Ю.Г. 293
Шибитченко Ю.П. 349
Шивалін В.А. 349
Шилово, станція 300
Шиловський р-н 300, 340
Шипов Л.М. 349
Ширай Є.В. 117
Ширай І.Р. 274
Ширай Р.І. 349
Ширай Ф.М. 349
Ширай Я.Н. 274, 349
Ширінкін О.І. 349
Ширінкіна М.М. 349
Ширков Д. 145
Ширяєв В. 80
Шихазанський р-н 321
Шиш О.А. 349
Шкарабура М.Г. 221, 349
Шкарбан В.В. 349
Шкарлупа М.П. 265
Шкурати, с. 7, 184, 281, 283, 298
Шкуратівський, заказник 6, 281
Шлеєв О.Д. 216, 349
Шмельов К.М. 349
Шмельова 349
Шнагідо, с. 321
Шнейдер 350
Шорге, р-н 342
Шостак П.С. 350
Шпицеваки, с. 318
Шполянський р-н 332
Шульжевські, родина 54
Шустов 350
Шушков М.С. 350

Щ.
Щедріна О. 214, 218, 234
Щелгунов Г.О. 350
Щелгунова П.О. 350
Щербак М.Д. 23, 57
Щербаков 350
Щербина П.А. 350
Щербина П.І. 264
Щипенко І.А. 350
Щирай Р.І. 274

Ю.
Юдицький 350
Юрловський р-н 332
Юрченко І.П. 350
Юрченко М.Г. 265
Юхари-Джибікли, сел. 28, 161
Ющенко І.М. 249

Я.
Яблоновська Є.Д. 213, 214
Яблунівщина, ур. 25, 288, 291, 295, 298, 301, 305, 310, 311, 312, 315, 316, 321, 327, 330, 331, 333, 334, 335, 335, 339, 343, 345, 346, 348
Яблучне, с. 338
Яготин, м-ко 12, 23, 24, 60, 80
Яготинський повіт 24
Яготинський р-н 5, 267, 317
Якімов Є.П. 350
Якуба М.Ф. 259
Якунін Д.Т. 350
Якунін І.Д. 350
Якунін І.П. 350
Яляненко Е. 264
Яльгоно, с. 302
Ямпіль, м-ко 71, 102, 200, 288
Янов Я.Д. 101
Янова А.Д. 350
Яновський Ю. 115
Японія 114
Яремченко В.А. 235
Яри-Поруби», ур. 6, 11, 12, 244
Ярмоленко А.В. 350
Ярмоленко В. 350
Ярмольська, ст. 303
Ярополк Володимирович 237
Ярославська обл. 299, 303
Ярославська, ст. 329
Ярош М.В. 279, 350
Ярош С.Н. 279, 350
Ярошенко І.М. 351
Ярцев О.І. 351
Ярцева Є. 351
Ясна Т.Г. 351
Яськова могила, курган 285
Яхники, с. 29, 81
Яценко М.С. 351
Яценко Н. 351
Яцини, с. 25,
Яцини, с. 246, 285, 286, 289, 293, 297, 304, 306, 321, 324, 329, 331, 342
Ященко О.Я. 351

ЗМІСТ

Пирятинський район 5
Пирятин, м., районний центр 35
Архемівка, с., Вікторійська сільська рада 86
Березова Рудка, с., Березоворудська сільська рада 87
Білоцерківці, с., Білоцерківська сільська рада 118
Велика Круча, с., Великокручанська сільська рада 128
Верхоярівка, с., Пирятинська міська рада 145
Вечірки, с., Березоворудська сільська рада 147
Високе, с., Харковецька сільська рада 153
Вишневе, с., Харковецька сільська рада 154
Вікторія, с., Вікторійська сільська рада 157
Грабарівка, с., Грабарівська сільська рада 163
Гурбинці, с., Давидівська сільська рада 169
Давидівка, с., Давидівська сільська рада 173
Дейманівка, с., Дейманівська сільська рада 184
Замостище, с., Пирятинська міська рада 191
Івженки, с., Пирятинська міська рада 193
Калинів Міст, с., Пирятинська міська рада 194
Каплинці, с., Каплинцівська сільська рада 195
Кейбалівка, с., Сасинівська сільська рада 200
Кроти, с., Давидівська сільська рада 201
Крячківка, с., Березоворудська сільська рада 204
Леляки, с., Сасинівська сільська рада 213
Мала Круча, с., Великокручанська сільська рада.....217
Малютинці, с., Малютинська сільська рада 218
Мар'їнське, с., Березоворудська сільська рада 222
Меченки, с., Сасинівська сільська рада 225
Могилівщина, с., Олександрівська сільська рада 226
Олександрівка, с., Олександрівська сільська рада 228
Першотравневе, с., Сасинівська сільська рада 232
Повстин, с., Великокручанська сільська рада 234
Прихідьки, с., Дейманівська сільська рада 244
Рівне, с., Олександрівська сільська рада 251
Сасинівка, с., Сасинівська сільська рада 254
Смотрики, с., Смотриківська сільська рада 260
Теплівка, с., Теплівська сільська рада 267
Усівка, с., Каплинцівська сільська рада 272
Харківці, с., Харковецька сільська рада 276
Червоне, с., Сасинівська сільська рада 280
Шкурати, с., Дейманівська сільська рада 281

Яцини, с., Білоцерківська сільська рада 285

Список воїнів Червоної Армії, підпільників та партизан, які загинули, зникли безвісти на території Пирятинського району 288

Список використаних джерел та літератури: 352
Список скорочень 367
Покажчик пам'яток історії та культури Пирятинського району 369
Покажчик імен та географічних назв 380

Наукове видання

Упорядник – **МОКЛЯК** Володимир Олександрович

ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ: ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

Пирятинський район

Відповідальні за випуск: В.О. Мокляк, Т.Ю. Супрун, К.Б. Фесик.
Комп'ютерна верстка – А.О. Важенін.

Підписано до друку 24.04.2013 р.
Формат паперу 70×100/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 33,2. Тираж 300 пр. Зам. № 8026.

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ».
36011, м. Полтава, вул. В. Міщенка, 2.
Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №4420 від 16.10.2012 р.

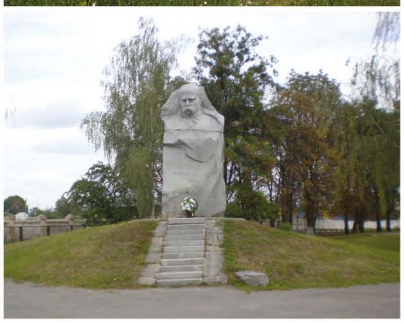

ISBN 978-966-182-279-4